

הלכות כבוד אב ואם סי' ר"מ ס"א בהגה ומ"מ ב"ד אין כופין על מצות כבוד כו' גרסי בפ' כל הפשר ההוא גברא דלא הנה מוקיר אפנה אייתוה לקמיה וכו' פפתייה להלקותו איקלע שם רב מרי ואמר שבקוה דתנא כל מצות עשה שמתן שכרה בצדה אין ב"ד שלמטה מוזהרין עליה עכ"ל ואיתא בירושלמי ומ"מ אם רוצים לכוף הרשות בידם ע"כ ונראה דאין לכוף כ"כ עד שתצא נפשו על שאר מ"ע דלאו כל פמנייהו שיירצו להלקותו עד שתצא נפשו בדבר שאינם חייבין לעשותו והשתא היינו טעמא דר"מ דא"ל לר"ח דאין להלקות לההוא דלא הנה מוקיר אבוי אע"ג דהנה מצי לאסוקי אדעתיה דר"ח מצד שרצה הוא דעביד עכ"ז שפיר מותיב מהך פרייתא עז"ה ממ"נ אי מאי דבעי להלקותו הוי מדינא ועד שתצא נפשו הוי מתניתא תיובתיה ואי מדין רצה לישע ליה הוא דעבידנא ומדחזינו דהדר ביה ש"מ דמדינא הנה בעי למלקיה וכפ"ז או' שבקוה קאי אכפיה דמדינא ולא קא מוכח ליה מברייתא אלא דין הפפיה מדינא לעולם ולעולם כפיה דברצון חכם עודנה במקומה כנז': ס"ב לא יעמוד במקומו כו' נראה דדוקא בפניו אי נמי פשיש בני אדם יושבים שם ובא הוא וישב במקום אביו בכה"ג הוי זילותא משא"כ בלאו הכי נראה דשרי דאטו המקום קדושה יש בו ולא מצינו דין זה אלא בבהמ"ק דהגם דנחרב עדיין בקדושתו ואפ"י התם טעמא הוי משום דעדיין לא זזה שכינה מפנותל מערבי והו"ל כפפניו אבל בלאו הכי שרי דשלא בפניו אין שם פחיתו' ודלא כמ"ש הט"ז דארף בפני עצמו אסור דאין הכרח לדבריו ו"ל: ס"ה ודוקא דאית ליה מזוני לאתנא ההוא יומא נראה דהא דבעי ליבטל ממלאכתו אי אית ליה ההוא יומא מזוני הגם דלית ליה למחר דוקא ליבטל ממלאכתו אבל לתת לו ממה שיש לו אינו חייב ליתן לו כל עוד דחייש לעצמו למזוני ל' יום לפחות והרא"ה ממ"ש הרא"ש וז"ל והא דקאמרין ואפילו הוא מחזר על הפתחים לא שייכבדוהו משלו ויחזור הוא על הפתחים דהא קי"ל משל אב אלא בגופו מכבדו ובטל ממלאכתו ומתוך כך צריף לחזר על הפתחים ע"כ.

וכיון דמחלק בין שנותן לו משלו לבטל ממלאכתו דהא דבטל ממלאכתו בעינן דאית ליה מזוני דההוא יומא ש"מ דלגבי לתת לו משלו לא סגי במזונא דההוא יומא וליכא למימר דהרא"ש סובר דלגבי ליבטל ממלאכתו הגם דלית ליה מזוני בההוא יומא ולזה קאמר דלגבי שיפרנסו בעינן שלא יחזר על הפתחים ואם יש לו פרנסת אותו יום יפרנסו מהשאר זה אינו חזר דהסברא נותנת דפרנסתו קודמת וכבר קי"ל דחיי קודמין לחיי אביו ואצ"ל לשמשו ועוד ממה דמיימי הטור דברי הרא"ש ו"ל שחלק כנז' ופסק סמוך לו דברי הרמ"ה דלגבי ליבטל ממלאכתו בעינן דאית ליה מזונא בההוא יומא ש"מ דאין מחלוקת בזה והדברים פשוטים וההוא נמי דוקא דאית ליה מלאכה קבועה דשכיח ליה להרויח בה מזוני מידי יום ביומו אבל בלאו הכי דלפעמים שכיח ליה ולפעמים לא שכיח ליה נראה דהגם דאית ליה מזוני לההוא יומא ונזדמן לו מלאכה להרויח במה לאכול אינו חייב עד שיהיה לו מזון שלשים יום: ס"ו הנה צריף לשום דבר בעיר ויודע שישלמו בשביל אביו ע"כ בט"ז נסתפק בהיכא דאינו יודע שישלמו חפצו בשביל אביו מהו דמהאי דקאמר ויודע כו' משמע דסתמא לא וממה דסיים הטור וז"ל אבל אם יודע שלא ישלמו וכו' יבקש בשביל עצמו שאינו אלא גנאי לו כיון שלא יעשו בשבילו ע"כ.

וכתב הוא וז"ל דלא שלל אלא אם אביו הוא אויב להם ובהזכירו מרע לנפשיה יע"ש דבריו וז"ל שהם רחוקים ואין הדעת מקבלתם ח"ו שנתפונן הטור לדבריו ופשיטא דהרמ"ה פליג על דברי הטור והנה דברי הטור וז"ל הם פי' רש"י שפי' וז"ל אבל אם אינו נשמע למקום בדבר אביו כדבר עצמו אל יתלה באביו שאינו לו אלא גנאי ע"כ.

הרי דאם עדיף פבוודו של הבן שם לא יזפיר פבווד אביו ונהם דברי הטור ועוד תמצא דהרב"י ז"ל מיייתי דברי הרמ"ה דחולק הוא ומוסיף לאסור מה שאין אסור לדברי רש"י שהם דברי הטור ופשוט דהחילוק הוא פמו שכתב בפרישה והש"ך הספיק לזה וכך היה נ"ל בתחילת ההשקפה ודחיית הרב דמצנה היא אינה דחיה דאינו חייב במצנה זו אלא אם הוא נשמע וכו' וזולת זה פטור ודברי הרמ"ה דעת עצמו היא דמוסיף להחמיר כה"ג: ס"ז חייב לעמוד כו' ואם האב תלמיד בנו פל א' מהם עומד בפני השני ע"כ כל זה בענין בפ"ק דקידושין דף ל"ג עמוד ב' וז"ל איבעניא להו בנו והוא רבו מהו לעמוד מפניו ת"ש דאמר ליה שמואל לרב יהודה שיננא קום משמי אביך שאני מר יחזקאל דבעל מעשים הוא דאפי' מר שמואל נמי קאים משמיה אלא מאי ק קאמר ליה זמנין דאמי מאחורי קום את משמיה ולא תיחוש ליקרא דידי אבעניא להו בנו והוא רבו מהו שיעמוד אביו מפניו ת"ש דאמר ריב"ל אני איני פדאי לעמוד מפני בני אלא משום דבי נשיאה טעמא דאנא רביה הא איהו רבאי קאימנא משמיה ה"ק איני פדאי לעמוד ואפילו הוא רבאי דהא אנא אבואה אלא משום פבווד דבי נשיאה ע"כ ופי' רש"י ז"ל אלא מאי קא' ליה אמאי צריך לאזהורי אי לאו למילף מיניה הוראה לעלמא דאפי' שהוא רבו חייב לעמוד מפניו וכתב הרמב"ם פ"ו מה' מקרים דאין האב עומד בפני הבן אבל הבן יעמוד בפני האב וקרא"ש ז"ל פסק בתרנויהו לחומרא האב יעמוד לבן והבן יעמוד לאב ע"כ וקשה דבשלמא להרא"ש שפיר דמצינו למימר דכיון דאיכא ספיקא בדאורייתא עבדינו לחומרא אלא להרמב"ם מאן פלג ליה: וראיתי להר"ן שהקשה זה ופירש דהרמב"ם סובר דהגם דבגמרא דידן לא איפשיטא ממה דמיייתי בירושלמי שהוא עובדא דרבי טרפון דחלה ואמרה אמו לרבנן שיבקשו רחמים עליו שהוא מקיים מצות פבווד אב ואם יותר מדאי ואמרו לה מה עביד לך ואמרה דכד מהלקת וכו' מהלקת על פפות ידיו ואמרו לה עדיין לא הגיע כו' ע"כ ור"ט חכם היה וכבוד רבו מפבווד חכם נגעו בו ש"מ דחייב בכבודם אפילו יהיה גדול בתכמה כו'.

והק' מרן ז"ל בב"י על זה וקא גם בש"ס דידן מיייתי עובדא דר"ט הנה משתבח בבי מדרשא דכד סלקא אמיה לערסא גחין וסליקת כו' ואמרו ליה רבנן עדיין לא הגעת וכו' ע"כ. ולעד"ן דל"ק דשאני מה דמיייתי בגמרא דידן הוא מצד דהנה משתבח ר"ט שדו בה נרגא פי היכי דלא לשבוחי גרמיה דהא עכ"פ הא דגחין ר"ט כו' אינו אלא לפנים משורת הדין דהא אינו חייב אלא אם רצה והויא מילי דחסידותא וקא דקאמרי ליה רבנן פלום זרק לך פיס לים כו' הוי מלתא דכ"ע חייבין בה והוא עביד דעדיפא מינה ופשיטא דמאן דעביד הא במכ"ש דעביד הא אלא הפננה היא לעולם דהא דגחין עדיפא בערף הדין ונהיא דזרקא ארנקי כו' בערף האדם פי יחס לבבו על מאנדו שמשליכתו לאיבוד קפיד על זה וצריף כח גדול לאכפויי ליצריה היפך רצונו משא"כ הא מלתא ומה גם דעבד לה מדנפשיה שלא שאלה אמו ממנו דבר זה מה שאין פן הארנקי דהוי הפך רצונו ואיכא הפרש בין מלתא דעביד לה האדם מדנפשיה ממה דעבדו לה אחרני ויצרף לסבול ולזה לצד שהיה משתבח בקשו רבנן לומר דבר פי יש עוד מלתא דחייב בה והיא גדולה מזו בערפה ועדיין לא באה לידו וכל זה אינו אלא בערף ר"ט אבל בערף המקבל שהיא אמו פשיטא דהא דהנה מניח ידיו תחת פרסותיה עדיף מהא דלא מפליגה ושפיר קא משתבחת ביה דעביד לה יותר מדאי וא"כ פשיטא שלא היה להם לרבנן למעט בתשיבותיה ולומר דעדיין לא הגיע ומה.

גם דהנה מוטל על ערש דוי ועד השתא מיהא הרי אמיה אמרה דעבידיותר מהשיעור אלא ודאי דהפננה היא פדי שלא יסברו השומעים דר"ט לפנים מהשורה הוא דעבד מאחר שהיה חכם קמ"ל

דְּהָרֵי הוּא פְּכָל אָדָם דְּחַיִּיב בְּכַבּוּד אָב וְאָם וְלִזְוָה אִיפָא לְמִימַר דְּלִירוּשְׁלָמִי פְּשִׁיטָא לִיה מִשָּׂא"כ תְּלַמוּדָא דִּידָן.

וּמָה שְׂרָצָה לְתַרְזֵן הַב"י דְּהַפְּשִׁיטוֹ הוּא מִמָּה וְלֹא אִיבְעִיָא לִיה בִּירוּש' מִשְׁמַע דְּמִפְּשִׁט פְּשִׁיט לִיה מִהוּוּא עֲוֹבְדָא דַר"ט לֹא נִהִירָא לִי אַחַר הַמְּחִיל' חֲדָא דְּהָרֵי אִיפָא הֶרְבֵּה בְּעֵינֵי דְּאִיפָא בְּתַלְמוּדָא דִּידָן וְלֹא מִיִּתִּי לֵהוּ בִּירוּשְׁלָמִי וְכֵן לְהִקְפֹּד וְתוּ אֲדַרְבָּא יוֹתֵר הָיוּ צוֹדְקִים דְּבָרֵי אִם הָיָה אוֹמֵר הָר"ן דְּפְּשִׁיט לֵה מִהִירוּשְׁל' מְדָלָא מִבְּעִיָא הַגַּם דְּהִיִּתִּי סוֹבֵל דְּחֻסָּה הַנּוֹ דְּהֶרְבֵּה בְּעֵינֵי בְּש"ס דִּידָן וְלֹא בְּעֵי לֵהוּ בִּירוּשְׁלָמִי אָנוּ אוֹמְרִים דְּנִפְשִׁטָא וְסוֹבֵל אֲנִי דְּחֻסָּה זֶה וְלוֹמַר דְּאֲפֹשֶׁר דִּירוּשְׁלָמִי הָיָה פְּשִׁיטָא לִיה וְאִי הָיָה יָדַע תְּלַמוּדָא דִּידָן הֵהוּא פְּשִׁיטוּתָא דְּמִנְיָה פְּשִׁיט הִירוּשְׁלָמִי הָיָה פְּשִׁיט מִנְיָה גַּמִּי מְלוֹמַר דְּטַעְמִיָה דְּהִירוּשְׁל' הוּא מִהוּוּא עֲוֹבְדָא דְּאִמְיָה דַר"ט וְהוּוּא עֲוֹבְדָא דְּאִמְיָה דַר"ט יָדַע לֵה הַש"ס דִּילָן וְלֹא פְּשִׁיט מִנְיָה לְדַעְתִּיָה דְּהַרְב"י דְּלֹא שָׁנָא לִיה בֵּין הֵךְ עֲוֹבְדָא לְהֵךְ עֲוֹבְדָא וְהָרֵי הַש"ס דִּילָן גִּילָה דַעְתוֹ דְּאִין לְמִיפְּשִׁט מִנְיָה וְהוּו"ל פְּלוֹגְתָא בֵּין ש"ס דִּילָן וְהִירוּשְׁלָמִי וְכִינּוֹן שָׁכֵן לֹא שְׂבָקִינוּ דַעְתִּיָה דְּש"ס דִּילָן וְעֲבָדִינוּ פְּהִירוּשְׁלָמִי וּפְּשׁוּט וּבְאַמְת דַּק' לִי לְדַבְרֵי הָר"ן אַחַר הַאֲמַת הַדְּחוּסָה שְׁיִישׁ לָנוּ בְּדַבְרֵי הַרְמְב"ם ו'ל הוּא אֲמַאי פֶּסֶק לְקַנְלָא גַבִּי הָאֵב שְׁאִינוּ עוֹמֵד בְּפָנֵי הַבּוּ וּפְּשִׁיטוֹ דְּקָא מִיִּתִּי מִהִירוּשְׁלָמִי הוּא עַל חַיִּיב הַבּוּ לְעַמּוּד לְאָבִיו לֹא עַל פִּטְוֹר הָאֵב מְלַעְמֻד לָבוּ וְנ"ל הָר"ן וְאִי אִיתָא דְּאִין הַבּוּ חַיִּיב לְעַמּוּד מִפָּנֵי הָאֵב פְּשִׁיטָא רַבּוּ לֹא הִיָּתָה כו' ע"כ.

לֹא מִיִּתִּי רְאִיָה אֲלֵא עַל חַיִּיב הַבּוּ א"כ עֲדִינּוּ קֶשֶׁה סוּף סוּף פִּטְוֹר הָאֵב מִהַבּוּ מִנ"ל וְאִין לֹא מִיָּדָא בְּהָא תְּלִיָא דְּהָא מִהַש"ס דְּעֲבִיד לֵהוּ תְּרִי בְּעֵינֵי מִשְׁמַע דְּפְּשׁוּט הוּא דְּאִיפָא לְמִימַר דְּכָל א' יַעֲמֻד בְּפָנֵי הָאֲחֵר וְאִי אִיתָא דְּהָא בְּהָא תְּלִיָא דְּבִאוּמְרָה זֶה יַעֲמֻד בְּפָנֵי הָאֲחֵר מִמִּילָא הָאֲחֵר לֹא יַעֲמֻד בְּפָנֵי שְׂמִתְבַּנָּה א"כ הוּו"ל לְהַש"ס לְאֲתוּיָי פְּשִׁיטוֹת דְּבְּעֵי לְמִיפְּשִׁט הַשְּׁנִי וְיִפְשׁוּט מִנְיָה הַבְּעִיָא הֶרְאִישׁוֹנָה דְּהָא בְּהָא תְּלִיָא אֲלֵא וְדֹאִי דִּישׁ מְקוּם לֹא מִיָּדָא יְכַבֵּד כְּאֲשֶׁר הוּא מְחַוֵּיב וְיִישׁ לִישֵׁב לְדַבְרֵי הָר"ן ו'ל וְאֲנִי אוֹמֵר כִּי טַעְמִיָה דְּהַרְמְב"ם ו'ל הוּא לֹא מִהִירוּשְׁלָמִי אֲלֵא מִפִּיפִיָה מְבָרִיף מִתְּלַמוּד' דִּידָן וְהוּא דְּקֶשֶׁה אֲמַאי לֹא נִהַג הַש"ס כְּמִנְהַגוֹ כַּד בְּעֵי הַבְּעִיָא דְּלֹא מִפְּשִׁטָא דְּקֶאֱמַר תִּיקוּ וְהוּוּ אֲמַת דְּזֶה אִינוּ כ"כ קוֹנְשֵי לְהַכְרִיחַ מִמְּנוּ אֲכֹן מִהַש"ס יְכָרִיחַ דְּבַכְּעִיָא ב' דְּבָנוּ וְהוּא רַבּוּ מִהוּוּ לְעַמּוּד בְּפָנֵי פְּשִׁיט לֵה הַש"ס מְדַרְיָב"ל דְּקֶאֱמַר אֲנָא כו' וְהוּא דְּקֶשֶׁה לְפִי מֵאִי דְּבְּעֵי הַש"ס לְמִיפְּשִׁט וְלוֹמַר טַעְמָא דְּאֲנָא רַבִּיָה כו' אֲבָל אִם הָיָה הַבּוּ רַבִּיָה הָיָה עוֹמֵד מִפָּנֵי בְּלָאוּ טַעְמָא דְּבִי נְשִׂיאָה קֶשֶׁה לְדַבְרֵי ר"י מִהִיכָא תִּיֶסַק אֲדַעְתִּין לוּמ' דְּהָנָה פְּדֹאִי לְעַמּוּד בְּפָנֵי בָנוּ וְתַלְמִידוֹ דְּמִבְּלֵי טַעַם בִּי נְשִׂיאָ' חֵי רֵאשִׁי דְּאֲפִי מֵאֵן דְּנִיִּים לֹא לִימָא כְּהָא דְּמֵאִיזָה טַעַם יַעֲמֻד אָבִיו אִי אִינוּ רַבּוּ וְהַבּוּ אִין לֹא שׁוּם מַעֲלָה שְׁאִינָה בְּאָב דְּהָא הָא דְּבִי נְשִׂיאָה ר"י הוּא דְּמַחְדָּשׁ אוֹתָהּ דְּמֵהָאִי טַעַם הוּא דְּעוֹמֵד מִפָּנֵי וְאִין לֹא מִהַש"ס דְּהַרְמְב"ם ו'ל אִינוּ פְּדֹאִי לְעַמּוּד בְּפָנֵי בָנֵי מִצַּד דְּאֲנָא רַבִּיָה וְלִדְיֻקָא דְּנֻקָא אֲתָא לֹא מִהַש"ס וְלִהוּדִיעָה כִּי בְּמִצִּיאוֹת דְּהַבּוּ רַבּוּ הָיָה צָרִיף לְעַמּוּד וְלִזְוָה דְּנִיִּים מִלַּת אֲנָא אִינוּ פְּדֹאִי וְלֹא אַחַר דְּאַחַר בְּמִצִּיאוֹת דְּהָנִי הַבּוּ רַבּוּ בְּלֹא טַעְמָא דְּבִי נְשִׂיאָה צָרִיף לְעַמּוּד וְלִפ"ז אִין לְהַקְשׁוֹת עַל מִי סְמָךְ ר"י לְהַבִּין זֶה בְּדַבְרֵי דְּלָמָא גַּבִּין לֹאִיִּדָה גִּיסָא דְּלֹא חֵשׁ לְזֶה מִטַּעַם דְּהָנָה יָדוּעַ דְּהָנָה אֲז ר"י רַבּוּ שָׁל בָנוּ וְכִפ"ז הָרֵי דְּבָרֵי מְבֹאָרִים דְּלֹא נִתְפָּנוּן אֲלֵא לְדִיֻקָא כְּנֹז' וְלוֹמַר דְּאַחַר צָרִיף לְעַמּוּד אִם כֵּן כִּפ"ז דְּדַבְרֵי יָדוּעַ הָיָה לְהַם דַר"י רַבּוּ שָׁל בָנוּ הָנָה הָאִי דְּקֶאֱמַר אִינוּ פְּדֹאִי אִין לֵה מִשְׁמַעוֹת פְּכָל דְּפְּשִׁיטָא הוּא וְאִם לוּמ' הַדִּיֻקָּה הִכִּי הוּו"ל אֲנָא דְּקֶאֱמַר מִקְּמִי בָנִי מִשׁוּם חֲתֻנְיָה דְּבִי נְשִׂיאָה וְאִז פְּרַכִּינוּ מֵאִי קַמ"ל הָרֵי פִּינוּ דְּהָיָה יָדוּעַ לְהַם דַר"י אָבִיו וְרַבּוּ שָׁל בָנוּ וְהוּוּ יָדְעֵי כְּבוֹד דְּבִי נְשִׂיאָ' מִמִּיל' יָדְעֵי דְּמֵהָאִי טַעַם הוּא דְּעוֹמֵד מִפָּנֵי וְלֹא הָנָה צָרִיף לֹא מִהַש"ס אֲלֵא לְדִיֻקָּה וְלוּמ' אֲנָא דְּקֶאֱמַר כו' דְּאִיפָא אַחַר דְּבָלָאוּ הָאִי טַעְמָא יַעֲמֻד בְּהִיכָא דְּהַבּוּ רַבּוּ מִהַ תֵּאֲמַר דְּאִז

לא הנה מנייר דברי ר"י ואצטרף לו' אגא דקאמנא מקמי בני משום בי נשיאה לאשמעינן משום דלא הווי ידעי פבוד בי נשיאה ולא הווי ידעי איך ולמה עומד ר"י לפני בנו לזה קמ"ל דהיינו טעמא משום פבוד דבי נשיאה וא"כ מהיכא גמרינן להא מלתא דאחרניי אם הדין רבו אם כן כפ"ז הו"ל לר"י אם חשד אותם דאינם יודעים הלכות פבוד דבי נשיאה הול"ל דין פבוד דבי נשיאה ועוד ממשמעות דבריו משמע דכבוד דבי נשיאה ידוע לכל ולא בא אלא לענין דין לאשמעינן איזה דבר ושפיר דייקנינן מדבריו אם הנה או' אגא דקאמנא כו' משום כו' משמע דאחר יש לו לעמוד בלאו טעמא דבי נשיאה ומהו משמעות איני פדאי פשיטא דאינו פדאי ואם תרצה לומר דלא הווי ידעי דהנה רביה א"כ אין דברי ר"י מובני' דעל מי סמך להבין בו זה לומר דאתא לדיוקא פל עוד דמצינן לפרש משמעות יפה בדבריו ופשיטא דכל עוד דמצינן לומר דעיקר הפנה היא במה שנשמע מדבריו לא אמרי' מלתא פהאי דאתא לדיוקא באם אינו ענין שהוא דבר רחוק ודחוק אלא דוקא בכתוב הוא דאמרינן אם אינו ענין ושאני מאי דבעי הש"ס למפשט בפעיא ראשונה מההיא דקום מקמי אבוה דהמכונן משמע מדבריו עצמם דקאמר קום מקמי אבוה פירוש מצד אבוה לחוד בלאו טעמא דבעל מעשה ותנכרח הפנה הכי דאפ"י מר שמואל רביה הנה קאים מקמיה ומאי קאמר ליה אלא ודאי דפ"י דבריו הכי הוא משא"כ הא דר"י דפשיטא דמלבד מה שכתבתי אם היתה פונתו של ר"י לאשמעינן הא דצריף לעמוד בפני בנו פשהוא רבו הנה אמר לה בהדיא והדברים מוכיחים דהפנה אע"ג דהדין רבו ופשוט אלא ודאי האמת והצדק דהא קאמר משום שהיה בנו של ר"י רביה והיה עומד ר"י בפניו ויש מקום לומר כי טעמו ונימוקו עמו שלמדו תורה עומד בפניו לזה אתא ר"י להוציא זה שאינו פדאי לעמוד בפני רבו פ"י מצד דסוף סוף הרי הוא בנו והגם דהוא רבו אינו עומד בפניו אלא הטעם הוא משום שהוא חתונה דבי נשיאה והיינו פשיטותא דבעיא והש"ס דקאמר הכי קאמר פ"י פן הוא האמת במשמעות דברי ר"י וממילא פשוטי קא פשיט לה הש"ס ולא בתורת דחיה קאמר אלא קושטא דמלתא והשתא מה נעים דלא קאמר הש"ס דלמא ה"ק כו' ובבעיא ראשונה קאמר שאני כו' הגם דלא קאמר דלמא הרי הוא פאלו אמר דבאומרו שאני ליכא פשיטותא ולא מידי דהוי מציאות אחרניא משא"כ בנדון זה דבעיא הב' דבאומרו דה"ק כו' היינו פשיטות להדיא וא"כ הול"ל מלת דלמא אלא ודאי כמ"ש ואין לזוז ממנו דסלקא לה בעיא ב' ונפשטה דפטור האב לעמוד בפני בנו וכן פסק הרמב"ם ז"ל מטעם הנז' ובבעיא דבנו אם צריף לעמוד דפסק לחומרא הגם דאין אני צריף לחפש טעמא בזה להרמב"ם פ"ן דהוי לחומרא עכ"ז נר' להוסיף טעם נכון להיות דסובר רבינו דדחית הש"ס דקא' שאני מר יחזקאל כו' אינה דחיה דהא ודאי דהש"ס ידע להאי דחיה דאפ"י מר שמואל קאים מקמיה וטעמו הוא מדאצטרף הוא למילף מינה דאפ"י אינו בעל מעשה פמו שפ"י רש"י ומה שדחה הש"ס דה"ק ליה לפעמים דאתי מאחורי וכו' דחוק הוא ונהרי העיקר חסר היכן ידע רב יהודה דה"ק ליה לפעמים דאתי מאחורי ואין רמז מזה בדבריו דשמואל פלום בשלמא אי אמרי' דה"ק אפ"י בלאו טעמא דבעל מעשה ולמילף הוראה לעלמא היינו דקא דייק קום מקמי אבוה פ"י מצד שהוא אבוה לחוד אפ"י בלאו טעמא דבעל עובדין והדבר מוכן מדבריו אבל אי אמרינן דלעולם דוקא מצד מר יחזקאל דחסידיא הנה והאי דקא"ל קום כו' באם אינו ענין כו' במה ידע לתנהו ענין לפעמי' דאתי כו' ומה גם דלמה לא יחוש מר שמואל לרב יהודה שייבין בו כס' הש"ס ומה גם שהיא יותר צודקת והיה לו מקום לדבר עמו באופן שלא יטעה ולפחות הי"ל לומר קום מקמי מר יחזקאל ואז הנה דייקי' מדלא קאמר ליה מקמי אבוה ש"מ דדוקא טעמ' מצד שהוא מר יחזקאל שהוא חסיד ולא מצד שהוא אבוה ואי הנה פרכינן מאי קמ"ל הנה משני אז פעמים כו' א"נ לאשמעינן לאידך

גיסא דדוקא מצד שהוא בעל מעשה אכל מצד אבנה פטור אלא ודאי דיותר יורה אמיתו הענין דה"ק קום מקמיאבדו למילף מינה לעלמא והיגו דדייק מקמי אבדו וכפשי הש"ס והגם דדחי לא שבקינן פשיטותא דש"ס דיגיד לכל דאמת הוא ודחית הש"ס אינה דחיה ולזה לא קאמר הש"ס תיקו לא בבעיא זו ולא בבעיא הב' ודוק, ותמצא דתמיד הרמב"ם ז"ל פן דרכו דאינו חש לאיזו דחיה הגם דבאה בש"ס אם יראה שפנגדה מתקבל' ויותר צודקת ומה גם פי הקא לחומרא ונכון.

והגם דאני יודע מיעוט ערפי עלי אמינא בפה מלא דכן הלכ' פדעת הרמב"ם ז"ל דכל רואה יודה ויורה הכי מטעמים שפתבתי שאין לאב לעמוד בפני בנו אפי' יהיה תלמידו והגם דפליג הרא"ש ז"ל הא איפא רבי' חננאל ונמצא בלאו הכי אין דבריו של א' במקום שנים ואין לזוז מזה וכן תמצא דגם הטור לא הכריע להדיא לא פדברי הרא"ש ולא פדברי הרמב"ם אלא שהביא הב' סברות ס' הרמב"ם וס' הרא"ש והניח הדבר שקול ואתמהא על מרן ז"ל היאך פסק פהרא"ש ואפשר דטעמו ז"ל משום דנרא' לו דחוק דברי הרמב"ם בין מה שישב עליו הר"ן בין מה שישב הוא ז"ל דחוק וכמו שפתבתי ולפי מה שפי' קושטא קאי פדברי הרמב"ם: ס"ט חייב לכבדו אחר מותו וכו' הריני פפרת משפכו אם הוא תוף י"ב חודש פתב הט"ז דרש"י ז"ל פתב דהטעם הוא דמשפט רשעים כו' והקשה דמהכא משמע דכל הי"ב חודש יאמר הריני פפרת משפכו וקשה לרמ"א שכתב סימן שע"ח נהגו שלא לומר קדיש פל הי"ב פדי שלא להחזיקו ברשע כו' ותירץ הוא ז"ל דדרה נכון לחוש בענין קדיש ודרה נכון שלא לחוש בדבור זה דהריני פפרת משפכו משום דלענין הכ"מ פנין דדרה לומר אחר הי"ב חודש זכרונו לברכה כו'.

ולעד"ן פי אין צריף לדחוק כמ"ש הרב אלא פנין דדבר זה אין בו איסור אלא ממנהגא אין לנו אלא מקום שנהגו ונדון דידן לא דמי משום דקדיש יתום דהוי בעשרה מפרסמא מלתא בתמידות וכל זמן שאומר קדיש מורה לנו שאביו כו' משא"כ הא דהכ"מ דלאו מלתא דפומבי לא נהגו: סי"א ראה אביו עובר על ד"ת לא יאמר לו עברת כו' אלא יאמר לו פתוב בתורה כו' ע"כ.

נר' דדוקא אם פבר עבר ועשה מעשה דמאי דהנה הנה אי נמי דאפי' בעודו עושה אם יאמר לו פה ממנע ולא עבד אכל אי לא ממנע באמור לו פה פתוב בתורה ולא שת לבו גם לזאת צריף למונעו בכל אשר תמצא ידו לעשות בכוחו דהא גם להרמב"ם דאמר דצריף לכבד אביו רשע עיין מ"ש בס' י"ח דהטעם הוא דתלינן שפא הרהר בתשובה וספקא לחומרא במילי דאורייתא אכל בכה"ג דליכ' האי טעמא פנין שהוא בשעת מעשה פשיטא דפקע ממנו חיוב דכבוד ואי ליכא איניש אחריןא דמנע לאבנה מלעשות עבירה צריף למונעו עד הפאה דאין פבוד נגד פבודו ית' ויש להקשות על זה לכאורה ממה דתנן במסכת מציעא ז"ל אמר לו אביו הטמא או א"ל אל תחזיר אבידה אל ישמע לו וכו' ומפיק לה מקרא דנאת שבתותי תשמורו אני ה' ע"כ, משמע דוקא אם אומר לבן לעבור לא ישמע לו אכל הבן לזול בכבוד האב ולמונעו מעביר' לא דאלת"ה קים ליה בדרכה מיני' דהשתא הבן צריף למנע לאביו איהו יעבור והו"ל לאשמועין החידוש אכן אחר העיון בפשנה ל"ק ולא מידי והוא דקשה אמאי לא בחר התנא לאשמו' אלא הני תרי דהטמא ואל תחזיר אלא הטעם הוא דבהני תרתי הנה ס"ד דאם אמר לו אביו לבטל יכול הוא לבטל פגון שהיה צריף האב שיבטל הבן אותה המצנה ולא שאומר לו שיבטל ללא צורך דאם פן הרי הוא רשע ופשיטא שלא ישמע אליו פדפריף הש"ס התם בעושה מעשה עמה וא"כ אמאי קא יהיב טעמא מציעתא דאומר לו אביו הטמא כו' מטעמא דקרא דנאת שבתותי כו' תיפוק ליה מעושה מעשה עמה וזה גם פן קשה לכל הפוסקים ולהטור הרי דצריף לכבדו הגם שהוא רשע ולהרמב"ם לפי

מה שפיר' נמי הרי ליכא למיחש לישב בתשובה דבשע' מעשה עסקינן שאומר לו לעבור אלא ודאי דהכא מיירי שאומר לו האב לה והבא לי גזילות וכדומה והלה הוה לשמש לאביו שהיה חייב בכבודו לשמשו והלה להביא לאביו חפצו ורצונו ולא מצא להביא אלא מבית הקברות והוא פהן לאל עליון והנה מצינו דהאי לאו דטומאה הותר מפללו פהא דמת מצנה ובהא דאביו מיניה וביה תבא הסברה לומר דלקינים מצנת פבוד אב ואם תדחה אזהרת הטומאה ומה גם דמצינו דדחוייה היא לגביה דאביו במותו לו יטמא ולמה יגרע בחייו מבמותו לזה אמרינן דבכה"ג לעשות פבוד אביו יטמא וגם ההיא דאל תחזיר אבדה פגון שאמ' לו אביו לשמשו ומצא אבידה והוא עובר על לאו דלא תוכל להתעלם דס"ד לומר דדחי לאו דלא תוכל להתעלם בשביל פבוד אביה דהוה לכובוד המקו' כאו' בש"ס דכיון דהוה לכובוד המקום תבא הסברה לומר דדחי ללאו כו' דאיכא חידוש גדול בהא דהשבת אבידה קס"ד לומר דלא יחזור אלא ישמש לאביו דהא ענין השבת אבידה הוא משום הנאת ממון הזולת משום ואהבה לרעה פמוה והנה לגבי דידיה הגם דאמרינן אבידתו נאבידת אביו שלו קודמת נראה דדוקא אבידתו נאבידת אביו אכל אבידתו ושימוש אביו שימוש אביו קודם זולת אם אין לו פרנסת אותו יום אבל אם יש לו פרנסת אותו יום ניית אבידתו וילך לשמש אביו.

וא"כ כפ"ז מכ"ש אבידת חבירו דמאחרת לאבידתו דמנח לה ולא יחזיר קמ"ל התנא דאין רשאי להתעלם וצריך להחזיר וניית פבוד אביו הגם דלא אמר לו להדיא שיעבור והא מלתא לא נפקא לן אלא מקרא דנאת שבתותי ולא מעושה מעש' עמך וא"ת ואחר האמת מנ"ל להתנא לומר זה ודלמא דוקא שבתותי הוא דאם אמר לו אביו חלל כו' לא יאבה לו ולא ישמע אליו פי' שאומר לו להביא לו מים לשותות והבן לא מצא אלא ברשות אחרת והוא צריך להביא מרה"ר לרה"י בזה הוא דקאמ' אל תשמע אבל הא מלתא דהטמא כו' מנ"ל י"ל דנפקא ליה מסיום דקרא דקאמר אני ה' לרבות פל אשר צוה ה' שלא תדחה שום מצוה ממצוות ה' לעשות רצון האב ולעולם אם אביו רשע פשיטא דלא מלבד שלא יעשה דבריו לעבור על ד"ת אלא דצריך למנועו ולבזותו עד דמקנע ואדרבא זהו פבודו וכעין זה אנשפון בחזקתו דגירר עצמות אביו כו' ונ"ל להוכיח ממה דגרסי' בפ' הנחנקין דף פ"ה וז"ל בעו מיניה מרב ששת בן מהו שיעשה שליח לאביו להכותו ולהלקותו א"ל פבוד שמים עדיף וקאמ' בש"ס על הך בעיא מאי הוי עלה אמר רב כו' וכן תנא דבי רי"ש לפל אין הבן נעשה שליח לאביו להלקותו כו' חוץ ממסית ומדיח כו' ע"כ, נראה דוקא לא פליג הא דרב הונא ותנא דבי רי"ש אלא בכה"ג דמאי דהוה הנה אבל קודם שעשה עבירה ויכול למנועו פשיטא דהרשות בידו ויש הפרש בין קודם מעשה דהא אפי' על מ"ע מפין אותו עד שתצא נפשו אם אינו רוצה לקיים המצוה ואצ"ל בהולך לעבור עבירה דיהרג ואל יעבור ובדאי יודו לס' ר"ש דכבוד שמים עדיף ולא חלקו עליו אלא בכה"ג דמאי דהוה הנה וכבר עבר והמלקות הוא תיקון וכפרה לאב לא יעשה הבן שליח לזה אבל למנועו מלעבור ודאי יישר חיליה ואי תימא דאיכא לספוקי בהא הו"ל לש"ס למעבד לה בבעיא באת"ל וגם תנא דבי רי"ש הו"ל לאשמועין חידוש בזה האופן דלמנועו ומכ"ש אחר שעשה מעשה דעדיפא כנו' וגם מסתמא לא מרחקי' הסברות כ"כ בין ר"ש ובין מסקנת הש"ס דלר"ש אפי' עשה תשובה יעשה הבן שליח להכותו לאביו כדמוכח מהש"ס בהנחנקין דלר"ש אפילו עשה תשובה מידלא מוקי ההיא דהיה יוצא ליהרג ובא בנו והפך חייב כס' ר"ח במסרב ובעשה תשובה דהא עכ"פ מוקי לה ר"ש בעשה תשובה ואפילו הכי לא בעא לאוקמה במסרב א"כ אפי' עשה תשובה ילקהו הבן במאמר ב"ד ולסב' רב הונא לא יעשה הבן שליח כו' ואפי' למנועו מלעבור עבירה שהיא יותר עדיפא לא מיבעי לדעת התוס'.

דמקמו לההיא דרב הונא בעשה תשובה פדי שלא יהיו חולקים בקצוות אלא אפלי לדעת הרי"ף והרא"ש דמקמו לההיא דרב הונא אפלי לא עשה תשובה עכ"ז כל עוד דמציינן שלא להרחיק עוד הסברות כ"ע יודו דלא מרחקי ובהא מיהא דלמנעו יישר חיליה.

סי"ז אלא שהאשה אין ספק בידה כו' במסכ' קידושין מפקי לה מקרא דאיש אמו כו' איש למעוטי אשה כו' וקשה דהא פנין דממעטיט לה גבי מורא וגרסי התם אינהו כבוד ואינהו מורא כבוד כו' מורא לא ישב במקומו כו' ע"כ.

וקשה דדברים אלו יכולה האשה לעשות אפילו בשואה וי"ל פנין דאחר האמת האי מיעוטא דאיש ליפא לאוקומה בשום אופן ממורא לפנטרה דהא כל חלוקות מורא יש ספק בידה לעשות השנה הכתוב אשה לאיש בזה פאומרו תיראו אם פן בהכרח דדרשי' ליה באם אינו ענין למורא תנהו ענין לכבוד הגם שלא הונזכר גבי מיעוט והטעם הוא משום דאין ספק בידה והאי טעמא ליתיה אלא בכבוד ולא בשום חלוקא ממורא: סי' ח' ואפילו הנה אביו רשע וכו' זוהי דעת הרמב"ם בפר' ו' מהל' ממרים והק' הטור ונ"ל ונ"ל פנין שהוא רשע אינו חייב בכבודו פדאמרין גבי הניח להם אביהם פרה גזולה חייבין להחזיר משום כבוד אביהם ופריה ונהא לאו עושה מעשה עמה הוא פלי ואין חייבין בכבודו ומשני בשעשה תשובה אלמא כל זמן שלא עשה תשובה אינם חייבין בכבודו ע"כ.

ולע"ד נראה דקושיא זו ליתא דגרסי בקידושין האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שאני צדיק גמור ונמצא שהוא רשע גמור מקודשת ע"כ ע"ש והטעם משום שאם הרהר תשובה ומשום חומרא דא"א אמרינן מקודשת הרי דלא מקלינן במלתא דאורייתא כל עוד דאיפא למיתלי בהרהר בתשובה ה"נ כל עוד דתלי' שאם באותו רגע הרהר תשובה ונהרי הוא עושה מעשה עמה חייב הבן בכבודו ובמוראו ודוקא התם הוא דפריה גבי פרה גזולה משום דאזורו הוכיח עליו שמת ברשעו דהא תשובה של הגזל הוא דוקא ע"י השבה והאי פנין שלא החזיר ודאי שלא עשה תשובה וכבר מת ואין ידו משגת להחזיר ולא פריה אלא דוקא בכה"ג ומשני הש"ס שעשה תשובה פלי הגם דמסתמא תלינן שעשה תשובה כנז' עכ"ז בהא דגזילה פנין דאיתא בעיניה וא"א שתהיה התשובה אלא ע"י השבה מסתמא אמרינן דנדאי לא שב עד דחזינו דשב להדיא בתשובה ודוקא בכה"ג אבל בשאר עבירות תלינן לחומרא דשב וצריה לכבודו זו היא דעת הרמב"ם.

ונראה שהטור ז"ל הרגיש בחילוק זה וכתב אלמא כל עוד שלא עשה תשובה כו' ודוק אבל האמת הוא דאין שום קושי לס' הרמב"ם וכמו שפכתתי ונכון. וראיתי למרן בב"י ז"ל שכתב ונ"ל ואין משם ראיה לסתור דברי הרמב"ם דמדינא אינם חייבין להחזיר דאמר קרא אל תקח כו' לדידיה אזהר רחמנא לבריה לא אזהר אלא דמשום כבוד אביהם חייבין להחזיר ודוקא דעב' תשובה ולא הספיק להחזיר עד שמת דהוא לה הפרה פאלו לא הורישו לבניו מאחר שהיה בדעתו להחזיר והוא דבר מסויים הלכך אף על גב דעדיין לא הוציאה מרשותו חייבין להחזיר משום כבוד אביהם אבל פי לא עבד תשובה הרי בניו ירשוהו והתירה לא חייבתם להחזיר והוי ממונא דידהו ואינם חייבין לכבוד אביהם בממונם דהא אפסיק' הלכתא דמשל אב עכ"ל פי' דברי הרב דכיון דה' התיר ממון הלכות ברבית לבנים פאומר יכין רשע וצדיק ילפש הגם שעשה תשובה האב כל עוד שלא החזיר ברשותיה דאב קיימא וכשמת זכו בו היורשין ואי לאו כבוד אביהם אין עליהם חיוב להחזיר מדינא ואביהם אע"ג דעשה תשובה הרי לא החזיר אלא מטעם כבוד אביהם חייבין לכבודו אף במותו ומצד התשובה שעשה מיתשיב הממון שהניח דלאו בתורת ירושה הניחו וקרינן ביה

שפיר משל אב ולא משל בן משא"כ אם לא עשה תשובה זכו בו היורשים וְהוּי שֶׁל בֶּן וְאִין צָרִיף לְכַבְּדוֹ מְשָׁלוּ זֹו הִיא פְּנֹת הָרֵב ו"ל וְלְדַבְּרֵי דְבָרֵי הַש"ס דְּקַפְרִיף וְאִי לָאו עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה עִמָּה הוּא מְשׁוּם דְּנִקְט מִלַּת כְּבוֹד אָבִיו פְּרִיף וְהָרִי לִיכָא כְּבוֹד דְּהָא אִימְתִי אָמְרִינְו דְּחִינְשִׁינְו לְכְבוֹד אָבִיו בְּנִדוֹן זֶה דְּהוּיָא הַפְּרָה הַלְקוּחָה בְּרַבִּית דְּנִקְא אִם חֲזַר בְּתִשׁוּבָה דְּאִז הוּי כְּמִמּוֹן אָבִיו וְחִיב לְכַבְּדוֹ בְּמִמוֹנוֹ וְהוּי קס"ד דְּקָא עֶסְקִינְו מְסַתְמָא לָא מְחַזְקִים לִיה בְּכִשְׁר' וְכִינְו שְׂאִינוֹ עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה עִמָּה וְיִשְׂאָר בְּחֻזְקַת רְשָׁע וּמְסַתְמָא לָא חֲזַר בְּתִשׁוּבָה וְלָאו בְּר כְּבוֹד דְּאִינוֹ מְשָׁל אָב כְּנֹז' וְהָגַם דְּדַבְּרֵי הַש"ס דְּחֻזְקִים עכ"ז לְהִיּוֹת דְּדַבְּרֵי ו"ל מִצַּד עֶצְמָם אָמַת דְּחֻזְקִינְו הַש"ס.

וּלְפִי מַה שְׂיִשְׁבְּתִי אִין אָנוּ צָרִיכִין לְכָל זֶה וְנִכּוֹן וּמ"ש הַר"ב הַט"ז וְהַכְרִיחַ בְּטוֹר מְחִילָה מְכַבְּדוֹ דְּדַבְּרֵי הַרְמַב"ם פְּדָאִי מוּצָק בֵּין לְדַבְּרֵי מְרֵן הַב"י פְּאָשֶׁר יִשְׁבְּתִי בֵּין לְפִי מַה שְׂחִילְקִתִּי אָנִי וְהוּא אָמַת: שָׁם וְאָפִי' בַּעַל עֲבִירוֹת כו' נִרְאֶה דְּמוּמָר לְהַכְעִיס אִפִּי' לַס' הַרְמַב"ם ו"ל אִין לְכַבְּדוֹ וְה"ה מְמִירִין דְּתָם לְגַמְרֵי דְּפַקַּע מִיְגִיָּה פֶּל כְּבוֹד וְאָצ"ל שְׂאִינוֹ חִיב עַל הַפְּאָתוֹ וְעַל קַלְלָתוֹ, וְאִין לְהַק' מִמַּה שְׂמַצִּינוֹ בְּאַלְיָהוּ שְׁהִיָּה מְכַבֵּד אַחְאָב מִצַּד שְׁהִיָּה מְלַף הָגַם שְׁהִיָּה אִז רְשָׁע וּמוּמָר לַע"ז כו' מְלַבֵּד שְׂיִשׁ מְקוֹם לוּמ' דְּשְׂאִנִי אַחְאָב שְׂעֲשֶׂה תִשׁוּבָה כְּאו' ו"ל עַל מְקַרָּא שְׁפָתוֹ הַרְאִית כִּי נִכְנַע אַחְאָב כו' עכ"ז יִשׁ לְחַלֵּק דְּשְׂאִנִי מְלַף דַּעכ"פ כְּבוֹדוֹ עֲדִיף מְכַבְּדוֹ או"א מְכַמָּה הוֹכַחֹת חֲדָא דְּאִם מְחַל עַל כְּבוֹדוֹ אִין כְּבוֹדוֹ מְחִיל וְעוֹד עוֹבְדָא דַר"י שְׁהִיָּה עוֹמֵד בְּפָנֵי בְּנוֹ מְשׁוּם כְּבוֹד בֵּי נְשִׂאָה כְּדַקְאָמַר הַש"ס דְּדוֹקָא מְשׁוּם כְּבוֹד בֵּי נְשִׂאָה כו' הָרִי דְקִיל כְּבוֹד אָב וְאִם לְגַבֵּי כְּבוֹד הַנְּשִׂאָה וְאו"כ אִין לְהוֹכִיחַ מִהַמְלַף וְנִקְטִינְו דְּמוּמָר אִינוֹ חִיב לְכַבְּדוֹ וְלָאו דוֹקָא מוּמָר לְכָל הַתּוֹרָה אֲלָא פֶּל דְּמַתְקָרִי מוּמָר הָרִי יִצָּא מְפֻלֵּל יִשְׂרָאֵל וְרְשָׁע גְּמוּר הוּא וְאִין חִיב לְכַבְּדוֹ וְאַחַר שְׁפַתְבְּתִי זֶה מְצִאתִי רְאִיָּה לְדַבְּרֵי מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם וְעִינְו מ"ש ס' רַמ"א ס"ד בַּס"ד: ס' רַמ"א ס"ד הִיָּה אָבִיו וְאָמוֹ רְשָׁעִים גְּמוּרִי' וְעוֹבְרֵי עֲבִירָה אֲסוּר לֹו לְהַכּוֹתָם וּלְקַלְלָם וְאִם הִכָּה אוֹתָם פְּטוּר וְאִם עָשׂוּ תִשׁוּבָה ה"ז חִיב וְכו' ע"כ הוּא לְשׁוֹן הַרְמַב"ם בַּפ"ה מַה' מְמָרִים.

וְקוּשָׁה לְמַה שְׂפַתְבְּתִי הַרְמַב"ם גּוֹפִיָּה בַּפ"ז מַה' מְמָרִים דְּחִיב בְּכַבְּדָם אֲפִילוֹ רְשָׁעִים מְכ"ש שְׂלָא יָכֶה אוֹתָם וּמְדַקְאָמַר הָכָא אֲסוּר לֹו לְהַכּוֹתָם מְשָׁמַע דְּנִקְא קִלוֹן הוּא דְּלָא עֲבִיד לְהוּי וְאִין לֹוּמַר דְּכָל עֶצְמוֹ דְּהַרְמַב"ם לָא אֲתָא אֲלָא לֹוּמַר דְּפְטוּר וְאִם עָשׂוּ תִשׁוּבָה נִהְרַג עֲלֵיהֶם א"כ הָכִי הוּל"ל הִיָּה אָבִיו וְאָמוֹ כו' וְהִכָּה אוֹתָם פְּטוּר וְאִם עָשׂוּ תִשׁוּבָה חִיב דְּהָא הָאִי דְּאֲסוּר לְהַכּוֹתָם כְּכָר שְׂמַעִינְו דְּאָפִי' כְּבוֹד חִיב וְאָצ"ל, וְעוֹד לְמַה הַרְמַב"ם בְּחַר לֹו לְשׁוֹן מְשׁוֹנָה מְמָאִי דְּקַתְנִי מְתַנִּי' דְּבַמְתַּנִּי' קַתְנִי הִיָּה יוֹצֵא לִיְהָרַג וְכו' וְהַרְמַב"ם פְּתַב הִיָּה אָבִיו וְכו' רְשָׁעִים גְּמוּרִים וְעוֹבְרֵי עֲבִירָה וְאָפִי' יוֹצֵאִים כו' וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ דַּה"ק ה"מ שְׂאִמְרֵתִי לָף שְׂחִיב הִבֵּן לְכְבוֹד הָאָב אִם הִיָּה רְשָׁע דְּהִיָּינוּ שְׂעֵבַר עֲבִירָה שְׂיִקְרָא עֲלֵיהֶּ רְשָׁע אִי נְמִי עֵבַר עֲבִירָה דְּמִיקְרֵי עֲלֵיהֶּ עֲבִירָנָא וְכַהִיא דְּמַסְכַּת שְׁבַת גְּבִי גְזִירַת חֲמִין בְּשְׁבַת דַּכָּה"ג מִיקְרֵי עֲבִירָנָא וְכַבֵּר עֵבַר וְהַרְשִׁיעַ וְהַשְׁתָּא מִיָּהָ אִינוֹ עוֹשֶׂה אֲלָא דִּישׁ בְּיָדוֹ הַעֲבִירָה צָרִיף לְכַבְּדוֹ אֲבָל אִם הוּא רְשָׁע גְּמוּר פִּי' דְּמַסְתְּמָא לִיכָּא לְמִיחַשׁ לִיצְרָיָה תַּקְפִּיָּה וּמִיָּד הוּא שָׁב אֲלָא דְּהַבְּאִישׁ רִיחוֹ לְגַמְרֵי א"צ לְכַבְּדוֹ.

וְאָפְשֶׁר לְדַיִיק עוֹד וְעוֹבְרֵי עֲבִירָה פִּי' אֲפִילוֹ אִינוֹ רְשָׁע גְּמוּר בְּמִילֵי דְּאוּרִיָּתָא אֲלָא דְּעוֹבְרַת עֲבִירָה פִּי' דְּעִדִּין הוּא עוֹבֵר כְּגוֹן מוּמָר אִפִּי' לְעֲבִירָה דְּרַבְּנָן א"צ לְכַבְּדוֹ וְלִזְהָ פְּתַב וְעוֹבְרֵי עֲבִירָה וְגַבֵּי הִיָּה דְּחִיבִין אָמַר וּבַעַל עֲבִירוֹת מְשָׁמַע שְׂאִינוֹ עִדִּין עוֹבֵר וְדִיּוּק זֶה אִינוֹ מְוַכְרַח לְדַרְכֵינוּ אֲלָא הַמְסַקְנָא הִיא דְּבַהִיכָא דְּהוּי רְשָׁע גְּמוּר אִינוֹ צָרִיף לְכַבְּדוֹ וְלָא לְבַזוֹתוֹ וְלִזְהָ פְּתַב הָכָא מִלַּת רְשָׁעִי' גְּמוּרִים לֹוּמַר דְּדוֹקָא אִין לְהַכּוֹתָם אֲבָל אִין לְכַבְּדָם וּבְזָה עוֹלִים דְּבָרֵי הַרְמַב"ם יִשְׁרִים וְתַמִּימִים.

ועיניו סי' ר"מ סי"א ואם ידחה הדוחה לחילוק זה ולומר דבאומרה אין להפכותו לכתחילה ממילא חייב לכבודו הגם דאין דבר זה צריף דחיה עכ"ז להפיס דעתו אביא ראיה מהש"ס דמסכת סנהדרין דקאמר להדיא דאסור להלקותו שהיא המסקנא דפסקו כל הפוסקים ואפ"ה כת' הטור דלענין כבוד אינו חייב הגם דאסור להלקותו אלא ודאי דאיכא חילוק והדברים פשוטים ואם פן אסיקנא דאם הנה אביו רשע גמור ואצ"ל מומר או שאינו מאמין או אינו מסכי' לקניים ולאשר דברי רז"ל אין לכבודו ולא להלקותו ונדוקא להפכותם באופן דע"י ההפאה לא ממנעי מלעשות עבירה אבל אם ע"י שיפנו מימנע ולא עבר ליחיי וכמ"ש סי' ר"מ ס' י"ח יע"ש:

הלכות כבוד רבו ות"ח סי' רמ"ב ס"א כבוד רבו יותר משל אביו וכו' הטור פתב שאביו מביאו וכו' ואין לה כבודכבוד רבו וכו' ואמרו ז"ל ומורא רבך כמורא שמים פתב הט"ז וז"ל הקשה בפרישה א"כ מאי יותר מאביו הרי גם באביו פתב רבינו דכבודו ככבוד שמים ותיגרין דכל המוקש אינו שונה לגמרי אל המקיש משא"כ מורא הרב שדךשוהו מאת ולא נהירא דכל מידי דהוקש לחברו אין ביניהם חילוק והטור לא נתפונן בזה להוכיח דמורא רב יותר שזה פבר הוכיח שמביאו לחיי עוה"ב כו' אלא דקשיא ליה למאי דקאמר שאין מורא פרבו כו' והרי אביו הוקש למורא המקום ונסתרה המעלה ותיגרין דגם פרב מצינו ששונה כו' ע"כ קושית הט"ז על הפרישה אינה קושיא דהא עכ"פ מדחזינן דהקב"ה שינה בהקש דא' עשה אותו בריחוק מקום וא' בקרוב בהשואה פשיטא שיכונין להגדיל א' יותר מחברו וב' הפוקשים זה גדול מזה ונ"מ ראה אבידת אביו ואבידת רבו של רבו קודמת מהיכן גדע זה אם לא הנה ה' עושה מציאות פזה והוא נראה ונרגש ומה שפ' הרב דלא נתפונן הטור אלא לשמור מעלה הא' המביאו לעה"ב דגם רבו הוקש לכבוד שמים אחר המחילה דבריו ז"ל היו צודקים אם לא הנה פותב הטור ואין לה כבוד מפורד רבו כו' והנה אומר ואמרו חז"ל ומורא רבך אז היינו מפרשים כדברי הרב דהוצרף לשמור מעלה הא' דמביאו לחיי העה"ב שלא תאמר והרי אביו יש לו מעלה דהוקש וכו' גם רבו אמרו חז"ל ומורא רבך ולמה פתב הטור ואין לה כבוד כו' אלא ודאי דדברי הרב אינם ולא נתפונן הטור לזה אלא פדעת הפרישה.

ולע"ד נראה פי מעיקרא ל"ק דהא דהוקש כבוד האב לכבוד המקום אינו אלא גילוי מלתא בעלמא ותמצא שלא הספיק לו דנאמר כו' ונאמר כו' והוסיף לומר וכן בדין ג' שנתפין כו' דאחר האמת אם היא גזירה שונה גמורה הרי כל ג"ש שאינה מופנה מצד א' אין למדין ועוד תמצא דההיא דכבוד את ה' מהונף היא דברי קבלה ואיך גמרינן ד"ת מדברי קבלה אלא ודאי המכונן פינו דמצינו דה' הקפיד על מורא וכבוד האב והאם והזהיר עליהם כאשר הזהיר על כבודו ית' ש"מ דה' ציווי אהד עשה ומסתמא פמות זה פן זה משא"כ הא דדרשינן מאת ה' דבהדיא נאמרה דשונים הם מדאייתר תיבת את ש"מ דה' פינון למדרש ולומר דכבוד רבו ככבודו ית': שם בהג"ה אביו שהוא רבו קורא אותו רבי וכתב הש"ף וצ"ע שאין נוהגין פן הלכף י"ל דאף על גב דחייב בכבוד רבו יותר משל אביו מ"מ יותר יש לקרותו בשם אב המיחזר לו מילדותו וגם מסתמא האב מוחל על כבודו וכו' ולי נראה דדברי הרב קשו אהדדי דמדקאמר יותר יש לקרותו בשם אביו משמע דמדינא לא יקרא לו פי אם אביו ומדמסיים וגם מסתמא האב מוחל על כבודו משמע דמדינא יקרא לו רבי אלא דאביו מוחל ואולי דכל עצמו לא אתא אלא ללמד זכות על המנהג באיזה אופן שיהיה והם ב' תירוצים גם פמה שהביא ראיה דמסתמא מוחל מההיא דהסבה לע"ד אינה ראיה דשאני פשיש מצנה בהא דהסבה בזה אמרינן דמוחל על כבודו פדי שיקיים פנו הפצה משא"כ בכה"ג שיקרא לו פנו רבי שהיא יותר מעלה אמאי תלינן לומר מסתמא שימחול מאחר שאין פנו מפסיד אם יקראנו באופן היותר ראוי לו.

ולע"ד תמיהת הרב ז"ל אינה תמיהה דכיון דלאו מלתא דרמזא אפולגי עלמא דלא שכיחא ולאו כ"ע גמירי הא ואם אינם נוהגין כן אמרינן להו שפן הוא הדין אכן נ"ל דאעיקרא דדינא פירכא דמלת אבי מורה על מעלה גדולה דאשפחן דאלישע הנה קורא לאלהיו וז"ל אבי אבי וכן יהושע קרא למשה אבי אבי ולא היו אבותיהם ואלו מלת אבי היא גרועה ופחותה ממלת רבי לא היו פוחתים בכבודם לקרותם אבי הגם שקראו להם ג"כ רבי פשיטא שלא היו קוראים אבי אלא ודאי דמלת אבי מורה על מעלה רמה וכפ"ז אין פחיתות פשיקרא לאביו ורבו אבי מידי דהנה יהושע ואלישע ע"ה: ס"ג איזהו חולק על רבו פל שקובע וכו' הם דברי הרמב"ם פ"י שקובע ללמוד דהוי כשורה ורפנות ולא להורו' דאם להורות קאמר הרי פתב בסמוך אסור לו לאדם להורות ופשוט דיש הפרש לענגו דינא בין זה הקובע לו מדרש וכו' להמורה הוראות דהקובע לו מדרש כו' יכול לקבוע אם יתן לו רבו רשות אפי' בעיר שרבו שם ולזה סיגם ואמר שלא ברשות רבו דאין שום איסור בקביעות מדרש אלא אם יקבענו בלתי רשות רבו אבל ההוראה אפי' יתן לו רבו רשות אסור וזהו שדייק הרמב"ם לומר לעולם פלומר דליכא חילוק בהא דקובע כו' דליכא איסור אם נתן לו רבו רשות ואינו אסור אלא כו' אלא לעולם איכא איסורא בלהורות אפי' נתן לו רשות וכתב הרמב"ם ז"ל לחלק אם רבו הוא רחוק י"ב מיל דמהני רשות אפילו להורות ואתמקא על מ"ש הר"ב כ"מ שפי' פל הקובע לו מדרש כו' דהיינו דוקא פשקובע עצמו להורות הוראות ע"כ דהא יש חילוק בין הא דקובע וכו' למורה הוראות וכמ"ש ואחר המחילה מעפרות זהב לו ושוב ראיתי שחזר בו הרב ז"ל בב"י בפ"י נכתב שפונת הרמב"ם שפי' זה הקובע מדרש וכו' שפך מבין בפ"י פל החולק על רבו ועיין שם דבריו שהיא כמו שפירשתי והדברים פשוטים: ס"ד אסור לאדם להורות כו' להיות שראיתי כמה חילוקי דינים בדין זה אמרתי לכתוב פל אשר דעתי דעת הדיוט משגת לכבוד קוני גרסינו בעירובין דף ס"ב וז"ל א"ל אבני לרב יוסף קי"ל הלכה כר"א בן יעקב מהו לאורוי במקום רבו א"ל אפי' ביעתא בכותחא בעו מיניה מרב חסדא בשני דרב הונא ולא אורי כו' ר"א אורי בכפרי בשני דר"ה ור' המנונא אורי בחרתא דארגז בשני דר"ח רבינא סר ספינא בבבל א"ל רב אסי מ"ט עביד מר הכי א"ל וזה רב המנונא אורי בחרתא דארגז בשני דר"ח א"ל לא אורי אתמר א"ל אתמר אורי ואתמר לא אורי בשני דר"ה לא אורי דרבו גמור הנה בשני דר"ח אורי דתלמיד חבר הנה ואנא תלמיד חבר דמר אנא עכ"ל.

ונכתבו התוס' דההיא דר"ח דאורי בכפרי חוץ משלש פרסאות הנה וכן ההיא דרב המנונא וההיא דרבינא פולהו חוץ מג' פרסאות וכולהו תלמידים חברי' הו' ר"ח תלמיד חבר דר"ה רב המנונא ת"ח דר"ח רבינא ת"ח דרב אשי ולזה שרי להו להורות חוץ משלש פרסאות אבל תלמיד גמור אפי' חוץ מג"פ אל יורה והקשו מההיא דגרסי' בסנהדרין דף ה' תנחום איקלע לאתרא דרש להו מותר ללחות חטים לפסח וא"ל ולא רבי מני הכא ותנא תלמיד אל יורה הלכה בפני רבו אלא אם כן רחוק ממנו ע"כ דמשמע דכל חוץ לג"פ שרי ותירצו וצ"ל דתנחום ת"ח דר' מני הנה ע"כ דבריהם ז"ל וילקוצר דעתי לא ירדתי לסוף דעתם חזא היכי מוקמינן ההיא דר"ח דאורי בכפרי דת"ח הנה לר"ה דהא גרסי' במציעא בשלהי אלו מציאאות וז"ל וילענן אבינא במקום אביו אין חזרין אלא לרבו מובהק בעא מיניה ר"ח מר"ה תלמיד וצריף לו רבו מהו א"ל חסדא חסדא לא צריכנא לך את צריכת לי עד מ' שנין וכו' יתיב ר"ח מ' תעניתא משום דחלש דעתיא דר"ה ויתיב ר"ה מ' תעניתא על דחשדיה לר"ח ופרש"י דמאי דבעי מיניה ר"ח הוא לענגו השבת אבינא דאי לענגו שאר דברי אפי' שאינו תלמיד גמור ואפי' אינו צריף לו כפולוגתא דהתם הרי דממה דמסיק הש"ס דלגבי השבת אבינא להקדים רבו בעינן רבו מובהק וקא בעי ר"ח מר"ה תלמיד וצריף לו

רבו ופרש"י לומר לו שמועות ששמע מאחרים ואי ר"ה לא הנה רבו מןבקה דר"ח הרי פבר מסיק הש"ס דבעינו רבו מןבקה ולמה אצטריף לומר צריף לו רבו לדעת ר"ה דסובר דעל עצמו קאמר אלא ודאי דמןבקה הו"ל ר"ה אלא משום דגם ר"ה הנה צריף לו הוא דקבעי נעוד ממה דקאמר ליה ר"ה חסדא חסדא לא צריכנא לה ואנת צריכת לי עד מ' שנין וקא דעד מ' שנין ממשה גמרינן לה במסכ' ע"ז וכ"כ התוס' ז"ל ומשה רב מןבקה הנה ופשיטא כי לא שייף קא מלתא אלא ברב מןבקה ולא בשאינו מןבקה שלומד ממנו קצת הלכות דלאו בכה"ג נאמר מ' שנין ואחר האמת גם ר"ח מודה בדברי ר"ה ולא על עצמו נתפונן בבעיא דבעי וקראיה ממאי דיתבי ר"ה מ' תעניתא על דחשדיה לר"ח בזה א"כ בהכרח דתלמיד גמור הוא ר"ח לר"ה זולת אי אמרינן דסברי התוס' פאיף פירושא דת"ח היינו דהגם דהוי תלמיד גמור אלא דנתגדל הרבה עד שהושנה מעלה מטה לשיעור דרביה מיקרי ת"ח הגם דהוי רבו מןבקה א"כ אי אמרינן דסברי הכי אמרינן דר"ח דהורה בכפריבתר מ' שנין שלמד לפני ר"ה והגיע לדעתו אי נמי קודם מ' שנין אחר שהושנה בחכמה לר"ה דמיקרי ת"ח אז הוא דהורה בכפרי אלא דדעת אינה מספמת לומר דסברי לה ורחוקה היא וכן תמצא דכתב הב"י עלה דכיון דלמד מרבו רוב חכמתו אפי' הכי כי נתגדל פמוהו מאי הוי דהא חובת פבוד רבו נתחייב בו ומי יפקיע ממנו פבוד רבו מןבקה ומה שפכת מהרי"ק והוכיח מר"ל דתלמיד גמור הנה לר' יוחנן ואחר שהנה שנה לר"י מצינו שהנה חולק על ר"י ומורה הפך דעת ר"י הכי איתא בכתובות שלהי פ' נערה וז"ל קריביה דר' יוחנן הנה להו אמת אבא דמפסדא מזוני אתו לקמיה דר"י א"ל זילו ואמרו לאבוכון דניחז לה ארעא למזונהא אתו לקמיה דר"ל א"ל כ"ש שריבה לה מזונות א"ל וקא ר"י לא אמר הכי א"ל זילו הבו לה ואי לא מפיקנא ליכו ר"י מאונייכו אתו לקמיה דר"י א"ל מה אעשה שפנגדי חלוק עלי עכ"ל וכן ההיא עובדא דקריביה דר"י שקלו פרה מיתמי ואתו לקמיה דר"י א"ל שפיר אתו לקמיה דר"ל א"ל התזירו פרה ליתמי דמשמע דמורה הוראות בפניו דר"י הנה וא"כ וקרי לפי פשטא דת"ג הנה ר"ל לר"י ואמאי הנה מורה אם לא שתאמר פאיף פירושא דת"ח היינו הגם שתלמיד גמור הנה אם אח"כ הושנה ליה מיקרי חבר.

והנה בהכרח לדברי התוס' ז"ל שכתבו דר"ל חכם הנה מקודם פדדייק התם בדברי ר"ל דקאמר מאי אהגית לי התם ר' קרו לי כו' דמשמע דמקודם הנה חכם וגם מדקאמר ליה ר"י אי הדרת בך משמע שייחזור ללמוד פשה הנה א"כ לדעת התוס' מצינו למימר דר"ל תלמיד חבר הנה ליה לר"י מעיקרא ואין פאן הוכחה לפי מהרי"ק והן אמת דלדברי התוס' דאמרי דאפי' תלמיד חבר אסור להורות אלא דוקא חוץ לשלש פרסאות קשה דמהא דמשמע דבפניו הנה מדקאמר הש"ס אתו לקמיה ואתו לקמיה כו' וגם מסתמא ר"י ור"ל תמיד הוו במקום א' חדא מההוא עובדא דאמת לקמיה אסתיה שייחזול לר"ל כו' וגם ממה דאשפחן דכד חלש ר"ל ואייתו ליה רבנן ר"א בן פדת והנה צנוח ר"י בר לקישא בר לקישא כו' משמע דתמיד הנה לפניו ר"ל וכשנפטר לא הנה לו עם מי ללמוד והביאו לו רבנן ר"א בן פדת א"כ משמע דבפניו הנה וקשה לדידהו אלא דעכ"פ אין להוכיח לדעת התוס' דפי' דת"ח הוא שהושנה לו דיש לדחות כנז' ואם תעמוד בשלף לומר דלדברי התוס' נמי נוכל להוכיח דמודים התוס' דר"ל ת"ג הנה לר"י מדקאמר התם אקרייה אמנייה ושונייה גברא רבה משמע דר"י למדו עד דשונייה גברא רבא וגם דפי' התוס' דמעיקרא הנה חכם עכ"ז אפטר דלאו כ"כ אי נמי דשכח ור"י למדו הגם דזה דחוק ויש להקשות עליו עכ"ז אחר שיונח פן אין להוכיח דהיה דהורה ר"ל היינו טעמא דלא הנה אפטר בלאו הכי והוא דקשה אמאי בתר דאתו לקמיה דר"י הדר אתו לקמיה דר"ל אלא הטעם הוא משום דר"י קרוב להם הנה ומעיקרא

אתו לקמיה וכד נתחייב שפנגדו הקרוב לא קבל דינו המתחייב מטעם הקורבה ואזול לקמיה דר"ל דהא אין ר"י יכול לדון זה ודנו ר"ל דכינו שרבו קרוב לדין זה הו"ל פנפטר לגבי דין זה דה' הרחיקו ותיכא אמרינו דאסור להורות דוקא בדין שיכול הרב לדונו ולהורות ואז אין מציאות לתלמיד שיורה מבלעדי רבו אבל כה"ג שרי ולזה הורה ר"ל הגם דתלמיד גמור הנה.

וא"ת מ"ט אחר האמת הורה ר"י דין זה לקרוב ונראה מתרי טעמי חדא פההיא דאמרי דקאמר ליה ר' ינאי פשאמרו לו תלמידיו מ"ט הוא דן יחידי וא"ל פשהם באים לפני לדין אני דנם ואין אני כופה אותם לדון לפני הכא נמי פינו דנפשיהו אתו אמר להם הדין והגם דהתם כתבו הפוסקים דדוקא לגבי דן יחידי הוא אבל לגבי קרוב לא היינו פדי לכוף הזכאי לחייב דיאמר לו פינון שבאת לפניו קבלת אותו בזה דוקא לגבי יחיד אם הוא מומחה אבל לגבי קרוב אמרינו דבעינו שיקבל בפ"א באופן דהכא גבי ר"י שהורה להם הורה אם יקבלו וכן הנה שאח"כ לא רצו לקבל והלכו לקמיה דר"ל.

אי נמי הטעם דר"י הוא דה"מ דאמרינו דקרוב פסול לדין דוקא במלתא דתלייא בשקול הדעת ואיכא למימר דלאו הכי דינא אבל במלתא דפשיט' פהא דקי"ל הלכה פרבים וכדומה דכל דיין פן דיין מצי למיידן ולזה תמצא גבי הני תרי עובדי דכל א' בראיה ברורה מדברי רבותינו ונהו סובר דליכא מאן דפליג עליה ולזה תמצא דאחר שהורה להם ר"ל והלכו לר"י אמר להם מה אעשה שפנגדי חלוק עלי וצריף להבין מאי קאמר בזה אלא הפננה דכינו דאית סברא הפך דעתי שוב אין אני יכול שאני קרוב ובשלמא מעיקרא וכו' באופן דעכ"פ ר"י שדן שפיר עבד ואחר האמת ר"ל גם הוא שפיר עבד מטעם דר"י קרוב כנז' א"כ אין להוכיח מהכא למה שפי' מוהרי"ק בפירושא דת"ח ואם פן לא אמרינו דסברי התוס' להא מלתא והדרו לקושנין דלא מצינו למימר דר"ח תלמיד דרב הונא הנה: ועוד קשה בין לרבינא בין לרב אשי לרבינא אמאי לא הוכיח ממה דהורה ר"ח בכפרי מליכנס בקושניא דאתמר לא אורי ולשנויי בשני דר"ה ובשני דר"ח ולקיימי מהא דר"ח וליכא לשנויי דלקיות דלדעת רבינא לא הנה יודע דאתמר לא אורי ולא הנה בדעתו אלא אורי אתמר וכינון שפן הפל א' מה לי להוכיח מר"ח אז מר"ה.

זה אינו דמדשני ליה לקושניתו בלשון הנה אתמר ואתמר כו' משמע דהנה יודע נמי שהיא דאתמר לא אורי ונהנה מוקי לה בשני ר"ה ואם פן למה הכנים עצמו בזה דאפשר דרב אשי לא יודה ליה בזה ויאמר דלא אתמר אלא לא אורי ואפי' בשני דר"ח אבל אורי לא אתמר ושיבוש הוא משא"כ אי הנה מיייתי מר"ח דלית ליה לדחויי פלום ולרב אשי נמי תקשה מאי קאמר ליה לרבינא מ"ט כו' ונהרי ר"ח דאורי בכפרי בשני דר"ה בשלמא שהיא דר"ה אמרינו דסובר דלא אורי אתמר אלא הא דר"ח מסתמא לא היתה גירס' אחרת דלא אורי וא"כ שפיר עביד רבינא וליכא למימר דלא ידעי להא דר"ח אורי בכפרי דהא רבינא ורב אשי הם המסדרים הש"ס ומסתמא פשיטא דהו ידעי לכל מה שהובא בש"ס.

ע"כ נראה דדבריהם ז"ל ה"א דחוקים מלבד דפשיטא דאין פח בדינו להמציא מציאות כזה לומר דר"ח תלמיד חבר דר"ה פל שלא נאמר בהדיא בש"ס דמסתמא סתם תלמיד תלמיד גמור ופשוט וגם מה שכתבו בההיא דרבינא ודרב המנונא חוץ לג"פ ה"ו מר"ח ומרב אשי בעיני יפלא חדא דלדידהו עיר שיש בה תלמידים של רב א' בסוף העולם לא אכלי בשרא דהא לדידהו אין התר לבדוק ספין תלמיד גמור אפי' בסוף העולם והכא דוקא דשרי חוץ לג"פ הוא בת"ח א"כ היכי אכלי בשרא פל עוד דהרב קיים וליכא למימר דאם יצטרכו יש תיקון שיתן להם הרב רשות וכל

זה לא מיינר אלא בלא נתינת רשות זה אינו דלדידהו לא מהני תת רשות וקראיה דאי אמרינן דסברי לחלק דע"י נתינת רשות שרי אפי' ת"ג א"כ מאי מקשה מההיא דתנחום דקאמר הש"ס התם תלמיד אל יורה אלא אם פן רחוק מרבו ג' פרסאות דמשמע דחויז מג"פ שרי ת"ג ומקמו לההיא דתנחום ת"ח נמי הנה מלבד מה שאני מקשה ע"ז בסמוך.

עוד קשה דאמאי הכניסו עצמם בשינויאי דחיקא דא לימא ההיא דדיניק התם דחויז מג"פ שרי היינו בנתינ' רשות ולוקמו ההיא דתנחום. בתלמיד גמור ומי הכניסם בדוחק זה אלא ודאי דסוברי דכל מקום דאסור משום ת"ג אין חילוק אפילו בנתינת רשות א"כ היכי אכלי בשרא באתרא דאיפא תלמידי דרב בסוף העולם וזה יכולין לדחוק אלא דקשה עוד לדידהו אחר האמת צ"ע אמאי רב אשי לא דחה ההיא דרב המנונא דהורה בחרתא דארגז הוא משום דנטל רשות ובזה הנה לו פח להורות משא"כ רבינא דבנדאי שלא נתן לו רשות רב אשי דאם הנה נותן לו רשות פשיטא דעכ"פ לא הנה נותן לו רשות אלא אי מהני להורות ע"י נתינת רשות ושוב אין לו מקום לומר לרבינא מ"ט עביד מר וכו' אלא ודאי שלא נתן וא"כ ידחה לו דלמא רב המנונא נתן לו רבו רשות ואין לומר דיספור רב אשי דנתינת רשות לא מהני בזה במציאות דידן ח"ו לא תהיה פזאת דהא פשיטא דהנה יודע רב אשי דר' המנונא ת"ח דר"ח וגם רבינא ת"ח הנה לו מדקאמר ליה רבינא שיטות נאנא ת"ח אנא וקבל רב אשי פשיטא דיודע האמת רב אשי דרבינא ת"ח הנה לו וכינון שפן דת"ח הנה לו ומה דסר ספינא לדברי התוספות הנה רחוק ג"פ ומה דהורה רה"מ בחרתאהנה רחוק ג"פ איף תבא לו הסבר' לומר דבכה"ג לא מהני נתינת רשות ת"ח וחויז מג"פ ונתן לו רשות נאפ"ה יספור רב אשי דאין להורות זה אינו דהא עיקר דין זה איתא בבבית' דקתני תלמיד אל יורה במקום רבו אלא א"כ הוא מג"פ ע"כ הרי דחויז מג"פ בהכרח דשרי עכ"פ א"כ לרב אשי במאי מוקי לה בשלמא להתוס' מוקמו לה בת"ח ולא קשה מיהא דאיפא במאי מוקמינן לה אלא לרב אשי דאפי' ת"ח הוא סובר דאסור במאי מוקי לה אפילו תימא דמוקמינן לה בקצה האחרון ת"ח חויז מג"פ בנתינת רשות הרי בכולהו סובר רב אשי דלא וצ"ע לדברי התוס' ואין לומר דטעמ' דלא דחא ר"א הרי דרה"מ דאורי בחרתא דארגז דהנה ע"י נתינת רשות הוא דידע ודאי שלא נתן רשות זה אינו דעדי לא ראינו אינה ראיה מי יאמר שלא הרשהו ר"ח ומה גם לרב אשי דהנה סובר לא אורי אתמר אפי' בשני דר"ח פשיטא דלא ידע ולא אסיק בדעתיה הא דרשות ואם פן הו"ל לדחות דלמא התם נתן לו רשות ואין לומר דסובר ר"ח דמדמיייתי מיניה רבינא ש"מ דקים ליה לרבינא דבלי רשות אורי וכגון דשמע רבינא להא מלתא בהדיא דאורי בלי רשות כדי שלא להקשות דלא אמרינן עדי לא ראינו א"כ אדמיייתי ליה רבינא אתמר נאמ' ומוקי לחד בשני וחד בשני הו"ל לאתויי השמועה דאורי בלי רשות ותו לא הנה צריף לאתמר נאמ' דיכול שלא להאמין לו בזה ויאמר דחדא מנייהו דהיינו לא אורי היא דאתמר נאפ' בשני דר"ח ושהיא דאורי משוובה משא"כ אם הנה מיייתי לה מהשמועה דבלי רשות אורי היא הוכחה ברוה ונשובה ואין לומר דמאי דשמע רבינא דרה"מ הורה בלי רשות הוא בהדי ה' מיימרא דאתמר אורי כף היתה לו המימרא אתמר דרה"מ אורי בלי רשות ר"ח ונהיינו ה' דמיייתי רבינא דקאמר אתמר אורי דא"כ לא הי"ל לרבינא לחסר המימרא מלאומרה בצורתה פמות שהיא ונהדברים פשוטים ולא הוצרכתי לכתוב כל זה אלא משום דעת המתעקשים והאמת יורה דרכו ומה גם דפשיטא דאחר האמת לא הנה מעלים רב אשי עין להקשו' דלמא ברשות עד שיוכיח רבינא בראיה ברוה ששמע מפאריה דעובדא וכינון שלא הקשה פשיטא דרשות אינה מעלה ומורדת א"כ לס' התוס' דמוקמו לה בחויז מג"פ אמאי לא הנה אסור אפילו ברשות נאפילו הוא ת"ח ועוד קשה מה דגרסי

בכתובות דף ס' ו"ל אריסייה דאפני אתא לקמיה דאפני א"ל מהו ליארס בט"ו חודש א"ל ר"מ ור"י הלכה כר"י ועוד כו' אתא לקמיה דרב יוסף א"ל רב ושמואל דאמרי תרנניהו צריכה להמתין כ"ד חודש רהט בתריה ג"פ ולא אדרכיה אמר אפני האי מלתא דאמור רבנן לא לשרי איניש במקום רביה כו' לאו משום דמתזי פאפקרוותא אלא משום דלא אסתיעא מלתא דהא הא דרב ושמואל גמירנא לה ולא אסתיעא מלתא למימרא הרי דאפני מדקאמר הא דאפילו ביעתא בכותחא אל יורה איניש כו' משמע דהנה ידע לההיא דר"ח דאפני ביעתא בכותחא אסור וא"כ איך הנה מורה הוא לאריסי' במקום רביה דהגם שהיא פביעתא בכותחא אפי' הכי אסיר נהגם דאמרינן דגם אפני ת"ח לרב יוסף הנה עכ"ז הרי הם מוקמו דר"ח נמי ת"ח דר"ה הנה ולא הנה מורה אפי' ביעתא בכותחא וליכא למימר דאפני חוץ מג"פ הנה חדא דמשמעות יורה לכל דבאתריה דרב יוסף הנה ועוד לאו מפללא אתמר אלא בפ' אתמר בדברי אפני דקאמר להדיא הא דאמור רבנן לא לורי איניש במקום רביה וכו' הרי להדיא קאמר דאיהו אורי במקום רביה וא"כ אפני דהורה בפני רב יוסף הורה ופשוט.

וא"כ איך הנה מורה הוראה בפני רבו ונה נוכל לדחות דנטל רשות אפני מרב יוסף נהגם שכתבתי דהתוס' מחלקי בנתינת רשות ה"מ גבי ת"ג אכל בת"ח יכולין לומר דסו' דע"י נתינ' רשות מהני נהקא אפני ממשמעות דבריו נראה דנטל רשות מדקאמר הא דאמור רבנן כו' לאו משום אפקרוותא וכו' משמע דמקודם נשמר מאפקרוותא ותינו שנטל רשות ופשוט אלא דרחוק לומר דאפני ג"כ ת"ח ולדידן מסקינן דת"ח אפילו ברשות אסיר בתוף ג"פ ונה רחוק דהלמד מסברא שמועא אחת דמקרי ת"ח דלא יורה בפניו אפילו נתן לו רשות ועוד קשה דהא לדידהו מסקינן דת"ח בפניו אפילו ברשות אסיר מההיא דאפני ושללא בפניו בהכרח דלא בעי רשות פדמשמע מהא דרבינא דסר ספינא דמוקמו לה התוס' חוץ מג"פ וקאמר ליה ר"א מ"ט כו' משמע פשוט שללא נתן לו רשות נאפ' הכי מסיק רבינא דשפיר עבד דאורי כרה"מ דאורי בחרתא כו' ולא בעי רשות א"כ קשה ממה דגרסי בסנהדרין דף ה' וז"ל דתנאי פעם א' הלה רב למקום א' וראה מני אדם שמגבלין עיסותיהם בטונמאה א"ל מפני מה כו' א"ל תלמיד א' בא לכאן והורה לנו מי בצעים אינם מכשירים והוא מי בצים דרש להו ואינהו סבור מי בצעים.

תנא באותה שעה גזרו תלמיד אל יורה אא"כ נטל רשות מרבו עכ"ל הרי מ"מ קשה אי אמרי דההיא מיירי בת"ג דעליו היתה הגזירה אל יורה פדמשמע מפשיטות הענין דמסתמא בגמור קתני קשה הרי דבת"ג מהני רשות חוץ מג"פ ולדידה פבר העליתי דלא מהני בת"ג רשות אפילו חוץ מג"פ דא"כ לוקמו ההיא דקתני חוץ מג"פ שרי בנתינת רשות ולמה מוקמו לה בחבר ואי אמרינן דהם ז"ל דוחקים ג"כ ההיא דגזר ר' תלמיד אל יורה וכו' ג"כ בת"ח דלא פפושטא קשה הרי עכ"פ ת"ח חוץ מג"פ בעי רשות פדגזר ר"א א"כ רבינא דאורי הגם דהוי חוץ מג"פ עכ"ז בעי רשות מר' ופשיטא שללא נתן לו רשות והיכי הורה רבינא לדבריהם וצ"ע ועוד קשה מדקאמר תו הנהגם בסנהדרין דף ה' וז"ל גבי רב ורבה בב"ח פי הווי נחתי לבבל וא"ל ר"ח לרב יורה יורה ידיו ידיו וקאמר הש"ס הנהגם וז"ל יורה יורה אי גמיר רשותא למה לי למשקל משום מעשה שהיה דתנאי פעם א' הלה ר' כו' עכ"ל הרי פשיטא דרב ורבב"ח ת"ג דר' הווי נאפ"ה שריא להו לאורוי ברשות ועוד דמהקא משמע דגזירת ר' היתה בת"ג ולא בת"ח וא"כ בהכרח מסקינן דת"ג ע"י רשות מהני ועוד קשה לדידהו דמוקמו הכרייתא דקתני אלא א"כ חוץ מג"פ בת"ח הוראה דמייתי ג"פ היא ממשה ומשה רב מובהק הנה על פן נרא' לע"ד פי דבריהם הקא הם רחוקים אחר המשתחווה מול הדתם.

והנלע"ד לומר דר"ח ת"ג דר"ה הנה נכדמוכח ממסכ' מצינעא שפכתבתי ולא הנה מורה בפני ר"ה אפילו ביעתה בכותחא ור"ה לא נתן רשות לר"ח לאורווי בפניו דאם נתן לו רשות לאורווי ולא אורי איך קאמר אב"י הא מלתא דאמור רבנן דאפילו בכותחא כו' לאו משום אפקרותא כו' משמע דמקודם דאיבע ליה ההוא עובד' הנה סבר משום אפקרותא כו' וע"ז סמך ואורי והיינו ההפך דאיכא אי אמרי' משום אפקרותא שרי ע"י נתינת רשות נאי משום לא איסתייעא כו' אפי' ברשות וא"כ אי אמרינן דר"ח אפי' בנתינת רשות לא אורי איך סבר אב"י משום אפקרותא נאיך אורי אפי' ברשות וגם רב יוסף איך נתן רשות לאב"י לאורווי פנין דלא מהני אלא נדאי דלא נתן לו רשות ר"ה ונהו סברי רב יוסף נאב"י דבנתינת רשות יועיל ומההוא עובדא דאב"י נתחדשה הלכה דטעמא הוא משום דלא אסתייעא מלתא וממילא אפילו ברשות אסור וכל זה בפני רבו אבל רחוק מרבו ג"פ שרי אפי' בלא נתינת רשות כדאיתא בברייתא תלמיד אל יורה א"כ רחוק מרבו ג"פ ש"מ דחויז ש"ד ולזה הורה ר"ח בכפרי לזה דייק הש"ס המקום שהורה בו בפנפרי פי ידוע הנה לש"ס ריחוק המקומות כפרי נאמריה דר"ה שהיא פומבדיתא כמו שפי' רש"י ונה מעיקר הדין אלא דמשום ההוא עובדא דמי בצעים לחשש עלגות שגזר ר' תלמיד אל יורה א"כ נטל רשות מרבו דידע ביה רביה דאין לו עלגות בלשונו שייבא לה להתיר האיסור בלא אדעתיה צריך לומר דגם ר"ח מההיא גזירה פשיטא דגם הוא נטל רשות מרבו דיורה חויז מג"פ וההיא דתנחום ת"ג הנה ולזה פריך להם ממתני' דאסרה גבי ת"ג תוף ג"פ ורה"מ דאורי בחרתא דארז תוף ג"פ הנה לאמריה דר"ח וידוע הנה לש"ס ולא חש לפרש במלתא הידועה במציאות וגם רבינא דסר ספינא בבבל תוף ג"פ לאמריה דרב אשי הנה וכפניו הנה נאפשיך דמהאי טעמא לא חש הש"ס לומר המקום שהורה בו רבינא אלא בבבל דתוכל לומר דגם במתא מחסיא סר ר"א דלגבי הא מלתא דתלמיד אל יורה בפני רבו אפי' ת"ח ונהכי קאמר ליה ר"א מ"ט עביד מר הכי על מי סמכת להורות בפני הגם דת"ח אנת מנא לך לחלק ולומר דוקא ת"ג ונהיינו טעמא דלא תמה עליה בהדיא היכי עביד הכי וקאמר מלת מ"ט ונהגם דהברייתא קתני ראייתה ממשה והוא מונהק סבר דה"ה ומשני ליה דהוא למד מרה"מ דהורה בפני רבו ר"ח ונהשתא אתי שפיר שלא הוכיח מר"ח דר"ח לא הנה בפניו דר"ה כמו שפירשתי והוכיח מרה"מ דאורי בתוף ג"פ לר"ח ולא מצי לשנוויי שאני רה"מ דנתן לו רשות ר"ח משום דלרב אשי דלא שני ליה בין ת"ח לת"ג דבפניו אפילו נתן לו רשות אסור כדאב"י דאמר אפי' ביעתא בכותחא אסור לאורווי במקום רביה משום דלא אסתייעא מלתא נאפי' נתן לו רשות וא"כ לא מצי לשנוויי דרה"מ נטל רשות מר"ח דאפ"ה אסור ושפיר מוכיח ממה דאורי בחרתא דארז וכפ"ז ת"ח שרי אפילו תוף ג"פ בלי רשות כהא דרב הונא דס"ד בלי רשות דר"א תוף ג"פ ובזה לא קשה שום קושי בכל הש"ס: אסיקנא דת"ג תג"פ אסור לאורווי מדקתני בברייתא תלמיד אל יורה א"כ רחוק ג"פ נאפי' נתן לו רשות אסור מההיא דאב"י דהורה לאריסיה כו' נאמר נאפי' ברשות אסור מטעם דלא אסתייעא מלתא וחג"פ שרי אפי' ת"ג להורות וע"י נתינת רשות מההיא דתנא אותו היום גזרו דתלמיד אל יורה משום ההוא עובדא דעלגות וכל זה בת"ג אבל ת"ח שרי ליה להורות אפי' תוף ג"פ דהיינו בפניו כהא דרה"מ וכהא דרבינא שהורו בפני רבם שלא היו לו אלא תלמידים חברים דלא אשכחן בשום מקום איסור בת"ח אלא רב אשי הנה ס"ד לאסור ת"ח בפניו ונדחה מההיא דרה"מ ונהכי עביד רבינא דס"ס תג"פ נאפילו ברשות לא בעי שיתן לו וכפ"ז הנה דקתני דגזרו תלמיד אל יורה א"כ נתן לו רבו רשות איירי בת"ג דצריך רשות מרבו מונהק דמסתמא יהיה לאדם רבו מונהק וממנו יטול רשות לעלגות ונהגם דשייך האי טעמא דמשום עלגות אפילו בת"ח עכ"ז פנין דאינו

אלא גזירה בעלמא לא קששו למיעוטא דלית להו רבו מובהק ולא גזרו שיטול רשות מחבירו לא תקשה ממה שהעלינו דאפילו בנתינת רשות אסיר בפני רבו מובהק וכלא משה העמיד סנהדרין נראה כי יש לחלק אם רבו נותן לו רשות להורות משום פבודו של תלמיד שבקש ממנו שיתן לו רשות אי נמי מאליו לכבדו עלה אמר אביי דלא אסתיעא מלתא אבל אם פבד המשא על רבו והוא מבקש לעזר וסיוע לתלמיד לשאת עמו במלאכתו פהא דמרע"ה ע"י נתינת רשות ש"ד וכן אם היה הרב קרוב לאדם א' יכול התלמיד לדנו פהיהא דר"ל שפכתתי ולא תקשה על מה שהעליתי בת"ח דמותר לאורויי אפילו בפני רבו מההיא עובדא דרבינא דשמתיה לההוא בפניו דר"א וקשש רבינא לאפקרותא עד דאמר ליה ר"א אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה' כו' דשאני התם דעכ"פ נהג שררות לשמותיה בפניו ואין זילותא טפי אי לאו טעמא דאין חכמה וכו' ומצאתי שפן כתב הריב"ש וכמה רבונותא לחלק כמו שפכתתי אי נמי כמ"ש הרב הנז' שם דרבינא על ת"ג קאמר מי מחזי כאפקרותא בהיכא דאיכא למיחש לה דהיינו ת"ג אבל ת"ח בלאו האי טעמא שרי עכ"פ והגם דאין דעתה מברעת לענין הלכה למעשה עכ"ז תורה היא ומה שהכריחני לפרש פכתתי.

אחר שפכתתי כל אלה ראיתי להרמב"ם שכל מה שעלה במצודתי בחילוקי הדינים פן פסק הוא ז"ל דת"ח אין לו איסור כלל להורות אפילו בפני רבו ות"ג תוך ג"פ אפילו בנתינת רשות וחזן לג"פ ע"י נתינת רשות והם דברינו עצמם שהוכחנו מעומק הסוגיאיות אלא דהוא ז"ל הוסיף חילוק א' בין הוראה במקרה לשואלו דבר דאם הוא רחוק ג"פ שרי בלי רשות ובין שקובע להורות דאז הוא דבעי נתינת רשות נראה דטעמו דכיון דהא מלתא אינה אלא משום גזירה אותו היום גזרו כו' לזה דוקא כמעשה שהיה ומעשה שהיה כף היה קובע להורות דהא המעשה היה שהורה להם מי בצעים אינם משק' והנה פשיטא כי מסתמא לא יבואו לשאול אותו על מי בצעים ודאי דמהיכא יבא להם הספק דלא הווי מים בשביל שהם מי בצעים שביבואו לשאול אותו אלא ודאי שהיה הוא מורה הוראות זה אסור וזה מותר ולזה תמצא דדייק הרמב"ם ז"ל במקרה אם באו לשאול ממנו דבר הלכה משמע דמקרה הוא שפא אדם ושאל אבל כה"ג שהוא מורה הוראות מבלי שואל קובע מקרי פהא דההוא דהורה להם מי בצעים ועוד הכרח אחר כי הוא היה מורה מבלי שואל דהא פשיטא דלאו בני העיר היו עלגים אלא הוא היה העלג ואם פן אם היו הם שואלים על המעשה שהיו עושים פשיטא שהיה התלמיד מבין אם בצעים קאמרי או בצים ואין כאן טעות אלא ודאי שהוא היה מורה הוראות מדנפשיה בקביעות ובזה הוא דגזר ר' דבעי רשות אבל אם בא אדם ושאל דר' מקרה ליכא גזירה דר' ושרי בלי רשות זהו טעמו דהרמב"ם ז"ל: שם וי"א דתלמיד גמור כו' נלע"ד דסברת רמב"ם כף היא דהא מדלא חלק בתוך י"ב מיל בפניו לשלא בפניו משמע דל"ש ליה ותמצא שלא הזכיר האיסור דתוך י"ב מיל כלל אלא סמך על מ"ש בדין דבפניו ופשוט אלא דנראה דלהיות שלא הוזכר דין זה בהד"א בדברי הרמב"ם פתבו בשם י"א דהא סברת א' שכתב מרן היא סברת הרמב"ם ומאן דסבר הפך דעת זו הוא הרשב"א ואחר האמת לענין האיסור הפל אהד לענין דינא: ס"ז לא מיקרי הוראה ולכאורה נראה דלענין נטי' רשות דגזר ר' משום עלגות אפילו הורה שלא למעשה אסור בלי רשות דהא עכ"פ איכא למיחש לעלגות ויצא האיסור ואחר האמת לא גזרו אלא בתלמיד הקבוע לדון ולהורות לכל שואלו דבר ועליה סומכים וכמו שפי' בס"ד אבל שאינו קבוע ונדעו דלא מצוי להורות למעשה לא גזרינן דהא לא סמכי עליה להלכה למעשה דכששואליו אותו ואינו מורה להם תו ליכא למיגזר: ס"י יש מי שכתב שאסור לחכם כו' הדבר תמוה בעיני למה פתב דין זה בשם יש מי שכתב וזה פשוט מהש"ס

מההיא דר' ומכמה מקומות וצריף לדעת בדבר שהוא פתוב בתלמוד דשרי אם מותר להורות הגם לדעת ההדיוטו' מחזי תמוה פינו דהש"ס לא חששו והתירוה בהדיא תו ליכא למיחש א"נ פינו דחזינו הטעות בהדיא שיבואו השומעים למכשול להתיר האיסור אין להורות וכגון מעשה שעבר לפני והתירתי דגים שעלו בקערה לאוכלם בכותח וכדומה לו ונראה בעיניכם שהתירתי להם האיסור ומי שלבו נוקפו מהשואלים לא קבל לעשות ואסר לעצמו דאמר אם יהיה זה מותר בשר בחלב נמי מותר ולא קבל.

ונראה לע"ד דאחר רואי זה בעיני כי נתמעטו הדעות ברוב מניין וברוב בנן דכל מלתא פי האי לא לישרי איניש אי ידע דאיכא למיטעי בה ההמון וכהא דקי"ל בהלכות שבת דמותר לומר לגוי להביא לו הדר אם הוא של שענה למקום הצריף לו ואפילו הכי כל ימי הייתי מצטער פשהייתי רואה שעושים זה ההמון ע"פ הוראת חכם והייתי אוסר להם ולא אשגחו בי פינו שהוא דין פשוט ולא עברו ימים מועטים עד שראיתי בעיני שהגוי עצמו המשמש לישראל להביא לו הדר לאורה היה מטיבה לו ומסיר הקניבה באופן מכבה ומבעיר לצורך ישראל ונערתתי בו ואמר הישראלאי מאי שניא מאן דעביד הא עביד הא ואסרתי לו ולא אשגח עוד זה מדבר וזה בא ואמר שישראל אמר לגוי להחזיר הקדירה על האור להצטמק ונפה לו התבשיל וקרינו לו לניסרו ולהוכיחו מה זאת עשית ונענה ואמר אין ומה בכך כאשר נשא הגוי הדר פן נשא הקדירה ונתנה על האש והפל א' ומזה למדתי לומר לו להניח הקדירה על האש ובראותי פן חרה לי עד מאד ואסרתי שלא לעשות זה אלא דוקא ת"ח בצנעא מההמון ובעת הצורך וכמו כן הא מלתא וכל דכונתה אם יראה החכם פי בעיני העם יפלא גם בעיניו יפלא מלהתיר אם יצא ממנו להתיר האיסור ושילוסחתייהו דרבנן קמאי עבדינו כל מן דין להעלים ההיתר שלא יצא ממנו מכשול פפי ראות עין טובה כל מקום שנתנו חכמים עיניהם לתקוני: ס' י"ב אם בני ביתו כו' היא דעת הרא"ש ז"ל שנסתפק אם דוקא בדיקת ספין או כל מידי דהוראה וכתב דדעתו נוטה להחמיר ולי נראה דדוקא לא נסתפק הרא"ש אלא במלתא דמנכרא הוראה שמורה פגון דאוסר לזולת ומתיר אפילו יהיו בני ביתו אסר הרא"ש אבל בינו לבין עצמו אם יודע הדיןעשה בידיעתו פינו דאינו מורה לזולת ובהא ליכא שום פחיתות לרב דלא מיקרי הוראה ולזה דייק הרא"ש ז"ל במתק דברי בני ביתו פירוש שאומר ההוראה לזולת יהיה מי שיהיה אבל אם לא מנכרא ההוראה אלא לעצמו שרי ונהיה דבדיקת ספין דאמרו חכם חזי לנפשיה דמיא להוראה דמנכר המעשה שבודק ומתיר וגוף הבדיקה אינו אלא הוראה דוקא הגם דלנפשיה עביד הו"ל הוראה: ס' י"ג תלמיד שלא הגיע להוראה כו'.

ואם אין פיוצא בו שפיר מיקרי הגיע להוראה וכההיא דרבא דהורה תוף מ' ומה גם בדורותינו דאין מי שראוי להוראה אם פן מי יורה דעה אלא פפי הזמן והעת הגיע יקרא: ס' י"ו ולא יחלוץ תפילין לפני רבו איתא בב"י מג' טעמי איכא למיחש חזא מפני גלוי הראש לפני רבו ולפי טעם זה אם רבו החזיר פניו שרי ועוד טעם אחר דנראה פמורה הוראה בפני רבו ובהא מלתא דאינה הוראה ממש לא אסרו אלא שיעבור מלפניו ד"א ושרי ולטעם זה אינו אסור אלא כשחולץ שלא בזמן תפילין דאז הוא מיקרי הוראה אבל חולץ בזמן תפילין לילף לצרכיו דאין פאן הוראה שפיר דמי ועוד איכא טעמא אחרת דמחזי פפורק עול מצנות תפילין מעליו לפני רבו ואז הוא אפקירותא ולטעם זה שרי נמי בהחזרת פנים משא"כ מטעם מורה הוראה ואפילו החזיר פניו אם הוא תוף ד"א ולכל אלו הטעמים אם הרב החזיר פניו שרי לתלמיד לחלוץ אפי' תוף ד"א דהא לתששת גילוי הראש הרי החזיר הרב פניו ולתששת הוראה הרי רבו הוא המורה שחלץ ברישא ולגבי דנראה פפורק עול מצות לפני רבו פינו שרבו קדם וחלץ לא מיחזי כאפקירותא דהוי פכרשות

ובזה א"ש אומרו בש"ס מאי תשנתיה לכרונה רביה ברישא כו' משמע דאי פורו רביה ברישא תו ליפא איסורא והגם דאחר האמת לתקנה של גילוי הראש לא מהני לכרונה רביה ברישא עם פל זה נראה דהא דגילוי הראש אחר האמת לא חש למיטעי בה דאית ליה שום תקנה ומסתמא לא קאמר מאי תשנתיה אלא לשאר טעמי: ס' ל' פל אלו הדברים כו' פי' מלבד ההוראה שפבר הנוזפר דינה בתחילה ס"ד ולא חש לטעות דסמך על הכתוב דאל"כ תיקשי דזה הוא מדברי הרמב"ם וכבר פסק מרן הגוף דעת הרמב"ם בדין ת"ח אלא דפסק פן לענין שאלת שאר דברי חוץ ממה שפירוש להדיא ועיין בב"י: ס' ל"ד אבידת אביו ואבידת רבו אבידת רבו קודמת וכו' גרסינן במ' מציעא דף ל"ג וז"ל המישנה אבידת אביו ואבידת רבו של רבו קודמת שאביו הביאו לעה"ז ורבו שלמדו חקמה הביאו לחיי עה"ב ואם היה אביו חכם של אביו קודמת היה אביו ורבו נושאים משא כו' מניח של רבו ואחר כף של אביו היה אביו ורבו בבית השביה פודה את רבו ואחר כף אביו ואם היה אביו חכם פודה אביו ואח"כ רבו עכ"ל וקשה לי דהכא משמע דמהאי טעמא דאביו הביאו לעה"ז ורבו לעה"ב עדיף יותר רבו וקודם לאביו וממה דגרסינן בכריתות ס"פ ו' וז"ל האב קודם לאם יכול שפבוד האב עדיף ת"ל איש אמו כו' מלמד ששניהם שקולין אבל אמרו חכמים כו' שאמה ואמה חייבין בכבוד אביה וכן בתלמוד תורה אם זכה הבן לפני הרב קודם את האב בכל מקום מפני שהוא ואביו חייבין בכבוד רבו עכ"ל וכתב ר' עובדיה בפ"ה המשנה וז"ל קודם את האב פגון להשיב אבידה ולפדות מבית השבי ולחיות ולפרוק עכ"ל הרי דבערו הבן שקולים הם הרב והאב פאשר שקולים אביו ואמו אלא דמצד דהאב ג"כ הוא מחוייב בכבודו של רבו לזה הקדים רבו ומקא משמע דהבן חייב בכבוד רבו יותר ואינו דומה לדין אביו ואמו דאביו ואמו שקולים הם ואביו ורבו אינם שקולים.

ועוד קשה אחר האמת אמאי לא יספיק האי טעמא דאמה ואביה חייבין כו' והוצרו הסנא להביא עצות מרחוק שגדול חסד הרב לתלמיד מחסד האב לבן. והן אמת דאיפא טעמא נפקא מביין ב' הטעמים והוא פשוט דלטעמא שאמה ואביה וכו' א"כ פשיהיה האב ג"כ חכם הרי ליפא האי טעמא ואין עדיפות לרבו ולחיי טעמא שאביו הביאו לעה"ז ורבו לעה"ב שהיא יותר מהלידה של אביו שהיא הבאתו לעה"ז אם פן אפילו יהיה האב חכם גדול יתחייב הבן בכבוד רבו יותר מכבוד אביו וכיון דאיפא האי טעמא שהביאו רבו לחיי עה"ב לא איכפת לן אפילו יהיה אביו גאון שהרי לא הביאו אלא לעה"ז.

וא"כ הו"ל לתנא להשוות מדותיו ומה מאד תגדל הקושניא במאי דקתני סיפא דמתניתין דהכא ואם היה אביו חכם של אביו קודם דאיך יגרע פח המבלי לבן לעה"ב בהיות האב חכם ולא הביאו אלא לעה"ז דכיון שהוא גדול בערו הבן פשיטא דלא שניא ואין לומר דה"ק אם היה אביו חכם כו' פי' ומסתמא אי אפשר דלא גמר מיניה הבן והגם דלא גמר מניה אלא ב' ג' גרגרים והו"ל פתלמיד חבר עכ"ז הגם דרבו מובהק ואביו יש בו ב' דברים דהיינו אביו ורבו ולזה גידל על רבו שלא הביאו אלא לעה"ב דנקה אבל אביו ורבו הביאו לעה"ז וגם לחלק מעה"ב זה אינו חדא דמתניתין קתני סתמא אם היה אביו חכם ולא תלתה הדבר אלא בחכמת אביו וכי לא משפחת לה שלא היה עמו בעיר עוד היום ואפ"ה קתני אביו קודם ועוד למאי שראיתי להרי"ף שחלק ברישא דמתני' כתב שקול ובסיפא כתב ת"ח משמע גם שאינו שקול ואם הטעם הוא משום שלמד קצת מאביו מה מעלה ומה מוריד שקול ואין שקול והדברים פשוטים עוד ק' אמאי ברישא ובסיפא קתני מתני' חילוק דאם היה אביו חכם ובאמצעייתא גבי פריקת משא לא קתני חילוק דאם היה אביו חכם כו' ואי לאו דברי רבותינו הראשונים אשר אני לוחך עפר פפות רגליהם הייתי מפרש

פ'י נָאָה וְהוּא בְּדַקְדָּק עוֹד הֵתֵם בְּהֵיָא דְכָרִיתוֹת דְקַתְנִי מִתְנִי' שְׁהוּא וְאָבִיו חֲיִיבִים בְּכָבוֹד רַבּוּ א"כ כפ"ז ה"ה אַבְיָת אָבִיו וְאָבִיָּת חֲכָם שְׁל חֲכָם קוֹדְמָת שְׁהוּא וְאָבִיו חֲיִיבִים בְּכָבוֹד הַחֲכָם וְאִמָּי קַתְנִי בְּמִתְנִי' אִם זָכָה הֵבֵן לְפָנֵי הָרַב וְכו' וְאִפְל' לֹא זָכָה בְּפָנֵי הָרַב חֲכָם דְעָלְמָא שְׁיָיָה הָאִי טַעְמָא דְשְׁנִיָּהֶם חֲיִיבִין בְּכָבוֹדוֹ אֲכֹן נִרְאָה פִי הַתְּנָא תַרְתִּי בְּעֵי לְהַקְדִּים הַזְוִלַת לְאָבִיו חֲדָא דְבַעֲרָה הֵבֵן יִהְיוּ שְׁנִיָּהֶם שְׁקוּלִין כְּמוֹת זֶה פֶּן זֶה וְכִמוֹ שְׁהֵבֵן חֲיִיב לְכַבֵּד הָאָב וְחֲיִיב לְכַבֵּד הָר' פְּהָא דְאָבִיו וְאִמּוֹ שְׁהַשְׁוֶה הַפְּתוּב הָאִם לְכָבוֹד הָאָב אִז חֲזִינּוּ בְּעֲרָה הַב' הָאָב וְהָאִם מִי גְדוֹל מְחַבְּרִו וְאִי אִיכָא חַד דְגְדוֹל אִז אֲמַרִינּוּ שְׁאֵתָה וְאִמָּה כו' ה"נ גְּבִי כְבוֹד אָבִיו וְרַבּוֹ ה"מ דְאֲמַרִינּוּ שְׁהוּא וְאָבִיו חֲיִיבִין בְּכָבוֹד רַבּוֹ דְנוֹקָא אַחַר שְׁהֵבֵן חֲיִיב בְּכָבוֹד שְׁנִיָּהֶם כְּמוֹת זֶה פֶּן זֶה לְפָחוֹת אִז אֲמַרִינּוּ שְׁהוּא וְאָבִיו חֲיִיבִין כו' וְיַקְדִּים רַבּוֹ מִשָּׂא"כ חֲכָם דְעָלְמָא שְׁאִינוּ רַבּוֹ מִה יוֹעִיל הָאִי טַעְמָא שְׁהוּא וְאָבִיו חֲיִיבִין כו' פִּינּוּן שְׁהַקַּב"ה צְוָה לְבֹן וְחֲיִיבּוֹ לְכַבֵּד אָבִיו יוֹתֵר מִהַחֲכָם וְהַדְּבָרִים פְּשׁוּטִים וְכִינּוּן דְמַסְקִי' דְבַעֲי' תַרְתִּי א"כ גְּבִי הָרַב בְּעִינּוּן שְׁיִהְיֶה לוֹ צַד הַשְׁוֹאָה בְּעֲרָה הֵבֵן שְׁיִהְיֶה חֲיִיב בְּכָבוֹדוֹ פְּכָבוֹד אָבִיו וְאִיכָא טַעְמָא לְהַשְׁוֹתָם דְהַגַּם דְאָבִיו הִבִּיאוּ לְעוֹלָם גַּם רַבּוֹ הִבִּיאוּ לַעֲה"ב וְדַע שְׁאֵתֵר הָאֲמַת אָבִיו הוּא הַמְּצִיא יֵשׁ מֵאִין אֲלָא מִצַּד שְׁגָדְלָה פְּעוֹלַת הָרַב שְׁהִבִּיאוּ לַעֲה"ב יַעֲרָה ג"כ לְאָבִיו בְּעִינּוּן שְׁהוּא פְּאֵלוֹ בְּנוֹ וְכַשְׁנִיָּהֶם הִבִּיאוּהוּ וְהַמְּצִיאֵהוּ זֶה הַמְּצִיאֵהוּ בַעֲה"ז וְזֶה הַמְּצִיאֵהוּ לַעֲה"ב וְאַחַר שְׁהֵם הָאָב וְהָרַב כְּשֵׁנִי אָבוֹתָיו הוּוּ לִיָּה פְּאָב וְאִם וְנַחְזִי אֲנּוּ בְּעֲרָה הַשְׁנִיָּים מִי גְדוֹל מְחַבְּרִו וְאִז אֲמַרִינּוּ שְׁיַקְדִּימָהוּ שְׁאֵתָה וְהוּא חֲיִיבִים בְּכָבוֹדוֹ וְכִינּוּן שְׁאָבִיו חֲיִיב בְּכָבוֹד רַבּוֹ מִשׁוּם כְּבוֹד תּוֹרָה אֲמַרִינּוּ יַקְדִּים רַבּוֹ וְלִזָּה אִם הִיָּה אָבִיו חֲכָם דְלִיכָא הָאִי טַעְמָא דְאֵתָה וְאָבִיָּה חֲיִיבִים בְּכָבוֹדוֹ יַקְדִּים אָבִיו דְהָא עַכ"פ אָבִיו עֲדִירָה דְהַמְּצִיאֵהוּ בַעֲה"ז וְהִיָּה סִיפָה לְרַבּוֹ ג"כ שְׁמַצָּא בֶן לְהִבִּיאוּ לַעֲה"ב וְשְׁיַעוֹר חֲכָמַת הָאָב הוּא בְּאֹפְן שְׁהוּא שְׁוֶה מַעֲלָה וּמַטָּה לְרַבּוֹ דְאִז חֲיִיבִין בְּשְׁנִיָּהֶם לְכַבֵּד זֶה אֵת זֶה.

וּבְזֶה נִסְתַּלְקוּ פֶּל הַקְּוִשׁוֹת וְנִתְיָשְׁבוּ הַמְּשַׁנְיֹת דְהֵיָא דְקַתְנִי שְׁאָבִיו הִבִּיאוּ לַעֲה"ז וְרַבּוֹ לַעֲה"ב הוּא לְהַשְׁוֹתָם בְּעֲרָה הֵבֵן וְהַגַּם דְמִמְשַׁמְעוֹת הַמְּשַׁנָּה נִרְאָה דְמַהֲאִי טַעְמָא דְהִבִּיאוּ לַעֲה"ב יֵשׁ לְהַקְדִּימוֹ עַכ"ז צְרִיָּה לְדַחֲנוֹק וּלְפָרֵשׁ דַּה"ק דְהִנֵּה יְדוּעַ הוּא עֲשֵׂה דְכָבוֹד תּוֹרָה וְלֹא נַחַת לְמִתְנִי אֲלָא מְצִיאוֹת הַמְּשַׁנָּה הָרַב לְאָב בְּעֲרָה הֵבֵן וְאִין לוֹ מְצִיאוֹת אַחַר לוֹמַר הַעֲנִין הִנֵּה הִבִּיאוּ וְגַם זֶה הִבִּיאוּ אֲלָא בְּאֹפְן זֶה וְלַעוֹלָם טַעַם הַעוֹדָה בְּכַח וְלֹא חֵשׁ לְאֹמְרוֹ אֲלָא הֵתֵם בְּכָרִיתוֹ בְּאִגַּב פֶּל הִנֵּהוּ דְקַתְנִי הֵתֵם וְאִפְשֵׁר עוֹד לוֹמַר בְּעוֹנָמָק עֵינּוּ דַה"ק דְלִהְיוֹת דְהַסְבְּרָא מְרַחֲקַת שְׁיִהְיֶה שְׁיַעוֹר מַעֲלַת הַמּוֹלִיד כְּמִלְמַדְלָה קַתְנִי פִי בְּעֲרָה שְׁהוּא הִבִּיאוּ לַעֲה"ב ג"כ הוּא גְדוֹל וְא"כ זֶה יֵשׁ לוֹ גְדוּלָה כְּפִי הָאֲמַת אָבִיו שְׁיָלְדוֹ מִשָּׂא"כ בְּרַבּוֹ שְׁלֹא עֲשֵׂה אֲלָא בְּאַרְשַׁת שְׁפָתָיו אֲלָא דְגַם בְּרַבּוֹ יֵשׁ מַעֲלָה דְבְּאַרְשַׁת שְׁפָתָיו הִבִּיאוּ וְהַמְּצִיאֵהוּ בַעֲה"ב וְהוּא דְבָר גְדוֹל וְכִינּוּן שְׁכֹן יַעֲרָכוּ הַמַּעֲלוֹת זֶה כְּנִגְדַּת זֶה וְשְׁקוּלִין הֵם רַבּוֹ וְאָבִיו וְכִינּוּן דְשְׁקוּלִים הֵם בְּעֲרָה הֵבֵן פִּינּוּן דְגַם אָבִיו חֲיִיב בְּכָבוֹד רַבּוֹ יַקְדִּים רַבּוֹ כְּדְקַתְנִי בְּמִתְנִיָּתִין דְכָרִיתוֹת וּבְזֶה תְּבִין סִיפָא דְקַתְנִי בְּמִתְנִי' דְמַצִּיעָא וְאִם הִיָּה אָבִיו חֲכָם כו' כְּפַתּוֹר וּפְרַח.

וְאַחַר שְׁיִנּוּחַ דְרִישָׁא לְפִי פִירוּשֵׁי דְחוּקָה עַכ"ז גְּמַעֲי' לִיָּה חִי לְמַעַן יִהְיוּ הַדְּבָרִים מְאִירוֹ כְּסְפִירִי וְמִה שְׁהַקְשִׁינוּ אִמָּי בְּרִישָׁא וְסִיפָא קַתְנִי חִילּוֹק דְאִם הִיָּה אָבִיו חֲכָם כו' מִשָּׂא"כ בְּמַצִּיעָתָא דְכָרִיקַת מִשָּׂא לֹא חִילּוֹק נֵר' לוֹמ' כְּפִי דְרַכִּינוּ וְהוּא דְאִשְׁמוּעִי' בְּרִישָׁא וְסִיפָא וְלֹא אֲצִטְרִיָּה בְּמַצִּיעָא וְקוֹדְמָ צְרִיָּה לְדַעַת אִמָּי הַנְּצָרָה לְאִשְׁמוּעִי' רִישָׁא וְסִיפָא דְאִי אִשְׁמוּעִי' רִישָׁא ה"א דְטַעְמָא שְׁהַסְפִּיק לוֹ אָבִיו חֲכָם לְהַקְדִּימוֹ דְנוֹקָא גְּבִי אָבִיָּה דְהָא קַתְנִי רִישָׁא אָבִיָּתוֹ קוֹדְמָת לְאָבִיָּת רַבּוֹ וְלְדָאָבִיו דְחִיָּו קוֹדְמִין וְלִזָּה גְּבִי אָבִיָּת אָבִיו פִּינּוּן שְׁיֵשׁ לוֹ קֶצֶת שְׁיִיכוֹת לְדִידָהּ דְסֵתֵם בֶּן רְאוּי לִירֵשׁ לְאָבִיו בְּזֶה הוּא דְסְמִינּוּן לְהַכְרִיעַ כְּשִׁאָבִיו חֲכָם דְשָׁל אָבִיו קוֹדְמָ אֲבָל גְּבִי שְׁבִיָּה אִמָּא דַעַכ"פ יַקְדִּים לְרַבּוֹ

שֶׁהֵבִיאוּ לַעֲהָ"ב הַגַּם שְׂיֵהָיָה אָבִיו חָכֵם וְלַפְחוֹ' נִימָא דְאֵם רַצָּה לַפְדוֹת אָבִיו פּוֹדָה רַצָּה לַפְדוֹת רַבּוֹ פּוֹדָה קַמ"ל דְאֵם אָבִיו חָכֵם יַקְדִּימָנו אֶפְיָלוּ לַפְדוֹת מִהַשְׁבִּיבָה דְלִיפָא הֵהוּא טַעְמָא דְאַבְיָדָה וְאִי אֲשַׁמוּעִי' סִיפָא ה"א דְנֻקָא גַבִּי פְדִיּוֹן מִהַשְׁבִּיבָה דְאִיפָא סַפְנַת נְפִשׁוֹת נְתָנוּ עַדִּיפּוֹת פֹּחַ לְאָבִיו פֶּשֶׁהוּא חָכֵם דְהָא עַכ"פ אָבִיו יֵשׁ לוֹ יוֹתֵר פֹּחַ בּוֹ כְּנֻז"ל שְׁהַמוֹצִיאוּ כּו' אָבֵל לְגַבִּי אַבְד' אִימָא דְאַפִּילוּ יֵהָיָה אָבִיו חָכֵם יֵשׁ לוֹ לְהַקְדִּים רַבּוֹ שְׁהֵבִיאוּ לַעֲהָ"ב וְאִין פֶּאן רַצָּה לְאָבִיו כ"כ אִי נָמִי רַצָּה זֶה כּו' רַצָּה זֶה כּו' וְשָׁקוּלִים הֵם קַמ"ל וְאַחַר דְאֲשַׁמוּעִי' ב' הַחֲלוּקוֹת תּוֹ לֹא אֲצַטְרִיף לְאֲשַׁמוּעִי' בְּמַצִּיעֲתָא דְלִמְאִי דְמַדְמִית לֶה הָרִי קַתְנִי בֵּה חֲלוּקָא בֵּין בְּמַקּוֹם שְׂיֵשׁ הֵיזְקָא דְגוּפָא בֵּין בְּמַקּוֹם שְׂיֵשׁ הֵיזְקָא דְמַמוּנָא בְּכוּלְהוּ קַתְנִי אִם הָיָה אָבִיו חָכֵם יַקְדִּים: אֲסִיּוּקָא דְאָבִיו וְרַבּוֹ בְּעַרְףָּה הַבֵּן שְׁקוּלִין וְכַהֲיָא דְמַצִּיע' שְׁנָה הֵבִיאוּ וְזֶה הֵבִיאוּ וּבְעַרְףָּה הָאֵב יוֹתֵר הָרַב עַדִּיף שְׁהוּא וְאָבִיו חֲתִיבִין בְּכַבּוּדוֹ מִהֵהִיא דְכָרִיתוֹת וּבֵין לְהַשִּׁיב אָבִיָּדָה וּבֵין לְפָרוּק מַשְׂא בֵּין לַפְדוֹת מִהַשְׁבִּיבִי אִין חֲלוּקָא אִם הָיָה אָבִיו שְׁקוּל לְרַבּוֹ שְׂאִינוּ חֲתִיב אָבִיו בְּכַבּוּדוֹ יוֹתֵר יַקְדִּים לְאָבִיו אֲלָא דְקָשָׁה בְּעֵינֵי מְשַׁמְעוּ' דְכָרִי הַרְמַב"ם פ' ה' דַּת"ת דְּמַשְׁמַעוּ' דְכָרִי יוֹרָה דְמַצִּד שְׁנָה הֵבִיאוּ לַעֲהָ"ב תְּגַדֵּל מַעְלָתוֹ לְהַקְדִּים אָבִיָּדָתוֹ וּפְשִׁיטָא דְרַחוּק בְּעֵינֵי לְדַחוּק בְּדָבָרֵי הַרְמַב"ם ז"ל כְּמוֹ שְׁדַמְתִּי בְּמַתְנִי' וְעוֹד לְמָה שְׁהַעֲלִיתִי דְאַבְיָדָחוּ וּפְרִיקַת מַשְׂא וּפְדִיּוֹן שְׁבִי דְדִינָם שְׁנָה לֹא פְתָבוּ פֶן הַפּוֹסְקִים הַרְמַב"ם וְהָרִי"ף וְהָרָא"ש ז"ל וְהַחֲוֹנִים עֲלֵיהֶם וְכִיפְנָא רִישָׁאֵי בְּמוֹדִי דְרַבְּנָן אֲשֶׁר דַּעְתָּם דַּעַת עֲלִיּוֹן נֹטָה וְצָרִיף אֲנִי לִישֵׁב הַקְּוִשְׁיּוֹת לְדַעְתָּם בַּס"ד וְאַצִּיעָה לְפָנֵי דְכָרִיָּהֶם ז"ל פְּתַב הַרְמַב"ם בְּהַלְכוֹת גְּזִילָה וְאַבְיָדָה פְּרָק י"ג וְז"ל פֶּגַע בְּאַבְיָדָת רַבּוֹ וְאַבְיָד' אָבִיו אִם הָיָה אָבִיו שְׁקוּל כְּנֻגַד רַבּוֹ שֶׁל אָבִיו קוֹדֶמַת וְאִם לֹא שֶׁל רַבּוֹ כּו' וְבֵה' ת"ת פ"ה פְּתַב וְז"ל אָבִיָּדָת אָבִיו וְאַבְיָדָת רַבּוֹ שֶׁל רַבּוֹ קוֹדֶמַת לְשֶׁל אָבִיו אָבִיו וְרַבּוֹ נוֹשָׂאִין מַשְׂאוֹי מִנֵּיחַ שֶׁל רַבּוֹ וְאִח"כ שֶׁל אָבִיו אָבִיו וְרַבּוֹ שְׁבוּיִים בְּשָׁבִי פּוֹדָה אֶת רַבּוֹ וְאִח"כ כּו' וְאִם הָיָה אָבִיו ת"ח פּוֹדָה אֶת אָבִיו תְּחִילָה וְכֵן אִם הָיָה אָבִיו ת"ח אַעפ"י שְׂאִינוּ שְׁקוּל לְרַבּוֹ מְשִׁיב אָבִיָּדָתוֹ וְאִח"כ מְשִׁיב אָבִיָּדָת רַבּוֹ ע"כ הָרִי דְכַתֵּב לְחַלֵּק בֵּין אָבִיָּדָה לְפְדִיּוֹן שְׁבִי וְהוּא הַפָּרָה דְכָרִינוּ וְיֵמָּה שְׁפַתְבַּרְמַב"ם ז"ל גַּבִּי אָבִיָּדָה אַעפ"י שְׂאִינוּ שְׁקוּל טַעוֹת הוּא וְצָרִיף לְהַגִּיָּה וְלְמַחּוּק אָף עַל פִּי שְׂאִינוּ כִּי הֵיכִי דְלֹא תִיקָשִׁי אֲמָאֵי דְכַתִּיב בְּהַלְכוֹת גְּזִילָה וְאַבְיָדָה וְכֵן פְּתָבוּ הַגְּהוֹת מִיְּמוֹנִיּוֹת וְהַכ"מ: וְרִאִיתִי לְהַלְחֵם מְשֻׁנָּה שַׁכַּת' שְׁדַעַת רַבִּינוּ הִיא לְחַלֵּק דְבַהֲיָכ' דְאֵם מַחְזִיר אָבִיָּדָת אָבִיו לֹא יַחְזִיר אָבִיָּדָת רַבּוֹ לֹא יַקְדִּים שֶׁל אָבִיו אִא"כ יֵהָיָה שְׁקוּל וּבְהִיכָא דִישׁ מְקוֹם לְהַחְזִיר תְּרַנְוִיָּהוּ יַקְדִּים אָבִיו אִפִּי' אִינוּ שְׁקוּל וְכֵן בְּשָׁבִי וּבְמַשְׂא הַדִּין שְׁנָה בְּכָל זֶה וְהָאֵב בְּעַרְףָּה חָכֵם שְׂאִינוּ רַבּוֹ שֶׁל בֵּן יַקְדִּים הָאֵב אִם הוּא ת"ח אִפִּי' אִינוּ שְׁקוּל וְאַפִּי' אִין לְהַסְפִּיק דִּי שְׁנִיָּהֶם זֶהוּ הֵינְצָא מְדַכְרִי וְדִיִּיק לֶה מְדַקְתְּנִי גַבִּי אָבִיָּדָה אָבִיָּדָת רַבּוֹ קוֹדֶמַת וְגַבִּי פְדִיּוֹן פְדִיּוֹן וּפְרִיקַת מַשְׂא קַתְנִי פּוֹדָה וְאִח"כ כּו' פּוֹרָק וְאִח"כ כּו' וְדוּק עַש"ד.

וְלַעַד"ן רַחוּק וְקָשָׁה לְדַכְרִי דְהָא הַרְמַב"ם פְּתַב בַּהַל' ת"ת וְז"ל אָבִיָּדָת אָבִיו וְאַבְיָדָת רַבּוֹ שֶׁל רַבּוֹ קוֹדֶמַת וּלְפִירו' הָרַב אִיְרִי בְּהָאֵי לִישְׁנָא דְאִין שְׁהוֹת לְשְׁנִיָּהֶם וּמִמִּילָא אִיְרִי אֶפְיָלוּ הָאֵב ת"ח אֲלָא שְׂאִינוּ שְׁקוּל וּמִמָּה דְמַסְגִּים הַרְמַב"ם ז"ל וְאִם הָיָה אָבִיו חָכֵם אִפִּי' אִינוּ שְׁקוּל ש"מ דְכָרִישָׂא לֹא אִיְרִי בְּהִיכֵי וְזֶה תּוּכַל לְדַחוֹת דַּה"ק דְכָרִיש' בֵּין אִם הוּא הָאֵב ת"ח בֵּין אִינוּ ת"ח הָרַב קוֹדֶם מְשׁוּם דְאִין שְׁהוֹת וּבְסִיפָא מְקַדִּים הָאֵב צָרִיף לְהִיּוֹת בְּהַכְרַח ת"ח וְאִזּוּ יַקְדִּימָנו כְּשִׂיֵהָיָה שְׁהוֹת לְתְרַנְוִיָּהוּ אֲלָא דַּה"כ לְפִי דְרָף זֶה הֵיכִי הִיל"ל וְאִם יָכוֹל לְהַחְזִיר תְּרַנְוִיָּהוּ כּו' דְהָא הָא דְאָבִיו ת"ח וְאִינוּ שְׁקוּל בְּזֶה נְמִי אִיְרִי בְּרִישָׂא וּמְדַקְאֲמַר וְאִם אָבִיו חָכֵם מְשַׁמְעַת דְכָרִישָׂא לֹא בְּהִיכֵי אִיְרִי פְלָל וְגַם זֶה דַּחְקִינוּ לִיָּה אֲלָא דְקָשָׁה לִי לְדַכְרִי חֲדָא לְמַסְקַנַת הָרַב דְלַפְרוּק הָוִי סַכְנָא נְפֶשׁ וְגַם פְדִיּוֹן שְׁבִי וְאַצְטְרִיף תְּנָא לְאֲשַׁמוּעִינָן לֶה דַּלְת"ה ה"א דִּיקְדִּים אָבִיו עַכ"פ וְלֹא הָוִה דְעֵינָן לֹא מְדִין דְאַבְיָדָה

א"כ ועד השפא אימור דאמרי יקדים רבו אלא ונקא פשיש מקום לפרוק משאת אביו ולפדותו אבל אם אין מקום וזמן מהיכ' ידעי' שיקדימו פיון דאיפא ספנת נפשות ואפ' אינו שקול לרבו אימא דיקדים לאביו ולפדותו וגם הרמב"ם ז"ל לא משמע מניה פלום בדין זה בהיכא דאין שיהות לפרוק ולפדות ועוד אחר האמת מ"ט יהיה הדבר הזה דלא חיישי' לכבוד הרב פנגד אביו אלא בהיכא דאית ליה פסידא לרב אבל אם אין פסידא לרב יכבד האב יותר ממ"נ אם יש לכבדו יותר מאביו בכל גוונא ומאי שנא וקשיא הא מלתא הגם אם אמר לה תנא להדיא פיון דלא ידעינו טעמא דמלתא ואדרבה יותר הנה נראה בהיפך והיו מתקבלין הדברים פאשר אבאר בס"ד מלבד כמה דחוקי ומה שדקדק הרב דמאי שנא גבי אבידה נקט במתני' אבידת רבו קודמת ולא קתני מחזיר כו' ואח"כ מחזיר כו' כדקתני בסיפא גבי משא ושביה דקתני ואח"כ כו' דמשמע דאיירי ביש שיהות משא"כ ברישא באמת כי הוא דקדוק נאה ונאה ונרא' לישוב בתירו' נכון והוא דהנה גבי אבידה דליכא הפרש בין אם יקדים ללא יקדים אלא אם לא יחזיר פלל דפשיטא דלא נפקא מינה אלא אם פשיטחזיר אבידת רבו לא יחזיר אבידת אביו דאם הנה באופן דבנדאי שייחזיר אבידה האחרת תו ליכא נפקותא רצה יקדים זה רצה יקדים זה אלא דמייירי דלא ידע בנדאי דייחזיר האחרת ומשום פסידא דאידיך אבידה קתני לה דיקדים דרבו והגם דתאבד של אביו לית לן בה ואנה"נ אם טרח ואייתי אידיך נמי חייב להחזיר משא"כ גבי פירוק משא דאפילו ידע בנדאי דמפרק הא ונהדר מפרק הא אפ"ה איכא דינא משום צערא דביני ביני דעד דמפרק לחד אידיך הוי בצערא ולזה אשמועינו דינא דלמי יקדים ולא יחוש לצערא וכן בשביה חיישי' דאדפודה לחד אידיך יצטער ואיכא למיחש לשמא ימות בשבי שכן כתב מהר"י קולון בשו"ת ז גבי האומר הרי סלע זו לצדקה וז"ל וכל רגע ורגע דמאחרין לפדותו היכא דאיפשר להקדים הוי פאלו שופך דמים עכ"ל.

הרי דבאיסור הוי דשפיכת דמים ובזה סלקא לה באגב תמיהת הרב הנז' שרצה להוכיח היפך דברי מהר"י קארו שפיר' דלגבי פריקת משא קילא מגבי החזרת אבידה ושבי והוכיח מדברי הרמב"ם שפכת בסוף הלכות רוצח יע"ש דהיא דכתב הרמב"ם איירי שלא יפרוק עליו משא פלל דאיכא ספנת נפשות בנדאי כמו שפכת הרמב"ם שם והכא איירי דמפרק לשניהם ואיכא בינייהו צערא דביני ביני וכפ"ז דברי הרב קארו ז"ל אין עליהם סתירה מהכא מיהא: והשתא כפי זה הטיבו אשר דברו הן תנא דמתני' הן הרמב"ם דנקט פלישנא דמתני' ודיק ותמצא ולא ירע בעיניך מה שפכת הרמב"ם בה' ת"ת שפכת גבי אבידה ג"כ בהאי לישנא מחזיר אבידת אביו ואח"כ וכו' דהא עכ"פ אחר שהחזיר הראשונה אם נשאר הספק להחזיר האחרת מי פוטרן ואחר האמת דברי הרב שפכת דיש שיהות גבי אבידה רחוק מהדעת דכיון דאבדה היא היכי משפחת לה דאדמשיב אידיך לא תגמר באבידתה האבודה או יבא ארי ודרס זאב וטרף דכיון דאין עליה שמירה לא שייך למימר דאיכא שיהות מסתמא ואין תלויה באומר המשיב בהא דפורק משא ודברי הרמב"ם דקאמר ואח"כ משיב היינו שייטרח אם ימצא להשיב ואפשר דנתכונן לומר דהגם אחר שהחזיר אבידה אחת שוב אינו רואה האחרת ופטור מלהשיבה קמ"ל דשפיר קרינון בה כי תראה הגם דעתה אינו יודע היכן היא אראיה ראשונה נתחייב ואחר האמת אין אנו צריכין לזה והדברים פשוטים.

גם מה שהביא הרב ז"ל להוכיח דאפ' פנגד חכם דעלמא אם אין אביו חכם יקדים לחכם ממה שפכת הרמב"ם בסוף פ"ה דהלכו' מתנות עניים באמת גם בעיני פלא איך יהיה שיתחייב לזון חכם דעלמא ולהניח אביו שימות ברעב דמצינו שחייב לזון אביו ולחזר על הפתחים לזונו ולא מצינו בעולם שום חיוב על הפרט לזון חכם ומה גם להקדימו לאביו וגם הרב הנז' לא נתישב

אָפֿלוּ מֵהֵיכָן מֵצֵא הַרְמַב"ם לומר זֶה וּלע"ד נִרְאֶה לומר דְּטַעַם הַרְמַב"ם דְּנִקְט בְּלִישְׁנֵיהּ גַּבִּי אָבִיו ת"ח הוּא דְּנִקְט לְגַבִּי שְׂיִקְדָּמוֹ גַּם לְרַבּוֹ אִם הִיָּה בְּתוֹכָם וּלְעוֹלָם לְגַבִּי חָכָם דְּעֵלְמָא אֲפִילוּ אִין הָאֵב ת"ח הָאֵב קוֹדֵם וְהִרְאָה לְפִירוּשֵׁינוּ הוּא שְׂתַמְצָא שְׂבִתְחִילַת דְּבָרָיו כְּתַב הַרְמַב"ם רַבּוֹ אוֹ אָבִיו סָתָם וְלֹא כְּתַב ת"ח דְּמִשְׁמַע דְּהַחֲלִיק יִסְפִּיק בְּהִיוֹתוֹ אָבִיו בְּלִי תַנְאִי אַחַר דְּהִינְנוּ שְׂיִהִיָּה ת"ח וּבְסִיוֹם דְּבָרָיו שְׂכַתַּב ת"ח הוּא לומר דְּבַכּה"ג יְקָדִים אֲפִי לְרַבּוֹ וּלְעוֹלָם לְגַבִּי שְׂאִינוּ רַבּוֹ לֹא בְּעֵי שְׂיִהִיָּה ת"ח: וְאֲפֹשֶׁר עוֹד לומר וְהוּא בְּדַקְדָּק עוֹד אָמְרוּ וְאִם הִיָּה אֶחָד מֵהֶם רַבּוֹ אוֹ אָבִיו כּו' קִשָּׁה אֶהֱיָא קֵאֵי דְּמִתְחַלַּת דְּבָרָיו אֲיִירִי בְּגַבְאֵי צְדָקָה כּאֹו' הִיוּ לְפָנָיו עֲנִיִּים הַרְבֵּה כּו' וְאִין בְּפִיס לְפָרְנָסָם כּו' דְּבַגְבְּאֵי צְדָקָה אֲיִירִי וּכְפ"ז מֵאֵי קֵאָמַר וְאִם הִיָּה אֶחָד מֵהֶם רַבּוֹ אוֹ אָבִיו וּכּו' אָבִיו שָׁל מִי וְרַבּוֹ שָׁל מִי דָּאִם אֲגַבְּאִים חוּזַר פְּשִׁטָּא דָּאִין לָהֶם פֶּחַ לְהַקְדִּים קְרוּבֵיהֶם וְרַבֵּיהֶם וְלֹאֹו פֶּל כְּמִינֵיהּ וְהוּא וְתַנְכַּרַח לְדַחֲוֶק וְלומר דְּהִכִּי קֵאָמַר וְאִם לֹא הִיָּה הַגַּבְּאֵי אֵלָא אָדָם דְּעֵלְמָא הַנּוֹתָן צְדָקָה וּכּו' וְזֶה דְּנִחַק גְּדוּל וְנַחֲוֶק מֵהַדְּעַת וּמִלְבַּד דּוֹחֲקוּ קִשָּׁה דְּמִסְגָּנוֹן דְּבָרָיו דְּקֵאָמַר וְאִם הִיָּה כּו' מִשְׁמַע דְּכָל הָאָמור לְעֵיל דִּינוּ שְׁוֵה וּכּו' גַּם בְּיַחֲד בְּהַכְרַח מִמִּשְׁמַעוֹת דְּבָרָיו וְסָדַר צְדָקָה שְׂיִתְנַהֵג בֵּהּ הִיַּחֲד כֶּף הִיא וְאִם כֵּן אֲמַאי לֹא הַקְדִּים קְרוּבֵי הַקְּרוּב קוֹדֵם וְאֲמַאי לֹא פִּירַט מְקַרְוֵי אֵלָא אָבִיו וְרַבּוֹ.

לְזֶה נִרְאֶה לומר דְּהִכִּי קֵאָמַר דְּלְעוֹלָם כָּל דְּבָרֵי הַרְמַב"ם ו"ל בְּגַבְּאֵי צְדָקָה דְּנִקְט אֵת מִי יְקָדִים וְאַחַר שְׂהַעֲרִיף הַגְּדוּל מִחֲבִירוֹ חֲזַר לומר וְהַגַּם שְׂיִהִיָּה אֶחָד גְּדוּל וְחֲבִירוֹ בְּחַכְמָה אִם יִהִיָּה אוֹתוֹ הַגְּדוּל מִחֲבִירוֹ הָאָמורִים בֵּן אוֹ תַלְמִיד לֹא מִיְקָרִי אוֹתוֹ הַגְּדוּל גְּדוּל וְיִקְדִּימוֹ רַבּוֹ אוֹ אָבִיו הַגַּם שְׂהוּא הַבֵּן גְּדוּל בְּחַכְמָה אוֹ הַתַּלְמִיד שְׂהַגְדִּיל וְנִתְחַכְּמֵם יוֹתַר מִרַבּוֹ יְקָדִים רַבּוֹ דַּעַכ"פ הוּא חֲיִיב בְּכַבּוּדוֹ וְגְדוּל מִמֵּנוּ מְקָרִי זֶהוּ הַנֵּר' לַע"ד בְּזֶה מִלְפָּרֵשׁ כְּפִשְׁטָן שְׁל דְּבָרִים שְׂאִין לָהֶם יְסוּד וְסַחורִים אֲדַרְבֵּה מֵהַש"ס שְׂחֲיִיבוּהוּ בְּפָרְנָסַת אָבִיו וְלֹא מְצִינוּ לוֹ חֲיִיב בְּפָרְנָסַת חָכָם כְּאָבִיו וְאֲצ"ל יוֹתַר וְמֵה שְׂכַתַּב בְּפִרְיָשָׁה לְחַלֵּק דְּהַכָּא מִיְרִי בְּגְדוּל מִמֵּנוּ הִינְנוּ מוֹפְלָג בְּחַכְמָה שְׂדִינוּ כְּדִין רַבּוֹ וְהוּא דְּחִוֶּק בְּיוֹתַר כְּמוֹ שְׂאַסִּיקְנָא לְהַרְמַב"ם ו"ל כְּמוֹ שְׂכַתְבוּ הַגְּהוֹת מִיְיִמוּנֵיהוֹת וְהַכ"מ בְּאִנְפִּין דְּלְהַרְמַב"ם ו"ל ג' חֲלוּקוֹת לְגַבִּי אֲבִיָּה בְּעֵי שְׂקוּל וּלְגַבִּי פְּדִיוֹן מֵהַשְּׁבִי הַגַּם שְׂאִינוּ שְׂקוּל וּלְגַבִּי פְּרִיקַת מִשָּׂא לֹא יְדַעְנָא מֵאֵי טַעְמִיָּה וְגַם טַעְמֹו בְּהָא דְּחַלֵּק בֵּין אֲבִיָּה לְפְדִיוֹן בְּחַד בְּעֵי שְׂקוּל וּבְחַד לֹא בְּעֵי שְׂקוּל מֵאֵי טַעְמָא וְהִרִי"ף בְּנוֹסַח הַמִּשְׁנָה שְׂהַעֲתִיק בְּהַלְכוֹת פִּינוֹן לְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם עֲצָמָן וְז"ל אֲבִיָּה רַבּוֹ וְאֲבוֹדַת אָבִיו כּו' וְאִם הִיָּה אָבִיו שְׂקוּל כְּנֶגֶד רַבּוֹ אָבִיו קוֹדֵם וְאָבִיו וְרַבּוֹ נוֹשְׂאִים כּו' וְאָבִיו וְרַבּוֹ בְּשְׁבִי כּו' וְאִם הִיָּה אָבִיו ת"ח פּוֹדָה אָבִיו וְאִם כ"פ רַבּוֹ ע"כ.

הִרִי דְּבָרֵי הַרְמַב"ם עֲצָמָם וּכ"כ הִרָא"ש בְּדַעַת הִרִי"ף הִרִי דְּדַטוּת ג' עַמּוּדֵי עוֹלָם בְּהוֹרָאָה מְכַוֶּנֶת וּבְזֶה ג' כ' תַּתְחַזֵּק בְּיַד הַהַג"ה שְׂכַתְבָּנוּ לְהַגִּיָּה בְּדַבְּרֵי רַמְב"ם לְמַחֲנוֹק מֵלַת אַע"פ שְׂאִינוּ וְלֹא לְהַגִּיָּה הַהִיא דְּכַתַּב בַּה"ל גְּזִילָה וְאֲבִיָּה וּפְשׁוּט אֵלָא דְּנִשְׂאָר לָנוּ לְדַעַת טַעַם הַחֲלִיק מֵאֲבִיָּה לְפְדִיוֹן וּמֵאֵי סְבָרֵי בְּפִרְיָקָה אֵי בְּעִינָן שְׂקוּל אוֹ לֹא בְּעִינָן אֵי נָמִי אֲפִי שְׂקוּל לֹא מֵהַנִּי: וְהַטּוֹר כְּתַב וְז"ל א"א הִרָא"ש ו"ל כְּתַב דְּלַעֲנִין לְפְדוּתוֹ וְלְפָרוֹק מִשָּׂאוֹ אָבִיו קוֹדֵם אִם הוּא חָכָם אֲפִילוּ אִינוּ שְׂקוּל כְּרַבּוֹ אֲבָל לְעִנְיֵן אֲבִיָּה כּו' עכ"ל וּבְדַבְּרֵי הִרָא"ש בְּקִשְׁתִּי וְאִינוּ הָא דְּלְפָרוֹק כְּלָל שְׂלֹא הַזְכִּיר בְּדַבְּרֵי הִרָא"ש לֹא בְּהַלְכוֹת לֹא בְּפִלְלִים וּפְשִׁטָּא לִי דְּטַעַת הוּא בְּדַבְּרֵי הַטּוֹר ו"ל וְכֵן תַּמְצָא שְׂהַב"י כְּתַב וְהַכְרִיעַ מִדַּעַתוֹ דְּאֲפִילוּ יִהִיָּה הָאֵב שְׂקוּל יְקָדִים רַבּוֹ כְּאֲשֶׁר אַעֲתִיק לְפִנְיָ דְּבָרֵי הַב"י בְּסַמוּךְ בַּס"ד וְכִינוֹן דְּלֹא חֲשַׁ לְהַזְכִּיר אֲפִילוּ בְּזַכְרוֹן בְּעֵלְמָא וְמֵה שְׂכַת' הַטּוֹר בְּשֵׁם הִרָא"ש דְּאֲדַרְבֵּה לֹא בְּעִינָן שְׂקוּל ש"מ דְּלֹא הִיָּה גוֹרַס לָהּ כְּלָל וְמֵהַגַּם דְּפְשִׁטָּא שְׂלֹא הִיָּה לוֹ לְהַב"י לְחַלֵּק בְּסְבָרָתוֹ עִם הִרָא"ש וְהַטּוֹר וְרַמְ"א ו"ל הִיָּתָה לוֹ כְּפִירְסָא שְׂלַפְנֵינוּ וְתִמְמָה הוּא עַל רַמְ"א ו"ל דְּהַעֲלִים עֵין מִלְּחוּשׁ שְׂמָא טַעוֹת הוּא כְּמוֹ שְׂהוֹכַחְתִּי.

וראייתי להרב בעל לח"מ דרצה לדייקה מדקתני לדין פירוק משא אחר שחלק אם היה אביו שקול כו' יעש"ד שהם רחוקים ולא ראיתי להם הכרח דהגם דסדר התנא דין המשא אחר שאמר אם היה אביו שקול הרי גם עשה כמה שחילק גבי פדיון ולא חלק גבי משא ואדרבה יותר נראה דאחר דחילוק ברישא ותני בהדה והיה דמשא אחריה ממילא פשם שמחלקים ברישא מחלקין גם באמצעיתא הסמוכה לה ובסיפא דוקא הוציאה התנא מפלל זה ואמר דלא בעינן שקול א"כ פשיטה דאין הכרח מהמשנה לדמותה לא לרישא ולא לסיפא.

והכ"מ פתב בפ"ה מהת"ת וז"ל וטעם דין זה כו' דפדיון דגופם בסכנה פיון דאביו ת"ח אפילו אינו שקול יתחייב להציל נפשו מני שחת קודם כל אדם אבל אבידתו שאינו אלא הפסד ממון כל שאין שקול אף אם יעבור על דעת אביו מעט אין רע ובמשא משמע לי מדלא מפליג דאפילו אביו שקול רבו קודם דכיון דאין שם אבדת גוף ולא אבידת ממון רק להניח לו מעוצבו הו"ל ככבוד לחוד ותיב הוא בכבוד רבו יותר מכבוד אביו עכ"ל וצ"ע לדבריו וז"ל דקאמר דכיון דהוי ספק נפשות יש להאב עדיפות פח מהרב דהרי כיון דרבו עדיף ליה מהאב במשמעות הענין שזה מביאו לעה"ז וזה לעה"ב מה מאד יגדל כבוד רבו שלא להמיתו בשבי ובאיזה פח תבא הסכרא להמעטו לגדול כשיגדל פאבו יפחת ערכו וזה רחוק מהדעת דאדרבה לרבו יקדים לפדות מההוא טעם עצמו: ונראה לי לומר ליישב ממשנה וטעם הפוסקים שיעלו פלם לדרף א' ישר בס"ד.

והוא שתמצא חומר באביו מרבו וחומר ברבו מאביו והנה בערף הכבוד מצאתי הפוסקים דחייבו בכבוד רבו יותר מכבוד אביו ואציגה לפניך פרטי הכבוד הא' דין עמידה מפניו מצונו דמפני רבו חייב לעמוד שיעור מלא עיניו ולא ישב עד שיעבור מנגד עיניו שלא יראה קומתו וזה מוסכם בש"ס ובכל הפוסקים וגבי אביו לא מצונו עיקר לעמידה אלא דכתב הב"י דממה דבעי הש"ס גבי פנו והוא רבו מהו לקום זה מפני זה ש"מ דצריף לעמוד וגם איני חייב לעמוד כמו שחייב לרבו אלא ד"א מפנגד פניו עד שיעבור מפנגד פניו וראיה עוד ממה דכתב הר"ן בהיהא בעיא דבנו והוא רבו כו' בפ"ק דקדושין וז"ל ובנדאי דקימה דרבו אינו אלא מדין חכם ככם עכ"ל ואמאי מדין חכם תפוק ליה דעדיף מאביו שהביאו לעה"ב וצריף לעמוד בלא טעמא דחכם אלא ודאי דזה אינו נכנס בחיוב המוטל עליו מצד היותו אביו ולזה תמצא דכאשר מנו חכמים איזהו כבוד כו' לא מנו בהדיהו עמידה מפניו דזה אינו אלא מצד פבוד תורה שנתן ה' מעלה לעוסקים בתורה במין כבוד זה מפני שיהיה תקום והדרת פניו וכן אלא דחז"ל אמרו לעמוד לפני אביו ולהדרו כנו' גם גבי תשמיש מצונו דצריף לשמש רבו יותר מאביו ממה דגרסינן במ' פתובות אריב"ל כל המלאכות שהעבד עושה לרבו תלמיד עושה לרבו חוץ מהתרת מנעל כו' ואמר רב אשי לא אמרן אלא באתרא דאין מכירין אותו כו' הרי דאפי' דבר שע"ע אסור לעשות לרב תלמיד עושה ופסקה הרמב"ם משא"כ גבי תשמיש של אביו לא אמרו הכי משמע שאין חייב כ"כ מדלא קאמר גם כן בכה"ג הרי דחמיר הרב מהאב.

ומצונו חומר באב דהנה גבי אביואשפחן דצריף להאכילו ולהשקותו ולהלבישו ואלקבא דכ"ע אם אין לאב הבן חייב לעשות כל זה מפיו וגבי הרב לא מצונו שחייב כלל התלמיד בהוצאות מפיו וטעם פללי לזה להיות דהאב הפליא חסדו להבן בגוף ובהצאות המציאו והוציא עליו הוצאות לפחות בהיותו קטן שמוטל עליו להאכילו ולהלבישו כו' לזה כל מן דין יתחייב בכבוד אביו יותר מרבו אבל גבי הרב להיות שהוא עטרו בכבוד התורה עטרת תפארת לזה כל מן דין דכבוד ותשמיש כעבד לפני אדונו יכבדו וישמשו כמלך יותר מאביו אבל לא להוציאו עליו הוצאות

וּנְפֹסֵיד מְמוֹנוֹ עָלָיו בְּשׁוּם אֲנָפֶן פְּאָבִיו כְּנוֹ': וּבְזֶה נִבְא לְבָאֵר טַעַם הַמְשָׁנָה וְהַפּוֹסְקִים אַחַר שְׁפֹלָם דַּעַת אַחַת לָהֶם וְהוּא דְלִגְבֵי אַבְיָדָה יֵשׁ בָּהּ בְּחִינָה הַגְּדוֹל בָּהּ הֶרֶב מִצַּד שֶׁהוּא תְּשֻׁמִישׁ וְחִיב הוּא לְכַבֵּד וּלְשַׁמֵּשׁ רַבּוֹ יוֹתֵר וְיֵשׁ בּוֹ צַד אַחַר שְׁיֵשׁ בּוֹ חֶסֶד וְכִסּוּם לְהַבִּין ג"כ דְּסִתָּם בֵּין רַבּוֹ לְיֵרֵשׁ אָבִיו וּבְעֶרְףָהּ זֶה גְּדוֹל יְהִיָּה כְּבוֹד אָבִיו לְזֶה יֵצֵא הַדִּין בְּזֶה דָּאֵם אָבִיו אֵינוֹ שְׁקוּל יְקָדִים רַבּוֹ דְּהָא חִיב בְּכְבוֹד רַבּוֹ יוֹתֵר וְדוֹקָא רַבּוֹ אֲבָל חֶכְם דְּלָאוּ רַבּוֹ לֹא וְהַטַּעַם הוּא שֶׁהֵבִיאוֹ לַעֲה"ב חִיב לְשַׁמֵּשׁ יוֹתֵר מֵאָבִיו מִשָּׂא"כ חֶכְם דְּלָא הוּוּ רַבּוֹ וְאֵם הָאֵב שְׁקוּל דְּאִזּוּ יֵשׁ עַל הַבֵּין ג"כ חִיב דְּכְבוֹד לְאֵב מִשׁוּם כְּבוֹד תּוֹרָה וְדוֹקָא כְּשֶׁהוּא שְׁקוּל דְּלִיכָא טַעֲמָא דְשִׂאֲתָהּ וְאָבִיָּה חִיבִין בְּכְבוֹד אֲלָא מִטַּעַם שֶׁהוּא רַבּוֹ יִגְדַל כְּבוֹד אָבִיו מִצַּד שְׁיֵשׁ בּוֹ צַד דְּבָר שְׁיֵשׁ בּוֹ חֶסֶד וְכִסּוּם פִּיִּס וּלְעֶרְףָהּ הַכְּבוֹד הָרִי גַם בְּכְבוֹד אָבִיו הוּא חִיב וְהַגַּם דְּכְבוֹד רַבּוֹ עֲדִיף שֶׁהֵבִיאוֹ לַעֲה"ב מִשָּׂא"כ כְּבוֹד אָבִיו וְהַגַּם הִיּוֹתוֹ שְׁקוּל הָרִי לֹא הֵבִיאוֹ אֲלָא לַעֲה"ז יוֹתֵר מִכְּרַעַת אִידָּהּ גִּיסָא דְיֵשׁ בּוֹ חֶסֶד וְכִסּוּם פִּיִּס מִהַכְּרַעַת שְׁבִין כְּבוֹד רַבּוֹ לְכְבוֹד חֶכְם שְׁאִינוֹ רַבּוֹ דְשִׁנְיָהֶם יֵשׁ לָהֶם דִּין כְּבוֹד אֲלָא דְזֶה גְּדוֹל בְּכְבוֹד מֵאַחַר וְיַחֲזִיר אַבְיָדָת אָבִיו כְּשֶׁהוּא שְׁקוּל וּלְגַבֵּי פְדִיּוֹן מִהַשְׁבִּי גְּדוֹל כְּבוֹד אָבִיו מִכְּבוֹד רַבּוֹ לְהִיּוֹת שֶׁהוּא חֶסֶד וְכִסּוּם פִּיִּס לְבֵן וּבְזֶה הוּא חִיב יוֹתֵר בְּכְבוֹד אָבִיו וְאֲפִילוּ לֹא יְהִיָּה שְׁקוּל לְרַבּוֹ יְקָדִימֵנוּ וּבְתַנְאֵי שְׁיִהְיָה ת"ח אֲבָל אֵם אֵינוֹ ת"ח יִגְדַל כְּבוֹד רַבּוֹ שְׁגַם הוּא אָבִיו מִיְקָרִי ג"כ וְיִגְדַל כְּבוֹדוֹ אֲפִילוּ בְּדָבָר שְׁיֵשׁ בּוֹ חֶסֶד וְכִסּוּם פִּיִּס פְּאֲשֶׁר יְהִיָּה אָבִיו ע"ה דְּהָא עַכ"פ כְּבוֹד עוֹשֶׂה לוֹ בְּפִדּוֹתוֹ מִהַשְׁבִּי וּלְגַבֵּי הַפִּרְיוֹק שֶׁל מִשָּׂא דְאֵינוֹ אֲלָא כְּבוֹד דְּהִיָּנוּ שְׁיִקְדִים לְפָרוֹק שֶׁל רַבּוֹ מְעַלְיוּ בְּכָל גְּוֹנָא לֹא יְקָדִים אֲלָא רַבּוֹ דְּהָא הוּוּא מְלִתָּא דְכְבוֹד וּלְגַבֵּי הַכְּבוֹד עֲדִיף רַבּוֹ כ"ש מִדִּין הַעֲמִידָה דִּיוֹתֵר הוּא חִיב בְּכְבוֹד רַבּוֹ מִכְּבוֹד וְאֲפִילוּ יְהִיָּה אָבִיו חֶכְם גְּדוֹל אַפ"ה זֶה שֶׁהֵבִיאוֹ לַעֲה"ב מִחֻוּבֵי בִּיּוֹתֵר וְלְזֶה תְּמַצָּא דְקָדוּק אֶחָד בְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם שֶׁאַחַר שֶׁסִּדֵּר כָּל הַחֲלוּקוֹת דְאַבְיָדָה וּפִרְיוֹק וּשְׁבִי חֲזוֹר לְחֲלֹק וְאֵם הִיָּה אָבִיו כו' וְאַחַר הָאֵמֶת הִיָּה לוֹ לְחֲלֹק בְּכָל חֲלוּקָה דִּינָה כְּדִקְתָּנִי בְּמִתְנֵי חִילּוֹק כָּל חֲלוּקָה בְּהַדָּה אֲלָא נר' דְטַעַמו לומר דְזוּלַת זֶה אֵין חִילּוֹק דָּאֵם הִיָּה כּוֹתֵב חִילּוֹק עַל כָּל חֲלוּקָה וְחֲלוּקָה הִיָּה מְקוּם לומר דְהוּא הַדִּין כו' אֲבָל פִּינּוֹן דְנִקְטַת הַכִּי יוֹרָה לְשַׁלּוֹל חִילּוֹק מִחֲלוּקַת הַמִּשָּׂא וְדוּק בְּאִפְסוֹן נְקֻטִינּוֹ דְכְּבַחֲיַנַּת הַכְּבוֹד בְּלֹא חֶסֶד וְכִסּוּם פִּיִּס לֹא לְאֵב וְלֹא לְבֵן לֹא יְקָדִים אֲלָא לְרַב דְּוִקָא בְּכָל מְצִיאוֹת שְׁיִהְיָה וּבְכַחֲיַנַּת הַכְּבוֹד שְׁיִהְיָה בּוֹ חֶסֶד וְכִסּוּם פִּיִּס לְאֵב יְקָדִים לְהֶרֶב פְּאֲשֶׁר יְהִיָּה גְּדוֹל מֵאָבִיו בְּחֻמְהָ וּבְכַחֲיַנַּת דְּבָר שְׁיֵשׁ בּוֹ חֶסֶד וְכִסּוּם פִּיִּס לְבֵן יְקָדִים לְאָבִיו כָּל עוֹד שֶׁהוּא ת"ח אֲפִילוּ אֵינוֹ שְׁקוּל וְזֶה דְּוִקָא בְּעֶרְףָהּ רַבּוֹ אֲבָל בְּעֶרְףָהּ חֶכְם דְעֲלָמָא אֲפִילוּ אָבִיו ע"ה יְקָדִים אָבִיו תַּחֲלָה כְּהָא דְפְדִיּוֹן מִבֵּית הַשְּׁבִי וּבְזֶה נִבְא לְיֵישֵׁב הַמְשָׁנִיּוֹת וְיַעֲלֶה הַכָּל עַל נְכוּן.

מִתְנֵי דְמְצִיעָא דְקָתָנִי אַבְיָדָת רַבּוֹ וְאַבְיָדָת אָבִיו שֶׁל רַבּוֹ קוֹדֵם שְׁאָבִיו הֵבִיאוֹ לַעֲה"ז וְרַבּוֹ הֵבִיאוֹ לַעֲה"ב ה"פ דְלִיָּהוּת דְרַבּוֹ לְמָדוֹ חֶכְמָה וְיֵשׁ בִּיהָ צַד תְּשֻׁמִישׁ וְהוּא חִיב לְשַׁמֵּשׁ כְּעֶבֶד לְרַבּוֹ יוֹתֵר מֵאָבִיו שֶׁבְּכַחֲיַנָּה זֶה גְּדוֹל כְּבוֹד רַבּוֹ מֵאָבִיו מִצַּד בְּחִינַת הִיּוֹתוֹ אָבִיו וְזֶה הִיא כְּוִנַּת הַסָּנָא בְּאוּמָרוֹ שֶׁרַבּוֹ הֵבִיאוֹ לַעֲה"ב וְדוֹקָא רַבּוֹ שְׁיֵשׁ בּוֹ בְּחִינָה זוֹ ג"כ כְּפִיִּס אֲבָל חֶכְם דְעֲלָמָא לֹא דְמְחַוּוּיָב הוּא לְהַקְדִים אָבִיו בְּכָל גְּוֹנָא לְשַׁמֵּשׁ קוֹדֵם חֶכְם דְעֲלָמָא וְאֵם הִיָּה אָבִיו שְׁקוּל לְרַבּוֹ בְּחֻמְהָ דְיֵשׁ לְהָאֵב בְּחִינַת הַכְּבוֹד ע"כ יְקָדִים לְאָבִיו וְיִכְרִיעַ צַד הַדְּבָר שְׁיֵשׁ בּוֹ חֶסֶד וְכִסּוּם פִּיִּס לְאָבִיו וּמִתְנֵי דְכְרִיתוֹת דְקָתָנִי וְאֵם זֶה הַבֵּין לְפָנֵי הֶרֶב הֶרֶב קוֹדֵם שִׂאֲתָהּ וְאָבִיָּה חִיבִין בְּכְבוֹד רַבּוֹ ה"ק כָּל עוֹד דְהָאֵב חִיב בְּכְבוֹד רַבּוֹ דְהִיָּנוּ שֶׁהוּא גְּדוֹל מִמֵּנוּ בְּחֻמְהָ הָרִי רַבּוֹ גְּדוֹל מֵאָבִיו בְּכַחֲיַנַּת הַכְּבוֹד מְבִלֵּי הִיּוֹתוֹ רַבּוֹ וְנוֹסֵף שֶׁהוּא רַבּוֹ יְתַחֲזִיב לְהַקְדִימוֹ וְאֵין לוֹ לְהַקְדִים אָבִיו אֲלָא אֵם הוּא שְׁקוּל שְׁאִינוֹ חִיב בְּכְבוֹד רַבּוֹ אִזּוּ יְכַרִיעַ צַד אָבִיו וְיִקְדִימָה כְּפִי מֵהַ שְׁפִירָשׁ וְהִיָּנוּ מִתְנֵיִתִּי דְהָא עֲצָמָה דְקָתָנִי וְאֵם הִיָּה שְׁקוּל כו' דְאִזּוּ אֵינוֹ חִיב הָאֵב בְּכְבוֹד רַבּוֹ יוֹתֵר מִמֵּה שְׁחִיב הֶרֶב בְּכְבוֹד הָאֵב וּכְפ"ז מִתְנֵי דְכְרִיתוֹת

אינרי בתשמיש בְּדָבָר שֵׁשׁ בוּ כְבוֹד פָּהָא דְהַשְׁבַּת עֲבִידָה וְכדוּמָה וְלֹא בְּפִדְיוֹן מִהַשְׁבִּי דְאַפִּילוּ הוּא וְהוּא חֲזִיבִין בְּכבוֹדוֹ יַעֲדִיף יוֹתֵר צָרְכֵי אָבִיו כְּנֹז' וְלֹא בְּדָבָר שֵׁשׁ בוּ כְבוֹד לְחַד פָּהָא דְפָרִיקַת מַשְׂא דְאַפִּילוּ יִהְיֶה אָבִיו שְׁקוּל עֲדִיף כְבוֹד רַבּוֹ וְכִנּוּן'.

וְלִזְה דְיִיק הֵתָם בְּמִשְׁנֵה דְכְרִיתוֹת שְׁהוּא וְאָבִיו חֲזִיבִין בְּכבוֹדוֹ מִשׁ' דְבְמַלְת דְכְבוֹד לְחוּד אִינְרִי דְבָהָא עֲדִיף לִיה רַבּוֹ מְאָבִיו גַּם רְאִיתִי לְהַב"י שְׁבִנְוֵעַם דְכְרִיו רְמַז לְהָא מְלִתָּא דְלֹא לְכָל דְבָר יִגְדַל חִיּוּב רַבּוֹ מְאָבִיו אֲלֵא דְנֹקָא בְּכבוֹד הוּא דְחִיב לְרַבּוֹ יוֹתֵר מְאָבִיו שְׁפַתְב וְז"ל וְחִיב הוּא בְּכבוֹד רַבּוֹ יוֹתֵר מְכבוֹד אָבִיו ע"כ דוּק מִינְהָ דְלֹא לְכָל אֲמַרִינּוּ דְרַבּוֹ עֲדִיף וּבְזַה נְהִיר לָן שְׁמַעְתָּתָא דְלִגְבִי אָבִידָה בְּעִינּוּ שְׁקוּל וְלִגְבִי פְרִיקַת מַשְׂא לֹא מְהִנִּי שְׁקוּל וְלִגְבִי פְדִיוֹן אֲפוּלוֹ הִיּוֹתוּ ת"ח וְאִינוּ שְׁקוּל יִקְדִים הָאָב וְזַה לְשֵׁט' כָּל הַפּוֹסְקִים וּבב"י זוּלַת הַלְחָם מִשְׁנֵה וּגִי' הַטּוֹר שְׁלִפְנִינּוּ דְאִינוּ בְהָרָא"ש כַּמ"ש לְעֵיל וְה' יֵאִיר עֵינֵינוּ בְּתוֹרְתוֹ כִי"ר: ס' ל"ו בְּהַג"ה וְת"ח שְׁאָמַר כו' הַשְׁיִיף לְדִידָה כו' ע"כ הִיא דַעַת הַתּוֹס' וּבְאָמַת לֹא יִרְדְּתִי לְעוֹמֵק דַעְתָּם בְּזַה דְמַמָּה דְקֹא' הַש"ס וְז"ל חֲכָם שְׁהוֹרָה מַעֲשֵׂה וּבָא אִם קוֹדֵם מַעֲשֵׂה כו' שׁוּמְעִין לוֹ וְא"ל אִין שׁוּמְעִין לוֹ ע"כ נִרְאֶה דְסַתְּם קֹאמ' וְהַגַּם דְפָרִיף מְנָה לְהִיָּא דִיִּתְרָא דְאָמַר כָּף מְקוֹבְלָנִי מַב"ד שֶׁל שְׁמוּאֵל וְאַחַר הָאָמַת לִגְבִי יִתְרָא הָנָה הַמַּעֲשֵׂה נוֹגַע לְדִידָה לֹא מִשׁוּם זֶה אֲמַרִינּוּ דְנוֹקִים לְהִיָּא דְחֲכָם שְׁהוֹרָה כו' בְּנוֹגַע לְדִידָה וְיוֹתֵר נִרְאֶה דְאַפִּי אִינוּ נוֹגַע לְדִידָה אִם אַחַר שְׁהוֹרָה וּבָא לוֹמַר לְחֻזַק הוֹרְאָתוֹ שְׁכָף הוּא מְקוֹבֵל הו"ל כְּנוֹגַע לוֹ הַעֲנִין וְאִינוּ נֶאֱמָן הַגַּם דְמָה שְׁהוֹרָה הוּא לְזוּלַת וְדְבָרֵי הַתּוֹס' צ"ע: שֶׁם בְּהַגָּה אָבֵל אִין שׁוּמְעִין לְדִידָה פִי דְבָרֵי רַמ"א אִינוּ מְכוֹנוֹן בֵּין מַה שְׁפִי הַלְבוּשׁ בֵּין מַה שְׁפִי הַט"ז יַעֲשֵׂה"ד.

וְלִי נִרְאֶה דַּה"ק אִם בָּא זֶה הַחֲכָם אַחַר שְׁעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה הוֹרָה כְּהַלְכָתוֹ שְׁעֲשֵׂה אִין לְנִהוּג וְלִקְבַל הַעֵם הוֹרְאָתוֹ בְּזַה כָּל עוֹד שְׁלֹא הַעֲרִיף דְבָרֵי סְכָרְתוֹ לְהַזִּילַת וְהַגַּם דְהַחֲכָם יוֹדַע בְּעַצְמוֹ דְאִין הָאָמַת אַתּוּ אֲלֵא בְּדָבָר דְהוּי סְכָרָא וְא"כ מַה לוֹ לְהוֹרוֹת וְלִיטּוֹל הַעוֹן עַל שְׁכֻמוֹ דְאַחֲרִים אִם לֹא שְׁהִיָּה לוֹ בְּרוּר וְיוֹדוּ לוֹ אַחֲרִים וְא"כ סד"א דְשׁוּמְעִין לְהוֹרְאָתוֹ קַמ"ל דְאִין שׁוּמְעִין לוֹ וְעוֹד ס"ד דְאַחַר שְׁעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה וְהוּא מַה דְנִהוּ הֵכָא לִגְבִי זֶה שְׁמוֹר' לְאַחֲרֵי מִיָּהָ הָנָה לִיה כְּקוֹדֵם מַעֲשֵׂה דְשׁוּמְעִין לוֹ קַמ"ל דְאִין שׁוּמְעִין לוֹ דְשְׁמָא דִיָּמָה כו': ס' רמ"ב ס' ב' וְחִיבִין בְּנֵי הַעִיר לְפָרוּעַ הַמַּס בְּשָׁבִילֵם כו' וּמַכָּאן אַתָּה לְמַד דְאַפִּי אָמַר הַמְלִיךְ בְּעִנְיָן שְׁיִתְנוּ הַחֲכָמִים חֲלָקָם שְׁחִיבִין הַקְהָל לְפָרוּעַ בְּעֵדָם מַה"ט לֹא הוֹצֵרָה מְרוֹן לְכַתּוּב דִּין זֶה וְנִרְאֶה דְדוֹקָא כַּה"ג שְׁהַמַּס נָתוּן עַל הַכָּל אָבֵל אִם הַטִּיל עַל הַחֲכָמִים לְחוּד סִף קְצוּב שְׁפִטוּרִים הַקְהָל מְלָפְרוּעַ בְּעֵדָם אִם יֵשׁ לְהֵם מַמָּה לְפָרוּעַ דְהָא טַעְמָא דְמַפְטְרֵי ת"ח וּפּוֹרְעִים בְּעֵדָם הוּא דְתַלְיָן לוֹמַר אִין פּוֹרְעָנוֹת בָּאָה אֲלֵא בְּשָׁבִיל ע"ה כְּדָא' בַּפ"ק דְבִתְרָא דְרַמִּי כְּלִילָא טְבָרְיָה וְעָרְקוּ כְּוָלְהוּ וּפְקַע כְּלִילָא כְּשִׁהֲלֵכוּ כָּל ע"ה וְאָמַר ר' רְאִיתֵם שְׁאִין פּוֹרְעָנוֹת בָּאָה אֲלֵא בְּשָׁבִיל ע"ה וְהַגַּם שְׁהַמְלִיךְ אֹמַר בְּפִי שְׁיִפְרְעוּ הַחֲכָמִים חֲלָקָם עכ"ז מַעֲיָקְרָא לֹא בָּאָה הַפּוֹרְעָנוֹת אֲלֵא בְּרִשְׁעָה ע"ה דְבִהַדִּי הוֹצָא לְקִי כְּרָבָא אָבֵל כְּשִׁמְטִיל הַמְלִיךְ מַס עַל הַחֲכָמִים בְּפִי בְּלִי תַעֲרוֹבַת ע"ה שְׁאֹמַר שֶׁפ' וּפ' יִתְנוּ כו"ך לִיכָּא הָאִי טַעְמָא וְלֹא יִפְרְעוּ עֲלֵיהֶם הַצְּבוּר אֲלֵא דְצָרִיף לְתַת לֵב לְדַעַת דְהִיכ' שְׁהַמְלִיךְ לּוֹקַח הַכְּרָגָא דְגוֹלְגֻלְתָּא מֵאֵת כָּל אִישׁ כְּמַשְׁפָּטוֹ הַקְצוּב וְאִינוּ לּוֹקַח מִהַכְּלָלוֹת אִם שְׁנֵה דִינוֹ לְמַה שְׁכַתְבִּתִּי לְאִם הַטִּיל הַמְלִיךְ סִף עַל הַת"ח לְחוּדִיָּהוּ דְאִין חִיּוּב עַל הַצְּבוּר לְשַׁלֵּם עֲלֵיהֶם ה"נ בְּגִדּוֹן זֶה כָּל א' וְא' הוּי כְּאֵלוֹ הַמְלִיךְ הַטִּיל עֲלֵיו קְצָבָתוֹ לְבַדּוֹ וְנִרְאֶה כִּי בְּגִדּוֹן זֶה נְמִי פְטוּרִין הַקְהָל מְלָפְרוּעַ בְּעֵדָם וְהִרְאָה מַמָּאֵי דְאִי בְּש"ס מַהִּיא עוֹבְדָא דְכְּלִילָא דְעָרוּק וּפְקַע וְא"ל ר' רְאִיתֵם שְׁאִין פּוֹרְעָנוֹת בָּאָה אֲלֵא בְּשָׁבִיל ע"ה דוּק מִינְהָ דְכָל מִין דִּין הַת"ח הֵם תְּפוֹסִים דְלִיכָּא הָאִי טַעְמָא הָא כָּל אֲפִיָּא שְׁוִיָּין וְגַם כָּל הַנְּהוּ הוֹכְחוֹת דְמִיָּתִי הַש"ס הֵתָם מְדֹאֹרִיתָא וְדִנְבִיאִי וְדְכְתוּבִי כּוּלְהוּ מְשַׁמַּע דְפְטוּרָא דְחֲכָמִים הוּא מְצַד כִּי לֹא בַר הַכִּי נִינְהוּ מְהַמְלִיךְ

כי ה' נותנם לחן ולחסד בעיני המלך והשרים קרא דאר חובב עמים כל קדושו בידיו כו' משמע דה' ב"ה אינו נותן לעמים לשלוט בהם וקרא דגם פי יתנו בגוים וכו' וקרא דכלו והלך ג"כ דרינוש צינה עליהם הרי דנכותם מהמלך והשרים הוא ולזה כל מה דרמי הגוים על הכללות תלינו דלא קאי אדידהו דת"ח ופטורים כנז' אבל אם הוא המלך והם השרים שלטי למרמא עליהו באנפי נפשיהו והם בעלי בחירה או מאיזה טעם שיהיה פשיטא דאין חיוב על הקהל לפרוע בעדם ולא מיבעיא להרמב"ן ור' חננאל והר"ן דקנימי פשיטה אחת לחייב ת"ח לפרוע מס הקצוב אגולגולתא פאשר אעתיק לפניך דבריהם בסמוך בס"ד אלא אפי' להרמב"ם והרא"ש שיהקילו על הת"ח מלפרוע אפילו כסף גולגולתם יודו בנדון זה דחייבין לפרוע הת"ח.

הרמב"ם פתב בפ"ו מה' ת"ת וז"ל אין מחייבין אותם ליתן המס בין מה שהוא קצוב על בני העיר בין מה שהוא קצוב על איש ואיש עכ"ל. משמע דוקא שהצבור הם הלוקחים ביניהם מכל איש ואיש הוא דקאמר דפטורים אבל אם המלך ונהרורה הם הלוקחים מכל איש כסף גולגולתו לא קאמר הרמב"ם לחייב הצבור לפרוע עליו למי שתופסו דא"כ הכי היל"ל ותייבין הצבור לפרוע עליהם כו' ולא שיאמר פטורים כו' משמע דהפטור יספיק לדיון זה וזה לא הוי אלא אם בעלי דינם הם הקהל ודוק וגם ממה שכתב הרמב"ם בפ"ה המשנה וז"ל וכבר הורה רב יוסף הלוי לאיש שהיו לו גנות ופרדסים שהיה חייב בעבורם אלפיים זהובים ואמר שיפטור מתת בעבורם דבר מפני שהיה ת"ח עכ"ל.

נראה ג"כ לדייק כמו שדייקנו בזה שכתב בי"ד מדקאמר שיפטור כו' ואל ישיאך לבך להוכיח הפך דברים ממה שכתב הרמ"ם ז"ל שם בפ"ה המשנה וזה לשונו וזהו דין תורה כמו שפטרך התורה מחצית השקל מהפגנים וכו' ע"כ דמשמע דהוי דומיא ממש דמחצית השקל דהגזברים נפרעים מכל א' מחצית השקל שלו ובדדמי ליה גבי מס הגם דכל א' פורע כסף גולגולתו אפ"ה פטור הת"ח וממילא בהכרח שהצבור מחייבין לפרוע בעדם אין ראיה כלל מזה דהתם מיירי בשב ואל תעשה שאין הגזברים לוקחים מהפגנים ואה"נ בנדון זה אין שום אופן שימקלו הישראל מהת"ח אפילו יפרעו הסף שהוא מפיסם אבל בהיכא שהגוי הוא הלוקח הת"ח להוציא ממנו היכא כתיבא שיתחייבו לעמוד להצילו ולפרוע בעדו מפיסם והדברים פשוטים.

והרא"ש ז"ל פתב וז"ל ואפי' המס הקצוב על כל איש ואיש בפ"ע הצבור חייבין לפרוע משלהם כדי המס הקצוב על הת"ח כדי לפנותו דהא דרגא דמלכא אקרקפתא דגברי מנחא ואמרינו דרבנו פטירי נאי לא משלמי צבור היכי יכולין למפטרניהו מבי גנזא דמלכא ע"כ.

הרי דראיתו דהרא"ש היא מדפטריו להו מהקצוב ואי לא משלמי כו' וקשה מאי ראיה דלמא התם מיירי בכה"ג שהלוקחים הם הצבור מוציאין מכל א' ומקבצים ונותנים ליד המלך ובזה הוא דפטורין פינון שהמלך אינו מפיר אלא הכללות אבל בנדון שהמלך משדר ונהרורי דמלכא לקחת מכל א' מנא ליה שיתחייבו הצבור לפרוע בעדם אי תימא דכונת הרא"ש היא לחייב הצבור אפי' כי האי גוונא מנ"ל דראיתו אינה ראיה כנז' אם לא שתאמר בהכרח דגם הרא"ש לאו בהא מיירי אלא דוקא שהמלך לוקח מהכללות כנז'.

וזה מדקדק בדבריו מדקאמר יפרעו משלהם כדי המס הקצוב כו' דהכי היל"ל יפרעו כדי המס הקצוב כו' מהו מלת משלהם מסתמא ששיפרעו עליהם משלהם הם פורעין אלא ודאי דה"ק דלהיות שהם על כל פנים הם הפורעים על ידם למלך הם מוציאין מכל אחד ומקבצים ונותנים והיינו טעמא דדייק הרא"ש ואמר יפרעו משלהם שהפרעון יהיה מפיסם ולא יעשו כמו השאר

שפורעים ממה שלוקחים מהזולת רק מה שנוגע לאלו יהיה הפרעון משלהם ולא יקחו מהת"ח כלום ויש עוד דקדוקים אלא דזה יספיק למענין דבנדאי דלא מיירי ה"רא"ש אלא בלוקח מהכללות אלא דנשאר לדעת לסברת ה"רא"ש והרמב"ם בהיכא דהצבור פורעים לערף השקקפי דגברי דאפשר דדוקא בהיכא שהמלך לוקח מהכללות קצבה בעד הפרגא אבל אם לוקח מהצבור לפי ערף השקקפי ומעלים בחשבון גם הת"ח יש פנים לומר דכינון שגפול הטעם דהמלך לא רמי את"ח דהא קמו דנפרע לערף השקקפי וג"כ הת"ח בכלל ונראה פי הסברא נותנת פי אפי' בכה"ג פטורים דעכ"פ מחזקינן דכל ריעותא מהעמי ארץ ונהגם דגם על הת"ח בהדיא בא המס הקצוב עכ"ז אמרי' דבהדי הוצא לקי פרבא ע"ד עד אנא מאנתם וכו' וכינון שפון כל המס שמטיל המלך אפי' הוא קצוב והוא לערף הגולגולת עכ"ז פטורים ועוד דמסתמא מס הקצוב על כל א' גלקח לערף הנפשות ואפילו הכי קאמרי הרמב"ם וה"רא"ש דפטורים בההוא דהיו לו גנות כו' שעלו לו בעבורם אלפיים זהובים פשיטא דלערף הגנות נותנין ואפ"ה פטרו וכן מההיא דה"רא"ש דקאמר יפרעו משלהם כדי המס הקצוב על הת"ח משמע דקצוב הוא מאת המלך על כל אחד פה וכה' יתן וזה בממילא הוא שפורעים לערף הנפשות ואפי' הכי חייבין הקהל לפרוע בעדם ועכ"פ הוא באופן שכתבתי לעיל שהצבור הם הלוקחים כו' בזה הוא דפטורי' באשר המלך מכיר הכללות לדעת הרמב"ם וה"רא"ש אבל הרמב"ם ור"ח והר"ן פסקו דבכה"ג נמי דהמלך נוטל לערף הנפשות אי נמי שאומר שגם הת"ח יתנו שחייבין ליתן שכתב הרמב"ם וז"ל שאין הת"ח פטורים כו' אלא פשהצבור נותנים ביחד כו"ד לפטור את כלם והם פוסקים ביניהם אבל אם אמר המלך שכל א' יתן כסף גולגולתו אין ע"ה פורעים בשביל הת"ח ולא עוד אלא דמלפא לא טרח אלא דאומר כו"ד אנשים יש פאן וחיוב כל א' אם תפס ע"י כלם כו' גובין בין מע"ה בין מת"ח ע"כ הרי דכאשר יש חובת גבר' מסויים על כל איש הגם דהצבור הם הלוקחין גובין מהת"ח וכ"כ ג"כ ר"ח וז"ל כל המאמרים האלו כגון שיש עליהם דבר קצוב פלומר דוקא פשהמלך שואל פה מעות בעד כסף גולגולת כל הקהל בין אם הם רבים או מועטים והקהל צריכין לחלק ביניהם אז פטורים הת"ח אבל אם שואל כסף גולגולת כל אחד אם הותרו הותרו לו ואם פחתו כו' אז חייבים הת"ח לשלם עכ"ל הרי דבמציאות דמסיים הפרגא על ראש הת"ח עליהם לשלם וכן כתב הר"ן בפ"ק דבתרא וז"ל דוקא כגון שהמלך הטיל על בני העיר ליתן כו"ד מניין הגולגולתא דאז יכולין הת"ח לומר לא הטיל עלינו פלום אלא בשבילכם אבל אם אמר המלך שיתן כל א' כסף גולגולתו אין ע"ה פורעין כו' וכנ"ר לר' חננאל וכ"כ הרמב"ם עכ"ל, הרי דדעת א' להם אפי' הצבור הם הלוקחים דחייבין הת"ח אם לוקח המלך לערף הגולגולת והעתקתי כל דבריהם להיות שראיתי להרב בב"י שכתב בח"מ סי' קס"ג אמאי דכתב הטור התם דברי הרמב"ם ור"ח וכתב עליהם ואין נראה לא"ה ה"רא"ש כתב הב"י וז"ל נראה לכאורה דאין הוכחה בדברי ה"רא"ש והרמב"ם דסברי היכא דברי הרמב"ם ואפשר דמסיים קבועים דקאמר ה"רא"ש ומס קצוב דקאמ' רמב"ם היינו דוקא פשהמלך נוטל מהקהל כו"כ בעד כסף גולגולתם והם מחלקים ביניהם אבל פשהמלך גובה מכל אחד אפשר שת"ח חייבים אבל טעם רבינו ממה שלא חילק בהדיא משמע דבכל גוונא דפטורי' עכ"ל וה"רא"ה ממשמעות דבריו דסובר דברי הטור דלהרמב"ם וה"רא"ש אפילו המלך גובה מכל א' כסף גולגולתו כו' חייבין הקהל לפרוע עליו ולהרחיק מעליו וזהו דמלפא והורו היכא מה שכתבתי ודבריו אינם נר' לע"ד בין מה שכתב בלכאורה בין מה שכתב טעם הטור דמשמע דהטור סובר הכי דלא עלה בדעת לא הרמב"ם כו' ולא הטור לחייב הצבור בהיכא דהמלך תובע כסף גולגולת מאיש מכרו ואפשר דרבינו באה לו סברא זו מדברי ר' חננאל שעתקתי בסמוך שכתב אבל אם

שואל פסוף גולגולת פל א' כו' משמע פי הוא המלך הוא הלוקח מאת פל אישוא"כ לא חייב ר"ח אלא בכה"ג אבל במציאות שהצבור הם הלוקחים מודה ר"ח דפטורים ובזה עולים דברי רמב"ם ז"ל עם דברי רמב"ן כא' וזה אינו פאשר אכריח בס"ד ופירוש דברי ר"ח הוא דהנה תמצא פי לפעמים המלך לוקח מהקללות בעד פסוף גולגולת סוף קצוב פגון בימים הללו פאשר עינינו רואות שהמלך לוקח סוף כו"ך בקל שנה אפילו יתרבו בני אדם שיעלה לו למנו הגולגולת בכפלים וכן להפך לא יטול אלא הקצבה ויש מציאות אחר פאשר ספרו לנו מקודם שהיו מעלים מספר הגולגולות לפני המלך ולפי החשבון המלך נוטל מהקללו' ובב' חלוקות הללו חלק הר"ח דכאשר נוטל בקצבה פטורים הת"ח וכאשר נוטל לערף הנפשות הגם שהמלך אינו מכיר אלא הקללות חייבין הת"ח והכרח לפירושינו הוא חדא מדקא מדייק ר"ח ואמר דוקא כשהמלך שואל כו"כ בעד פסוף גולגולת כו' בין אם רבים בין אם מועטים.

דוק מינה אם המלך נוטל לערף הגולגולת באותו מציאות עצמו מהקללות חייבין הת"ח דברי במציאות הראשון דפטר מיירי שהמלך אינו מכיר אלא הקללות והוצרף לתנאי שהוא לוקח קצבה בין שם ק' או אסף קצבה אחת להם.

דוק מינה אם המלך לוקח מהקללות לערף הגולגולת חייבין הת"ח ובקרח דכונת ר"ח דכתב אם שואל פסוף פל א' היינו מהקללות שואל מהם פסוף פל א' לא שהוא המלך לוקח מאת פל איש דבזה פשיטא דלא ס"ד משום פוסק שיוצרף לחייב וכפ"ז ינוייקו דברי ר"ח שכתב או התירו כו' דלא הנה צריף לאו' אם היתה הפונה פי המלך ונהרוריה הם הלוקחים קצבת פל אחד ממנו הדבר מוכן מעצמו פי פשיטא דאם הותירו כו' ומאי קאמר משא"כ כו' לפי מה שפירשנו דהכל מיירי בלוקח מהקללות בין ברישא בין בסי' יש מקום לומר אם הותירו הותר לו הי זה הוא העיקר של החילוק לאפוקי רישא שלוקח מהצבור קצבה עתה אינו לוקח מהם אלא לערף הנמצאים אם הותירו כו' ואם פחתו וכו' לזכות המלך ואם הנה פותב ר"ח אם שואל פסוף פל א' ולא הנה פותב מלת אם הותירו כו' הנה מקום להבין פדברי הב"י לזה סיים וביאר דבריו כנו' וגם מדברי הר"ן משמע דמה שחייבין הת"ח הוא אפי' הצבור הם הלוקחין מכל יחיד ממה שכתב אם אמר המלך שפל א' יתן פסוף כו' משמע שאין המלך ונהרוריה הם הלוקחים אלא המלך או דאל"כ לא פוף הנה אומר אלא ואם המלך שואל מכל א' פסוף גולגולתו אין ע"ה חייבין לפרוע בעדם ולעילא מכל זה הרי פתב הר"ן דהוא ורמב"ן ור"ח בשטה אחת קיימי שפן פתב הוא ז"ל דכלם בשטה אח' קיימי ותמצא דרמב"ן קרא בחזיל וכן אמר דמלפא לא טרח וכו' הרי דמיירי בכה"ג דהצבור הם הלוקחים וחיבין הת"ח ואם פן בהא מלתא הוא דפליגי אדידיה רמב"ם וקרא"ש והיא פתב הב"י דפלוגתייהו בהיכא שהמלך הוא לוקח מכל אחד ומשמע ליה לטור מדלא מחלק קרא"ש אפי' בכה"ג פינון שלא הונפר זה לא בדברי הרמב"ן ולא הרמב"ם ז"ל וגם מה שכתב הב"י בלקאוניה דלא פליג ודברי רמב"ן דמחייב דוקא בהיכא דהמלך ונהרוריה הלוקחים וכו' פבר מוסתר ממה שכתבתי דרמב"ן ור"ח והר"ן מיירי אפילו הצבור הם הלוקחים חייבין הת"ח כמו שהוכחתי.

ונראה לומר דכונת הב"י דרמב"ן ודעמיה דמחייבי הת"ח מיירי שהצבור פורעים לערף הגולגולת ורמב"ם וקרא"ש דמפטר מיירי שפורעים בקצבה כו"ך לכל הצבור כמו שפי' הרב הקא בי"ד שכ' ז"ל ומדסתם קרא"ש ולא חילק נראה דאפילו אמר המלך שיתן פל א' פסוף גולגולתו פטורים הת"ח עכ"ל.

הרי דדעת הטור בדברי הרא"ש מדלא חילק הוא לפטור אפילו אמר המלך כו' ולעולם צבור הם הנושאים ונותנים ומה דקאמר הרב פשהמלך גובה מכל א' פי' לאו דוקא מכל א' אלא לשיעור הגולגולות דהוי כגובה מכל א' פינן שהוא גובה מהכללות לערף הגולגולת וראיתי להכריח פי' זה ממה דכת' הרב בתחלת דבריו ואמר המס קצוב דהרמב"ם היינו דוקא פשהמלך נוטל מהקהל כו"ך בעד פסוף גולגולתם והם מחלקים ביניהם דוק מנה דבמציאו' עצמו שמלך נוטל מהקהל אלא שנוטל לערף הגולגולת מחייבי הת"ח לדעת הרמב"ם והרא"ש הגם שאין המלך הוא הלוקח א"כ מאי דקאמ' בסיום דבריו פשהמלך גובה מכל א' לאו דוקא כמו שפירשתי ותו לא מידי בפי' הב"י.

אלא דמ"ש הרב ההכרח לדברי הטור דקאמ' דפליגי הרא"ש והרמב"ן הוא ממה שלא חילק הרא"ש ו"ל פבר פתבתי הכרח לזה לעיל: אסיקנא דלגבי מס הקצוב שלוקח המלך על פי הגולגול' מהצבור פלוגתא דרמב"ם ודעמיה ורמב"ן וסיעתיה ופסק הרמב"ם והרא"ש דפטורין הת"ח כמו שפס' מרן ובהיקא שהמלך גובה מאת כל איש פסוף גולגולתו אין חייב על עמי הארץ לפרוע על הת"ח והוא יציל את עצמו ומצאתי און לי בשו"ת מוהרימ"ט ח"ג סי' נ"ט שכתב וז"ל ופשיטא דאם הממונה הוא שגובה פסוף של גולגולת' מכל א' ליכא למ"ד שיבואו בני העיר לפרוע בעד הת"ח לפוטרו ולא נחלקו אלא בכסף הקצוב לפי הגברים וגבאי המלך גובה מהרבים כא' כו' ע"כ הרי מסקנת דברינו עצמה ובאמת.

פי דבר תימה על מהרשד"ם שכתב וז"ל דע"כ לא פליגי הני רבנותא אלא פשהמלך גובה מכל א' ותופסין הת"ח שיפרעו וכו' אבל בזמנינו שאין עבד המלך גובה אלא הצבור גובין ופורעין לכ"ע אין ת"ח חייבין ואפילו לדברי רמב"ן שכתב ולא עוד אלא דמלכא לא טרח וכו' דמשמע שאפ"י שהצבור גובין כו' הת"ח חייבין מ"מ בנדון דידן פטור ע"כ ודבריו נראה לי דחוקים מלבד מה שיש להקשות עליהם כאשר יראה המעיין פי דבריו סתורים אחר ההשתחנה מול עפרותיו דהא הוא הכריח בדברי רמב"ן דאפ"י צבור גובה מחייבי ת"ח וכבר העליתי על ספר דברי הר"ן דדבריו ודברי ר"ח והרמב"ן דעת אחת וא"כ איך מלאו לבו לרב לו' דלא פליגי הני רבנותא פשהצבור הם גובים כו' וצ"ע ופשיטא לי דהרב לא יצא י"ח עיונו בזה ונשאר לי ליישב התשובה שהביא ב"י סי' זה וז"ל בתשובה אחת מצאתי שאפ"י פי' המלך ואמר שהתלמידים יפרעו חלקם במס יש בדין שהקהל שהתלמיד שוכן בתוכם לפרוע חלק כו' ואי הדור כפני הקלב יעיוזו פניהם ולא ירצו להכריח ונהרורי דמלכא מניה יכול התלמיד לנדות ולשמת על זה כו' ע"כ.

לכאורה משמע פי המלך הוא הלוקח מאת כל איש וחייבין הקהל להכריח מעל הת"ח משרתי המלך התופסים אותו וזה היכף דברינו ואחר העיון לא היא דגם בתשובה זו מייירי שהצבור הם התופסי', מאת כל איש אלא דלהיו' שהמלך תופס הכל' או הכל' הם מחלקי' ביניהם ותופסי' מכל א' וא' ע"י המשרתי' הים לתת כאשר יעריכו אותו הקהל ולזה קא' כ"א הקהל שישו בו המשרתי' הים ולא רצו להכריחם מעליו אז ינדה ויחרים אותם אבל לא ינדה אותם על המעשה שישו בו המשרתיים אם יבריחו אותם מעליו ולעולם מייירי שהתופסים הם ע"פ הצבור דוקא והראיה שפן הוא מדקאמר בתשובה שפי' המלך ואמר שהתלמיד' יפרעו חלקם ע"כ ואם איתא דהכא במאי עסקינו שהמלך הוא הלוקח הכי היל"ל שהמלך ונהרוריה הם הלוקחים ומדלא תלה במלך אלא אמירה משמע פי הלוקחים לחוד והמלך אינו אלא גוזר בעלמא על ההנהגה מי ומי הנותנים ודוק ותראה פי הדבר מובן הוא כמו שפירשתי ומה שחששו קצת מהאחרוני' על הענין

להיותו בפלוגתא דרבנותא וקמא לן שהצבור מוחזקים בענין המסים כמ"ש המרדכי אנו כבר נפיקנא מההיא חששא דקמא לן כפסק מרן ונהרי פסק הרמב"ם וקרא"ש דפטורים הת"ח על האופן שפכתתי: שם מיהו אם יש לו מיעוט אומנות כו' להתפרנס וכו' ובכל עת שהוא פנוי מעסקיו הוא חוזר ללמודו כו' הם דברי קרא"ש ובאמת לא ידעתי לשער זה דהא מדקאמר הרב מעט משמע דבעי רוב היום בלימוד ומה יעשה הבן אם לא הספיק לו המעט מהיום לכלכל בני ביתו ומה גם לדברי הפוסקים דכתבו מהריב"ל ח"ג סי' מ"ז והובא דבריו בס' בני יעקב וז"ל האידנא הפל מיקרי כדי חיו שכל מה שהוא משתדל להרויח כדי להשיא בנותיו לפי פבודו דהאידנא נתברבו הגדונונית ע"כ ומהר"ש הלוי הוסיף עוד לומר דאפילו מי שאין לו בנות מיקרי כדי חיו פן יהיה לבזו בעיני נשיהן שתולים עיניהם בבנות הארץ שהולכות מקושטות כו' ע"כ.

הרי דבקבוע האדם עת לת"ת מיקרי ת"ח ופטור מכל המסים וכפי דבריהם או קרא"ש ז"ל מלת מעט הרינעשה הרבה ומה גם דתורת כל אדם בידו כל א' יעשה רוב היום ואומר עדיין צריך אני ועוד היכי משפחת לה יותר מפדי חיו דשכל קרא"ש וקרא"ש ז"ל באומנם כדי חיו דוקא פיון דהפל מיקרי כדי חיו: לכן אני אומר ומחלק דאם הוא טורח כדי פרנסתו כל עוד שהוא טורח להרויח המוכרח דהיינו לחם לאכול ובגד ללבוש במדת אדם בינוני אפילו רוב היום יוציאנו בהכי שפיר מקרי ת"ח אם הוא קובע עת ללמוד ביום ובליילה ואם הוא יש לאל ידו להתפרנס אפילו הוא עוסק בתורה כל היום ואית ליה קרנא דעביד פירי ואפ"ה יכול להבטל מקצת היום לשמא יצטרף כמו שכתבו הרבנים מהריב"ל ומהר"ש הלוי ז"ל כל עוד שישאר לו רוב היום ללמוד כאופן לכדי חיו ההכרחי יוציא את כל היום אם יצטרף לו לדבר העודף להשיא בנותיו בגדונויות גדולות ולתכשיטי נשים פיון שיש לו כדי פרנסה אין להתיר לו אלא עד שישאר לו רוב היום לתורה ובזה ידוויקו גם פן דברי הפוסקים ראשונים יעש"ד ונראה דאפילו מי שיש לו כדי פרנסתו והותר אין למנועו מלעסוק קצת היום במשא או ומתנו פי יש פעמים שהחכ' בא לידי זקנה וחולי או הפסד ב"מ ויורד מנכסיו ב"מ לזה עכ"פ יעסוק בחלק מהיום להרויח דבר מה אף לא רוב היום אלא תנאי המחוייב עליו לקרא ת"ח הוא שלא יהיה בטלן ועוסק בדברי הבאי ולטייל אלא יהיה כאדם שיש לפניו מלאכה שצריך לעשות מלאכה מדי יום ביומו דאם הוא ת"ח ומאבד חלק מהיום בדבר שאין בו ממש גרע מהבטלים ויושבי קרנות ואין לעשות לו שום מעלה הגם כי הוא קובע עתים לתורה זה הוא הנלע"ד: סי' רמ"ד ס"א אלא יניק וחסכים כתב הב"י ז"ל בשם שפלי הלקט וז"ל על יניק וחסכים דאפליגו ביה ר"י הגלילי ורבנן יניק היינו שלא הגיע לכלל המצות עכ"ל משמע לכאורה דל"פ רבנן אלא ביניק כה"ג אבל גדול הגם שלא הגיע לישיבה מודים רבנן דעומדין מפניו וזה אינו דהא דעת רבנן היא דזקנה ושיבה תרתי בעינן והכי דניק הש"ס במאי בינייהו דרבנן ור"י הגלילי למעין דברי הש"ס וכיון שפן כל עוד דלא הוי שיבה הגם דהוי חכם פטור לרבנן ע"כ נראה דה"ק דלר"י הגלילי קאמר דסובר דאפילו לא הגיע לכלל מצות דכיון דתלה הדבר בזה קנה חכמה כל מציאות שיהיה יתחייב לקום מפניו להיות דקי"ל כר"י הגלילי לזה לא חש לבאר הדבר ולעולם אין הפרש בין יניק שהגיע למצות בין לגדול שלא הגיע למצות ומי שמתחייב בזה מחייב בזה וכן להפך דאין הפרש ביניהם וכן נמי כתב הר"ן דאין לה אלא ב' חלוקות או שיבה או יניק וחסכים דכל שלא בא לכלל שיבה יניק וחסכים מיקרי שכתב הר"ן וז"ל נראה מפ' רש"י דאיהו ס"ל כר"י הגלילי ביניק וחסכים והכי מסתברא דכיון דס"ל דשיבה אפי' אשמאי אלמא זמן באנפי נפשיה מדריש ולא קאי לשיבה וליניק וחסכים אתא דאי זמן וחסכים קאמר למ"ל משום חכמה ת"ל משום זקנה ע"כ.

הרי דברינו עצמם ולענין שיעור הדיעה דבערה החכמים ביניהם שאינם נהנים זה מזה כל שגדול מחברו חייב לקום מפניו אבל הגדול פטור מלעמוד מפני הקטן ממנו כמו שכתב הר"ן מההיא עובדא דר"ש בר אבא דאמר לרבנן דעמדו מפניו אמאי עמדו תדא דאתון חכימין ואנא חביר ע"כ משמע גדול אין חייב לעמוד בפני קטן ממנו אלא דנשאר לדעת בשוין מהו הן אמת דהר"ן פתב ואפשר דאפי' בשוין נמי פטור שאינו חייב לעמוד מפני חכם אלא בגדול ממנו ע"כ ואין הכרח לדבריו ז"ל וכיון שהיא מ"ע דאורייתא משום ספק יש להחמיר ולחייב ולעמוד בשוין והן אמת דאיפא למיחש נמי לאידך גיסא דכשעומד מפניו מזלזל בכבוד העומד ולדעתתי פיון דגם הוא יעמוד מפניו ג"כ תו ליפא דררא דזילותא וכבוד חכמים ינחלו אדרבה אלא דבמצייאות דניגיק וחסכים שלא הגיע למצנות ואחד כבן ל' כבן מ' ושוין בחכמה נראה דכיון דכאשר יעמוד החכם לפני הילד יש חשש של ביזוי ואינו מסיר הזילותא פשיעמוד היניק גם הוא מלפניו אין להחמיר עליו לעמוד לפניו כיון שהוא חכם כמוהו וגדול ממנו בשנים פטור דשנים ג"כ מקריעי' להגדיל כבודו והו"ל גדול ממנו ופטור אבל היניק חייב לעמוד מפני האחר ואפשר דאפילו הר"ן יודה בזה.

ומ"ש התוספות בשם ר"י דניגיק וחסכים שעומדים מפניו צריף שיהיה מןפלג בחכמה פ"י כי אינו חייב לעמוד מפניו עד שיהיה חכם בכל התורה שבע"פ להבין ולהורות ולעמוד על עומק דברי רבותינו דהיינו שהשיג בקטנותו מה שמשיגין אחרים בזקנותם על דרך יגע ר' בון כו' אבל לא מןפלג דאין בדורו מןפלג יותר ממנו אלא שיהיה בר אוריין אלא דלא ידעתי מנין ליה לר"י דבר זה דבעינו שיהיה ג"כ מןפלג כ"כ להתחייב ההמון עם לעמוד מפניו דלמא כל היודע לישא וליתן בדברי רז"ל אפי' יניק ש"ד כיון דממלת זקן הכריח ביה דמדרש לחודה בלא שיבה ומשמע כל זקן שקנה חכמה ויש ליישב דמשמע להו דזהו הנקרא זקן אלא דעכ"פ אין הדבר שוה בקימה בין ההמון עם לת"ח ביניהם:

הרב דין בן בנו אם חייב להשפי' אלא העתיק דברי הרמב"ם בצורתם והרמב"ם לא ביאר הדבר ויותר נראה בעומק דברי הרמב"ם שסובל דגם לבן בנו חייב מדמסיים אבל לבן חבירו דהו"ל לאשמוענין חדוש דבן בנו ואצ"ל בן חברו והגם דבתחלת דבריו נקט בנו דמשמע דבן בנו לא אפשר דלא חש למיטעי בהכי מדביאר בסיום דבריו ממילא בנו דרישא ה"ה בן בנו דכולהו בנים נקראים בני בנים הרי הם כבנים אבל בנו אינו נקרא בן חברו וראיתי להביא ראיה לעיקר הדין ממה דגרסינן במ' קדושין ז"ל עד היכן חייב אדם ללמד בנו תורה א' שמואל פגון זבולון בן דן שלמדו אבי אביו מקרא משנה הלכות כו' מתיבי למדו מקרא אינו מלמדו משנה משנה כו' פזבולון בן דן ולא פזבולון בן דן פזבולון בן דן שלמדו אבי אביו ולא פזבולון בן דן דאלו התם מקרא משנה גמ' כו' ואלו הקא מקרא לבד ואבי אביו מי מחייב והתניא ולמדתם אותם את בניכם ולא בני בניכם ומה אני מקיים והודעתם לבניי ולבני בניי לומ' לה שכל המלמד בנו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו למדה לו ולבנו כו' עד סוף פל הדורות הוא דאמר פי האי תנא דתניא ולמדתם אותם את בניכם אין לי אלא בניכם בני בניכם מנין ת"ל והודעתם לבניי ולבני בניי א"כ מת"ל בניכם בניכם ולא בנותיכם עכ"ל הרי דפליגי תנאי בן בנו אם הוא חייב ושמואל סבר פי האי תנא דמחייב וכפ"ז פי' מלת עד היכן דקאמר הש"ס הוא עד היכן חייב ללמד תורה בדורותיו אם הבן או בן הבן עד כמה דורות ומשני שמואל פזבולון דהיינו בן בנו פההוא תנא דדריש בניכם ולא בנותיכם אלא דצריף לדעת הגם דאינו נוגע לעיקר הדין למה תלה שמואל התשובה פזבולון והיל"ל בפ"י עד בן בנו א"נ הי"ל להסמיף הדבר על ההוא תנא דחייבו בן בנו וי"ל במה שמשני פזבולון ולא פזבולון דאלו התם מקרא משנה כו' ה"ק והיכן אמור זה בדברי שמואל ואדרבה

סָתָם מִשְׁמַע בְּכָל גּוֹנוֹא קְאָמַר כְּזָבוּלוֹן וּמָה גַם דְּסָדָר כָּל מָה שְׁלֵמְדוֹ אָבִי אָבִיו מִקְרָא מִשְׁנָה גַמ' הַלְכוֹת אֲגִדּוֹת הַדְּבָר יִגִּיד דְּהַפְנוֹהּ הִיא דְּכָל זֶה חֲזִיב כָּל א' לְלַמֵּד בְּן בְּנוֹ אָכּוּ נִרְאָה דְּהַפְנוֹהּ הִיא דְּכָף הֵם דְּבָרֵי שְׁמוּאֵל כְּזָבוּלוֹן וְלֹא כְּזָבוּלוֹן כּו' וּבְזֵה לֹא תִקְשֶׁה קוֹשְׁיָא אַחֲרֵת בְּדַבְרֵי הַש"ס דְּכָל כְּף שְׁפַת יִתֵּר לְמָה דְּלֹא הִי"ל לְשִׁנּוֹ' אֶלָּא אֲמַאי דַּמְק' וְהַתְנִיָּא לְמַדּוּ מִקְרָא אִין מְלַמְדוּ מִשְׁנָה הוּל"ל כְּזָבוּלוֹן בְּן דִּן שְׁלֵמְדוֹ אָבִי אָבִיו אָבִל לְגַבֵּי שְׁיַעוּר הַלְיָמוּד לֹא וּבְזֵה שְׁפִירְשִׁנוּ שְׁהֵם דְּבָרֵי שְׁמוּאֵל שְׁפִיר נִקֻּט בְּמַלְתִּיהָ זָבוּלוֹן לְהַשִּׁיב עַל ב' דְּבָרִים בֵּין עַל הַנְּשִׁמְעָה מִהַשְׁאֵלָה עַד הִיכֵן הוּא בְּשִׁיעוּר הַדּוֹרוֹת הָרִי אִיכָא תְּשׁוּבָה כְּזָבוּלוֹן שְׁלֵמְדוֹ אָבִי אָבִיו וּבֵין לְמָה שְׁנִשְׁמַע מִמַּלְתָּ עַד הִיכֵן הוּא שְׁיַעוּר הַלְיָמוּד הָרִי אִיכָא תְּשׁוּבָה דְּדוֹקָא מִקְרָא וְהִינּוּ וְלֹא כְּזָבוּלוֹן בְּן דִּן דְּאִינוּ חֲזִיב לְלַמֵּד אֶלָּא מִקְרָא וּכְדִי שְׁלֹא יָבֵא לְלַמֵּד אָדָם מִמַּעֲשֵׂה זָבוּלוֹן בָּא שְׁמוּאֵל וְאָמַר שְׁאִנִּי אָבִי אָבִיו דְּזָבוּלוֹן שְׁעֵשֶׂה לְפָנִים מִשׁוֹרֵת הַדִּין וּכְפ"ז אֲמַרִּינָן דְּהַגַּם שְׁהִיָּה שְׁמוּאֵל יוֹדַע ב' הַבְּרִיָּיתוֹת אַחַת שְׁאֲמַרְהָ שְׁיַעוּר הַלְיָמוּד דְּקַתְנִי לְמַדּוּ מִקְרָא כּו' וְהִב' דְּקַתְנִי ת"ל וְהוֹדַעְתֶּם לְבַנְיָה וּלְבַנְיָה בְּנִיָּה עַכ"ז הִנְכַרְח לְשִׁנּוּי כַה"ג דְּכְזָבוּלוֹן מִהַטְעָמִי הַנּוֹ' וְנִרְאָה לְהַכְנִיס דְּבָרֵי הַש"ס בְּדַבְרֵי שְׁמוּאֵל שְׁאָמַר כְּזָבוּלוֹן בְּן דִּן שְׁלֵמְדוֹ אָבִי אָבִיו דְּבָר זֶה תִּלְמוּד מִפְּנֵי הַגַּם שְׁהוּא עֲשֵׂה דְּבָר אַחַר שְׁהוּא לְמַדּוּ מִקְרָא מִשְׁנָה וְאִין לְחִיָּיב בְּזֵה אֶלָּא לְמַדּוּ מִקְרָא אִין מְלַמְדוּ מִשְׁנָה וְכָל זֶה לְשִׁיטַת רַש"י ז"ל אָבִל לְפִי דְּבָרֵי הָרִי"ף וְהָרִא"ש שְׁכַתְּבוּ וְז"ל עַד הִיכֵן חֲזִיב אָדָם לְלַמֵּד בְּנוֹ תוֹרָה ת"ש דְּתַנְיָא לְמַדּוּ מִקְרָא אִין מְלַמְדוּ מִשְׁנָה ע"כ.

הָרִי דְּסוֹבְרִים דְּכּוֹנֵת עַד הִיכֵן הִיא עַל שְׁיַעוּר הַלְיָמוּד וּמִמִּילָא דְּבָרֵי שְׁמוּאֵל דְּקֵא' כְּזָבוּלוֹן כּו' כְּפִשׁוּטָן דְּחֲזִיב לְלַמְדוּ מִקְרָא מִשְׁנָה גַמ' הַלְכוֹת אֶלָּא דְּהַש"ס דְּחָה לְהִיָּה דְּשְׁמוּאֵל וּמִסִּיק דְּאִין חֲזִיב לְלַמְדוּ אֶלָּא מִקְרָא וּמָה דְּקְאָמַר הַש"ס כְּזָבוּלוֹן וְלֹא כְּזָבוּלוֹן הֵם דְּבָרֵי עֲצָמוּ בְּאִנְפֵּן לְכָל הַפִּירוּשִׁים שְׁיַעוּר בְּכּוּן בְּנוֹ הוּא שְׁיַעוּר שְׁמֻחְזָיִיב בּוֹ כִּינּוּן שְׁהוּא חֲזִיב בְּלִימוּד בְּן בְּנוֹ כְּכּוּן בְּנוֹדָאֵי הוּא דְּלַחֲזִיבוּ לְהַשְׁכִּיר לוֹ מְלַמֵּד דָּאִם בְּחַנְזָם מֵאִי אִירִיאָ בְּן בְּנוֹ אִפִּי' בְּן חֲבִירוֹ וּמָה גַם דְּהַחֲזִיבוּ הוּא בְּכָל מְצִיאוֹת שְׁיַהֲיָה בֵּין בְּחַנְזָם בֵּין בְּשִׁכְרָ וְהַגַּם דֵּאִי' תַּנָּא דְּסַבְר דְּדוֹקָא בְּנוֹ הַנָּה תִּמְצָא דְּמֵאֵן דְּסַבְר הָכִי מִמִּילָא יִחֲזִיב בְּלִימוּד הַבְּנוֹת דְּהָא פִּיטוּר הַבְּנוֹת הוּא מְדִיּוּק בְּנִיכָם וְאִי דְּרִשִּׁינָן לִיה וְלֹא בְּנִי בְּנִיכָם א"כ ה"ה בְּנוֹתֵיכֶם וְתִמְצָא הַלְכָה רוֹנַחַת בְּכָל הַש"ס פִּיטוּרָא דְּבְנוֹת א"כ מִמִּילָא שְׁמַעִינָן דְּמִסִּיק הַש"ס דְּבְנִיכֶם וְלֹא בְּנוֹתֵיכֶם וְנִשְׂאָר קְרָא דְּוְהוֹדַעְתֶּם לְבַנְיָה וּלְבַנְיָה כְּפִשְׁטִיָּה דְּחֲזִיב בְּכּוּן בְּנוֹ וְגַם מִהָא דְּקֵא' סַבְר לָהּ פְּהֵאֵי תַּנָּא הָרִי דְּאֲמוּרָאֵי סְבָרִי פְּהֵאֵי תַּנָּא וְנִלָּא בְּנוֹתֵיכֶם אִסִּיקָא דְּבַנְיָ בְּנִים חֲזִיב לְלַמְדָם כְּבְנִים אֶלָּא דְּמָה שְׁפַתְבָּ הָרַב בְּכ"מ דַּה"ה בְּן בְּנוֹ לְכַאוּרָה אִין נִרְאָה בֵּין לְפִי' רַש"י ז"ל דְּעַד הִיכֵן עַל הַדּוֹרוֹת הָרִי בְּפִי' דוֹקָא בְּן בְּנוֹ דָּאִם עַד סוּף כָּל הַדּוֹרוֹת לֹא הִי"ל לְשְׁמוּאֵל לוֹמַר בְּן בְּנוֹ דוֹקָא וּלְשַׁעַר כְּזָבוּלוֹן וּפְשׁוּט בֵּין לְדְבָרֵי הָרִי"ף וְהָרִא"ש הָרִי עַכ"פ לֹא מְצִינוּ שְׁאָמַר הַכְּתוּב אֶלָּא וְהוֹדַעְתֶּם לְבַנְיָה וּבְנִיָּה גַם דְּלְפִי דְּבָרֵינוּ דְּחוֹלְקִים הַתְּנָאִים בְּקַצּוֹת דְּלַחַד תַּנָּא בְּן בְּנוֹ עַד י' דּוֹרוֹת חֲזִיב וּלְחַד תַּנָּא דוֹקָא בְּנוֹ וְאַחַר הָאֵמַת כָּל פְּמָה דְּמְצִינוּ לְמַעַבְד קִירוּב הַדְּיַעוֹת שְׁפִיר וְהַהֲכַרַח שְׁפַתְבָּ דְּלֹא הָנָה מְצִי לְמַכְתַּב לְזַרְעָה דְּהָא בְּנוֹת בְּכָלֵל אִינוּ הַכְּרַח דְּהָא כְּבָר כָּתַב וּלְמַדְתֶּם בְּנִיכֶם וּדְרִישׁ מְנָה תַּנָּא וְלֹא בְּנוֹתֵיכֶם וּלְזֵה הַגַּם דְּהָנָה כְּתִי' קְרָא וְהוֹדַעְתֶּם לְזַרְעֵכֶם הָיָה הַדְּבָר מוּבָן שְׁבָא לוֹמַר עַל דּוֹרוֹת בְּנֵי בְנִים קֵא' וְאֲדַרְבֵּה אֲזִי הָיָה מְקַצֵּר מְלַכְתוּב תִּיבּוֹת אֲרוֹנוֹת דְּמִלָּה אַחַת דְּזַרְעֵכֶם הָיָה מְסַפִּיק וְהֵן אֵמַת דִּישׁ לִישַׁב דְּבָרֵינוּ ז"ל דַּעֲכ"פ פַּחַח הַדְּרִשָּׁא דְּלֹא אֲמַרִּי בְּנִיכֶם וְלֹא בְּנֵי בְּנִיכֶם הוּא מְדִיּוּק קְרָא וְהוֹדַעְתֶּם לְבַנְיָה וּלְבַנְיָה בְּנִיָּה דָּאִם הָיָה אוֹמַר זַרְעָה אֲזִי הִינּוּ אוֹמְרִים בְּנִיכֶם וְלֹא בְּנֵי בְּנִיכֶם אָכּוּ הַשְׁתָּא דְּכַתְבַּ בְּנֵי בְּנִיָּה שְׁלַל בְּהִדְיָא דְּרִשַׁת בְּנִיכֶם וְלֹא בְּנֵי בְּנִיכֶם אֶלָּא דַּעֲכ"פ מִי יֵאמַר דְּאִפִּי' אִם הָיָה אוֹמַר לְזַרְעֵכֶם הָיָה הַתַּנָּא דוֹרֵשׁ בְּנֵי בְּנִים וּמִמַּעַט

תבניתכם בנותיכם ונ"ל לומ' פדעת הרב הנז' מטעם אחר דתמצא דתנא איך דדריש בניתכם ולא בני בניתכם קדריש בקר' דוהודעתם לבניה ולבני בניה כל המלמד בנו תורה מע"ע הפתוב פאלו למדו לבנו ולבן בנו עסכ"ה וק' נהרי קרא לא קא' אלא בני בניה מהיכן מצא לומר עסכ"ה אלא ודאי דבן בנו ובן בן בנו שקולים הם ממילא לא מחזקי' פלוגתא דתנאי בכל פי האי חוץ ממה דאשפחן דפליגי בהדיא וכיון שפן בן בנו עסכ"ה כבן בנו ניהו ועוד נ"ל לומר דלא מצי למימר והודעתם לזרעכם דאז היינו אומרים זרעכם דנקא למעוטי בן חבירו שאינו זרעו דבשלמא בניה ובני בניה יש מקום לומר דגם התלמידים נק' בנים משא"כ אם הנה אומר זרעה אז בהכרח דלמעוטי אתא בן חבירו וזה בהכרח לומר בניה ובני בניה ולעולם בן בן בנו ה"ה וכל זה דנקא לס' הרי"ף וקרא"ש שכתבו דמאי דבעי הש"ס עד היכן חייב אדם ללמד כו' היא על שיעור הלימוד לא על שיעור דורות אבל לפי פ"י רש"י שפי' עד היכן דקאמר על שיעור הדורות ומשני פנולון בן דן שלמדו אבי אביו פשיטא דאם היתה פונתו לומר דעד סוף כל הדורות הנה אומר לה בהדיא דהא לכתוב הוכרחנו לתרץ אמאי לא קאמר לזרעה ופשיטא דהש"ס הי"ל לדניק דבריו זהו הנראה לע"ד אסיקנא דלרש"י דנקא בן בנו ולהרי"ף וקרא"ש ה"ה בן בן בנו עסכ"ה והיא דעת מרן שכתב דה"ה בן בן בנו: ס' ז' מושיבין מלמד תינוקות כו' הגם דמסקי' דבן חבירו אינו חייב ללמדו תורה בשכר הלא היינו טעמא משום שראו שתשפח תורה התקינו זה שהצבור יתנו מכיסם למצוה זה להעמדת התורה כדאיכא בפר' לא יחפור ונראה דאם יש בעיר מלמד שנוטל שכר מאבות הבנים מכל אחד ומלמד נפטרו הקהל דהא איכא מלמד בעיר ותו ליכא למיחש לכל הנהו חששו' דקאמר התם בש"ס כגון בזמן הזה שהמלמד הוא מקבץ אליו תלמידים וכל הרוצה ללמוד מוצא מלמד וגם המלמדים הם טורחים להביאם לבית הספר כבן ו' כבן ז וגם נראה דהקהל יכולין שלא להפסיד כלום מכיסם אם ימצאון שם בני אדם שאריכין לתת שכר על בניהם ללמוד תורה יכופו אותם לשפור הם המלמדים דהא חייבין ללמד בניהם בשכר אלא דנשאר לדעת אם יש מלמד בעיר שמלמד בשכר לכל אחד הנותן לו תנאו נפקא מינה בני העניים שאין לאל ידם אם מחזיבין הקהל להשפיר להם מלמד פיון דאין חיוב ללמד בן חבירו אלא בחנם או דלמא דבכלל התקנה שהתקינו יתנה זה ונראה דהוי כמי שאין לו אב שבשבילו היתה התקנה ה"נ פיון דאיש עני הוא כמת נחשב ומחזיבין הקהל להשפיר להם מלמד למר כדאית ליה דבעינן עד שיהיו שם כ"ה תינוקות ולמר אפי' בפחות מזה ולא ראיתי שנוהגין בן ברם זכור לטוב מורי חמי ז"ל שהיה משפיר מלמדים מכיסו ללמד בני עניים בב' ובג' עיירות צדקתו עומדת לעד: ס' כ"א ולא תלמד אשה כו' כתב הרמב"ם פ' כ"ב מהלכות א"ב וז"ל מי שאין לו אשה לא ילמד תינוקות מפני שאמות הבנים כו' ונמצא מתגרה בנשים וכן אשה לא תלמד קטנים מפני אבותיהם שהם באים בגלל בניהם ונמצאו מתחזים עמה עכ"ל.

וצריף לדעת למה שינה הרמב"ם דגבי מי שאין לו אשה כתב טעמא דגרוי בנשים וגבי אשה כתב מפני היחוד ואחר האמת טעמא דיחוד שנה הוא בשניהם וא"כ הו"ל להשוות מדותיו עוד צריף לדקדק מ"ט ברישא שאין לו אשה כתב מלת תינוקות ובסיפא דאשה כתב מלת קטנים ונראה לומר דכונת הרמב"ם בזה הוא לומר חידוש בכל חלוקה וחלוקה והוא דהנה כתב הרמב"ם בפ' הנה וז"ל וכן מותר להתחזד עם אשה שיש עמה תינוקות קטנה שיודעת טעם ביאה כו' שאינה מונה בפניה שהרי זו מגלה את סודה עכ"ל.

הרי דכשיש תינוקות שיודעת כו' ליכא משום חשש יחוד ולזה נקט גבי מי שאין לו אשה היא טעמא דיתגרה בנשים דאפילו ללמד תינוקות שיודעים מה היא ביאה דממילא ליכא למיחש ליחוד

אפ"ה אסור מטעמא שמתגרה בנשים וגבי אשה נקט מטעמא ד'יחוד דלא שייך טעמא דגרוי ולזה דייק ואמר קטנים פ"י תינוקות קטנים (דמצי) דבעי למימר דהחששא היא היחוד בהכרח שיהיו התינוקות קטנים דאז תייל חששת היחוד משא"כ אם יהיו תינוקות גדולים קצת שיודעים כו' תו ליפא חששת היחוד ונראה דלגבי איסורא דאסור לאשה ללמד אפילו תינוקות שאינם קטנים כ"כ והגם דליפא טעמא ד'יחוד אבותיהם עכ"ז איפא למיחש לדידהו וחיודיש נקט דאפילו ליפא אלא חשש אבות אסור משום יחוד.

ונראה להסמיך דברי ממה דקאמר הש"ס על מה דקתני לא ילמד רנוק סופרים כו' פריה הש"ס אי משום ינוקי והתניא אמרו לו חזא לא נחשדו ישראל על משכב זכור כו' אלא רנוק משום אמהתא דינוקי אשה משום אמהתא דינוקי ע"כ.

וצריך לדעת למאי דקס"ד הש"ס משום ינוקי תינח גבי האישה איפא למיחש למשכב זכור דעלה פריה מדתניא א"ל וכו' אלא גבי אשה משמעות הענין יכריח דלאו משום ינוקי אכן האמת הוא דגם גבי אשה גזרו לינוקי שגדולים קצת שלא תרגילם לדבר איסור עמה ולזה לא הכריח משום אמהתא ואמהתא אלא מרישא דלא ילמד רנוק וכיון דאגלאי מלתא דלאו משום ינוקי מפת הברייתא ההיא גם בסיפא איפא למיחש נמי גם לאמהתא ומשום יחוד וממילא אותה חששא דתינוקו הגדולי קצת שעלתה על דעת הש"ס כנז' עדיין במקומה דאין לה סתירה והגם דתוכל לדחות ולומר דלא עלתה כלל על דעת הש"ס ואה"נ דהוה מפריה לה הש"ס אלא דקבע פירכתו ברישא ולא הוצרך להקשות בסיפא עכ"ז פיון דבסיפא פרקא אלימתא ממשמעות הענין ועוד דלא הוה ליה לחזר אחר ברייתא דאמרו לו ונהוה ליה להכריח מינה ובה גם דהסבר' נותנת זה מצד עצמה הכי נקטינו וכפי פ"י זה אסקינו דגבי אשה אסור ללמד בין תינוקות שיודעים הביאה מטעמא דידהו בין תינוקו קטנים מטעם אבותיהם וכפי דברינו ד'וייקו היטב דברי הרמב"ם ונשאר לדעת בהיכא דבעלה בעיר מאי איפא למיחש משום יחוד לאסור לה ללמד סופרים שהרי כתב הרמב"ם ז"ל באותו פרק עצמו וז"ל אשת איש שהיה בעלה בעיר אינה חוששת ליחוד מפני שאימת בעלה עליה ע"כ וא"כ אפי' אינו דר עמה בעלה בבית הספר יהיה מותר ללמד וחששת יחוד ליפא וליפא למימר דאה"נ אם בעלה בעיר שפיר דמי ודוקא באין בעלה עמה בעיר הוא דאמרינו דהא מדמחלק הרמב"ם גבי מי שאין לו אשה וגבי אשה לא חילק משמ' דבכל גונא קאסר האשה שלא חלק בה פלוס וכ"כ הכ"מ בפ"ב ה' ת"ת ונתן טעם פיון דאין דרף האישה להיות יושב תמיד בביתו אסור לאשה ללמד בכל גונא ע"כ.

ומהתימה עליו ג"כ ומאי הוי דאין האישה תמיד פיון דליפא חששת יחוד שהיא טעם האיסור מטעם אימת בעל' וראיתי לט"ז שכתב וז"ל ברמב"ם סיים הטעם בזה ומתייחדים עמהם ומשמע דלא מהני פאן אם יש לה בעל בעיר אא"כ הוא דר עמה באותו בית דאז אין איסור יחוד כו' עכ"ל דבריו ז"ל אין נראה דמדקאמר משמע מדכתב רמב"ם ומתייחדי' דלא מהני פאן נראה דדייק הכי דממילא פיון דתלי טעמא ביחוד בהיכא דאיפא יחוד איסור ובהיכא דליכ' יחוד שרי ולזה שיער בדעתו דבהיכא דאיפא בעלה בעיר ואינו דר עמה איפא משום יחוד ובהיכא דדר עמה אין פאן משום יחוד זהו פונת דבריו ואחר המחילה מי גלה לו רז זה ומהיכן נולד דפשי' דכל דבעלה בעיר בין דר עמה ללא דר עמה ליפא משום יחוד דהא טעמא הוא משום אימתא ואימתא הא אימתא ואפשר שיצא לו דין זה מפת קושיותינו עצמה דלמה תאסר האשה ללמד אם בעלה בעיר לז"א פיון שאינו עמה בבית הספר ליפא האי טעמא דבעלה בעיר דמה דאמרינו בעלה בעיר מסתמא

הוא מקום דירה דִּינָה זהו ביתו של הבעל ועלה קאי בעלה עמה בעיר אימת' דִּינָה מִתְּרַת הַיְחוד משא"כ בַּנְדוֹן דְּמִלְמַדְת דְּבֵית הַסְפָּר דִּינָה אינו בית דירה לבעל לא אמרינו הכי וחישי' ליחוד ולפי דבריו מי שיש לו ב' נשי' והוא קובע לו דירה בכל א' ל' יום וכדומה פל אותם ימים שדירתו קבוע עם אחת האחרת חישינו לה ביחוד הגם דבעלה בעיר ונה אין דעתי מקבלתו וגם מה שכת' אלא א"כ דר עמה הוי הקפה דברי הכ"מ שכתב בפ' ב' מהל' ת"ת דאין דרף האישה להיות תמיד בביתו משמע אפי' דר עמה בבית אסור ולדברי הרב אם דר עמה שם תוכל ללמד וליכא למימר דכוננת הרב היא באופן שלא יצא פלל מהבית חוצה ויחזקהו במסמרים זה לא שייך ומה גם דדיוק דברי הרב דקא' אא"כ דר עמה משמע דתולה הדבר בדר עמה לחוד ופשוט.

ואני אומר לתרץ קושיותינו אמאי חישינו ליחוד והוא דשאני בנדון זה שהיא מלמדת ובאים האבות אצל בניהם ויש להם שייכות האבות גבי אשה זו ורגילים אצלה והא מלתא דמיא למאי דסיים רמב"ם שם גבי בעלה בעיר ואמר אם הנה זה גם כה כגון שגדלה עמו או שהיתה קרובתו לא יתיחד עמה אף על פי שבעלה בעיר עכ"ל.

הרי דאם יש לה שייכות עמו לא מהני בעלה בעיר ונהגם דלא נקט רמב"ם אלא קרובתו וגדלה עמו עכ"ז לאו דוקא אלא משום דאין מציאות אחר זולת זה ומציאו' דעליה אנו דנין אסור בלאו הכי ללמד אלא דבכל מציאות דיש רגילות לא יספיק היות בעלה בעיר וכיון שפן נ"ל פשוט דאפי' דר עמה בבית הספר אסור להאשה ללמד בשום אופן וליכא למימר דאם בעלה דר עמה בבית ליכא למימר ולמיחש ליחוד אפי' גם כה ולא אמרינו דחישינו להכי אלא באינו דר זה שביבש חדא דמסתמא פל איש דר בבית עם אשתו ולא מצינו שחילק שום פוסק בהכי ועוד ראיה ברורא מעיקר הדין דאימא בש"ס בקדושין דף פ"ב דרב ביבי איקלע לבי רב יוסף כו' וחס ליה רב יוסף לרב ביבי משום גם כה ואפי' הנה רב יוסף בביתו דר עם אשתו והדברים פשוטים.

נקטינו דאין שום צד להתיר לאשה ללמד בין קטנים בין קטני קטנים ואפי' בעלה עמה דר בבית הספר: סי' רמ"ו ס"א פל איש מישראל כו' נראה דזה מייירי אחר שיזע פל דיני הדידות חובת גברא בענין הצריף ה' ברכות ה' תפלה והנהגים ה' נדה הצריכין איסור והיתר שלא יפשל אז נשאר לו מ"ע דנהגית בזה קמייירי סי' זה דאז תמצא דאפי' הנשים דפטורות בהדיא מת"ת אפ"ה אמרינו לקמן בסי' זה ס' ו' ונ"ל בהגהה ומ"מ חייבת האשה ללמוד דינים השייכים לאשה ע"כ הרי דינים המחווייבים צריכים עכ"פ ללמוד ולזע פהא דאם טעה בברכת המזון או דבר כה או לדבר בין תפלה של יד לתפלה ש"ר וכדומה דלא קיימי בשאלה או שילף וישא שצריף לדעת הדין באותה שעה ובאותו מצב פשיטא דמחוייב פל איש ישראל לדעת זה ואחר שיזע דיני הדידות אז נשאר לו לצאת י"ח והגית בו יומם פן נראה לע"ד: ס"ד בהגהה ואין לאדם לטייל בפרדס כו' נר' דאין מספיק לאדם לומר אדע דיני התורה איסור והיתר כו' מפסק הדין ומהש"ע שחקיבר מהרי"ק שנתפשט בכל הקהלות לדון על פיו ואעסוק בתקמת הסוד הגם כי רבה היא נראה כי פל עוד שלא יזע עיקר הדין מהש"ס ומוצאו אינו יכול לעמוד על אמתת הדבר אלא דעכ"פ אם זה האדם דעתו רחבה יכול לקבוע עתים ידועים או ימים ידועים להסתפל ולזע בנוראות ה' לקיים מצוות דע את אלקיף ועבדהו כאשר הפליא לו' האלק"י רשב"י זצוק"ל בס' הזוהר הקדוש: שם סי' ט' תחלת דינו של אדם כו' נ"ל לתת טעם והוא דלהיות דישתנה הדין בעשות האדם דבר איסור אם יזע שהוא איסור או לא יזע וכדומה יתחלק הדין וישתנה דינו לזה עד שישאלוהו על דבר תורה אם למד או לא למד והוא חכם יהיה דינו באופן אחד ואם לא למד והוא המוני יהיה

דינו מאןפן אחר ובזה לא תיקשי ממה דגרסינו במסכ' שבת דף נ"א דקאמר התם פשמיכניסין אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה כו' ונראה לי לומר דההיא אחר שידעו שלא למד או למד עדין עליו חובת הקביעות עתים כמו שפי' בתחלת הסי' דשני דברים הם הא' לימוד התורה לדעת דיני החיוב והב' מצות והגית בו וסמך לזה ראיתי במעשה שהובא משם ר' יודא הקסיד זצוק"ל על ההוא גביר שהיה מגלח זקנו והתרה בו הקסיד וכשמת נעשה רצון הקסיד וסיה המת ועמד וספר שפאשר עמד בדין א"ל קרית א"ל קריתי הביאו לפניו ספר ופתחוהו אמרו לו קרא ומצא כתוב מצות הפאה לא תקיפו כו' הרי דקודם שרצו לדונו על העבירה בדקוהו אי למד אותה והיינו פוטר מים וכו' אלא דלפי פי' זה ההיא דקא' פשמיכניסין כו' לא קא' בה ההיא דלימוד תורה ומר אמר חדא ומא"ח ונהגם דהתוספו' פיר' דשאני שאלה מדין נלע"ד שהוא קצת דחוק דאחר האמת אמאי לא אמרינו כיון שגילה קרא פוטר מים כו' דבכל ענין תקדים התור' וגם אחר האמת למה ישפנה הענין כו' והנראה לע"ד פתבתי: ס"ך לעולם יעסוק כו' במ' ברכות דף י"ז גרסי' וז"ל ראשית חכמה כו' ללומדיהם לא נאמר אלא לעושיהם לעושים לשמה ולא לעושים שלא לשמה וכל העושה שלא לשמה נוח לו שלא נברא ע"כ והק' התוס' התם וז"ל וא"ת והאמר ר"ל בפירק מקום שנהגו לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה וכו' וי"ל דהקא מייירי שאינו לומד אלא לקנטר חברו והתם מייירי שלומד ע"מ שיכבדוהו עכ"ל לדידהו וז"ל לקנטר אין ללמוד כלל ולע"ד נראה דחוק דסתם קאמר ונראה דיש חילוק בין תחלת הלימוד לאחר שלמד דבתחלת הלימוד בכל גוונא אפילו להתירה או לקנטר שרי דאמרינו מתוה שלא לשמה בא לשמה תורתו מחזירתו ללמוד לשמה ואחר שלמד ונתחכם אז אם ילמוד להתירה או לקנטר מוטב שנהפכה לו שלייתו על פניו ובהכי מייירי דקאמר נוח לו שלא נברא דאחר שלמד וידע ואנו רואים שלא עשה מתוה כו' ולימודו טמא פשיטא דליכא למימר מתוה כמו בתחלת לימודו ולפי דברינו אפילו לקנטר בתחלת לימודו שרינו ליה ויש גדר אחר דאפילו אחר לימודו שלא לשמה יש לו שחר עד לשמים דהיינו פהא דשפל ונשפר כמ"ש התוספות התם במ' פסחים פרק מקום שנהגו וזה מעולה מכל חלוקות שלא לשמה דכלם אין לו אלא היתר בעלמא לעשות פן אבל שחר ליכא אלא בכה"ג: סכ"א בהגהה פל המשים על לבו לעסוק בתורה כו' הוא דעת הרמב"ם והאריה לגנות הרבה בהולכי במדה זו אלא דדוקא דייק הרמב"ם וז"ל דכל זה לא מייירי אלא במי שהוא מטיל פרנסתו על הזולת שישב ולומד ובהכרח על הצבור לפרנסו אבל אם הצבור או היחיד מבקשים ממנו ללמוד בעדם או לזכות לאו איסורא עביד דכן מצינו היתר בהדיא שמח זבולון כו' ויששכר באהליה ושמעון אחי עזריה והרבה פירצא בזה אלא דבזה לא מייירי כלל אלא דוקא בנדון הנז' שמטיל פרנסתו וצרכי עצמו על הזולת כמאן דתובע שחר לימודו דבזה פשיטא שהוא נוטל חזיו מן העולם וכן דייק רמב"ם בפי' המשנה בהדיא אלא דאודיעה דיש הרבה חילוקים בצד ההיתר בענין זה הא' הוא דמותר לגמרי פהא דמשפתפין ב' א' יוצא להכין טרף וא' לומד ומשפתפין כל אחד חולק עם חברו פל רינח שיהיה לו וזה פשמעון ועזריה והב' הוא שלומד ומתפרנס מן הצדקה כדרך העניים מצד כי לא מצא אופן שיתפרנס וילמוד אפילו חלק מהיום זה יותר טוב הוא לו שילמוד ויתפרנס מהצדקה ועכ"פ לא שיטיל עצמו על הצבור לומר פרנסוני ויבא עליהם בכח תורתו דבאופן זה אסר הרמב"ם בכל מצאיאות שיהיה והחלק הג' הוא שיש לפניו ב' דרכים הא' שיכול להתפרנס משלו וללמוד חלק מהיום והב' שיקח מאדם מיחיד או מרבים שצדקה ריחם לתת לו פרנסתו ללמוד פל היום לקיים עץ חיים היא למחזיקים בה הי מינייהו יבחר האדם ועל זה אמרו גדול הנהנה מיגיעו יותר מי"ש שיותר יבחר לו האדם שיהנה מיגיעו וילמוד חלק מהיום

מליהנות מהזילת וילמוד כל היום כְּאִשֶׁר בְּיִצְרָח בְּחִיבוּרֵי עַל הַשִּׁס סֶפֶר חֶפְזֵי ה' וְשֵׁם כְּתַבְתִּי כִּי זֶה הִנֵּה בְּזַמְנֵיהֶם מִשָּׂא"כ בְּזַמְנֵינוּ שְׁנַת־מַעֲטוֹ הַלְּבָבוֹת וְהַדְּעוֹת וְאֶפִּילוּ חוֹבַת הָאָדָם לְדַעַת דִּינִים הַצָּרִיכִים הַלְּנֹאֵי שְׁיִלְמוּד כָּל הַיּוֹם וְיִשְׁיֵג לְדַעַת מַה יַּעֲשֶׂה מִמְצוֹת הַב"ה וְנ"ל שְׁיִוְתֵר טוֹב לְלַמּוֹד כָּל הַיּוֹם וּבְתַנְאֵי שְׁלֵא יָבֵא הוּא לְהַכְרִיחַ לְזוּלַת לְפָרְנָסוֹ אִיא"כ אִם הֵם בְּקִשׁוֹ מִמֶּנּוּ לְהַנְנוֹתוֹ וְלְלַמּוֹד כָּל הַיּוֹם יִהְיֶה וְיִלְמוּד תּוֹרַת ה' הַחֲבִיבָה:

הַלְּכָה צְדָקָה סִי רַמ"ז.

ס' א' מ"ע וכו' שיעור מצנה זו יש בה כמה פרטים הא' דאפי' מבלי תובעים אותו מצנה על האדם להפריש מממונו צדקה ולחפש על העני לתתה לו וההפרשה היא אחת מעשרה וראיה לזה ממה דאיתא בספרי וכתבו אותו התוס' במ' תענית דף ט' וז"ל עשר תעשר כו' אין לי אלא תבואת זרעה מנין לרבות רבית ופרקמטיא ושאר רווחים ת"ל את כל תבואת כו' כל למאי אתא לרבות כל הרנוחים שצריה לתת מעשר ע"כ.

הרי דדמיא למעשר ומזה אתה למד דהויא כמעשר דהגם דאין לו תובע לא יפטר מלעשר אלא יעשר ויניח עד שימצא לוי לתת לו ויש בזה מ"ע אבל אין בה לאו אלא דוקא אם בא העני ושאל אי נמי שיודע שיש עני נצרך והוא מעלים עין ולזה תמצא שכתב הרמב"ם פ"ז מהל' מ"ע וז"ל וכל הרואה עני מבקש ומעלים עין ממנו עובר בלאו ע"כ הרי דלא עבר בלאו אלא דוקא בכה"ג והב' שאחר שעושר נכסיו ונתן המעשר אם יש עניים מדחוקים ביותר צוה התורה פתח תפתח נתן תתן אפילו מאה פעמים וזה שיעור אחד ממדת רחמים שצריה שתהיה באדם שאמדה התורה ונתן לה רחמים שירחם על העני מממונו הגם שפכר הפריש ממנו מעשירו וזהו מה שפי' מרן ס"ג כל המרחם וכו' ויש בזה מ"ע אלא דיש להסתפק פה שנתן שיעור המעשר ורואה העניים דחוקים ביותר ומעלים עין אם עובר בלאו דהא מיהא מאמץ לבו אי נמי פה שנתן שיעור אין בו משום לא תאמץ ולענ"ד כי עכ"פ עובר על לאו דלא ירע כו' הפתובה אחר נתן תתן לו דמשמע יותר מהשיעור אפי' ק' פעמים.

והג' אפילו עני המתפרנס מהצדקה צריה לדחוק עצמו לטרוח ולקיים המצנה וכדומה לו פסק מרן סימן רמ"ט ס"ב וז"ל לעולם לא ימנע אדם עצמו כו' דמירי בעני שאין לו מה שיעשר דאם יש לו מה שיעשר כפר פסק שיתן א' מעשרה ויש גדר אחר שצוה התורה עליו דאם יש עני הולך למות שאפילו אין לו לאדם אלא שיעור פרנסת ב' יחצה עם העני חציו לעני כדי לחיותו שלא ימות וחציו לו לעצמו וזמ"ש הכתוב וחי אחיה עמך וכדמשמע ממה דאפליגו רז"ל כדבסמוך ונראה דבזה אין לו חיוב לאו אלא עשה דוקא ועל מדה זו כתב מרן בס' ד' דצרפית כו' ושכרה גדול כנז' ויש מדה אחרת שנגזלה ב' רז"ל מי שאין בידו אלא פרנסת א' אם יחלוק אותה עם העני ולא יחיה אחד מהם או יחיה הוא לבדו ונחבירו ימות תכף והיא פלוגתא דבן פטורי ורע"ק בת"כ פ"ר ב"הר סיני גבי מי שהיה במדבר ואין בידו אלא קיתון של מים וכו' יע"ש.

האמת דפסק הלכה הוא כמ"ד ח"י קודמין ונראה כי זו היא פגנת הצרפית שאמרה לאלהיו וז"ל שאינה יכולה לתת לו כי הלואי שייספיק לה ולבנה שחיייהם קודמין לו ונפקא מינה לחיי שעה והשיבה הוא כי הן אמת שהדין עמה אבל שאני הכא שיוכלין לחיות כלם וזהו ולי ולבנה תעשה באחרונה וכו' כפתוב אצלי בחיבורי על הכ"ד ה' יסייעני להשלימו ולהדפיסו אלא שצריה לדעת אם ירצה האדם להקדים חבירו אם יש לו מצנה בזה אי נמי אדרבה מתחייב בנפשו ואיכא פנים לומר כי היכי דלא הוו סברות הפוכות שהתנאים חולקים בקצוות למר חייב להקדים עצמו ואי לא עביד איסורא איכא ולמר מצנה קא עביד וכעין זה איתא במסכ' שבת מי איכא מידי דר"א

מחייב ורפגן מתירים וכמו כן פתבו התוס' במסכת ברכות דף ט"ל ד"ה מברך על כו' ע"כ אלא
נדאי דלמר מצנה ולמר רשות ונראה עוד לומר אפשר דלא אפליגו רפגן אלא לחלוק פדי חיות
דאחד ומתים תרנוניהו לזה קאמר דלא אכל אי בעי אידך למיהב לחבריה פדי שייחיה הגם שיימות
הוא אפשר דמודים כ"ע דשפיר ולפחות הרשות בידו לעשות: ס' ב' לעולם אין אדם מעני וכו'
הפונה הגם שיתן יותר ממעשר פאמור לעיל אפ"ה לא ירא מעניות ונהגם דכתב רמ"א סי' רמ"ט
ס"א דהמבזבז אל יבזבז וכו' נראה דהתם מיירי דאין דוחק לעניים כל כף ורוצה לבזבז לא חייבתו
תורה לתת יותר ממעשר א"נ חומש פינו דאשפחן יעקב אבינו שנתן חומש אבל פאן פשהעניים
בדוחק מצנה עליו לרחם ביותר מהשיעור ואל ירא משום דבר רע ח"ו כי אם ברפת שלם: ס' ד'
והיא מעשרת וכו' וי"א וכו' דעת הי"א היא סברת ב"י באו' כי מהש"ס לא משמע הכי.

ולע"ד נראה דמהש"ס נראה להוכיח דגם בצדקה מותר לעשות זה דהיינו לנסות פי עקרון של
דברים הם במסכת תענית ד"ט ונ"ל רבי יוחנן אשכחיה לינוקא דר"ל א"ל פסוק לי פסוקא אמר
ליה עשר תעשר א"ל מאי עשר תעשר עשר בשביל שתעשר א"ל מנא לך הא א"ל זיל נסי א"ל
ומי שרי לנסויי כו' הכי אמר ר' הושעיא חוץ מזו שצאמר ובחנוני נא כו' הנה משמע דגם בצדקה
מצי לנסויי חזא דהאי קרא דעשר תעשר רמוז בו נמי הצדקה כדדרשי בספרי שזכרתי בסמוך
וקאמר עליה זיל נסי הרי פשיטות הענין יגיד דגם על הצדקה קאמר דשרי לנסויי ועוד נראה כי
יותר הוא צודק לומר דכל דברי רבי יוחנן במלתא דעניים משמע מדקאמר זיל נסי אי תימא
דבמעשר תבואה קאמר שצונתה התורה לתת ללוי מסתמא פשיטא דלא יהיה נחשד על המעשרות
נדאי דיהיב המעשר המחיוב אלא נדאי דקאי על הדרשא דאת כל דלאוכ"ע ידעי להו לאו כ"ע
מזדרי בה קאמר ליה דיעביד וינסה אם לא יתעשר והואיל נאתא לידן הענין הנה צריף לדעת
לרבי יוחנן דקא דריש עשר בשביל שתתעשר מאי דעתיה בזה אם לומר כי המעשר נכסיו יתעשר
ויתברך קשה מקרא מלא דבר הכתוב כי בגלל הדבר הנה יברכה ה' אלהיה וכו' ובכל וכו' ומאי
קמ"ל ועוד לינוקא תיקשי דקאמר מנא לך הא משמע דאמר דבר חידוש נהרי מקרא צונח
כרויכא ואם דעתיה דר' יוחנן דקאמר בשביל שתתעשר הוא שיינסה א"כ הו"ל לינוקא להקשות
תכף ומיד ומי שרי לנסויי והכתיב כו' ולא מנא לך הא ואם תרצה לדחוק ולומר דהיינו הך דקאמר
ותהיה כפי זה הפונה מנא לך שמונת לנסות א"כ קשה לר"י דהו"ל בשינויאי לפרכא זאת הכי
אמר ר' הושעיא ונהנראה לומר הוא דהנה טעמא דר' הושעיא דקמ"ל בקרא דובחנוני נא דשרי
לנסויי דלכאורה נראה דלא חידש שום דבר זהו פשיטתיה דקרא ואפיריין ניםטיניה לינוקא דקאמר
אי מטינא להתם לא צריכנא כו' אלא נראה לומר דבא ר' הושעיא לומר שלא תחלק לומר דינוקא
הא דשרי לנסויי גבי מעשר תבואה אבל גבי צדקה לא קמ"ל דבכל כה"ג שרי לנסויי א"נ נראה
דאי לאו דברי ר"ה מהכתוב לא הייתי יודע דשרי לנסויי ונהגם דקאמר ובחנוני נא ה"ק שיעשר
כו' ויבחנו דברי ה' אם לא יריק להם ברכה אבל לא שיעשו הם הדבר אדעתא לנסויי דכה"ג
אסור דכבר גילה קרא זה לזה בא רה"ו ואמר כי שרי לנסויי להדיא ויתן המעשר לנסות ודייק
לה ממלת בזאת לומר דזאת המצנה יצאה מהפלל דלא תנסו ולזה דייק בלישניה נמי חוץ מזו
והשתא בא ר' יוחנן ודרש קרא דעשר תעשר דלא תימא דדברה תורה כלשון בני אדם א"נ שלא
תדמה לדרוש בו פדרשת קרא דוכל אשר נתן לי עשר אעשרנו לך דאי' בכתובות דף נ' דקיבל
יעקב ע"ע לתת החומש ה"נ הקא עשר תעשר דאז יהיה נשמע דצריף לתת חומש אלא פונת
הכתוב ה"ק עשר בשביל שתתעשר וה"פ דצריף אתה לדעת כי יש ב' בחינות בנתינת הצדקה
הא שנותנה האדם פדי שייטיב לו ה' ויתן לו עושר ורב טוב אכן פאשר לא יתן לו לא יחסר

אמונתו בו ית' ולזה אמרו רז"ל הנותן סלע בשביל וכו' ה"ז צדיק גמור והב' הוא הנותן צדקה לנסות ה' אם אמת הדבר והנותן צדקה יריק עליו הב"ה טובה וכאשר לא יהיה יכפור ודרשת ר"י דעשר בשביל שתתעשר ה"ק שיכול ליתן צדקה ע"מ שיתעשר וזהו משמעות דבשביל דקאמר ר"י דכל מי שרוצה להתעשר יתן מעשר אבל לא דקדק בדבריו שיעשה לנסות ואה"נ אי שאילו ליה אי שרי לנסווי הנה מורה להתיר דקאמר לבסוף זיל נסי אלא השתא מיהא כה פונתו לישב הפתוב ואמר ליה הינוקא מנ"ל הא פי' דשרי ליה לאיניש לעשות המצוה כדי שיתעשר דהא הוי כע"מ לקבל פרס והגם דכתבו התוס' בפסחים דף ח' גבי ההיא והנותן סלע ע"מ כו' דהיא מיירי דכאשר לא יחיה בנו יתחרט על הנתינה ויכפור בדבריהם כאשר יראה פי לא נתקיים השכר וכיוצא בזה אמר התנא אל תהיו כעבדים וכו' אם הוא מתחרט וא"כ גבי ישראל דאינו מתחרט שפיר מצי למעבד ע"מ א"נ בס' הרב בעל תי"ט דאמר דהקא מצוה מהמנובחר קאמר החסיד כדי שיהיו עושין מאהבה ואה"נ מיראה יש לו שכר כאשר יעשה ע"מ לקבל פרס ותמה על דברי התוס' ועש"ד א"כ לכ"ע אם לא יתחרט שפיר מצי למיעבד ומאי קאמר מנ"ל מתנית' היא אפשר לומר דהינוקא לא ידע הכרייתא דלאו כ"ע ידעי הכרייתות ועוד אי נמי ידע סבר דאי עבד לא מרע זכותיה אבל לדרוש דרשא זו דמשמע דלכתחלה מותר לכ"ע למעבד הכי לא ומה גם דימצא בהם לפעמים דיתחרט לזה הנכון הוא למימר כסב' התנא דאבות אל תהיו כעבדים כו' לזה אמר לו ר"י כי בנדון זה ליכא למיחש להא פי פשיטא שיתן לו כו' והראיה זיל נסי דכלום טעמא דקא חיישת הוא שמא כאשר לא תבא לו הטובה תהא וכמו שכתב התוס' כנו' אבל בלאו האי טעמא אי נדאי שתבא לו הטובה והגמול פשיטא דליכא למיחש והקא פשיטא שייבא לו וקאמר ליה שינסה וידע פי בודאי שיתן לו ה' והשתא נכנס בקו' אחרת ומי שרי לנסווי והכתיב כו' ומשני ליה חוץ מזו והנה בין למה דפי' דאשמועינן רה"ו בצדקה הרי דשרי לנסווי בצדקה בין למה שפי' באידך שינויאי דאשמועינן דשרי לנסווי להדיא הא עכ"פ ר"י בצדקה מיירי דעשר תעשר בצדקה מיירי דקאמר פל ע"כ נראה דלא שניא מעשר תבואה לא שניא פל הרנונים אלא דצריף לומר דוקא אם יתן המעשר או יותר בזה הוא שיתעשר ושרי לנסות ואין לומר חוקה דדוקא מעשר ולא יותר דהסברא מרחקת זה דהרי כשנותן המעשר זכה בעושר וכאשר נותן יותר לאו עבירה ח"ו עביד דמפקעת מניה זכותו ועוד דאשפחן ביצקב שגדר לתת יותר ואין זה אלא תוספת זכות רצונו יתברך: סי' רמ"ח ס"א פתב הש"ך וז"ל אפי' עני כו' היינו פשיש לו פרנסתו וכו' ע"כ ונראה דאפי' אין לו אלא פרנסתו יצמצם על עצמו לקיים מצות הצדקה ולפחות יתן לעני וגם העני האחר יחזור יתן לו ונמצאים מקיימים שניהם מצות הצדקה וכדלקמן סי' רנ"א ס' י"ב ובזה לא מחסר מפרנסתם פלום ומקיימים מ"ע:

(ס' ה' אם האשה השפירה מלמד לבנה כו' פתב הרב הש"ך ס"ק י"א וז"ל משמע דטעמא דלעיל דמסתמא אינו מקפיד באשתו על דבר זה ובח"מ סי' פ"א ס"ז פתב הרב מי ששתנ' עם בחור ללמוד עם בן חבירו בפני אבי הבן ואבי הבן שותק שתיקה כהודאה כו' והו"ל לאסוקי אדעתיה ולמחות וא"כ מאי איריא הקא אשתו אפי' אחר נמי כו' עד סוף הלשון נראה פי אין הכרח לדברי הרב לעולם ל"ש אשתו ל"ש אחר ל"ש בפניו ל"ש שלא בפניו ונקט הקא אשתו משום דבעי לאשמועי' חידוש דמצי למחות אי בעי וסד"א פיון דהוא חייב להשפיר מלמד לבנו האשה מחייבתו לקיים מה שהוא חייב דהא הניא מלתא דנוגעת להאשה שהוא בנה ובעיא שיהיה בנה ת"ח והיינו דקאמר במס' ברכות גבי ההיא דהני נשי במאי זכיין באקרויני בנייהו כו' א"כ הא מלתא רמיא עלה והוא חייב לעשות זה מממונו אימא דלא מצי למחות קמ"ל דאם מיחה מצי למימר אחר

בְּעֵינָא וְלֹא זֶה הֵינּוּ טַעְמָא דְנִקְט לְהָא מְלֵתָא בְּאִשְׁתּוֹ וְאִפְשָׁר דְּהֵינּוּ טַעְמָא דְנִקְט מְלֵת בְּנָה וְלֹא אָמַר בְּנוֹ אוֹ הֵבֵן סֵתָם וְנִכּוֹן וּמָה גַם לְמַאי דְדִיִּיק רַמ"א וְהוּא בְּב"י דְחִידוּשׁ אִפִּי הוּא נוֹשְׂאֵת וְנוֹתְנָת בְּבֵית אִשְׁתּוֹ חִידוּשׁ בְּהַ מְדַאֲחַר וְא"כ אֵין לְהוֹכִיחַ מִמָּה דְנִקְט הָאִשָּׁה דְנִקְא וּמ"ש הֵתָם בַּח"מ בְּפִנּוּי אֵין הִכְרַח לֹמַר דְנִקְא אֲלֵא לֹמַר דְיַדַע הָאֵב בְּזֵה הוּא דְנִקְט בְּפִנּוּי וְדִבְרֵי הָרַב אֵינָם מְדוּיִיקִים דְּמִתְחַלָּה נִקְט לְמַאי דְמַסִּיק דְלִכְאוּרָה ע"כ נִרְאֵה לְתִיקוֹן לְשׁוֹנוֹ לְהַסִּיר מְדִבְרֵי מְלֵת לְכְאוּרָה וּבְאֲמַת קִשָּׁה לִי לְדִבְרֵי מְרַן אֲמַאי לֹא פִתַּב בְּהִדְיָא הָאִשָּׁה שֶׁהַשְּׂפִירָה כּו' וְאִפִּילוּ הִיא נוֹשְׂאֵת כּו' שְׂפִירָה זֶה הִבִּיאָה בְּשֵׁם הָרַא"ש וְלִיפָא מֵאֵן דְּפִלִּיג וְאֲמַאי לֹא פִסְקָה:) ס' רמ"ט ס"א בְּהִגָּהָה רַק יִתְנַנוּ לְעַנְיִים פִּתַּב הַט"ז וְנ"ל וְכ"ש לְפָרוּעַ מְסִים בְּהֵם דְאָסוּר אַע"ג דְאִיפָא בַּפ"ק דְבִתְרָא שְׂאִפִּילוּ מָה שְׁאו"ה נוֹטְלִין בְּזִרוּעַ נִחְשָׁב לְצִדְקָה מ"מ מִיִּקְרִי זֶה פּוֹרַע חוֹבוֹ מִהַצְדָּקָה ע"כ נִרְאֵה דַע"כ"פ לֹא מְחַיִּיב לְתַת הַמַּעֲשֶׂר אֲלֵא אַחַר שְׂיִטוּל שְׂעֵוֹר הַמַּס לֹא שְׂיִתְחַיִּיב לְתַת הַמַּעֲשֶׂר עָלָיו וְהוּא צְרִיךְ לְתַתּוֹ לְמַס הַגַּם שֶׁהוּא רִינוּחַ לוֹ הָרִי הוּא נוֹתְנוֹ בְּמַס דְהוּי פְּצִדְקָה וְדָמִי הֵא לְפִאָה דְפִטוּרָה מִהַמַּעֲשֶׂר פְּדִאִיפָא הֵתָם בְּפִאָה וּבְפִסְחִים וְכַתַּב עוֹד הָרַב בְּסִיּוּם דְבְרֵי וְנ"ל תַּדַע דְהָא גַם בְּמָה שְׂאֲדָם זֵן בְּנִי הַקְטָנִים אֲמַרִּינוּ בַּפ' נַעֲרָה שְׁנַתְּפִתָּהּ שֶׁהוּא בְּכָלֵל עוֹשֶׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת וְכִי ס"ד שְׂיִוְצִיא אָדָם מַעֲשֶׂר שְׁלוֹ לְזוֹן בְּנִי הַקְטָנִים ע"כ דְבְרֵי הָרַב וְנ"ל תְּמוּהִים בְּעֵינֵי בְּיוֹתֵר דְהָא הִהִיא דְהֵזֵן בְּנִי כּו' מְוִקְמוּ לָהּ רַש"י וְהָר"ן וְהִבִּיאֻּ הַב"י ס' רנ"א וְנ"ל הַנּוֹתֵן לְבְנֵי וּלְבָנוֹתָיו הַגְּדוֹלִים שְׂאֵין חַיִּיב בְּמִזְנוֹתֵיהֶם כְּלוֹמַר שֶׁהֵם יוֹתֵר עַל שֵׁשׁ שָׁנִים דְאֵלוּ פְּחוֹתִים מִבֵּן ו' חַיִּיב הוּא בְּמִזְנוֹתֵיהֶן כְּדִאִיפָא בַּס"פ אַע"כ"פ דָּף ס"ה וְאֲמַרִּינוּ בַּפ' נַעֲרָה שְׁנַתְּפִתָּהּ דָּף ג' עוֹשֶׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת זֶה הֵזֵן בְּנִי וּבְנוֹתָיו הַקְטָנִים כְּלוֹמַר הִתְיָרִים עַל שֵׁשׁ שָׁנִים חַיִּיב בְּמִזְנוֹתֵיהֶם וּכְשֶׁהוּא זָנָם צְדָקָה תִּחְשָׁב לוֹ וְכֵן פִּי רַש"י עַכ"ל הָרִי בַּפ' דְכֵן הוּא הָאֲמַת דְּיוֹצִיא אָדָם כֹּל יְצִיאֹתָיו לְזוֹן בְּנִי הַקְטָנִים שֶׁהֵם יוֹתֵר עַל שֵׁשׁ מִהַצְדָּקָה הָרִי דְהִיא דְעוֹשֶׂה צְדָקָה בַּכ"ע מִיִּירִישְׁתֵּיהֶּה צְדָקָה מִמֶּשׁ שְׂעֵשְׂנָה מִמַּעֲשֶׂר הַצְדָּקָה וּבְאֲמַת כִּי הֵא לֹא מִיִּקְרִי פּוֹרַע חוֹבוֹתָיו מִהַצְדָּקָה דְלֹא מְחַיִּיב לְזוּנָם אֲלֵא דְנִקְא עַד ו' שָׁנִים וְלֹא יוֹתֵר וְכִדְאִי הֵתָם בְּפִרְק אַעפ"י בְּסוּפּוֹ דְרַשׁ רַבִּי עֲוֹלָא רַבָּה אַעפ"י דְאֵין חַיִּיב לְזוֹן בְּנִי הַקְטָנִים קְטַנֵּי קְטַנִּים חַיִּיב לְזוּנָם ע"כ.

הָרִי דְלֹא מְחַיִּיב מְדִינָא אֲלֵא בְּתוֹרַת צְדָקָה וְכִיּוֹן דְכֵן פִּשִׁי דְמַצִּי לְהוֹצִיא מַעֲשֶׂר צְדָקָה שְׁלוֹ לְבְנֵי לְהוֹשִׁיבָם לְלַמּוֹד תּוֹרָה וְכִמוֹ שְׂפִסְק מְרַן ס' רצ"א ס"ג יַע"ש וְלֹא תִקְשִׁי א"כ אֲמַאי לֹא אֲמַרִּינוּ נְמִי וְנוֹגְשִׁיף צְדָקָה כְּהָא דְעוֹשֶׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת דְהוּי כְּפִשִׁיט' דְהוּי מִמֶּשׁ נִחְשָׁב צְדָקָה וְנִרְאֵה דְשִׁאֲנִי הִהִיא דַּה"ק דְהַקְב"ה יִתְחַסֵּד עִמּוֹ לְהַחֲשִׁיב לוֹ כֹּל הַמָּמוֹן שְׁגוֹזְלִים מִמֶּנּוּ הַגּוֹיִם כְּאֵלוּ נִתְנָם בְּצְדָקָה אֲבָל לֹא אֲשַׁפְּחוּ דִנְק' צְדָקָה לְהִדְיָא כְּהָא דְעוֹשֶׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת דְמַשְׁמַע קְרָא הָכִי אֲשֶׁרִי עוֹשֶׂה כּו' פִּירו' שְׂמִקְיִים צְדָקָה הָאֲמוּרָה בְּמִקוּמָה דְהֵינּוּ עֵקֶר מְצוֹת הַצְדָּקָה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה אוֹתָהּ הַמְצוּה בַּכ"ע וְקוּשְׁטָא דְמְלֵתָא דְצְדָקָה קֵאמ' שְׁעוֹשֶׂה אוֹתָהּ בְּכָל עֵת וְאִיזוֹ הִיא בְּהִכְרַח זֶה הֵזֵן כּו' מִשָּׂא"כ הִהִיא דְנוֹגְשִׁיף דְפִרְט הַפְּתוּב בְּאִיזָה מְצִיאוֹת קֵאמַר שְׂמַחֲשִׁיב אוֹתוֹ ה' לְתַת לָהּ שְׂכָר עָלָיו כְּצְדָקָה וְלֹא כְּפִי הָאֲמַת צְדָקָה הוּא לְגַבּוֹתוֹ מִמָּמוֹן הַצְדָּקָה וְכָל זֶה לְשִׁיטַת הָרַב וְלַע"ד אֵין הִכְרַח מְכָל זֶה וְשִׁפִּיר מַצִּי לְמִי דְמִנְכָּה לִיָּה מְצָדְקָה וְיֵשׁ לְהוֹכִיחַ קִצַּת רֵאֵיָה מִהֵהוּא עֲוֹבֵד' דְרַבֵּן יוֹסֵפֶן בֶּן זְכַאִי דְחִזָּא וְכו' עוֹד יֵשׁ פִּירוּשִׁים אַחֲרִים כְּהִיא קְרָא דְנוֹגְשִׁיף וּמֵאֵין לְפָרֵשׁ וְנוֹגְשִׁיף סִיבְתָם הִיא צְדָקָה: שָׁם ס"ו בְּהִגָּהָה וּמִנְיָ לְנִשְׁמוֹתֵיהֶם הִבִּיא ב"י בְּשֵׁם הָרוֹקַח שֶׁהוּא יֵת' בּוֹחֵן לְבוֹת אִם הִיָּה אוֹתוֹ הַמַּת בְּחַיִּים הִיָּה נוֹתֵן כּו' וְלַע"ד"ן כִּי פִּשׁוּט הוּא שְׁהָאָדָם יְכוֹל לְתַת זְכוּת הַמְצוּה וְהַתּוֹרָה קוֹדֵם שְׂעֵשְׂנָה וְתוֹעִיל לוֹ הַמְתַּנָּה וְכִדְאִיתָא בַּה' ת"ת ס' רמ"ו וְכִיּוֹן שְׁפֵן הָכִי נְמִי בְּנִדּוֹן זֶה יִהְיֶה הַדְּבָר כִּי כָּל זְכוּת שֶׁל הַצְדָּקָה שְׁנוֹתְנִים בְּעַד הַמַּתִּים חֲשִׁיב כְּמִזְפִּים לְהֵם זְכוּת זֶה וּמוֹעִיל וְדִאִי אֲלֵא דְלִפִּי זֶה יִהְיֶה הַעֲנָן

מועיל גם לרשע והנה שמענו אשר ספרו בני אדם בענין רוח א' שנכנס בבתולה אחת ואמר להם שיועיל לו לזכות נשמתו אם יתנו בעדו שמן למאור בב"ה וכדומה והנה פשיטא פי הרוח שהוא רשע הנה ואמר שיועיל לו זכות החיים.

ואפשר דעכ"פ העבריין לאותו הדבר לא יועיל לו אפילו אם יעשה אותו אחר מותו לזכותו ודמי להא דאין קטיגור נעשה כו' ואפשר דזו היא פונת הרוקח ע"ה דבהיכא דהמת הנה רשע ולא הנה חפץ בקיו' מצות הצדקה לא תועיל לו מה שפוסקים בעדו אבל אם הוא רשע בענינים אחרים פשיטא דיועיל לו מה שיהיו פוסקי' בעדו החיים: סי' רן ס"ג עני המחזר וכו' אין נותנין לו מהקנפה מתנה מרובה כו' בטור כתב פי מהרמב"ם נשמע דלאו דוקא מהקנפה אלא מכל אדם ומסתבר כדבריו דעל כל אדם קאי כיון שהוא מחזר אין האדם צריך לתת לו די מחסורו ותמה עליו הב"י דמהש"ס משמע דדוקא מהקנפה קא' דמייתי הא דהעני המחזר כו' גבי הא דאין פוחתי' לעני העובר כו' ומשמע דההיא דאין פוחתי' בקנפה איירי ועוד גם הרמב"ם עצמו לא משמע מדבריו דאיירי בכל אדם ואדרבה מדייק דבריו נראה דנקט גבי מתנה מרובה לשון רבים אין נותנים לו דמיירי בקנפה שנגבית מרבים וגבי אסור להחזיר העני ריקם כתב אפילו אין נותן כו' לשון יחיד לומ' דההיא מיירי בכל אדם ע"כ.

ולע"ד מה שדייק מהרמב"ם אין הכרח ויותר נראה פי במציאות אחד קאמר הרמב"ם בין ברישא בין בסיפא וכשם דבסיפא בהכרח דמיירי בכל אדם גם בתחיל' דבריו דאין נותנין מיירי בכל אדם ומה גם פשיטא דהו"ל לחלק ולא לרמזו דין א' בלשון רבים ויחיד ואפשר דטעם רמב"ם דנקט לשון יחיד אפי' אין נותן לו דאי הנה אמר אפילו אין נותנין לו יבא לטעות דבין פלם תהיה הגרוגרת דקאי על רבים דקא' נותנין לו וזה אינו לזה נקט לשון הנשמע שפיר דקאי על היחיד אבל ברישא לא חש להכי וכד דייקת שפיר הגם שתבין דרישא לשון רבים המכונן אחד בכאשר יתן לו כל אחד די פרנסתו יוצא לו מכלל רבים מתנה מרובה ולא ישמנה המשמעות ועוד נראה דשפיר דייק ברישא לשון רבים למיהב טעמא בהדי דינא דכיון דהוי רבים לזה קאמינא לה דלא יתנו מתנה מרובה מצד דאפי' מועט יספיק לו ומצד דאיירי בדין רבים נקט נותנין אבל בסיפא דאיירי בכל אדם שלא ישיב העני ריקם נקט לשון יחיד והוא נכון ולעולם כדברי הטור יותר נראה עוד נראה מהב"י דמבין בדברי הטור דסובר פהרמב"ם דדוקא בכל אדם קאמר רמב"ם דאין נותנין לו מתנה מרובה אבל הגזבר צריך לתת לו מתנה מרובה דהיינו פדי פרנסה ולזה תמה על הטור שהפליג דעת הרמב"ם מדעת המפרשים והפוסקים ואם הנה סובר דדעת הטור פהרמב"ם דל"ש ליה גזבר מכל אדם וכולהו אין נזקקין לו למתנה מרובה א"כ היינו דעת הפוסקים לענין מסקנא דדינ' הו' אמת דסובר הב"י דלסברת הפוסקים אין כל אדם צריך לתת להעני די מחסורו אפילו אין מחזר על הפתחים משא"כ לפי דברי הטור דסובר פהרמב"ם דדוקא מחזר הוא דאין צריך והא מלתא הרי תמה עוד בה על הטור בהדיא דלמה לא יודיע כו' אלא ודאי דסובר פטור דדוקא כל אדם וכן פיר' הט"ז סק"א בס' זה בפ"י החילוק שבין הרמב"ם להרא"ש לסברת הב"י ולא נהירא לע"ד דנדאי למה יגרע ממון שביד הגזבר שפכר גבוי לעניים לתתו במקום שאינו צריך ונהגם דהגזבר הוא במקום רבים עכ"ז הרי כבר זה העני חזר על הרבים ויש לו פדי פרנסתו ואדרבה איכא למימר דהגזבר אפילו מתנה מועטת אין ליתן לו ודוקא מבני העיר הוא דבהכרח זו היא חיותו אמרינן שיתנו לו מחיתו מועט מכל אדם דאם אתה אומר שאין נותנין לו כל עיקר הרי בטלה הסיבה דמסיבתה אין נותנין לו ונהרי הוא מת לזה בהכרח שיתנו לו כל אחד מתנה מועטת משא"כ הגזבר דלא שייך ביה האי טעמא דכל אדם מצינו למימ' שאין

ליתן לו כל עיקר ומה גם דהממון שבידו של הגזבר גבוי הוא לעניים ואי אמרינו שיהג במדת הרחמים לפני משורת הדין הרי הוא מנוטר מממון העניים אחריו והוי כגוזל עניי האצריכי שאינם חוזרים ע"כ נראה דכונת הטור ה"ק דמדברי הרא"ש ו"ל משמע דוקא הגזבר אצריכי דאין נזקק לו ליתן מתנה מרובה מטעם שכתבתי אבל כל אדם אפשר דמי שהשיגה ידו ליתן וכן העני לשאול אפילו הוא מחזר עה"פ מצנתו כדי ליתן לו פרנסתו ולא יצטרף לחזר עוד א"נ יחזר הרי עדין הוא צריך ליטול ומה גם דאפשר שלא יתנו לו לזה איכא למימר ויתן לו כדי פרנסתו זו היא סברת הרא"ש אבל הרמב"ם לא חילק בין גזבר לכל אדם וכן להקל מפל אדם דאין נזקקין לו לפרנסה מרובה ואצ"ל הגזבר והגם דהגזבר הוא במקום רבים מה בכך והרי גם הוא מחזר על הרבים ומה בינו לבין שאינו מחזר ומה שתמה הב"י על הטור דמשמע בשאינו מחזר הא צריך לתת לו כדי פרנסתו דדבר תימה הוא למה לא יודיע צערו לרבים אינה תמיהא לע"ד דכיון דהטור משתעי כי השיגה ידו כדכתבנא למה ילך ויודיע צערו לרבים והרי יכול לקיים מצות צדקה דכדי פרנסתו ואה"נ אם אין ידו משגת פשיטא דכן הוא שיוודיע צערו לרבים אבל במחזר אפילו ידו משגת לתת לו כדי פרנסתו לא הצריכוהו לתת לו אלא מתנה מועטת וליכא שום תימה על הטור ונראה לד"ק דיוק אחר בדברי הטור דקאמר ו"ל דעל כל אדם קאי דכיון שהוא מחזר עה"פ אין הא צריך לתת לו די מחסורו דלמה הנצטרף לפרש זה דכיון כו' השתא דמסיק בסברת הרמב"ם משמע דלפי הרמב"ם הוא דקאמר זה הטעם ומסתבר ליה אבל לא לפי הרא"ש ולמה לא יתבונן טעמא נמי לסברת הרא"ש ואמינא בפה מלא וסברא ישרה פיון שהוא מחזר לא יתחייב הגזבר ליתן לו מממון שאינם מחזרים לו וישנה אותו להם והנה לסברת הב"י והט"ז ו"ל מד"קיקים מלת האחד לומר לאפוקי רבים דהינו גזבר שהוא במקום רבים ולא היא דאפ"י א' קאמר הרב והכי פונתו דהוקשה לו בשלמא לס' הרא"ש דדוקא בגזבר תינח דלא יתן לו מממון הגבוי לעניים אלא לסברת הרמב"ם למה לא אמרינו שאדם הבא לפנינו עני הגם דמחזר יצטרף לתת לו כדי פרנסתו ולא יחזר עוד לזה הנצטרף לתת טעמא ולומר פיון שהוא מחזר למה יצטרף לתת לו די מחסורו והוא טוב טעם דהרי הוא מחזר ואם היתה פונת הטור לומר דדוקא פיון שהוא יחיד א"צ לתת לו כו' א"כ הכי הול"ל לטור לומר דכיון שהוא יחיד אין לו לתת לו די מחסורו ואז היתה הפונה פשוטה בדבריהם.

ועוד בשלמא אי אמרת דסובר הטור ל"ש כל אדם ול"ש גזבר תינח דמשמע להא סברא מהרמב"ם דסתם קאמר אלא אי אמרת דדוקא בכל אדם ולא בגזבר עדין איכא למימר דהו"ל לאשמועינן דינא דגזבר וגם הטור פשיטא דה"ל להודיע דינא דגזבר דצריך לתת לו כדי פרנסתו ולא לאשמועי' לה מדיוק פיון דזה הוא עיקר המחלוקת שבין הרמב"ם ובין הרא"ש ע"כ נראה ודאי כדכתבנא דמסקנת הטור כס' רמב"ם היא דהגזבר אין ליזקק לתת לעני המחזר אלא מתנה מועטת וגם כל אדם ה"נ ובזה מודים כ"ע אלא מה דמשמע מדיוקא דבהיקא דאין העני מחזר בעי פל אדם לתת לו כדי פרנסתו ושוה דינא דכל אדם לגזבר דפליג הב"י נראה דלמאי דכתבנא דכיון דיוד משגת אפילו הוא יחיד צריך לתת לו כדי פרנסתו לא ידענא למה יכחיש בזה הב"י והדברים פשוטים ונראה לי דאי בעי הגזבר לתת לעני המחזר מתנה מרובה לא מצי דלאו כל כמיניה אלא דוקא מתנה מועטת ודוקא אי פשיט ידיה ושאיל לא ישיב ריקם ואגב אבאר פי' דברי הש"ס דקא' פ"ק דבתרא ו"ל ההוא ענייא דהנה מחזר כו' אתא לקמיה דר"פ לא מזדקק ליה א"ל ר"ש לר"פ אי מר לא מזדקק ליה איניש אחרנא לא מזדקק ליה לימות ליה והתניא אם הנה העני מחזר עה"פ אין נזקקין לו א"ל אין נזקקין למתנה מרובה אבל נזקקין למתנה מועטת ע"כ ה"ק דסבר ר"פ

פינון שהוא מחזור אין ליזקק לו ובהכרח דר"פ הנה גזבר דאלת"ה מאי מייתי איהו מברית' דאין נזקקין לו דלמא ההיא בגזבר בשלמא מר"ש ליפא הכרח מדלא משגי ליה ההיא בגזבר דאפשר דסובר אפי' גזבר בעי למיהב מתנה מועטת אלא לר"פ מאי מייתי פינון דאיפא לאוקומי בגזבר והוא לא הנה גזבר אם לא שתאמר דר"פ גזבר הנה והוא סובר פינון דמחזור אין הגזבר נזקק לו וכד א"ל ר"ש אי מר לא כו' איניש כו' פי' פשיראו אותה בני אדם דאינה נותן לו פלוס ימנעו עצמם פל העולם מליפתן לו באו' דהגזבר דק ויהיב ומדלא יהיב לנה פלוס ימנעו מלתת לו ולנה השיבו מדתניא אין נזקקין לו דאפילו דמוקמת להך ברייתא בגזבר הרי ליפא למיחש לההיא חששא דקאמר אימור דהנה פשיטא דגם ר"ש ידע דכיון דמחזור הסבר' נותנת דאין נזקקין לו דהא טרח בדנפשיה אלא מצד הך חששא דאימר וכו' ולנה אותביה מבריתא דליפא למיחש והטעם הוא דמימר אמרי מצד דמחזור הוא דלא יהיב ליה אבל כל אדם מיהב ידבי ומשגי ליה דדוקא מתנה מרובה הוא דאין נזקקין לו אבל מועטת יהיב מה תאמר יראו בני אדם ולא יתנו לו פי אם מתנה מועטת שפיר הוא מציי להחיות ולא ימות מעט מפל אדם יספיק כדי לחיותו ועלתה ממילא מסקנת הרמב"ם ז"ל פדכתיבנ' דבין פל אדם בין הגזבר צריכין לתת לו מתנה מועטת ואין צריכין לתת לו מתנה מרובה דכמעשה הגזבר מעשה כ"ע: סי' רנ"א ס"א מי שהוא עברין כו' בטור פתב וז"ל פי' הר"א עני העובר על א' מפל מצות אינו חייב להחיותו עד שיזעו דשב וכן אם הוא מומר אפילו לתיאבון ע"כ וכתב הב"י דמשמע מדבריו דמומר לעבירה אחת להכעיס יש רשות להחיותו כדמשמע מדברי הסמ"ק דהגם דדלג רבינו מלת להכעיס.

עכ"ז לא הרנוחנו פלוס פינון שסיים רבינו דבריו וכן אם הוא מומר אפי' לתיאבון משמע פשוט דרישא להכעיס ותמה עליו מההוא עובדא דרב אמר שלא הניחוהו לפרוק אותו ישאל שאל נבלות להכעיס.

ולעד"ן לומר דדעת הטור בזה הוא דלעולם דמומר להכעיס אסור לפדותו אלא דאיפא אופן אחר בהיכא דחזינו באדם אחד דאכל איסורא וליפא התיירא לפניו אי אמרינן דלא הני אלא לתיאבון אי נמי חזקתו איטרעא אי נמי באופן דליפא להוכיח דהוי לתיאבון או להכעיס כגון שאר איסורין לנה פתב הטור בנוסח הר"א דמסתמא פי חזינו לישראל עובר על א' מפל מצוות ה' אין איסור ולא מצוה להחיותו הגם דאי' למיחש ליה להכעיס עכ"ז מחזקי' ליה לתיאבון ויש רשות להחיותו ואין חובה להחיותו ועדיין תאמר טעמא דאין חייב להחיותו משום דאיפא למיחש ליה להכעיס אבל אי ידעינן בנדאי דטעמא הוא לתיאבון הרי הוא פישאל להא מלתא להחיותו ויש מצוה בזה לנה קאמר הטור בסיום דבריו וכן הדין אם הוא לתיאבון אפי' להדיא נמי דינא הכי דדוקא רשות ולא חייב וראיתי להביא ראיה לדברי הטור מההיא עובדא דר' אמר פדקאמרו ליה רבנן והא ישאל משומד הוא דקא חזו ליה דאכל נבלות וטריפות א"ל אימא לתיאבון ע"כ.

הרי דמסתמא נמי חשיב ליה בלתיאבון דמוקמינן ליה אחזקתיה קמא דישאל נאפשר דדעת רבנן בסלקא דעתין דקא אמרי ליה והא ישאל משומד כו' ולא דייק ליה להכעיס משמע דבלאו ראיה דשביק התייר' מרע אחזקתיה וכל עוד דלא חזינו ליה דשביק איסורא ואכיל התיירא בלהכעיס מחזקינן ליה והגם דקאמרו ליה אח"כ והא זמנין דאיפא איסורא והתיירא ושביק התיירא ואכיל איסורא הא מלתא לא קאמרו לה אלא בתר דדחה להו דאיפא למיתלי בלתיאבון קאמרי והא זמנין ומעומק דבריהם נרא' דלא היינו טעמם דמעיקרא דאמרו והא ישר' כו' וכיון שפן דאשפחן אדרבה פלוגתא בהכי בסברו' איפא למימר ואיפא למימר פשיטא דמיחש חייש לה הטור ומרה

דְּשִׁמְעָתָא קַמָּא בְּהָא (דא"מ) הר"א ו"ל לְאַשְׁמוּעִי פְּדַעַת ר' אַמִּי וְאִימָא לְתִיבְּוֹן הוּא דְּאָכִיל וְעַכ"פּ
מְוֹכְרָח אַתָּה לְוֹמֵר דְּאִיפָּא חִידוּשׁ דְּהָא מִיָּהָא לְפִי מַה דְּהִבִּין ר' אַמִּי בְּדַבְרֵי רַבְּנָן הָא מִיָּהָא הִבִּין
דְּמִסְתָּמָא דִּינִינִין לִיה לְהַכְעִיס וְהָא אִיפָּא סְבָרָא.

וְלִיפָּא לְהַקְשׁוֹת אַמָּאי לֹא הִזְכִּיר הַטּוֹר דִּין דְּלְהַכְעִיס דְּאָסוֹר הֵכָּא דְּאֶפְשָׁר דְּאַשְׁמוּעִי דְּאָסוֹר גְּבִי
פְּדִיוֹן שְׁבוּיִים דְּעַדִּיף מִצְדָּק' וּמכ"ש גְּבִי צְדָקָה לְפָחוֹת שְׁוִים וְהַכֵּל א' וּפְשׁוּט וְהַשְׁתָּא סְלָקִי דַּעַת
הַטּוֹר וְדַעַת הַב"י בְּפִסְקֵי שְׁוִים דְּלְהַכְעִיס אָסוֹר לְהַחֲיוֹת וְלְתִיבְּוֹן אִין חַיִּיב וְאִין מְצֻנָּה אֲלָא רְשׁוּת.

אַלָּא דִּישׁ לְדַקְדָּק בְּדַבְרֵי הַטּוֹר לְמָה שִׁינָּה דְּבָרֵי מִתְחַלָּה אָמַר הָעוֹבֵר עַל א' כו' וּבְסוּף דְּבָרֵי אָמַר
וְכֵן אִם הוּא מוֹמֵר דְּהו"ל לְסַיִים בְּנוֹסַח שְׁהַתְחִיל בּוּ וְלֹמֵר וְכֵן אִם עוֹבֵר לְתִיבְּוֹן אִי נָמִי הֵנָּה לִיה
לְמִינְקֻט דְּבָרֵי פְּוֹלָם בְּכַה"ג וְלֹמֵר עֲנִי שְׁהוּא מוֹמֵר לְעַבְרָן עַל מְצֻנָּה א' כו' וְנִרְאָה לֹמֵר דְּנִקְט
בְּכַה"ג לֹמֵר חִידוּשׁ בְּרִישָׁא וְחִידוּשׁ בְּסִיפָּא חִידוּשׁ בְּרִישָׁא דְּאַפִּילוּ אִינוּ מוֹמֵר לְגַמְרֵי בְּהַרְבָּה
פְּעָמִים אֲלָא שְׁרָאִינוּ אוֹתוֹ שְׁעֵשָׂה עֲבִירָה אַחַת פַּעַם אוּ ב' אֲפִילוּ לֹא רָאִינוּ אוֹתוֹ רְגִיל בְּכַה"ג אֲפִילוּ
הִכִּי אִין חַיִּיב לְהַחֲיוֹתוֹ וּבְסִיפָּא חִידוּשׁ דְּאַפִּי הוּא מוֹמֵר הַרְבָּה פְּעָמִים לְאוֹתוֹ דְּבָר אִין חַיִּיב דְּנִקָּא
פִּינּוּן שְׁהוּא לְתִיבְּוֹן וְלֹא תִשְׁמַע מִינָּה דְּדוֹקָא אִימַת אָמְרֵי דְּתַלְיִין מִסְתָּמ' דְּהוּי לְתִיבְּוֹן דוֹק' אִם
לֹא עֲשָׂה הַרְבָּה פְּעָמִי אֲלָא פַּעַם א' אָמְרֵי אֲוֹקְמִיָּה אַחְזַקְתִּיָּה וְלֹא עֲבִיד אֲלָא לְתִיבְּוֹן פְּדַכְתִּי אֲבָל
מוֹמֵר לְהַרְבָּה פְּעָמִי לֹא מְחַזְקִינּוּ לִיה דְּהוּי לְתִיבְּוֹן אֲלָא אִי יְדַעִינּוּ לִיה דְּבַהִיכָּא דְּאִית הִיתְרָא
שְׁבִיק אִיסוּרָא וְלָזָה דִּינִק הַטּוֹר גְּבִי מוֹמֵר דְּנִקָּא לְתִיבְּוֹן זֶה אִינוּ חֵדָּא מְהַש"ס מְשַׁמַּע לְהַדְיָא
דְּאַפִּילוּ מוֹמֵר מְחַזְקִינּוּ לִיה לְתִיבְּוֹן פְּדַקְאָמְרֵי לִיה רַבְּנָן לר' אַמִּי וְהָא יִשְׂרָאֵל מְשֻׁנָּד הוּא וְאָמַר
לְהו ר' אַמִּי אִימֹר לְתִיבְּוֹן הֵרִי דְּאַפִּי מוֹמֵר תְּלִי לְתִיבְּוֹן וּא"ת סוּף סוּף הַטּוֹר לְמָה לֹא נִשְׁמַר
מְהָא מְלַתָּא פִּינּוּן דְּמִשְׁתַּמַּע מְדַבְרֵי פְּדַכְתִּיבָּנָא נִרְאָה דְּהַטּוֹר לֹא חָשׁ לָהּ דְּמֵאִי שְׁנָא סוּף סוּף לֹאקְמִינּוּ
לִיה אַחְזַקְתִּיָּה וְכִינּוּ דְּלִגְבִי פַּעַם א' תְּלִינּוּ לְתִיבְּוֹן בְּכָל פַּעַם וּפַעַם תְּלִינּוּ לְתִיבְּוֹן וְהִיא סְבָרָא וְלֹא
חָשׁ לָן לְמַטְעֵי בָּהּ וּבַחֲרָ בְּהָאִי לִישְׁנָא לְאַשְׁמוּעִינּוּ חִידוּשׁ כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי.

וְכָל זֶה דְּנִקָּא בְּלְתִיבְּוֹן אֲבָל לְהַכְעִיס לִיפָּא מֵאֵן דְּפִלִּיג אֲפִילוּ פַּעַם א' אָסוֹר לְהַחֲיוֹתוֹ וְהֵגַם דְּהוּא
עוֹבֵדָּא דר' אַמִּי קְאָמַר מְשֻׁנָּד וּמְשַׁמַּע הַרְבָּה פְּעָמִים עַכ"ז בְּמֵאִי דְּקִאָמְרוּ לִיה לְרַבְּנָן וְהָא זְמַנִּין
דְּשְׁבִיק הִיתְרָא וְאָכִיל אִיסוּרָא לֹא מְשַׁמַּע בְּהַכְרַח דְּהַרְבָּה פְּעָמִים יֵשׁ זְמַנִּין פַּעַם א' וְכִינּוּ שְׁכֵן הו"ל
לר' אַמִּי לו' לְהוּ וְדַלְמָא הוּא זִימְנָא הוּא דְּאַתְרָמִי לִיה דְּאָכִיל וּמְדַקָּא שְׁתִּיק מְשַׁמַּע דְּהַגַּם דְּתַהִיָּה
הַכְּנָנָה זְמַנִּין פַּעַם א' אַפ"ה שְׁפִיר מוֹדָה לְהוּ דְּכִינּוּ דְּלְהַכְעִיס אַפִּי פַּעַם א' אָסוֹר לְפָדוּתוֹ וְגַם נִלְע"ד
דְּהוּי ס' נְכוּנ' דְּכִינּוּ דְּהוּי לְהַכְעִיס פ"א פְּשִׁטָּא דְּאִין לְהַחֲיוֹתוֹ וְגָרַע טְפִי וְאִין לְתַתְלוּ מְזוּן וְלֹא
לְפָדוּתוֹ עַד שְׁיָשׁוּב בְּתִשׁוּבָה: ס"ג בְּהַגָּהָה וְאַח"כּ יְקָדִים אָבִיו כו' וְאַח"כּ בְּנִיו וְכו' וְנִרְאָה דְּהִינּוּ
בְּנִיו הַקְטָנִים אֲבָל קְטַנֵּי קְטַנִּים הֵם קוּדְמִין וְהוּא חַיִּיב לְזוּנָם וְלֹא הוּוּ בְּכָלֵל הַצְדָּקָה כְּדִאִיתָא
בְּכַתּוּבּוֹת שְׁהַבֵּאתִי לְעִיל ס' רמ"ט ס"א ע"ש: ס"ח אִישׁ וְאִשָּׁה כו' נִרְאָה דְּנִקָּא זֶה לְהַחֲיוֹת וְזֶה
לְהַחֲיוֹת אֲבָל זֶה לְכַסּוֹת וְזֶה לְהַחֲיוֹת לְהַחֲיוֹת קוּדְמִין דְּהוּי פ"ג צְרִיף לְהַקְדִּימוּ לְכַסּוֹת אַפִּי דְּאִשָּׁה
וְהִרְאָהָ מִמָּה שְׁפַתְבְּ הַב"י מִירוּשְׁלָמִי אֲשֶׁת חָבֵר קוּדְמַת לַע"ה לְמְזוּנוֹת וְהִבִּיאוּ רַמ"א ו"ל ס"ט
מְשַׁמַּע דְּנִקָּא לְהִיּוֹתָהּ אֲשֶׁת חָבֵר אֲבָל אִשָּׁה דְּעַלְמָא לֹא וְלַע"ד דְּמְצַמְצָמִין חִיּוּתָא דְּאִישׁ לְכַסּוֹת
הָאִשָּׁה דְּזִילָא מְלַתָּא שְׁתַּהִיָּה הָאִשָּׁה כְּפִי עֲרוּמָה וְאִיפָּא לְמִיחַשׁ לְאַפְקָרוּתָא וְגַנְאִי גְדוּל הוּא וְנִקָּא
פִּיקוּס נְפִשׁ דְּאִישׁ הוּא דְּקוּדְמִין לְכַסּוֹת דְּאִשָּׁה שְׁמָא יְמוֹת אֲבָל אִי לִיפָּא לְמִיחַשׁ שְׁמָא יְמוֹת מְקַדְמִינּוּ
כַּסּוֹת דְּאִשָּׁה כְּנ"ל שֵׁם וְכֵן אִם בָּאוּ יְתוּם וְיִתוּמָה לְנִשְׂאָ מְקַדְמִין לְהַשִּׂיא הִיתוּמָה הֵגַם דְּאִישׁ
מְצֻנָּה עַל פּו"ר וְלֹא הָאִשָּׁה פִּינּוּן דְּהו"ל לְיִתוּמָה מְזוּנוֹת שְׁיַהֲיָה לָהּ בַּעַל לְטְרוּחַ עַל מְזוּנוֹתֶיהָ

הו"ל פלחחיות שקודמת אי נמי דחיישינו ליתומה פיון דאין יכולת בינדה מפקרא לזה מקדימין: ס"ט ממזר ת"ח קודם לכ"ג ע"ה דוקא ת"ח מטעם דכתיב יקרה היא מפנינים מכ"ג הנכנס לפני' אבל אם הנה בעל מעשה לא קדים לכ"ג ע"ה אבל ב' ישראל שהיו שבויים מקדימין לפדות מי שיש בהם בעל מעשה דאשכחן מההוא עובדא דמר יחזקאל דאפילו מר יאודה קאים מקמיה הרי דיש לכבד בעל מעשה מצד המעשה הכא נמי לגבי מי שאינו בעל מעשה מקדימין ליה ודמי למ"ש מרן וכל הגדול בתכמה קודם לחבר: סי"ג בהגהה דאין לפרנס כו' שגנאי הוא לו.

ולעד"ן דאסור לפרנס הרב או הש"צ מצדקה דהוי פפורע חובו מהצדקה דהא מחוייבין ללמוד תורה ולהשפיר רב ללמדם תורה ודינים וגם ש"צ ולמה יפרעו מהצדקה ואפשר דמוקמינו לדברי הס' הזאת בפרנסה שאין חייבין בה פגון לתת לו יותר מצרכו ממה שהתנו עמו לתת לו וצ"ע: סי"ד פתב הט"ז סק"ו וז"ל רש"ל הקשה על זה ותימה וכו' גדול ת"ת יותר מהצלת נפשות עכ"ל ואין פאן קו' דודאי אין לה דבר שעומד מפני פקוח נפש אלא דהתם אומר דיותר יש זכות למי שזוכה לעסוק בתורה כו' ע"כ.

וק' לדבריו אחר שינוח שפדבריו פן הוא ולגמור מינה מדחזינו דיש זכות למי שעוסק בתורה יותר ממי שבא לידו הצלת נפשות א"כ הא עדיפא ונדחית הצלת נפשות מקמי ס"ת ולעד"ן לתרץ דשאני ההיא דקאמר התם הוא דוקא דומיא דהנדון דהתם איירי במרדכי בלשון שפירש מן התורה להשררה להציל נפשות אם ילכדו בפח דאחר האמת אחר שנעשה לו נס והציל ישראל הנה לו לחזור לת"ת וכיון שלא עשה ונכנס בשררה טעמו הנה כדי שיהיה מגן להציל נפשות הא ודאי דגריעא פדקאמר ר"י גדול הוא תלמוד תורה שהי"ל לישב ללמוד יותר מהשררה שנטל להציל נפשות ונהרי הוא פמאן דאזר פגבר חלציו והלה לפרשת דרכים להציל עובר ושב מהלסטים ת"ת עדיף אבל לפיקוח נפש דהיינו אם רואה נפש הולכת לאיבוד פשיטא דמבטלין ת"ת עליה דאפילו שבת מחללין ביטול ת"ת דלא הוי אלא עשה מיבעיא ופשוט: סי' רנ"ב ס"א אבל אם בנחהו פבר לא ימכרו אותו פירוש אסור פל עוד דמצו לגבות ולפדות ונהגם דמהש"ס משמע דאין דרף משמע דלא עבדי אינשי ואה"נ אי בעי למזבן זבונן נראה דהכי קאמר פיון דדירתי דאינשי לא מזבני והא דירה דתפלה אמרינו להו לא תיזבנו דירתא עד דלית להו מידי אבל אי לא בנו ליכא זילותא אי מזבני אבני ולבני דגם לדידהו אינשי עבדי דמזבני וא"כ לפי זה אי ליכא מציאות שיתנו בני העיר לפדות השבויים דאין ידם משגת אפילו בית הפנסת בנויה מוכרין ופודין ועיין בפ"ה: שם בהגה"ה ומ"מ הנודר סלע לצדקה אין פד"ש בכלל ע"כ קשה לי פיון דמסקנא דפ"ש קודם לפרנסת עניים וכתב מרן הלפך לכל דבר מצוה שגבו יכולין לשנותן לפד"ש א"כ הגם דיונח דלשון צדקה לא משתמע בלשון בני אדם דקאי על פד"ש עכ"ז הרי פסק דאפילו אמר להדיא מצוה אחרת דהיינו בנין ב"ה דודאי אין במשמעותה פ"ש אפ"ה פודין בהם שבויים וליכא למימר דהיא מייירי בצדקה שגובין מהכללות צדקה סתם ונדעתם לכל מה שירצו לשנות דהא פיון דצדקה לא במשמעה פ"ש וזה הגם דגבו מהכללות ונדעתם וכו' עכ"פ בעי לאמלוכי בדעת ז' טובי העיר דמ"ש פיון דכולהו לא יהבו אלא אנדעת' דצדקה למה יבא היחיד או ב' וישנוה מצדקה הג"ע דאדעתא דידהו עכ"פ בעי מעמד ואי אמרינו דאדעתא דגזבר קא גבו שמה שיראה לגזבר יותר מצוה רשאי לעשות ואין זה אלא בגביות הכללות משא"כ בנדבת יחיד דלא מצינו לשנות אלא במעמד ז' טובי העיר שפיר ולא קשיא אבל עכ"פ פיון דהויא גדולה פ"ש יותר מצדקה מה דניחא ליה ליחיד עבדינו ליה ומה שהכריח מהרי"ק מסוגיא דריש ערכין מדר' ינאי שהיה מלוה מעות צדקה דמסיק התם הש"ס דניחא להו לעניים דמרנוחו פשאין לו במה לפרוע משום דכופה לבני

העיר ליתן עוד ומרויח העניינים ופריה מהרי"ק דאי תימא דפ"ש בכלל הצדקה ונהרי איפא למיחש לפ"ש דבני בני דכופר לבני העיר יבואו לידי שיהיו ודחוי וכל רגע שהם מאחרים הוי פשוף דמים כו' אלא ודאי דלאו בכלל נלע"ד דאינה ראיה חדא ולדידיה מי ניחא דהא מודה דבהספמת ז' טובי העיר יכולין לשנות וא"כ תיקשי דלמא אתרמי כו' ונספמו בני העיר כו' הן אמת דזה יכול לדחות דכיון דהשתא מיהא לאו להכי קנימי לא תישינו אלא דקשה עוד לדבריו והא פיון דפ"ש גדולה למה יצטרכו ז' טובי העיר דהג"ע שלא ירצו כופין אותם פיון דהא עדיפא מכל הצדקה ומה שהביא ראיה דהוי מלתא דשכיחא מההיא דלא ליסתור בי כנישתא לא ירדתי לעומק דבריו אחר המחילה דההיא מה הנאה יש לנו דלא תישי' חששא אפילו תהיה רחוקה דאמרי' לא לסתור אפילו איפא חששא רחוקה אבל הכא איפא רנוחא לעניינים לאו משום חשש רחוקה דאיתרמי ושהי פשיעור גבייה מהקהל בטלינו רנוחא דעניינים דניחא להו ומה גם למה שכתב הב"י בשם הרמב"ם דנקט גביי ההיא דלא ליסתור כו' אי איתרמי להו פ"ש לאו דוקא אלא ה"ה לשאר צדקה רשאים אלא להפליג נקט פ"ש דהיא מצוה רבה ע"כ דכפי זה איפא למיחש בזווי לכולהו ועוד לדידיה אמאי לא תישי נמי לאיתרמי ליה עני דצריף להאכילו תכף ומיד ובני בני דמעשה לצבור אית ליה צערא אלא ודאי דמסתמא הוא דתלינו אי חזינו דאיפא רנוחא דעניינים באינה אנפן לא דחייא מחששא רחוקה אי הוי כו' דאי נמי הוי מעשה לבני העיר שפדום ואיפא רנוחא לעניינים שלא יוציא המעות בפ"ש וישארו העניינים חסרי' משא"כ אי גביי לשבויים מקהל דישארו המעות שביד ר' אמי לזכותם.

ומה שכתב הט"ז סי' רנ"ו ס"ד והק' על דברי ר' ינאי איף עביד הכי ממשנה שלימה בפרק ב' דיני דף ק"ו דאין משתפרים בשל עניינים וקאמר הש"ס דלמא איתרמי ליה עניא וכו' אינו מחנור בעיני דהא אי כדבריו כן הוא הש"ס דפריף אדר' ינאי ממתני' דסלע זו כו' והוכרח לשנות שאני ר' ינאי כו' משמע דלא הוק' ליה אלא ממתני' דוקא ואי לאו מתני' אפילו לא הנה ידע דרבי ינאי מעשה לצבור וניחא להו לעניינים לא הו"ל להקשות מידי ואמאי לדעתיה דהט"ז הו"ל למיכרף ביתר שאת ממשנה שלימה דאין משתפרין במעות עניינים אלא ודאי נראה דשאני ההיא דמשתפרין הטעם הוא דאיתי לידי שיתעקלו מעות עניינים בפרקמטיא וסחורה משא"כ הלואה דעדיין הם מעות ביד שהלנה אותם דאי נמי יצטרכו העניינים אזיל ומייתי ואפשר עוד דאעיקרא דדינא לא לוי הלה עד דידע דבנדאי פרע דאית ליה מוכנים ונהרי הם עדיין מעות משא"כ הפרקמטיא דלמא לא משכח זבוגי ונהרי העניינים כו' לזה לא קא פריף אדר' ינאי אלא מההיא דהלואה כו' ונכון אלא דבלאו הכי כפר סלקי דברי מהרי"ק ז"ל לבקשיא לפי קוצר דעתנו ועכ"פ מעות הצדק' פודין בהם שבויים ופשוט: ס' ד' אין פודין השבויים יותר מפדי דמיהם מפני תיקון העולם שלא יהיו אויבים מוסרין עצמן להשבותם אבל אדם יכול לפדות עצמו בכל מה שירצה וכן לת"ח או אפילו אינו אלא תלמיד חריף כו' פודין אותו בדמים מרובים ע"כ משמע דאשתו לא אבל הטור כתב ז"ל אבל כל אדם יכול לפדות עצמו ככל מה שירצה וכן לאשתו שהיא כגופו עכ"ל וכתב הב"י דלדעת הרי"ף והרמב"ם והרשב"א והר"ן אין חילוק בין אשתו לשאר שבויים ודברי רבינו אינם אלא לדעת התוס' והרמ"ה והרא"ש כו' ובסיום דבריו כתב וכיון דפלוגתא דרבנותא היא לא הו"ל לסתום דבריו עכ"ל.

ואצווגה לפניי מקורן של דברים גרסי' בגיטין פ' השולח דף מ"ה משנה אין פודין השבויים יתר ע"כ דמיהם מפני תיקון העולם ע"כ. ובגמ' האי מפני תיקון העולם משום דוחקא דצבורא או

משום דלא ליגברו ולייתו טפי ת"ש דלוי בר דרגא פּרקי לברתיה בי"ג אלפי דינרי זָהב אָמר אַבְי ומאן לימא לו דברצון חכמים עבד דלמא שלא ברצון עבד ע"כ.

ופי' רש"י ונפקא מינה אם יש לו אב עשיר או קרוב שרוצה לפדותו בְּדָמִים יְקָרִים וְלֹא יִפְלְהוּ על הצבור עכ"ל. ובמסכת פתובות פ' נערה דף נ"ב ת"ר נשפית והיו מבקשים ממנו עד עשר בְּדָמִיהָ פּוֹדֶה מִשֵּׁם וְאֵילָּה רָצָה פּוֹדֶה כּו' רש"י ג אומר אין פוּדִין הַשְּׁבוּיִים יִתֵּר מִפְּדֵי דְמִיָּהּ מִת"ה ע"כ.

וְכַתֵּב הָרִי"ף עָלֶיהָ דֵּהִיא דְנִשְׁבִּית אִשְׁתּוֹ דְהִלְכָה פְּרִשְׁב"ג דְאִין פּוֹדִין יִתֵּר ע"כ כּו' וְכַתֵּב הָר"ן פ' השולח ונ"ל וי"א דאפשיטא בעינן מדמניא בפרק נערה נשפית והיו מבקשים ממנה עד עשרה בְּדָמִיהָ כּו' רש"י ג א אין פוּדִין וכו' אִלְמָא לְרִשְׁב"ג אַע"ג ב' דְלִיפָא דְנוֹחָקָא דְצַבּוּר פִּי הָתָם דְבַעַל חֲזִיב לְפָדוּתָהּ אִין פּוֹדִין פִּי הֵיכִי דְלֹא לִיגְרוּ בְּהוּ וּפְסֻק שֵׁם הָרִי"ף פְּרִשְׁב"ג ונר' שפסק פן משום דסתם מתני' דהכא פותיה כו' הלכך בעינן מיפשטא מההיא אע"ג ב' דלא איפשטא הכא ולי נראה דבעינן מהתם לא אפשיטא דכיון דחיישינן לדוחקא דצבורא כ"ש דאיפא למיחש לדוחקא דבעל שלא לחייבו בתקנת חכמים לפדותה יותר מפדי דמיה ואם איתא דהוה מפשט מההיא ברייתא הו"ל בגמ' לאתויי הכא אב"ל נרא' שדעת הראשונים הנה דכיון דלא מפשטא ואיפא למיחש לתקלה אין פוּדִין דְשֵׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה שְׂאֵנִי וְעוֹד דְכִיּוֹן דְגַמ' פִּשְׁט לָהּ מֵהִיא דְלוי בַּר דְרָגָא לֹא שְׂבָקִינוּ פִּשְׁטִין דְתַלְמוּדָא מִשׁוּם סְפִיקָא דְאַבְי דְאָמַר מֵאן לִימָא לָן עכ"ל וְהֵבִיאוּ הַב"י לְהוֹכִיחַ דִּין הָאִשָּׁה דְאִי בְּעֵי הַבַּעַל לְפָדוּתָהּ יִתֵּר מִפְּדֵי דְמִיָּהּ דְאִין לּוֹ רְשׁוּת.

ולע"ד נראה ברור היפך דברי הב"י כי הרי"ף והרמב"ם והר"ן יודו פלם לגבי אשתו שיכול לפדותה אם ירצה יותר מכ"ד מטעם דאשתו פגופו ודוקא לסברת הי"א דכבר דחה להו הר"ן ודבריהם רחוקי מהשכל דלדעתם דמשנה דאין פוּדִין אֵת הַשְּׁבוּיּוֹן לֹא אֶתִּיא אֲלֵא פְּרִשְׁב"ג א"כ קשה בבביתא אמאי פליגי בפדיון אשתו לפליגו בסתם שבויים לאשמועי' חידוש לת"ק שהוא במקום רבים וזה בהכרח לומר דשמעינן חידוש לומר דחייבא קאמרי רבנן דחייב לפדות ביותר מפדי דמיה א"כ מנא לו דרש"י ג פליג גם אם ירצה דלמא לא פליג אלא אחייבא ולא אאם רצה דלא ועוד מאן לימא לו דרבנן לא קאמרי הא דפודה יתר על כ"ד אלא באשתו דהוי פגופו אב"ל שאר שבויין לא ומתני' דפ' השולח מתוקמ' פרבנן דבריתא ונהלכות מכוונות בין סתמא דמתני' בין ת"ק דבריתא דהלכתא פותיה ודלא פריש"י ג והדרא קושטיא אמאי פסק הרי"ף פריש"י ג פגוד רבים דפליגי עליה בבביתא וקודם שאבאר פירו' דמתני' לדעת הרי"ף צריף להבין דברי הר"ן שאין להם הבנה לכאורה והתימא על הב"י שהעתיק דברי הר"ן ז"ל והעלים עין מהלהקשות דנר' מדבריו כי הם פשוטים וכפי האמת הם צריכים ביאור והוא דק' דממה דקא' דדעת הראשונים הוא דאין לפדות מטעם דאיפא למיחש לתקלה דשב ואל תעשה כו' פי' דבריו הוא ע"ד מה דאיתא בזבחים פלוגתא דר' יהושע ור' אליעזר בהיכא דנתערבו דמים דמתן ד' במתן א' דאמר ר"י דינתנו מתן א' הגם דעובר על בל תגרע מוטב שיעבור על בל תגרע מלעבור על בל תוסיף פיון שאינו עושה מעשה בידים משא"כ בל תוסיף עושה מעשה בידים ע"כ ה"נ הכא הגם דאיפא למיחש מצד השבויים דאי' ספק נפשות וכמה לאונו ועשין בפדיונם ואיפא נמי חששת תקלה דלהבא ואיפא חומרא לב' הצדדין לזה מכרעינן לשב ואל תעשה פההיא דר"י: ומה דסיים לומר ועוד פיון דהש"ס פשט וכו' לא שבקינון פשיטותא דש"ס וכו' ופשיטותא דש"ס הוא דפודין פהא דלוי בַּר דְרָגָא דְפָדֶה בִּי"ג אֲלֵפֵי דִינָרֵי זָהָב וְאִם פֶּן קָשָׁה דְבָרֵי הָר"ן וְאִין לָהֶם הַבְּנָה וְא"א לְמִימַר דְפִי

דבריו דקא' לא שבקינן פשיטות דש"ס פ"א לא שבקינן ליה למיחש ליה ומדדחה ועומד מדחנית אב"י זה שבוש חדא דהמשמעות אינו אמת ועוד הכי הו"ל לומר ועוד פ"ג דדחי אב"י לפשי דש"ס לא שבקינן לפשיטות דש"ס כו' ופשוט דדברים אלו אין להם שחר: אכן פוננת ה"ר"ן פ"ה היא דלא נראה לו דברי הי"א דאמרי דנפשטה הבציא פל רואה יתמה דלמה לא פשט הש"ס בעינן דמשום דנחקה דציבורא או משום דלא אגרוי מההיא ברייתא דרשב"ג לזה קאמר ה"ר"ן דלא נראה לו דבריהם דאין לפשוט מההיא דרשב"ג ועדיין חשש ה"ר"ן להוכיח דהראשונים היו אומרים דטעמא הוא משום אגרוי ואוסרין לפדות אפילו לקרובין וא"כ מציינו חב"ר להי"א דדחה הוא ו"ל לזה אמר אב"ל פ"א לאו משום דהיו סוכרים פדעת הי"א דנפשט בעינן אלא טעמ' ה"ה משום ספיקא נמי פסקו שב ואל תעשה עדיף ולעולם הבציא לא נפשטה ודברי הי"א ליתא ועוד קשה לדבריהם דאדרבה מהש"ס יחייב העיון לפשוט לאידך גיסא לומר לפדות יתר מפדי דמיה אי לא טעמא דראשונים דשב ואל תעשה עדיף דהא סברת הש"ס היא דפודין מדמינתי ראיה מלוי פ"ה דעתיה וכפי האמת פ"ה נקטינן פדעת הש"ס ולא שבקינן דעת הש"ס מדחנית אב"י א"כ דברי הי"א דחויים דאדרבה פשיטות הבציא יותר נראה מהש"ס לאידך גיסא וכינן שפ"ן ת"ק לדעת הש"ס מהברייתא אם לא שתאמר דאין לפשוט מההיא ברייתא מידי וכל דברי ה"ר"ן לדחות דעת הי"א ונהשתא סלקו דברי ה"ר"ן בדיוק מכווננים בלי קושטיא ומה מאד יערבו לחכמי מלת אב"ל דקא' ה"ר"ן ומלת ה"ה דקא' דאין להם הבנה ובמה שפ"א דברי ה"ר"ן מתוקים מדבש א"כ לדעת ה"ר"ן ו"ל אין פשיטות לבצינן מהא דרשב"ג וכלום מנא אמינ' להא מלתא דאפ"א אשתו אסור לפדותה יותר מפדי דמיה דוקא מהא דרשב"ג ומדקאמר ה"ר"ן דאין פשיטו' א"כ אין ראיה לאשה כלל ולא פתב ה"ר"ן דעת הראשונים לגבי אשתו אלא לגבי שאר קרובים דהא אפ"א לדעת הב"י מודה דלגבי עצמו כ"ע מודו דיכול לפדות עצמו יותר מכ"ד אלא פעמים וכי אמרינן דאשתו פגופו שפ"ן הוא האמת יכול לפדותה בכל ממון שירצה ובזה לא דברו הראשונים אלא בצדדי הבצי דש"ס אמרו לפי פ"א ה"ר"ן שאין פודין מטעם שב ואל תעשה אב"ל אשתו לא נכנסה בבציא אעיקרא דדינא ודוקא לדעת הי"א דהנזכרה בפ"א דברי רשב"ג בהכרח לומר דגם היא בכלל התקנה אב"ל לכל הדעות לא הוי בכלל ונראה שזהו עיקר טעם ה"ר"ן דדחי הי"א דאי לא הכי סוף סוף דעת הי"א היא דעת הראשונים יתיה מאיזה טעם שיהיה אלא ודאי דאיכא דינא בין הפ"א ונחת ה"ר"ן לדחות דעת זו דהי"א הרי דעת ה"ר"ן דבאשתו אפ"א עשר' בדמיה הרשות בידו ונשאר לנו לדעת ס' הרי"ף ו"ל אמאי פסק רשב"ג ובשלמא לס' הי"א שפיר אב"ל לה"ר"ן ודקימי בשיטתיה אמאי יפסוק הלכה רשב"ג במקום רבים דהיינו ת"ק שהוא במקום רבים דהגם דקי"ל כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו דוקא במשנה ולא בברייתא.

ועוד אחר האמת צריך לדעת אמאי לא פשטינן מהא רשב"ג פדעת הי"א וקש' לסברת הש"ס דלפשוט מינה דמלשון דרשב"ג דקתני אין פודין השבויים משמע דהגם שרצה הבעל לא ונראה לומר דהכא פננת פלוגתא דרבנן ורשב"ג היא לעולם דאי בעי לפרוק בכל ממון שבעולם יכול אלא דאפליגו לחיובי לבעל בתור' חייב לת"ק חייב לפדותו ביותר מכ"ד ורשב"ג אומר דאינו חייב דהא הגם דהתנה וקבל ע"ע לפדותה אי נמי חז"ל תקנו לו לפדותה דעתו לפדיון דעלמא דהיינו פדימיה דהא אין פדיון השבויין יתר על כ"ד ומסתמא בין אם קע"ע בין אם תיקנו לו חכמים סתמו כפי פדי דמיה דוקא ולזה קאמר רשב"ג אין פודין את השבויין יתר על כ"ד כו' וקשה דהכי הו"ל אין פודין אותה יתר על כ"ד ולמה נקט רשב"ג בדבריו מלתא דלא נאמרה בדברי ת"ק ואדרבה לא ה"ה לו לו' אלא הא דאשה דהא שאר שבויים מודים כ"ע אלא ודאי

דה"ק מצד דאין פודין השבויים יתר על כ"ד למה יתחייב האיש הלזה לפדותה יתר עכ"ד ות"ק סב' דתקיננו לו רבנן בגופו ממש זוהי פלוגתא דהרי"ף ונהרי"ף ג' נראה לו דמסתבר טעמא דרשב"ג ופסק פנותיה בענין החיוב דוקא ולא אם ירצה דאם ירצה פשיטא דרשאי פגופו הרי הרי"ף ור"ן לא אסרו לפדותה יתר על כ"ד דמיה באשתו אלא דנשאר לדעת טעמא דהרי"ף ו"ל דהשמיט הבעיא דש"ס ונראה דטעמיה דהרי"ף הוא משום דנדאי פשיטא ליה דמשמעו' דמפני תיקון העולם הוא דלמא מסרו נפשיהו ומגרוי בהו וזהו תיקון העולם ונהרי"ף יש פירושא בזה ולא מפני דוחק' דצבורא דזה אינו במשמעות תי' העולם ולא הו"ל למתני אלא משום דחוקא דצבורא ועוד דיגלה סוף המשנה על תחלתה דקתני סיפא אין מבריחין השבויין מפני תיקון העולם ע"כ.

והיא בהכרח הטעם שמה יקצפו על השבויים העתידים לבא ויתנום בשלשלאו' של ברזל כמו שפרש"י וא"כ איך אוקמינן רישא בחד גוונא וסיפ' בחד גוונא ועוד אחר האמת וכי מפני שידחקו עצמם צבור ימותו בני אדם בשביה וכי תימא דלמא מענו צבורא וכי מענו מאי איכא ולחששת דילמא מענו ולא מצו במה לפרוק לכי מענו לא פרוקי ומה גם דאין צבור עני באופן מפל הני טעמים פשיטא ליה להרי"ף דטעמא משום אגרוי.

וא"ת א"כ הש"ס דבעי לה מאי בעי נראה דפשיטא דגם התלמוד כה דעתו דהדבר יגיד על אמתו וטעם דבעי דנפקא מינה אי אשכח איזה ראיה או איזו מתנית' דקא' להאי טעמא דדוחקא דצבורא להדיא פשיט' דדחקינו למתני' לפרשה הכי הגם דדוחק הוא ומייתי הש"ס להוכיח מלוי בר דרגא דטעמא הוא משום דוחקא דצבור' ולדחוק מתני' ודחי אבני דיותר דחקינו למימר דעבד עובדא לוי היפך דעת חכמים מלדחוק מתני' ולזה כיון דסלקא מתניתין בפשטה הביאה הרי"ף ונהייתה בפשטה דלמה יטרח לאתויי בעיא דמסתמא כה פי' דמתני' ודוק היטב ואם כן לעולם אין להוכיח מדברי הרי"ף ו"ל דסובר פרשב"ג דאוסר לפדות אשתו ומה גם מהכרחות שפכתתי בש"ס דמנא לן.

ועוד אחר האמת הא מלתא דאשתו פגופו מצד עצמה היא טענה הנשמעת והכי סבר הש"ס בכמה דוכתי ולמה לא עבדינן הכי בגדון זה ועוד קשה לדעת הסוברים כן דפלוגתא דרשב"ג הוא דאין פודין כו' דקתני דאוסר לפדות אשתו אם כן פליגי את"ק בקצוות לת"ק חייב ולרשב"ג אין לו רשות אפי' ירצה והוא רחוק ביותר ואשכחן דהש"ס אדרבה מקשה מהאי מלתא דקאמ' מי איכא מידי וכו' כדאיתא בשבת וכמו שכתבו התו' מס' ברכות גפי פרוסות ושלמות יע"ש.

והרמב"ם נראה פשוט כי דעתו דאשתו פגופו הרי הרי"ף ונהרי"ף לא אסרו ממה שכתב בפ"ד מהלכות אישות וז"ל אין מחייבין את הבעל לפדות את אשתו יתר על כ"ד אלא כמה שהיא שוה באשר השבויים עכ"ל הרי דלא קאמר אלא שלא לחייבו לבעל בתורת חיוב להכריחו לפדותה יתר עכ"ד אבל אם ירצה אין איסור בדבר ואם איתא דסובר הרמב"ם דאיכא איסורא דלא לגרוי גם באשתו מאי קאמר אין מחייבין הבעל וכו' תיפיק ליה דאפילו רצה אין לו רשות משום דלמא אגרוי גוים אלא נדאי דבאשתו דהויא פגופו אם רצה רשאי לפדותה יותר עכ"ד גם לדעת הרמב"ם ונאף מדברי הרב המגיד ו"ל נראה כן שכתב וז"ל אין מחייבין הבעל כו' בגמ' מחלוקת תנאים ופסק בהלכות כן ע"כ ואם איתא דעלתה בדעתו לומר דפלוגתא דהתנאים בהא מלתא דאין פודין השבויים ומתני' דאין פודין אליבא דרשב"ג הנה נותן טעם להרמב"ם בפה מלא דסתם לן תנא פנותיה דרשב"ג ולמה נכנס בצלו של הרי"ף אלא נדאי דלא מצי טעמא אלא לומר דמסתבר טעמא דרשב"ג ותלי הדבר בהרי"ף שאמר לה בהדיא הלכה פרשב"ג.

והלחם משנה ו"ל תמה על הרמב"ם דאיה פתב האי לישנא דאין מחייבין דמשמע שאם ירצה יכול לפדות יתר עכ"ד ותיגרץ הוא ו"ל לסברתו דהרמב"ם סובר דאין יכול לפדותה יתר עכ"ד והוא פדעת הי"א וטעמא דנקט האי לישנא לומר דין אחר דבהיכא דהיתה פתובתה מרובה מפדיונה ורוצה היא שיפדנה מפתובתה דאין לחייבו לבעל לתת לה מפתובתה לפדות עצמה יותר מכ"ד ע"כ ובאמת לא ידעתי טעם דמדקאמר הרב היתה פתובתה יותר מכ"ד פנין דהבעל חייב לפדותה מפיוסו כדי דמיה מה שיהיה יותר דקמ"ל הרמב"ם דאין מחייבין הבעל לתתו מפתובתה מה לי פתובתה מרובה או מועטת ודברי הרב אינם בדיוק בזה וכד דייקינו היטב בדבריו שפי' בהרמב"ם אינם נראים כלל חדא דעל מי סמוך הרמב"ם להבין בפירושו דבריו דה"ק ומה גם דאין הקרם לפרש פן ועוד מי יאמר דדין זה אמת לומר שנתפונן לו הרמב"ם ומה גם דאדרבה הדעת נותנת הפך ומידי דהנה רפואתה דמכריחתו לרפואתה אם תצטרף מפתובתה ה"נ פנין דהוצרכה לכתובתה להציל עצמה ממנת ביותר מפדי פתובתה ולגבי עצמה לא תקנו רבנו פשיטא דמצית למימר לבעל אימור דתקנו רבנו משלך משלי לא תקנו ונהגם דהנה אמר לה רמב"ם לאו כל פמיניה בלא ראיה ובדאי דכל עוד שלא אמר לה בהדיא לא אמרינו דאמר מלתא פהאי ועוד קשה אפילו לפי פ"י ו"ל נכריח בפירושו דהא פנין דלדידה אין רשות לפדותה יותר עכ"ד ודמי פתובתה סובר הרב ג"כ דאין להכריח לבעל לתתם לה לפדות עצמה ביהתר עכ"ד ונהרי הממון הנה הוי כאינו שלה ואפ"ה דייקינו עכ"פ ונקא אין מחייבין אבל אם רצה לתת לה מעות פתובתה שפיר דמי ואמאי הרי אינו רשאי בעלמא לזכות לה ממון שיהיה שלה לפדות בו עצמה ביותר מכ"ד ה"נ לא יהיה רשאי לתת לה פתובתה פנין שאינו חייב דהשתא מיהא אינם שלה והוי כאילו הוא נתנם לה ואי אמרינו דכיון דנותנם לה בפרעון פתובתה הוי ממנה ולמבין לא יהיה גדון זה דומה למזפה ממון לשבוי שיהיה שלו שיוכל לפדות בו עצמו ביהתר מכ"ד אלא ודאי אפילו כה"ג תיקנו חכמים דלא ה"נ גבי פתובת אשתו פנין דאינו חייב השתא מיהא לדעת הרב אמאי שרינו ליה לנותר משלו אם לא שתאמר דלא אמר הרמב"ם אלא חיוב אבל אם רצה פשיטא דשרי דאמרינו אשתו פגופו וראיתי להב"ח שכתב פלאחר יד וז"ל אע"ג דבא"ה סי' ע"ח כתב שני הדעות פאן סתם דבריו פהרא"ש ע"כ.

ולפי מה שפי' אחר המחילה לא דק בדברי הטור דמה שכתב ב' הדעות הוא ונקא לחייבו לפדות יותר מפדי דמיה וז"ל א"ה סי' ע"ח אלא שצריך לפדותה כו' ואפ"י יותר מפדי שנויה אבל הרי"ף פוסק שאינו מחייבין לפדותה אלא בכדי שנויה ע"כ הרי דלא הביא הטור ב' הדעות אלא לחייב הבעל אבל לגבי אם רצה הכריע הטור דאשתו פגופו וטעמו ונמוקו עמו מפל הני מעליותא דכתובתא דכל הפוסקים פה יורו וכה ידיו מטעם שכתבו התוס' אשתו פגופו זולת ס' הי"א שהיא דעת הרשב"א וכיון דאיכא פמה רבנוואתא דפליגי וסברי סברא נכונה הכי עבדינו: ס"ז עבד שנושה פודין אותו פישראל ע"כ.

הוא דברי הרמב"ם וצריך לדעת מה יהיה משפט העבד בפדיונו אם יפדו אותו אדעתא לצאת ב"ח או אדעתא שישאר בעבדותו הן אמת אם פודה אותו היחיד לקיים מצות הפדיון פשיטא דאמרינו שיהיה לשם בן חורין פי איכא ספיקא פשפודין אותו ממון הגבוי ביד הגזבר לצדקה דהכא מדע דאיכא פלוגתא דרבנו ורשב"ג בפירק השולח דף ל"ז משנה וז"ל עבד שנושה ופדאוהו לשם עבד ישמעבד לשם ב"ח ישתחרר.

רשב"ג א"ב בין כהן ובין כהן ישמעעבד עכ"ל וקאמר בש"ס במאי עסקינן אלימא לפני יאוש ולשם ב"ח אמאי לא ישמעעבד אלא לאחר יאוש אמאי ישמעעבד אמר אבני לעולם לפני יאוש ולשם עבד ישמעעבד לרבו א' לשב"ח לא לא' ולא לרבו ב' לב' לא דהא לשם ב"ח פרקיה לא נמי לא דלמא ממנעי ולא פרקי רשב"ג אומר בין כהן ובין כהן ישמעעבד קסבר פשם שמצנה לפדות ב"ח כהן מצנה לפדות העבדים הרי דרבנן סברי דאין מצנה לפדות העבדים דאל"כ אמאי חיישינן דלמא מימנעי ולא פרקי הרי הגם דחוזר לרבו א' וישאר בעבדות לא ממנעי דהא מצנה קא עבדי ופרקי אלא להיות דס' דליכא מצנה לזה חיישינן דלמא ממנעי כו' ופסק הרמב"ם בה"ע כת"ק מאיזה טעם שיהיה בהיה פלוגתא וכיון שכן אין מצנה לפדו' עבדים ולפי זה ממילא טעמיה דהכא דקאמר הרמב"ם עבד שנשבה פודין אותו כו' הוא לשם ב"ח דאי לשם עבדות אין שום מצנה אם כן קשה אמאי נאבד ממונ העניינים לפדות בו העבדים ולהוציאם לחירות והא כיון דהשתא עבד הוא ואין חיוב לפדותו מי גזר פאן להוציא ממונ הצדקה לשחרר בו עבדים ולפדותם דהא כיון שפודה לשם ב"ח עכ"פ נשאר העבד לעצמו ואין לפודהו כלום בו בין קודם יאוש בין אחר יאוש אשר על כן פשיט', דאפי' תנא אין לו פח לומר דין זה שהסברא מרחקתו דהא דאמ' רבנן מצנה לפדותו דוקא היחיד שרוצ' לשחררו אי נמי לרשב"ג שמצנה היא להוציא העבד שקע"ע מצות מיד השבאי גוי אבל לקנות לעצמו העבד יותר מעלה ע"י השביה שזה תימא הוא דהיכא פתיבא שיש מצנה לשחרר העבד והגם דקאמר הש"ס התם בתר שנוייא דאבני וז"ל רבא אמר לעולם לאחר יאוש ולשם עבד ישמעעבד לרבו שני לשם ב"ח לא ישמעעבד לא לא' ולא לב' רשב"ג אומר בין כהן ובין כהן כו' ישמעעבד כדחזקיה דאמר פדי שלא יהיו העבדים מפילים עצמם לגייסות ומפקיעים זכות רבם.

ופריה התם לרבא מהיה דקתני רשב"ג פשם שמצנה לפדו' ב"ח כהן מצנה לפדות העבדים ומשני דרשב"ג לא ידע מאי קאמרי רבנן אי לפני יאוש קאמרי קאמר להו פשם שמצנה וכו' ואי לאחר יאוש קאמרי קאמר להו כדחזקיה ע"כ הרי דגם רבא מודה הוא בפלוגתייהו דרבנן דלא סברי פשם וא"כ בהכרח לו' בהאי דקאמר רמב"ם ה"כא עבד שנשבה פודין אותו הוא דוקא לשם ב"ח ולכתחילה מחויבין להוציא העבד ב"ח פדי לפדותו ממעות הקדש.

ואחר האמת אימור דאמרי רבנן אם הוא ב"ח מצנה לפדותו אבל מצנה לעשותו ב"ח לא אמרו אכן נ"ל דסובר רמב"ם פדברי רבא תמיד בפלוגתי' אדאבני ה"כא נמי הלכ' פרבא דפלוגתייהו דרבנן ורשב"ג כדחזקיה ולא פליגי רבנן ורשב"ג ז"ל בהא מלתא דהא למאי דמפרש רבא למתני' לאחר יאוש וכו' ומסיק מכח פרקא דקאמ' רשב"ג פשם כו' דרשב"ג לא ידע פונת רבנן נר' לו להרמב"ם והיה סברא דלא אמרי' דפליגי בתרתיהו וגם עיין בדברי רבא מדבחר לאוקומי פלוגתייהו לאחר יאוש ופליגי אדאבני דמוקי לפלוגתייהו דמצנה לפדות העבדים משמע דיותר הוא לומר דטעם פלוגתייהו בהכי והגם דרשב"ג נסתפק אנו לא מפשינן פלוגתא ואמרינן דלא פליגי אלא בהא דחזקיה אבל בהא דכשם שמצנה כו' מודים כ"ע ולא תקשי כיון דלא קאמר לה להא מלתא דכשם שמצנה לפדות ב"ח כהן מצנה לפדות העבדים אלא לרשב"ג ולא רבנן לא אמנא דכ"ע מודים דמנא אמנא לה דע דכיון דנאמרה סברא זו בדברי רשב"ג כל עוד דלא אשפחן דפליגי רבנן להדיא אמרי' דכ"ע מודו וזה פשוט א"כ נקטינן דל"פ רבנן אדרשב"ג אלא באוקמתא דרבא דהיינו לאחר יאוש ובהחזקיה וזה דקתני רשב"ג פשם הוא משום את"ל דפליגי רבנן לפני יאוש ואחר האמת ולא היא וכיון דמודים רבנן דמצנה לפדות העבדים שפיר פסק רמב"ם דפודין מהצדק' ולעולם הפננה שישאר עבד פי היכי דלא לאבד מעות הצדקה אלא פודין אותו מיד

השבאי ונתחזר לעבודתו: ס' י' איש ואשתו שבויים אשתו קודמת כו' ונרא' לומר דאפילו למאי דפסק מרן בסמוך ס"ט דאמו קודמת לו אשתו קודמת לאמו דהטעם הוא משום דאשתו היא כב"ח דידיה וקנין פממון שלה מונח ביד הבעל דאינו יכול לפדות אפו' עצמו ולא אמו בממון אשתו דכיון שקע"ע מעת שנשא לה לפדותה תו לא מצי למפרק לשום אדם עד דפרע חובו ובאמת לא ידעתי למה לא הביאו דין זה דאמו קודמת לו לא הרמב"ם ולא שום פוסק זולת הב"י קש לה היא דהוריות דקתני אמו קודמת לכולם ולבי מגמגם בה: ס' י"א מי שנשבה ויש לו נכסים ואינו רוצה כו' פירוש משום אהבת הממון שלא להוציא בפדיון נפשו אבל, אה"נ אי מצי אחרוני דמפרקי ליה מדידהו שפיר בעי לזה קאמר דבע"כ פודין אותו מנכסיו דלא פל הימינו שישאר שבווי ופקע מיניה שעבודא דמצות וכו' אבל אם אינו רוצה ליפדות כי אומר אהבתי את אדוני כו' ואפ"ל באים לפדותו אינו רוצה לא פוקינן ליה מדידן דהא כיון דאיהו בעי אגזיל ומפיל נפשיה לפני שבאים ואפשר לומר דמדידהו עכ"פ פוקינן ליה דמה יהיה דאי אגזיל ומפיל נפשיה לעצמו הוא מפסיד ועל פל פנים פוקינן ליה: ס' י"ב האב חייב לפדות בנו נרא' דוקא לא קאמר דחייב אלא פדיון שבויים אם נשבה אבל לזונו לא פדאי בש"ס שהבאתי סי' רמ"ט דדוקא קטני קטנים הוא דחייב לזונם והטעם הוא דשאני פדיון שבויים שיש בו סכנת נפשות ועוד דלמא נפיק לתר"ע משא"כ לזונו דליכא ה"ט לימא ליה זיל כתוף ופרנס עצמה אבל הבן לאביו חייב לזונו ואין צ"ל לפדותו ונראה דהא דקאמ' הכא חייב לפדותו פ"ל הגם דכבר נתן מעשר לצדקה אפ"ה מחייב לפדות הבן מהשבי דאם עדיין לא נתן מעשר פשיטא דמחייב לתת מעשר וממנו יפדהו ואה"נ יכול להוציא מעשר הצדקה בזה דצדקה היא וכדאיתא סי' רנ"ח ס"ג: סי' רנ"ג ס"א אפ"ל יתנו לו אלה זוז בבת אחת יטול נר' כי דוק' בכה"ג דנותנין אלו היחידים בתורת צדקה אי נמי צבור מגבו מדידהו ויהבי ליה אבל מהקנף ואצ"ל מתמחוי אם היה לו מזון סעודה אחת לא יטול מתמחוי אלא סעודה אחרת וכן אם היה לו מזון י"ג סעודות לא יטול מהקנפה אלא סעודה אחת דוקא ופשוט ומה שסיים מרן יש לו הרבה והוא משועבד כו' ה"ז יטול פ"ל אפ"ל מהקנפה אם אין לו י"ד סעודות שלו בלי שעבוד ומה שכתב עוד יש לו בית וכלי כו' נאפ"ל פלי כסף וכלי זהב כו' התם בפר' מצי האשה דף ס"ח ר' מי אמתני' מדתניא היה משתמש בכלי זהב ישתמש בכלי כסף וכו' בכלי כסף ישתמש בכלי נחשת ומשני אמר רב במחריש' דכסף ר"פ אמר ל"ק פאן קודם שיבא לידי גבוי פאן לאחר שיבא לידי גבוי וכתב הרי"ף קודם שיבא לידי גבוי פל זמן שאינו נוטל אלא בצנעא אין מחייבין אותו למכור פלי תשמישו אבל אם הוצרך ליתול מהגבוי בקנפה אין נותנין אלא אחר שימכור וכ"כ הר"ן וכ"כ הרמב"ם והנה ממה דמשנו אמתני' משמע דאם היה לו פלי זהב ומכרם וקנה מהם פלי כסף תו לא מחייבין ליה למכור פלי כסף אח"כ דהא מתני' עצמה דמוקמי' לה אחר שיבא לידי גבוי קתני היה משתמש בכלי זהב ישתמש בכלי כסף משמע דלא מצריכין ליה להשתמש בכלי נחשת מפלי זהב דכל פי האי הפרש לא מצי למיעבד ואם איתא דאם היה לו של זהב אמרינן ליה שימכור ויקנה של כסף ואם יצטרך אח"כ יקנה של נחשת אם פן ליתני הכי להדיא היה משתמש בכלי זהב ישתמש בשל נחשת אי נמי ליתני הכי היה משתמש בכלי זהב וכסף יש' בכלי נחשת ותהיה הפנה דתמיד בכל גוונא יחוייב למכור פלי זהבו וכספו ואז יטול מהגבוי אלא ודאי פדכתבנא וכן משמ' לשון הרמב"ם שכתב וז"ל שימכור ויקנה פחותים ממה שהיה לו מזהב לכסף ואם היה לו כסף יקנה נחשת אלא דנרא' לי דדוקא בכלי תשמיש שהם פוסות וקערות וכדומה עבדי' האי דינא משום דאמר מאיסי עליה אבל כגון מגרדה ועלי ומנורה אפילו מכר של

זָהָב וְקִנְיָה פְסָף חוֹזֵר וּמוֹכֵר שֶׁל פְּסָף דְּכִינּוֹן דְּלִיפָא לְמִיחַשׁ לְמִידי פְּהָא דְּכוֹסוֹת וּקְעָרוֹת דְּהוּי פְּלִי אַכִּילָה דְּמַצִּי לְמִימֵר לֹא מְקַבֵּל עָלֵי וְאַפִּי' שֶׁל נְחֻשֶׁת שְׁפִיר סָגִי לִיה וְיָכוֹל לְהַחֲלִיפֵם מִזָּהָב לְנְחֻשֶׁת.

וּמִתְנִי' דְּקִתְנִי שֶׁל זָהָב יֵשֶׁת' בְּכָלִי כֶסֶף מִתּוֹקְמָא פְּאוֹקְמָתָא דר"פ דְּכָאן קוֹדֵם שְׂיבָא לִידי גְבוּי דְּמִינְרִי בְּכָלִי אַכִּילָה דְּאִי בְּמַגְרִידָה אִפִּי' לֹא בָּא לִידי גְבוּי מְחִיב לְמַפְּוֹר אֲלֵא בְּכָלִי תְּשֻׁמִּישׁ דְּאַכִּילָה אִם אַחַר שְׂבָא לִידי גְבוּי מְצָרִיכִין אוֹתוֹ לְמַפְּוֹר אִם הִיָּה שֶׁל זָהָב לְשֶׁל פְּסָף וְאוֹקְמָתָא דְּרַב וּבִיד הַגָּם דְּלֹא מִתּוֹקְמָא מִתְנִיתִין הִכִּי עכ"ז דְּבָרִיו מִצַּד עֲצָמָם אָמַת לְזָה פְּסָק פְּנִתִיה דְּהָא סְבָרָא הִיא בְּאוּפֹן דְּכָלִי אַכִּילָה אִין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְמַפְּוֹר מִזָּהָב לְנְחֻשֶׁת אֲלֵא אִם פִּיחַת וּמְכָר שֶׁל זָהָב וְקִנְיָה שֶׁל פְּסָף הָרִי זֶה יִטּוֹל מִהַגְבוּי וְלֹא הִצְרִיכֻהוּ עוֹד לְמַפְּוֹר שֶׁל פְּסָף וְכָלִי מַגְרִידָה וְבוֹ יִמְפְּוֹר וְיִחְזוֹר וְיִמְפְּוֹר עַד שְׂיַעֲשֶׂה שֶׁל נְחֻשֶׁת וְשֶׁל עֵץ פְּדִי הַצָּרִף וּבְאַמָּת כִּי דְּבָרִי רַמְבַּ"ם לְפִי זֶה אִינִם מְדוּיָקִים שְׁפִתָּב אֵהָא דְּכָלִי מַגְרִידָה וְיִקְנֶה פְּחוּתִים מֵהֶם מִשְׁמַע דְּאַפִּי' מַגְרִידָה יִפְחוּת בְּחֻדָּא מְדַרְיָגָה דְּוָקָא וְהַנְּלַע"ד פְּתַבְתִּי וְנִכּוֹן: ס' ב' יֵשׁ אוֹמְרִים כּו' יְכוֹל לִיטּוֹל כּו' פִּי' מִהִיחִידִים וְלֹא מִהַגְבוּי בְּקוֹפָה דְּוָקָא עַד שֶׁלֹּא יִהְיוּ לוֹ י"ד סְעוּדוֹת וְכָל מָה שֶׁהוּא גְבוּי בְּיַד הַגְּזָרִים דִּינוֹ בְּקוֹפָה.

וּבְקוֹפָה אִין חִילוּק בֵּין בִּימִיָּהם לְבִימִינוּ: ס' ג' מִי שֶׁהִיוּ לוֹ קְרַקְעוֹת כּו' וְאִם יִמְכְּרֵם בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים יִמְכְּרֵם בְּזוֹל וְכו' אִין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְמִוְכָרֵם אֲלֵא מְאִכִּילִין אוֹתוֹ מְעֻשָׁר עָנִי. לֹא פִי' הָרַב פְּמָה הוּא שְׂיַעוֹר הַזּוֹל וְהַשֵּׁ"ף פְּתַב וְאִין מְשַׁגְּיחִין לְרֹאוֹת פְּמָה הוּא הַזּוֹל עֲכָשְׁוֹ אֲלֵא בֵּין מְעַט בֵּין הַרְבֵּה מְאִכִּילִין אוֹתוֹ מ"ע וּבְאַמָּת לֹא פּוֹרֵשׁ בְּדְּבָרִי הַרְמַבַּ"ם וְנִרְאָה פִּי הַדְּעַת מְרַחֶקֶת דְּאַפִּי' הַזּוֹל כֹּל שֶׁהוּא יִטּוֹל מ"ע לְכֹן אֲנִי אוֹמֵר דְּלִפְחוּת יוֹזְלוּ כְּשִׂיעוֹר אוֹנְאָה דְּהִינּוּ שְׁתוֹת וְאִז מִיָּקָרִי הוֹזְלוּ וּלְדַעַת הַתּוֹס' נִרְאָה דְּהוֹזְלוּ הִינּוּ חֲצִי דְּמִיָּהוּ דְּהָא שְׂיַעוֹר אוֹנְאָה דְּקְרַקְעוֹת פְּתַבוּ הַתּוֹס' בְּמַסְכַּת קְדוּשִׁין שֶׁהוּא עַד חֲצִי דְּמִיָּהם אֲבָל פְּחוּת מִכֵּן לֹא מִיָּקָרִי אוֹנְאָ' הָרִי דְּאִיכָּא אִינְשֵׁי דְּזַבִּין קְרַקְעֵי עַד פְּחוּת מֵהָא שְׂיַעוֹרָא וְלֹא מִיָּנָכֵר מִלְּתָא דְּהוֹזְלָא אֲלֵא דְּהַרְמַבַּ"ם פְּסָק דְּאִין אוֹנְאָה לְקְרַקְעוֹת אִפִּי' מְכָר שְׁנֵה אֲלָף בָּא' ע"כ נִרְאָה דִּלְס' רַמְבַּ"ם לְפְחוּת וּפְחוּת פְּדִי שְׂיַעוֹר אוֹנְאָה דְּעֲלָמָא דְּמִיָּנָכֵר הַזְּלָתוּ: ס' ד' בְּעַל הַבֵּית הַהוּלָף מְמָקוֹם לְמָקוֹם וְכָלוּ לוֹ מְעוֹתָיו יִטּוֹל מִהַצְּדָקָה וְכְשִׂיחְזוֹר לְבֵיתוֹ אִינוּ חֲזִיב לְשֶׁלֶם פִּי' יִטּוֹל מִהַצְּדָקָה אִפִּי' מִהַגְבוּי בְּקוֹפָה וּמָה שְׂאִינוּ חֲזִיב לְהַחְזִיר דְּוָקָא אִם נָטַל בְּתוֹרַת צְדָקָה אֲבָל אִם נָטַל בְּתוֹרַת הַלּוֹאָה אַדְעָתָא לְשֶׁלֶם חֲזִיב לְהַחְזִיר וְיִתְבַּעְנוּ הַגְּזָרִי וְאַפִּי' אִם נָטַל בְּתוֹרַת צְדָקָה מְשַׁנֵּת חֲסִידִים הִיא לְהַחְזִיר כְּשִׂיגִיעַ לְבֵיתוֹ הַגָּם דְּאִינוּ חֲזִיב: ס' ה' מִי שְׁפָרְנִס יָתוּם וְהִיָּה מְכוּיָן לְמַצְנָה וְכְשִׂהַגְדִּיל תְּבַע מִמֶּנּוּ מָה שְׁפָרְנִסוּ פְּטוֹר דְּבָרִי הָרַב ז"ל שְׁפִתָּב וְהִיָּה מְכוּיָן לְמַצְנָה מִשְׁמַע דְּוָקָא שְׁהוּבָר דְּעָתוֹ שְׁהִיָּה מְכוּיָן לְמַצְנָה אֲבָל סְתָמָא יְכוֹל לְתוֹבְעוֹ מְשִׁהַגְדִּיל וְהַגָּם דְּאִמְרִינוּ דְּהִיכָּא שֶׁלֹּא הִיָּה לִיתוּם פְּלוּם בְּזִמְן הִיָּה מְפָרְנִסוּ מְסִתְמָא אַדְעָתָא דְּמַצְנָה קָא עֲבִיד עֲמִיָּה וּפְטוֹר הִיָּתוּם מְלִשְׁלֵם מְשִׁהַגְדִּיל עכ"ז בְּהִיכָּא שְׁהִיָּה לִיתוּם דְּבָר מְשָׁלוּ אִז בְּזִמְן שְׁהִיָּה מְפָרְנִסוּ צָרִיף לְדַעַת אִם יְכוֹל לומר אַדְעָתָא לְפָרוּעַ מִמָּה שְׂיַישׁ לוֹ הִיָּה מְפָרְנִסוּ פִּינּוֹן שֶׁלֹּא פִי' לְהִדְיָא שֶׁהוּא מְפָרְנִסוּ לְשֵׁם מַצְנָה וְאִם פּוֹנְתוֹ הוּא לוֹ דְּמַסְתְּמָא לְשֵׁם מַצְנָה הוּא הִכִּי הוּל"ל שְׁהִיָּה מְכוּיָן לְשֵׁם מַצְנָה וְאִז הִנֵּה מְפָרְשִׁי' הִכִּי דְּמַסְתְּמָא לְשֵׁם מַצְנָה וְהַשֵּׁ"ף פְּתַב דְּמַסְתְּמָא נְמִי פְּטוֹר הִיָּתוּם אִפִּילוּ הִיָּה לוֹ אִז וְכֹן מִשְׁמַע מְדְּבָרִי רַמְבַּ"ם אֲבִיגָהָה שְׁפִתָּב אִם לֹא שְׁפִי' שְׁדָרָף הַלּוֹאָה פְּרָנִס הָרִי דְּמַסְתְּמָא פְּטוֹר כְּדְּבָרִי הַשֵּׁ"ף.

וְהוּן אָמַת דְּדְּבָרִי הָרִא"שׁ בְּשִׁאֲלָה הֵם דְּבָרִי רַמְבַּ"ם וְהַט"ז דְּמַסְתְּמָא נְמִי אִפִּילוּ יֵשׁ לוֹ אִין יְכוֹל לְתוֹבְעוֹ שְׁפִתָּב בְּהִדְיָא דְּמַסְתְּמָא פְּטוֹר וְא"כ צָרִיף לְדַעַת לְמָה פְּתַב הָאִי לִישְׁנָא שְׁהִיָּה מְכוּיָן לְמַצְנָה וְנִרְאָה לומר דְּכּוֹנְתוֹ בְּהָאִי דְּקָאֵר וְהִיָּה מְכוּיָן הוּא לומר שְׁכָל עֲצָמוֹ שְׁהַכְּנִיסוֹ לְבֵיתוֹ לְהַטְפֵּל בּוֹ

ובצורך לא היה אלא למצנה אבל לא שידענו שהממון עצמו שהוציא הוא בתור צדקה דא"כ פשיטא מאי איריא יתום אפי' איניש דעלמא הרי נתן לו בתורת מתנה אלא ודאי דמסתמא קאמ' וקא דהיה מכונן הפונה כמו שפי' לטיפול בעלמא ולפקח עין עליו לטובה: ס' ו' עני שגבו להשלים די מחסורו והותר המותר שלו.

נראה דוקא אם גבו מהנותנים בפ' לפלוני והנותן אדעתא דידיה קא יהיב אבל אם הגזפר הוא דוקא שהיה בדעתו לזה העני לא אמרינן המותר לו דהא לא קני ליה העני בהזמנה דהא קי"ל דהזמנה לאו מלתא וכמו שכתב הש"ך והט"ז בס"י שנ"ו אלא פיון שגבו לצורך מהנותנים אז הוי המותר לאותו עני וכן דייק מרן בס"י שאח"ז שכתב דאמדינן דעתיהו שלא התנדבו אלא על דעת פה הרי דכל דברינו כדעת הנותנים: ס"י עשיר המרעב עצמו כו'.

פ"י דוקא שידענו בו שהוא עושה משום שעינו צרה בממונו אבל מסתמא חיישינן ליה לנתמוטט ומה גם פי דענא דמקנדם הנה מתפרנס פ"ד ה' הטובה עליו תלינן כנו' ונהבינן ליה בדרך פבוד כדאיתא בס' ט': ס"י רנ"ד ס"א אסור לישראל ליטול צדקה מגוי בפרהסיא ואם אינו יכול לחיות בצדקה של ישראל ואינו יכול ליטלה מגוי בצנעא ה"ז מותר ע"כ הוא לשון הרמב"ם ולשון הטור פה הוא אסור לישראל ליקח צדקה מגוי בפרהסיא ואם אינו יכול להחיות בצדקה של ישראל יכול לקבלה מגוי בצנעא ומותר עכ"ל, ונראה להגיה בלשון הטור מלת ואינו קודם מלת יכול ודאי קאמר ואינו יכול לקבלה מהגוי בצנעא אז מותר ובזה נמי אינה מיותרת מלת ומותר דכתב הטור דאי לא תימא הכי מלת ומותר מיותרת פיון דקאמר להדיא ונ"ל ובפרהסיא נמי לא אמרן אלא אם מצוי להחיות אבל לא מצוי להחיות חיותה הוא ע"כ הרי דאפילו בפרהסיא שרי אם אינו יכול להחיות כדעת הרמב"ם אלא ודאי דדברי הטור הם כמו שכתבתי: שם ואם אינו יכול לחיות בצדקה של ישראל ואינו יכול ליטלה בצנעא כו' ע"כ פה הם דברי רמב"ם ונ"ל לומר דכל עוד דמצוי להחיות בצדקה של ישראל אין ליטול מגוי אפילו בצנעא מטעם דעכ"פ איכא קצת חלול ה' שמתבזה ישראל בעיני הגוי אי נמי מטעם דכתיב ביבש קצירה תשברנה שמאריה הגלות ודייקתי זה ג"כ מלשון הרמב"ם שכתב והקדים אינו יכול לחיות בצדקה של ישראל וא"ח פ"כ כתב ואינו יכול ליטלה בצנעא מהגוי משמע דאין ליטול בצנעא פל זמן שיכול להחיות מישראל ונהגם דקאמר בש"ס בפרהסיא דוקא היינו לענין שהיה פסול לעדות דלא מפסל אלא אם נטל בפרהסיא אבל עכ"פ איכא למיחש שלא ליטול ומה"ט נמי תפס מרן לשון הרמב"ם לכונן למה שכתבתי וצריף לדעת אם יכול לשאול בפיו הישראל לגוי אם אינו יכול לחיות מישראל דדוקא אם נתן לו הגוי הוא דשרי אבל לשאול בפיו דהוי חלול ה' טפי מהו ונ"ל פיון דחזינו דשרי הא דבפרהסיא נהגם דקאמר הש"ס דאיכא חלול ה' משום וחי בהם א"כ אין לה דבר שידחה חיי נפש מכל הני מקלי: ס"ב מלך או שר ששלח ממון לישראל לצדקה אין מחזי' אותו משום שלום המלכות אלא נוטלין ממנו וינתן לעניי גוים בסתר שלא ישמע המלך ע"כ.

אם חיישינן לשמא ישמע יהיה מונח עד שיעשו בו דבר שלא יעלה ממנו זכות לו וקשה משמע דוקא מלך או שר דאיכא משום שלום מלכות אבל גוי דעלמא לא וכיון דנותנין אותו ממון לעניי גוים הרי לית ליה זכות וליכא למיחש לביבש קצירה תשברנה.

ונראה דעכ"פ בנתינת הממון ליד ישראל יש לו קצת זכות למלך לזה דוקא משום שלום מלכות אבל גוי סתם דליכא למיחש לשלום מלכות לא מקבלינן מנייה אפילו לתנו לעניי גוים פיון דאיכא קצת זכות כנו'.

אי נמי נקט מלך או שר לומר דבהכרח ליקח ממנו משום ש"מ אבל גוי דעלמא אם רצה שלא ליקח אין לו הכרח הרשות ביזו וכפ"ז ל"ש גוי דעלמא ל"ש מלך וכתב להאי דינא הכא דנוגע לענין הצדקה ולומר שיתנהו לעניי גוים ומה שהק' בדרישה ובט"ז דמס' א' משמע בצנעא שרי והכא משמע דדוקא לעניי גוים ולא לעניי ישראל במה שכתבתי דגם ברישא דשרי בצנעא דוקא באינו יכול להתפרנס בצדקה דישאל לא קשה ולא מידי דכיון דאינו יכול לחיות ליפא למיחש לכל זה אפילו לחילול ובלא תירוץ זה הנה נראה לומר דלא חיישינו להא דביבש קצירה תשברנה אלא צדקה שעושים המלך או השרים דהוי בכללות ויכריע להאריף זמן גאולתם אבל בצדקה שעושה איזה יחיד יבטל הוא וצדקתו ויזה מיירי ברישא.

ובס' ב' מיירי בשר ומלך פהא דאמיה דשבור מלפא דשדרא ד' מאה ארנקי דדינרי לקמיה דר' אמי ולא קבלנהו מטעם ביבש קצירה תשברנה דפשיטא דמלתא פהאי מהמלכה תועיל למלכות הגויים להאריף קיצה.

ותירוץ ראשון עיקר ומה שתי' בדרישה דשאני ישראל הנהנה מהגבאי פיון דנהנה שרי משא"כ הגבאי דלמה יגרום זכות לגוים בשביל הנאת אחרים ע"כ דוחק הוא ואדרבה בהפך הנה נראה לומר דבנתינת המעות מיד הגוי ליד העני הרי זכה הגוי בצדקתו משא"כ בנתינתו ליד הגבאי אין לו זכות עד שיתחלק לעניים וכיון שפן שהם ברשות הגזבר הרי יכול לתתם לעניים בלי שיהיה לו זכות הגוי שיזכה בהם הגזבר לעצמו דהא כל ממון הגוים מותר לנו פדאיכא בש"ס ראה ויתר גוים התיר ממונם לישראל ואז יעשה הגזבר מה שחפץ לצדקה ואין זכות לגוי בצדקה וכדומה הרבה המצאות באופן כי יותר יראה לאסור בהפך.

ומה שתיירץ הט"ז דדוקא כשנותן הגוי לעניי ישראל שמייקר שם ישראל משא"כ ברישא דשרי בצנעא משום שהגוי אין פונתו דוקא על ישראל אלא מצד טבעו רחמן על כל פושט יד ע"כ גם דבריו רחוקים מהדעת ועוד קשה לדבריו מהש"ס דמאן לימא לן דאפר' הורמיו אמיה דשבור מלפא לא שלחה פהנה וכהנה לעניי גוים וחלק קטן שלחה לעניי ישראל ומה שכתב מרן מלך ושר ששלח ממון סתם קאמר מי לא עסקינו אפילו שלח לעניי גוים עשר ידות ממה ששלח לעניי ישראל ופשיטא דמסתמא פן הוא דסתם גוים שולחים לענייהם תחלה ואחר כך מרחמים גם על עניי ישראל על פן נראה דאין לזוז ממה שכתבתי והוא הנכון: בהגה"ה וי"א שיעשה בהן מה שצוה המושל ע"כ.

פי' לפי שמדברי מרן משמע דבכל גוונא קאמר שיינתנו לעניי גויים ואפילו פירש ואמר לעניי ישראל דוקא ולא לעניי גוים אי נמי פהא דלפדיון שבויים דמסתמא כאלו פירש דלישראל אפ"ה אין לעשות מממון הגוים צדקה לישראל ולא חלק וטעמא כמו שכתב בב"י דהפוסקים סוברים דגם רב יוסף ביהוא עובדא דאפר' הורמיו ששלחה ארנקי לר"י ואמרה למצנה רבה ואמר"י דמצנה רבה הוא פדיון שבויים ויהבינהו לפ"ש סוברים הפוסקים דגם הוא לפ"ש של גוים יהבינהו ולא כמו שכתבו רש"י והתוס' בשינוייה ברתא דיהבינהו לפ"ש של ישראל ולא קש לדיבש קצירה תשברנה מטעם דשאני הכא דאסור לגנוב דעת הגוי וכיון דאמר למצנה רבה ממילא דעתיה דוקא לישראל משא"כ אם אמרה לעניים גם עניי גוים בכלל כי יודעים שמפרנסים עניי גוים עם עניי ישראל והפוסקים סוברים דהפל' א' וחיישינו לדיבש קצירה וזהו פסקיה דמרן דבכל גוונא ינתנו לעניי גוים ושבוייהם ולזה קאי רמ"א שכתב וי"א דאם צנה הגוי לדבר פלונית כנו' שלא ישנו מטעם גניבת דעת והיא סברת רש"י והתוספות שהבאתי בסמוך והדברים פשוטים.

ומה שהאריה לתמונה בעל ט"ז והגניח צ"ע על דברי רמ"א ז"ל אחר המחילה לא דק בדברי רמ"א והם פשוטים לכל קורא והוא ז"ל לא נחה דעתו עד שיעקר להאי וי"א והביא ראיה מלבוש ופשיטא שלא יצא י"ח עיונו בזה ואם הורחק מעיניו לומר וי"א על דבר שלא נזכר בדברי מרן פבר פירשנו דהוי פאלו מונזכר ומה גם דכן דרכו דרמ"א ז"ל לפשוואה שלא חש מרן לאיזו סברא הוא מביאה בשם י"א ופשוט: סימן רנ"ה ס"א לעולם ירחיק אדם כו' ואפילו היה חכם מכבוד וקעני יעסוק באומנות נראה דאם הוא עושה שמתפרנס בשביל שלא ליבטל מת"ת ויעסוק באומנות ואינו יכול להתפרנס מהאומנות אם לא שיבטל מת"ת חלק מן היום שפיר אמרינו שיתפרנס מהצדקה ומה גם דמציינו גדולי חכמים מתפרנסים מהצבור ללמוד תורה וכבר העלתי בחבורי על הש"ס מס' ברכות דהגם דמ"ש מההיא מימרא דגדול הנהגה מיגיעו כו' לחד פ"י דקאי על האי מצייאות דהגם שרוצה ללמוד תורה כל היום נהנה מיגיעו עדיף עכ"ז האידנא דנתמעטו הלכות והתורה מונחת בקרון זוית והלואי שיעסוק האדם כל היום וכל הלילה ולא יספיק לדעת מה שהוא חייב לדעת פשיטא שיותר מצנה הוא ללמוד כל היום ולהתפרנס מהצבור.

ונראה עוד כי האידנא דזילא מלתא טובא להתעסק באומנות מנוולת וחילול ה' אסור לת"ח לעסוק במלאכה מנוולת ודוקא בימיהם דחכמיא הם היו הגדולים ולהם השפחה ולא היו מתבזי' מחמת זה וכל אחד בכבודו מונח פי ההמון לא היתה יכולת בידם לבזותם ולא ש"ש מתחלל אבל האידנא כולוהו איתנהו דור שפן דוד בא בו: סימן רנ"ו ס"ב וכל תענית שלנו ולא חלקו צדקה לעניים הרי אלו כשו"ד פירוש לכל עניי העיר ואפילו פבר חלקו להם סעודה אותו היום מהקופה פי בכל שבוע נותנין להם י"ד סעודות ויום תענית בכלל נותנין להם שתי סעודות של אותו יום אלא להיות פי היו רגילין לחלק להם צדקה כמו שפרש"י במ' סנהדרין לזה מסתמא מיום הא' סומכין העניים על צדקה שמחלקים להם ביום תענית וכאשר אין נותנין להם הרי הם כש"ד ואפשר שבמקום שלא נהגו פן אין להם עונש של שפיכות דמים דהא יש להם קופה ונותנים להם י"ד סעודות לכל א' בשבוע אז פטורים מעונש זה ופשיטא דמנהג קדמונים אין לזוז ממנו לחלק צדקה ביום התענית אפילו נטלו י"ד סעודות מכמה טעמים נכונים: ס"ג הקופה אין נגבית פחות משנים בש"ס פ"ק דבתרא מפיק לה מדכתיב והם יקחו והטע' הוא לפי שממשפנין על הצדקה ובמקום שאין ממשפנין לפי שאין דרכם למשפן נראה דאפילו אחד ממנים.

ומה שכתב מרן וכן יכולין למנות שני אחין פי' אחר שנגבית דהב' אחים הם כא' אלא דקשה לי למה הוצרך לכתוב זה דפשיטא דב' אחים לא גריעי מא' והרי אמר דא' נאמן עליה ובאמת פי גם הטור אחר שכתב דאחד נאמן סיים הלכך יכולים למנות ב' אחים וגם עליו קשה אמאי הוצרך לכתוב הלכך כו' הן אמת דעיקר דין זה הונזכר בש"ס דקאמר ר' מנה ב' אחים כו' לסיועי למה דאמר שאין עושין שררה פחות משנים אבל הקמוני בחד סגי ופשיטא דאם היה ר' נחית לדנא דהימוני לא הנה אמר אלא חד סגו ואנא ידענא דב' אחים כא' אלא דמעשה שהיה כן היה ולא קשה אלא לדעת הטור ומרן שכתבו ב' דינים של האחד וב' האחים ואפשר פי פונתם לומר דוקא בדין זה הוא דממנים ב' אחים ולא במינוי הגזברות ועוד דהנה ס"ד שאין עושין אלא או א' או ב' שאינם קרובים דאם ימנו ב' אחים יסברו פי צריכין למנות ב' ואפ"ה ממנים אותם אחים ויבאו לעשות ב' אחים בגזברות דל"ש ואיכא לטעות לזה לא עבדינן ב' אחים קמ"ל דיכולים כו' וליכא למיחש לשום חששא כנז' ויש עוד ליישר והוא דקאמר נגבית בשנים היינו דוקא בדבר קצוב לכל אחד כמה יתן ואינו מחוסר אלא לגבות אבל בלאו הכי בעי ג' וכ"כ התוס' והר"ן ולזה בתמחוי שנגבית בכל יום בלי קצבה בעי ג' לפי שהתמחוי מתחלק לעניי עול' ולא כל העתים שוות ולפי

עַרְף הָעֲנִיִּים שֵׁיִשׁ בְּעִיר הֵם גּוֹבִים מִבְּנֵי הָעִיר מִשׁ"כ הַקִּנְיָה שֶׁהִיא לְעַנְיֵי הָעִיר יְדִיעֵי כַּמָּה וְכַבֵּר קִצְבוֹ לְבְנֵי הָעִיר שִׁיעוֹר כֹּל א' לְפִי מֵה שֶׁצָּרִיכִים.

שֵׁם רִשְׁאֵין בְּנֵי הָעִיר לְעִשׂוֹת קִנְיָה תְּמַחֲוֵי וְתְּמַחֲוֵי קִנְיָה ע"כ דַּע פִּי כֹּל הַפּוֹסְקִים לֹא דִבְרוּ אֶלָּא בְּזַמְנֵיהֶם שֶׁהָיָה בְּקִנְיָה כְּדֵי צִוְּרָה הָעֲנִיִּים אִי נִמְי בְּאִנְפֵּן שְׂאֵם יִצְטָרְכוּ הַגְּזֵבְרִים יֵשׁ לֹאֵל יָדָם לְגִבּוֹת כִּפִּי צִוְּרָה הָעֲנִיִּים וְלִזְהָ לֹא בִּיזָרוּ כֹּל הַצִּוְּרָה אֲבָל בְּזַמְנֵנוּ בְּעִוְנוֹתֵינוּ נִתְמַעְטוּ הַנּוֹתָנִים וְכַמְעַט כֹּל בְּנֵי הָעִיר עֲנִיִּים וְהֵגַם דְּאִיכָּא קִנְיָה אֵינוֹ מְסַפִּיק לְכֹל עֲנֵי אֶפְיֵלוֹ לְסַעוּדַת שְׁבֵת נִרְאָה דְּאוֹתָם מְעוֹת שֶׁגּוֹבִין לְקִנְיָה אֵין לְשִׁנוֹתָם לְתְּמַחֲוֵי כִּי עֲנֵי עִירָה קוֹדְמִין וְאֶפְיֵלוֹ אִי אֵיתְרָמִי וְגַבּוֹ לְקִנְיָה וְהוֹתִיר לֹא יִשְׁנוֹ לְתְּמַחֲוֵי כִּינּוֹן שְׂאֵין סִיפֵק בְּיַד הַגְּזֵבְרִים לְגִבּוֹת לְעַנְיֵי הָעִיר אִם יִצְטָרְכוּ.

וְתְּמַחֲוֵי בְּכֹל מְצִיאוֹת שִׁיְהִיָּה יְכוּלִין לְשִׁנוֹתוֹ לְקִנְיָה וּבֵין קִנְיָה וּבֵין תְּמַחֲוֵי אֵין יְכוּלִין לְשִׁנוֹתוֹ לְשׁוֹם דְּבָר וְאֶצְ"ל לְצָרְכֵי בְּנֵי הָעִיר וְדוֹקָא לִפ"ש יְכוּלִין לְשִׁנוֹת וְה"מ אִם אֵיתְרָמִי וְהוֹתִיר אֲבָל לְהִסִּיר לְעַנְיִים פְּרִנְסָתָם וְלִפְדוּת בּוֹ שְׁבוּיִים אֲסוּר דְּאֵין לְהֵ שְׁבוּיֵי פְּזָה דְּנִדְאֵי יָמוּתוּ בְּרַעֲב וְכֹל דִּינִים אֵלוֹ לֹא כְּתָבוּ אוֹתָם הָרִאשׁוֹנִים לְפִי שֶׁלֹּא הָיָה בִּימֵיהֶם מֵה שְׂאֵנוּ רוֹאִין בְּעִינֵינוּ בְּעִוְנוֹת שֶׁפְּלַתָּם פְּרוּטָה מִן הַפִּיס וְרַבּוֹ הָעֲנִיִּים וְאֵין כַּח בְּיַד הַגְּזֵבְרִים לְגִבּוֹת צִוְּרָה הָעֲנִיִּים לְרַבִּיעַ פְּרִנְסָתָם לְכֹן אֵין לְהוֹצִיא אֶפְיֵלוֹ פְּרוּטָה מִהַגְּבוּיִים לְעַנְיִים בֵּין קִנְיָה בֵּין תְּמַחֲוֵי לְשׁוֹם צִוְּרָה בְּעוֹלָם וְכֹל זֶה מְבֹאָר וּמְדוּנָיִיק מִדְּבַרֵי הָרִשְׁבָּ"א שֶׁהִבִּיא הַב"י בְּס"י זֶה וְרַנ"ט וּפְשׁוּט וְגַם מֵה שְׂאֵמְרוּ שְׂאֵין לְעַנְיֵי לְמַפְּוֹר בֵּיתוֹ וְכֹלֵי תְּשִׁמִּישׁוֹ וְכֹל דִּינִים הָאֲמוּרִים בְּס"י רַנ"ג כֹּל זֶה דוֹקָא בִּימֵיהֶם אֲבָל בִּימֵים הַלְלוֹ אֵין מְפִרְנְסִים אוֹתָם שֵׁיִשׁ לְהֵם בֵּית וְכֹלֵי כֶּסֶף וְכֹלֵי זָהָב עַד שִׁיתְּפִרְנְסוּ כֹּל צָרְכָם שְׂאֵר הָעֲנִיִּים שְׂאֵין לְהֵם כְּלוּם וְאֵז אִם יוֹתִיר יִתְּנוּ לְהֵם אֲבָל בְּלֹא הַכִּי לֹא יִטְלוּ כְּלוּם כִּינּוֹן שֵׁיִשׁ לְהֵם מְצִיאוֹת לְהַתְּפִרְנֵס לֹא יִמְעִיטוּ פְּרִנְסַת אַחֲרֵיהֶם הָעֲנִיִּים כְּדֵי שִׁישְׂאָרוּ הֵם שֶׁבִּיעֵם רְצוֹן וְכֹל דְּבַרֵיהֶם ו"ל דוֹקָא בְּמְצִיאוֹת דִּישׁ לְכֹל הָעֲנִיִּים דִּי סְפוּקָם כֹּל הַצִּוְּרָה: ס"ו מִי שֶׁהִלְךָ בְּסַחֲוֵרָה וּפְסַק עָלָיו צְדָקָה כּו' ה"ז נוֹתֵן לְעַנְיֵי אוֹתָהּ הָעִיר.

וְצָרִיף לְדַעַת מֵאֵי שְׂנָא רַבִּים דְּכָתַב בְּסִמּוּף שִׁיטְלוּ הַמְּעוֹת וְיִתְּנוּ אוֹתָם לְעַנְיֵי עִירָם וְלֹא בְּיַחֲדָה. וְנִרְאָה כִּי בְּיַחֲדָה אֵין קְפִידָא כֹּל כֶּף בְּמָה שִׁיִּתֵּן לְעַנְיֵי אוֹתָהּ הָעִיר אֲבָל אֲנָשֵׁי הָעִיר דְּאִיכָּא קְפִידָא אִם יִתְּנוּ אֲנָשֵׁי הָעִיר צְדָקָתָם שֵׁם בְּאוֹתָהּ הָעִיר שֶׁהִלְכוּ לְשֵׁם בְּהַכְרַח דְּאֵין לִיתֵן צְדָקָתָם אֶלָּא לְעַנְיֵי עִירָם דוֹקָא וְלִזְהָ סִינִים וְאִם יֵשׁ שֵׁם חֲבֵר עִיר יִתְּנוּ לְחֲבֵר וְהוּא מְחַלְקָה כִּפִּי שִׁירָאָה לוֹ כִּי חֲבֵר עִיר הוּא הַמְּמוֹנָה עַל הָעֲנִיִּים לְדַעַת צִוְּרָכֵיהֶם הֵן שֶׁל הָעִיר שֶׁהֵם בֵּה הֵן שְׂבָאוּ מִמָּנָה וְהוּא יְדַע הַמְּקוֹם שֶׁרִאֵוִי לִיְתָתֵן לְעַנְיֵיו וְכֵן יַעֲשֶׂה וּמ"ש הֵתֵם בְּהִיא דְּרַב הוֹנָא גִזַּר תְּעַנִּיתָא וְרַמִּי עַל רַב הוֹנָא בְּר חֲנִילָאֵי צְדָקָה וְעַל בְּנֵי מֵתָא צְדָקָה וְיִתְּבוּ כִּי בָּעוּ לְמִיזַל א"ל יִהְבִּינְהוּ לָן מִר וְנִיזוּל וּנְפִרְנֵס בְּהוּ עֲנֵי מֵתָאֵן א"ל תְּנִינָא בְּד"א כְּשִׂאֵין חֲבֵר עִיר אֲבָל יֵשׁ חֲבֵר עִיר תְּנִתֵּן לְחֲבֵר עִיר וְכ"ש אָנָּה דְּעַנְיֵי דִּיכּוֹ וְדִידֵי עָלֵי סְמִיכֵי פִי דְּעַדִּיף אִיהוּ מִשָּׂא"כ חֲבֵר עִיר שְׂאֵינוֹ אֶלָּא מְפַקֵּחַ עֵין וּמְנַהִיג לְכוּלְהוּ אֲבָל הוּא ד"ה עָלֵיָה סְמִיכוּ זֶהוּ הַעַדִּיפוֹת וְכִינּוֹן שְׁכֵן הַחֲבֵר עִיר שִׁיּוֹדַע מְקוֹם שֶׁרִאֵוִי לְחַלֵּק הוּא יְחַלֵּק דְּכִלוּם הוּא טַעְמָא הוּא דְּאֶמְרֵי שִׁיִּתְּנוּ לְעַנְיֵי עִירָם מִשׁוֹם שֶׁלֹּא תְּתַמּוּטְט פְּרִנְסַת עֲנֵי עִירָם וְכִינּוֹן שְׁכֵן שֵׁיִשׁ חֲבֵר עִיר הוּא יוֹדַע וְיִתֵּן לְכוּשֵׁל שְׂבָהֶם הֵן יִהְיוּ אֲנָשֵׁי עִיר שְׂבָאוּ מִשֵּׁם הֵן שֶׁהִלְכוּ לְשֵׁם אוֹ יְחַלֵּק אוֹתָם כְּאֶשֶׁר יִרְאָה בְּעִינָיו וְאֵין לוֹמֵר טַעְמָא דִּישׁ שֵׁם חֲבֵר עִיר מִשׁוֹם דְּאֶדְעָתָא דִּידָן הַתְּנַדְּבוּ זֶה שִׁיבוּשׁ חֲדָא כִּינּוֹן דְּטַעְמָא הוּא מִשׁוֹם דוֹחַק עֲנֵי עִיר שְׂבָאוּ מִשֵּׁם מֵאֵי מְהֵי דַעְתָּם וְע"ק מִהִיא דְּרַב הוֹנָא ב"ח וּבְנוּ מְתִיָה דְּגָלוּ דַעְתָּם בְּהַדְּיָא דְּלֹא אֶדְעָתָא דְּחֲבֵר עִיר נְדָבוּ וְאֶפ"ה אָמַר ר"ה שֶׁהוּא יְחַלֵּק כְּאֶשֶׁר יִרְאָה לוֹ.

שם בהגה"ה מי שיש לו מעות אחרים למחצית שְכָר וכו' צריף לתת הריוח לבעליו והוא יתנונו למי שירצה ונראה דדוקא בגדון זה שהיא רוצה לתת המעשר לצדקה אבל אם הוצרך ללכת להנאת הפסק לאיזה מקום ושם הוצרך לתת לצדקה מחמת המקום באיזה סיבה שתהיה מלבד המעשר שצריף לתת ה"ז יטול מפיו של העסקא מהאמצע: סימן רנ"ז גבאי צדקה אינם רשאים כו' פי' ואפי' הם בחזקת פשרות ואצ"ל אם לא הוחזקו עדיין בפשרות שצריכין להרחיק עצמן מכל חשד ומה שכתב הט"ז דקשה ממ"ש בס"ב דאין מחשבין עם גבאי צדקה וא"כ מכ"ש איף יחשדוהו אם יפרוש מחברו שגובה לעצמו ותיגרף דהחשד מתגלגל פשהו עושה שלא פפי הדין שגובה לחודיה וכפי הדין אין גובין פחות משנים יחשדו' ודבריו תמוהים בעיני חדא ומה יענה במצא מעות בשוק או פרעו חברו שלא יתנם לתוף פיסו שלא יחשדוהו במה הוא עושה שלא פדין בזה לפי דבריו דהחשד מתגלגל דוקא פשהו עושה שלא פפי הדין ועוד אחר המחילה ממעלת הרב וכי מה איכא לגבות יחידי פשיטא דשרי לגבות יחידי כיון שהו ממנה עם השני כל אחד יכול לגבות לחודי' אם יצטרכו לעשות למשפן לא יעשו שררה עד שיהיו בב' והם מונמני' להכי ופשיטא דליכא איסורא אם יגבו זה מצד זה וזה מצד א' הגם שלא יראו זה את זה אלא דוקא מצד החשד וקושית הרב לימא מעיקרא דהא דאין מחשבין קאי על הקהל שלא יחשדו אותן אבל הני מילי חששות דכל רואה דאין כל הדעות שוות ויש הרבה בני אדם שפורם רע וחושדין בבני אדם לכו ירחיק הגזבר כל מיני חשד כל מה דמצוי והדברים פשוטים.

ועי"ל דהחשד שמשתרבב מהמעשה שעושה הגזבר כל מה דמצוי שלא לעשותו שפיר הגם דלאו בר חשדא לא יעשה דבר דמשפחת לה שיוגלד ממנו החשד ולא מצד שאין אנו חושדין אותו יעשה דבר שייצא ממנו חשד דהא כה"ג בחשבון כתב רמ"א וכן סיים הטור ומ"מ וכו' טוב שיתנו חשבון ותירוץ זה וא' הפל אמת: ס"ב ואין מחשבין בצדקה עם גבאי צדקה ע"כ בטור כתב עם גבאי צדקה הפשרים מ"ש דוקא הפשרים שהוחזקו בחזקת פשרות ולא ידעתי למה מרן לא כתב פגוסח הטור וגו' דסובר דמדקתני בבריייתא סתם משמע דמסתמא מחזקינן להו בפשרות.

ומה דכתב הטור הפשרים הוא לאפוקי אם אתרע חזקהו דכשרות דאז מחשבין עמהם ומסתמא בחזקת פשרות ניגהו וכ"כ רמ"א: שם בהגה"ה וכשרוצין הצבור יכולין לסלק הגבאי ולמנות אחר כו' ונהגם דקי"ל דכל דבר מצנה כיון שעלה לא ירד וא"כ יאמר הגזבר שלא ירד ממצנתו שיהיה בה גבאי צדקה י"ל כיון דבלאו הכי כתב הפלפו דמנהג אנשי העיר היה למנות אנשים ידועים לזמן קצוב דמטעם זה כתב דאין פאן משום חשד א"כ הו"ל כמתנה על כל א' שיהיה לזמן קצוב אבל בלאו הכי בלאו טעמא דמשום חשד אין יכולין לסלקם מטעם דכיון דעלה לא ירד כנז': ס' ג' הצדקה כו' חייב ליתנה מיד שם מימרא דרבא ופי' רש"י דלא בעינן ג' רגלים ע"כ.

ונראה הטעם דהתם דלא עבר עד ג' רגלים משום דאין תשלומו אלא בירושלם לזה לא הטריחו לעלות בשביל הנדר משא"כ צדקה דהא קיימי עניים אחרים פתפים הוו קאי ולזה דייק רבא דהא קיימי עניי' ולפי פי' זה אפשר דהנודר בירושלם עצמה עובר מיד כיון דליכא כנז' אי נמי משפט א' לא חלק רחמנא ונראה לומר עוד דשאני נכסי שמים כיון דאין צורך גבוה פי' ב"ה אינו צריף להם לזה האריף להם זמן לשלם נדרם אבל הצדקה כיון דקיימי עניים אסור לאחר דהא איכא צערא דעניים ולזה אם ליכא עניים לא יעבור אם איחר פי' לא הפריש ולזה תיקשי לכאורה ממה שכתב הרמב"ם ופסקו מרן בס' זה שאם אין עניים יפריש עד שימצא ע"כ ה"פ לכתחלה אמרינן ליה להפריש ואה"נ דלא עבר על לאו אם לא הפריש ואיכא טעמא שפירא להא מלתא דדלמא

יאריף הזמן ולא יהיה עני וימות או יעני המתנדב פשימצא העני והרי זה עובר דבשלמא גבי שאר הקדשות הרי קביע ליה זמן ואיכא פי מקדשא ונדמי לאיכא עני בתוך ג' רגלים משא"כ העני דאין קביע שיהיה לפעמים לא ימצא בשנה וב' שנים לזה יתחייב לאלתר בלא יאחר להפריש ולזה סיגים הרמב"ם ז"ל ואם התנה שלא יתן עד שימצא עני א"צ להפריש ע"כ פי' דלא חל עליו לתת אעיקרא דדינא עד דאיכא עני וא"כ מה תאמר שמא ימות או יעני מה בכך הרי פטור דכל עוד שלא היה עני לא חל עליו צדקה עד שיהיה וכיון שהיה העני אח"כ שהעני המתנדב הרי פטור הוא פי' אין לו ואז לא היה חייב וה"ק בעת הנדבו אם יהיו עניים אפן ממה שחנני ה' לזה אם אין עניים ויש לו או יש עניים ואין לו פטור וכו' סלקא לה תמיהת הטור בדברי הרמב"ם וגם מה שכתב הב"י בדעת הרמב"ם ז"ל שפונתו היא שאם התנה הוא שהתנה שלא להפריש הוא רחוק בעיני דכיון שגדר צדקה לאו כל כמיניה להתנות שלא יפריש דהוי כמתנה על מה שפתו בתורה אבל לפי מה שכתבתי שפיר שהתנה שלא יהיה חל הגדר מעקרא עד שיהיו עניים בזה שפיר מצי להתנות אין חיוב מעיקרא וכו' יתיישב נמי או' מלת שלא יתן פי' שלא יתחייב בנתינה מעיקר דלפי פי' הב"י הול"ל שלא יפריש ודוק: ס"ו הגבאי שאומר בעודו גבאי כף וכו' הלוייתי לכיס הצדקה נאמן בלא שבועה הטעם לפי שכתב בסעיף ד' דכשחסר בכיס הצדקה צריף הגבאי להלוות ואם אתה מצריכו שבועה ה"ז ימנע ולא ילנה ונ"ל שיכולין הקהל להחרים סתם בפניו לכל מי שהוא נוטל ממון שלא הלנהו אי נמי מי שטוען שום טענת שקר ואין בזה משום חששא שלא ילנה: שם אף לא אחר שסלקוהו הב"ח והש"ף והט"ז כתבו דבגוסקא מדוויקת ממרדכי מצאו כתוב אף לאחר שסלקוהו.

אבל הב"י היה גורס אף לא. ולעד"ן דכיון דדין זה חידוש אין לנו אלא מה שמוכרח בגירסאות דהיינו דוקא קודם שסלקוהו וכל עוד דמוקמינן ליה פדינא דעלמא הכי עבדינן והוא גירסת הב"י אלה דבאמת אם בשעת סילוקו שרצו לסלקו אמר כו"ך יש לי שהלוייתי לכיס הצדקה נאמן דהא אז חל עליו לו' את אשר הלנה ולא קודם לכן פיון שהיה גזבר אומר עתה יכנס לכיס הצדקה ויטול הלואתו אבל כשרואה שהוא מסתלק חל עליו להודיע וע"ז פסק המרדכי שנאמן בלא שבועה דאי רמית עליה שבועה לא לוי כנז' וכל זה לגי' אף לא וכו' אבל לגיר' אף לאחר אפי' אחר ימים נאמן לומר כו"ך וכו' וכבר כתבתי דלא חיישינן לאותה גירסא פיון דאיכא גירסא אחרת כנז': ס"ט לא יתן אדם כל צדקותיו לעני א' ע"כ.

צריף לדעת אם דוקא ה"מ אם נותן לו יותר מפדי צורכו של עני הוא דלא יתן כו' אבל אם אחר שיתן לו כל צדקותיו הלואי שייספיק לצורכי מהו ונראה להוכיח ממה שמצינו שלא נאמר עיקר דין זה אלא בענין דהע"ה שהיה נותן כל מתנותיו לעיר' היארי דכתיב הוא פהן לדוד וארז"ל שהיה דוד נותן לו מתנותיו ועז"ה ויהי רעב כו' וכיון שנהו מוצא דבר של ענין זה מסתמא בודאי פי מתנות דוד יהיו יותר מפדי צורכו של עירא פינד המלך ולזה הוא שלא רצה ה' ויהי רעב אבל אם אינו נותן לו אלא פדי צורכו אין איסור אפי' יתן כל צדקותיו ועכ"פ יזהר האדם בכל אופן שיהיה לתת מצדקותיו לעניים הרבה ואו' לעני א' לאו דוקא לעני אחד וה"ה לעניים ב' וג' אם יהיו לו קבועים לתת להם דוקא: ס' י"א המניח מעות להרויח לת"ת וממנה אשתו עליהם לתת הריוח כו' אינה יכולה וכו' אבל אם המתנדב כו' יכול חבר עיר כו' מה שנראה מדבריו כי יש חילוק בין החבר לאשתו מצד היותו חבר באמת פי מדברי מהרי"ק לא משמע הכי וכבר השיגו הט"ז למרן כי מהרי"ק שחלק הוא מצד פי החבר כששולחים לו מעות לצדקה וכו' פההיא דרב יוסף תו לא נשאר קרן לבעלי' לו' עליו אין רצוני שיהיה פקדוני כו' אבל הא דאשתו הרי לא

השליטה אלא על הרינוח ולגבי הקרן אין רצונו שיהיה פקדונו כו' וצ"ע לדברי מרן ונלע"ד דה"ק מרן אבל המתנדב פ"י הא פדאיתיה והא פדאיתיה אבל אם המתנדב וכו' להיות דממנהו גם על הקרן יכול החבר לתתו ביד פל מי שיירצה דכל המתנדב אדעתא דחבר כו' וכהוא עובדא דרב יוסף ולהיות דמהרי"ק השיב לחלק ושלל דאין להביא ראיה מההיא עובדא דרב יוסף שהפקיד ארנקי דצדקה וחלק כו' לזה כתב בכה"ג אבל כו' ולעולם מטעם הפתוב: סימן רנ"ח ס"ד האומר תנו מאתים זוז או ס"ת לב"ה יתנו לב"ה הרגיל בו ע"כ הטעם משום דאמדינן דעתיה פאשר נדר מסתמא לא נתפונן אלא לזו שהוא רגיל בו ולזה ממילא אם הוא רגיל בב' אין אומדין לדעתיה וניתנו לשניהם ופשוט: שם בהגה"ה האומר ליתן שמן לפאור יתן לב"ה ולא לבית המדרש פתוב בתשובות הרמב"ם ז"ל משום דסתם למאור הוא לב"ה ומסתמא כף תהיה פירו' מלת למאור דקאמר האומר והגם דמברר דעתו להדיא עתה ואומר פי הוא רוצה לתתו לכה"מ לאו כל פמיניה פינן דמשמעות מלת למאור אין כף במשמעותה וכן כתב הרמב"ם באותה תשובה וז"ל והוא אומר לתתו לכה"מ כו' ויתן לב"ה כו' הוא דאפילו הוא או שרוצה לתתו לכה"מ לא ינתן אלא לב"ה ונראה דדוקא אם אומ' לכה"מ אבל אם אומר פי בעת נדרו הנה בדעתו להדיא שיתנו לכה"מ בדיוק נראה פי פן יעשה דבעינו דבר שיהיה לבו שנה בו לפיו ודוקא פשנדר סתם למאור והוא עתה אומר פי אינו בהכי ובטל דעתו נגד האמת.

וכל זה דוקא בפי שנדר אבל במציאות שכתב הרמב"ם דכתב וז"ל ראובן קנה מטובי העיר גן סמוך לב"ה והתנה בשטר המכר לתת קיתון של שמן בכל שנה כו' ע"כ בכה"ג אפילו אמר להדיא שדעתו הנה לכה"מ בטלה דעתו דאין רשות בידו אלא על דעת המשביעו וכפי אשר יסבול הלשון אשר הוציא מפיו ולזה אפילו אמר פי בדעתו הנה לכה"מ פינן שנשבע ונתחייב לטובי העיר אין הרשות בידו לכונן ובכל גוונא לא יתן אלא לב"ה.

עוד סיים הרמב"ם באותה תשובה ואח"כ נפלה מחלוקת בין בני העיר שי"א שיתן לכה"מ כ הסמוך לגן וי"א שיתן לכה"מ כו' הי"ג שבעיר כו' יתחלק בין שתי בתי פנסיות לפי הראוי להם הגדול לפי גודלו כו' עכ"ל וכתוב בד"מ וז"ל וצ"ע אמאי לא יתן לכה"מ כו' הרגיל עכ"ל וכתב הש"ך ולא ידענא מאי קשיא ליה דמייירי הרגיל בשתייהם עכ"ל ואני או' פי להיות דכל דבריהם ז"ל בין מ"ש בד"מ בין מ"ש הש"ך כל א' אמר דבר דמצד עצמו אמת לא חששו לבדוק בדק.

ואחר המחילה מעפרות זהב להם לא קושיא קושיא ולא תירוץ תירוץ לא קושיא קושיא דה"מ דאמרי' לב"ה הרגיל כשהוא נודר מדנפשיה והוא אדון לעצמו אמדינן דעתיה דלא עביד אלא מלתא דרוצה הוא בה ומצד שהוא רגיל להתפלל בזו מסתמא לא יאיר בה"כ אחר ויניח ב"ה שהוא בה בלי מאור ומה גם למה דאיתא במסכ' ברכות דענין המאור לב"ה הוא לכבוד בני אדם המתפללים שם אמדינן דעתיה דנדאי לא נתפונן זה אלא לב"ה שהוא רגיל אבל בנדון זה שחייב הוא עצמו לאנשי העיר שמכרו לו הגן ומפלל פרעון הגן שנתן דמיו חייב עוד עצמו והתנה לתת שמן למאור מה יועיל דעתו לאמוד אותה וכפי זה סלקא לה הצ"ע של ד"מ וגם תירוץ הש"ך דמשמע דדוקא דרגיל בשתייהם ולא היא כנ"ז דכיון דנתחייב יתן לכפי הדין ואין דעתו בזה שנה לכולם ונדברים פשוטים והן אמת דבמציאות הפתוב בהגה האומר ליתן שמן למאור דהיינו שנדבה רוחו אותו בכה"ג יוצדקו דבריהם דיתן לרגיל ואם רגיל בשניהם ינתן לשניהם: ס' ה' האומר תנו ק"ק לעניים ינתנו לעניי אותה העיר שהוא דר בה עכ"ל התוספתא אין פתוב בה מלת שהוא דר בה אלא דהמדרכי כתב וז"ל נראה בעיני דהא דקאמר ינתנו לעניי אותם העיר כגון

שהוא דר ביה באותה העיר ולא תיקשי להיא דקתני פשהם חוזרים מביאין אותה עמהם ומפרנסין ביה ענני עירם עכ"ל ונהביאו הב"י בס"י זה.

וקודם צריך לדעת מאי קושיא איכ' מההיא דכשם חוזרים כו' דהיא דקתני להדיא לחלק דדוקא רבים אבל יחיד נותן נדבתו שם במקום שהלה לשם וא"כ אדרבה הנה נרא' לומר דפי' התוספתא דקתני לענני אותה העיר היינו שהלה לשם ואפילו אינו דר שם והיינו חידוש דקמ"ל דאפילו אינו דר שם דאי לא תימ' הכי וכוננתו אותה העיר שהוא דר שם פשיטא ומאי קמ"ל והשתא אתי מדוייק נמי או' אותה העיר ולא קתני ענני עירו ונראה לומר דאחר האמת יש חילוק בין ההיא דחלקה בין יחיד לרבי' שפסקו בעיר אחרת אנשי אותה העיר דאמרין ינתנו לענני אות' העיר בהיכא דינתנו לענני אותה העיר בהיכא שהוא יחיד דהתם פיון דרמו עליה בהדי דידם ממילא נגרר בתר דידהו ונהיב לענני אותה העיר ושאני היחיד מרבים מטע' שפכתתי במקומו דאין קפידא שם משא"כ רבים דלא משום קפידא ועוד כמו שכ' בדרישה דתמיד איכא משום חשדא באותן דלא שנייה כל זה אלא דוקא כשפוסקים עליו אחרים אבל כשפוסק ע"ע ליכא משום חשדא וליכא למימר דבתר דידהו נדר דהרי בינו לבין עצמו נדר פשיטא דאמר' שפיר דינתנו לענני עירם ודמי ממש לרבים ולזה הק' מהו דכשהם חוזרים דהשתא דדינא הוא דכל הנודר צדקה כל א' שנתן צדקתו בעיר דירתו אי לאו טעמא שיכריחנו לומר שתנתן לעיר שנדר ביה פכתוב והראיה מרבים דליכא טעמא אמרי' פשהם חוזרי' כו' א"כ כה"ג ג"כ דנדר יחיד בינו ולבין עצמו ליכא שום חששא ולמה תנתן לענני אותה העיר ומשני דאותה העיר היינו שהוא דר ביה ואשמועי' דאין ליתנה אלא לענני אותה העיר דכך דעתו מסתמא: סי' רנ"ט ס"א משבא ליה הגבאי אסור להלוותו ואם הנה הנאה לענני כו' פי' ואפילו הנה הממון הקדש העומד לפ"ש פן שנייה האי טעמא וענין מה שפכתתי סי' רנ"ב בהג"ה בדברי מהרי"ק וא"ת פיון דעיקר דין זה מההי' דר' ינאי דאוזיף ופרע וההיא דר' ינאי מסיק לה הש"ס דעביד הכי מטעם דענניים ניחא להו משום דמעשה לקהל פי' לית ליה צריף לפקוח עין עלה דקא' הנה מוזיף הרי מצי לגבות מהקהל ולומר דלית ליה הגם דלא אוזיף וא"כ אמאי ניחא להו לענניים הא דאוזיף פיון שיכול לעשות מבלי שיוזיף ונראה פי' ר' ינאי לא הנה רוצה לטרונם לגבות מהקהל פשהיה לו צורף ענניים אבל אם אין לו אז הנה מוכרח במעשיו לגבות באופן דהניא מלתא דאתיא דוקא ע"י דאוזיף אי נמי דר' ינאי מטעם פשהיה עומד לגבות מהקהל הנה צ"ל להם פי' אין לו במה לפרנס הענניים וזה לא הנה יכול לשקר וכדומה לזה אין מציאות לגבות אלא אי לית ליה ממש פהאי דאוזיף איהו: ס"ב צדקות שהתנדבו לצורף ב"ה יכולין לשנותם לצורף בה"מ או ת"ת אפי' אם הבועלים מעפבים ע"כ הטעם פיון שייצאת מרשותו ליד הגזבר שוב אין לו רשות והיינו מה שפכתתי בסימן רנ"ב דבכל גוונא הגם דאין פד"ש בכלל הצדקה פיון דהיא עדיפא פודין במעות הצדקה ונהגם דהנודר מעפב ואו' לא לכה נתכונן עכ"ז תו אין לו רשות ופשוט: שם בהג"ה ומ"מ אם התנה המקדש בפי' שלא ישנו הקדשו פשיטא דאסור לשנותו.

נרא' פי דוקא באומר פי הוא מקדש אדעת' ליתנו לענני אותה העיר לחלק בכל שבוע וכדומה או לענני עיר אחרת דוקא בכה"ג אין יכולין לשנות אבל אם התנה שלא להחליף מעות אשר נדר לבנין ב"ה לבנין בה"מ לאו כל כמיניה דאפ"ה יכולין לשנות ום והטעם הוא דהא עיקר דין זה יצא מדברי מהרי"ו ונתן הטעם וז"ל פיון שאומ' שינתנו מעותיו לענניים לקצבה בכל שבוע כפר זכו בו ענניים כו' ומביא ראיה ממ"ש רמב"ם אבל אם הנה או' לענניים אלו או לשבוים אלו הרי הוא קנוי להם והרי הוא ממון שיש לו תובעין ע"כ הרי דתלי טעמא מטעם דכיון דאומר לשבוים

אלו זכו בו מידי דהנה זוכה לאדם דעלמא דאין אחר יכול לזכות בו זולתו אלא נראה דאם התנה בפ"י כי אין נדר אלא אם יהיה לדר פ' אבל אם לא אין נדרו נדר פשיטא דבשום אופן אסור לשנותו דהו"ל כגזל גמור אם יעשה ממנו זולת מה שצוה ופשוט ונהיה דמהרי"ו שהביא ראיה מהרמב"ם הוא שלא אמר כה"ג אלא דנדר סתם ואמר שיתנו לפלו' ופלו' ואי לאו האי טעמא דזכו בו אותם עניים הגם דאמר שאינו חפץ אלא לתתו לאותו פלו' פיון שיצאת מרשותו יעשה הגזבר מה שהוא חפץ אבל בנדון זה פיון שעקר הנדר שלא יהיה אל זולת זה אין מציאות לשנות ובה לא היה צריך מהרי"ו להביא ראיה מהרמב"ם.

ומה שכתב הקא בהגהה מלת אם התנה ולא התנה באופן שפתיבתי אלא אחר שנדר סתם פשהוא נותנה הוא מתנה כו': ס"ד עכו"ם שהתנדב מנורה כו' מקבלין ממנו כו' הטעם פתבו התוס': בפ"ק דב"ב משום דהוי כמו קרבן דאמרינו איש איש לרבות הגוים ע"כ.

וכתב הב"י שמצא פתוב על דברי התוס' נ"ל מדקא מדמה שרגא לקרבן דאם ישראל מומר התנדב שרגא אין מקבלין כו' דאמרי' מכם להוציא את המומר ע"כ ונר' לע"ד דלגבי א"ה מקבלין שרגא ולא צדקה אבל לגבי ישראל מומר בהקדש דהגם דאין מקבלין ממנו שרגא מקבלין ממנו צדקה דליכא טעמא דביבש קצירה תשברנה ומה גם למה שארז"ל אעפ"י שחטא ישראל הוא דכפי זה מתוסף זכות לכללות אומותינו לקרב ישע משא"כ בגוים דאסור צדקה ושרי שרג' מטעם איש איש כו' וקשה לי מ"ט לא אמרי' מניה וה"ה צדקה ואם מטעם ביבש קצירה ואחר האמת מ"ש.

ולעד"ן אי לאו דברי רבתי שקדם דאחר הגלות דאיכא למיחש לביבש קצירה הפל אסור בין צדקה ואצ"ל שרגא דמביאין לצורך ב"ה להדר בית אלהינו ולא התיר הפתוב לקבל מן הגוים נדרים ונדבות אלא בזמן הבית דליכא למיחש להו לביבש כו' דהרי שבורים ועומדים היו והאינדא דאיכא למיחש לביבש אסרינו כל מידי דאית ליה זכות אלא פיון דחזינו דבש"ס מייתו דקבל מההוא טיעא שרגא ליכא למימר הכי וצריך לדעת טעמא דמלתא.

ונראה לומר דהינו טעמא דדייקינן מלת קצירה דהיל"ל בכללות צדקתה או איזה אופן ולמה נקטי להא מלתא בהאי לישנא דביבש קצירה תשברנה. אי נמי היה יכול לומר ביבושה תשברנה מהו מלת קצירה לזה אמרינו דבהכרח דמיירי בזכות דשייך בו זריעה כאו' זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד וזה מלתא היא דמהניא להו להאריף קיצם ולזה אין מקבלין מהם צדקה דוקא אבל מלתא דהוי פקרבן פדקאי קאי.

ונרא' עוד טעמא שיש הפרש בין צדקה העושים עם עניי ישראל למלתא כי האי דנודרין חפץ לב"ה וכדומה הוא פי עיקר טעמא דהא מלתא דכאשר הגויים מביאים חפץ וכדומה לכבוד לשם ולתפארת שמו של הקב"ה מתעלה ואין בידינו לבטלו נגד רצונו ית' ע"ד בכל מקום מוקטר מוגש לשמי ולזה אין למחות שלא לקבל מהם ואדרבה מתעלית מעלת אומה ישראלית כי מלכם מלך על כל העולם פלו בכבודו ואיכא הכנעה של ס"א לפני הקדושה ואז הוי מעלת הקדש דמט רשע לפני צדיק משא"כ כאשר בעונותינו מקבלין עניי ישראל מאו"ה אז הוי בהפך צדיק מט לפני רשע שהקדושה שהם ישראל נצרכין לא"ה ומתפרנסין מהם ולזה אסרינו לקבל מהם וחישינו לכל מה דאיכא למיחש דהינו לביבש קצירה תשברנה משא"כ במציאות אחרת דמשום טעם הנז' דלכבודו ית' לא חיישינו כנז' וכד דייקת שפיר זה גורם לרומם בית אלהינו להרים דגל הקדושה להחזיר עטרה ליושנה ב"ב כ"ר אי נמי שאני קרבן וכדומה דשמא גרות אנדריק ביה: הלכות מילה סי' רס"ב ס"א ומשעלה עמוד השחר יצא.

כ"כ הב"י בלכאור' והוא עצמו דחה אותה סבבא דכל הפוסקים לא הצרכוהו לחזור ולהטיף ממנו ט"ד אם מלו בלילה והביא גם פן ראיה מדברי הרא"ש וא"כ שנה ליל שמיני למשעלה עמוד השחר ונתן טעם לזה יע"ש ובאמת צריך לתת טעם לטור שהשנה משעלה עמוד השחר להגין החמה שהוא זמן המילה ונראה לי כי פונתו היא לומר דנפקא מינה להיכא דהוי שעת הדחק שאם לא ימול אותו אז אין מציאות שיהיה נימול ביום ח' קמ"ל דחל עליו חובת זמן המילה וצריך למול משעלה ע"ה משא"כ בלילה דאין זמן מילה ולא חל עליו חובתה וק"ל ועיין לקמן: שם בהגהה עבד ומלו בלילה צריך להטיף כו' תוף ח' יצא דברי ההגה בזה אם הם קבלה נקבל ואם לדין יש להשיב באמת פי מ"ש תוף ח' יצא הם דברי הרא"ש בפ' ר"א והוכיח מדקא' שכח ומל של שבת בע"ש שלא ניתנה שבת לידיחות ואמאי אי תימא שצריך להטיף הרי ניתנה שבת לידיחות להטיף כו' והב"י דמה הא לעבר ומלו בלילה והסבבא נותנת פן אלא שצריך לפקוח עין על ההוכחה שהביא הרא"ש דנר' דאין הכרח ממנה דשאני הטפת דם שלא ניתנה שבת לידיחות מפניה דגרסי' התם בפר"א דמילה ת"ר רבנן ערלתו ולא שנולד מהול שאינו צריך להטיף כו' ואפ"ל למ"ד נולד מהול צריך להטיף וכו' מודה דבשבת אין להטיף וכן מוכח מהש"ס יע"ש דממעט ליה מערלתו א"כ אין להכריח מדחיית השבת דהרי הגם דצריך להטיף עכ"ז אינו דוחה השבת דאמעטי ליה מערלתו ושפיר מצינו למימר דאם מל אותו תוף ח' דצריך הטפת דם ביום ח' ואין ראיה משבת דאפ"ל הכי אין מחללין כגז' ואדרבה נר' להוכיח בהיפך להלכה למעשה דצריך להטיף אם מלו תוף ח' ממה דגרסי' במס' מנחות פ' ר' ישמעאל דף ע"ב גבי קצירת העומר דקאמר אמר רבה ב"ח לסברת ר"א בר ר"ש דסבר ביום פסולה וקאמר דסבר לה פ"רבי ישמעאל קצירת העומר מצוה דתנן כו' יצא קציר העומר שהוא מצוה ואי ס"ד נקצר שלא כמצותו פשר אמאי דחי שבת נקצריה מע"ש ע"כ.

הרי דכל דדחי שבת לא יצא בדיעבד ואם פן גבי מילה אי תימא דתוף ח' יצא נמהליה יום ז ולא יחלל שבת ומדמחלל שבת ש"מ דביום ז לא יצא וצריך להטיף ממנו דם ביום ח' אם חל בחול אלא דבאמת אם מלו בליל ח' אין לנו הכרח לחייבו להטיף ממנו דם ביום פ"נ דגם ליל שבת פשבת ליכא ממה להוכיח אי תימא למה מחללין שבת ומצינו למימר דאין צריך להטיף כו' נמצינו או' כפי זה דלענין אם מלו אותו בלילה של ח' יצא ואין צריך להטפת ט"ד ואם עבר ומלו תוף ח' צריך להטיף ט"ד בח' אם חל בחול דוקא אבל אם חל בשבת אין לחלל עליו שבת.

ואגב ראיתי לגלות דעתי במה שקשה מסוגיית הנז' דפר' ר' ישמעאל על מה שפסק הרמב"ם פ"ז מהל' תמידין ומוספין וז"ל מצות העומר ליקצר בלילה בין בחול בין בשבת ואם קצרוהו ביום כשר עכ"ל.

ודבריו תמוהים ומסתרים מהסוגיית שהבאתי דפ' ר' ישמעאל פי על מה שפסק פ"ז הלכות תמידין דקאמר התם אהא דתנן נקצר ביום כשר רמי מתניתין והתנן דבר שמצותו ביום כשר כל היום מצותו בלילה כשר כל הלילה ומדמי מצותו ביום לדלילה משמע כשר דדבר שמצותו ביום בלילה לא אף וכו' ומשני הא ר"י הא ר"א דתניא כו' אמר ר' יוחנן ר"א בשטת ר"ע אמרה דאמר כל מלאכ' שאפשר לעשותה מע"ש כו' וסבר כו' ישמעאל דאמר קצירת העומר מצוה דתניא בחריש ובקציר וכו' יצא קציר העומר שהוא מצוה וכו' ומסיים הש"ס קסבר ר' קצירת העומר לא דחיא שבת ע"כ הרי משמע להדיא דמאן דסובר דדחי שבת סבר דפסול ביום דאי תימא דכשר ביום למה ידחה שבת פ"נ דהויא מלאכה שאפשר לעשותה מע"ש כדמוכח בהדיא בש"ס ומאן

דְּסוּבֵר דְּהֵינּוּ ר' דְּאָמַר נִקְצַר בְּיוֹם פֶּשֶׁר סוּבֵר דְּלֹא דְחֵי שְׁבֵת וְאִם פֶּן הֵיכִי מְזַכֵּה הֶרְמֵב"ם שְׁטָרָא לְבֵי תַרְי דְּדְחֵי שְׁבֵת כּו"א וְנִקְצַר בְּיוֹם כּו"א וְהִשְׁקַפְתִּי בְּפִי הַכ"מ וְנִרְאִיתִי שְׁהַעֲלִים עֵינַי מִפֶּל וְכָל וְאֲנִי אֹמֵר כִּי טַעְמוֹ דְּהֶרְמֵב"ם נִסְמָךְ עַל מַה דְּקַתְנֵי בְּבְרִיתָא הֵתָם בְּפ' ר' יִשְׁמַעְאֵל קוּדָם לְהֵיבֵי פִיִּסְקָא וְז"ל תִּנּוּ רַבְּנָן אִם תִּקְרִיב וְכו' מַה תִּלְמוּד לֹאמַר לְפִי שְׁמַצְנוּתוֹ לְהֵבִיאוּ מִהֶקְמָה מִנֵּינָן שְׂאֵם לֹא מִצָּא מִהֶקְמָה שְׁיִבִיא מִן הָעוֹמְרִים תִּלְמוּד לֹאמַר תִּקְרִיב ד"א לְפִי שְׁמַצְנוּ מִן הַלַּח כּו"א יִבִיא מִהֵיבֵשׁ ת"ל תִּקְרִיב.

ד"א לְפִי שְׁמַצְנוּתוֹ לְקַצֹּר בְּלֵילָה מִנֵּינָן בְּיוֹם דְּכָשֶׁר וְדוּחָה הַשְּׁבֵת ת"ל תִּקְרִיב וְאִפִּילוּ בְּשֵׁבֶת כּו"א ע"כ וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' דְּקָשָׁה לְסַבְּרַת רַע"ק לֹא יִתְכַן לֹאמַר דְּדְחֵי קַצִּירַת הָעוֹמֵר אֶת הַשְּׁבֵת פִּינּוּ דְּבִדְעֵבֵד פֶּשֶׁר וְיִמְקָמוּ לְהֵיבֵי דְחֵי שְׁבֵת דְּקָאֵי עַל הַהֶקְרָבָה יַעֲשֵׂה"ד.

וְהֶרְמֵב"ם ז"ל דַּעַת אַחֲרַת עֲמוֹ בְּפֶשֶׁט דְּבְרִיתָא דְּאִפִּי הַקַּצִּירָה דְּחֵי שְׁבֵת וְהַהֶכְרַח שְׁהַכְרִיחוּ הַתּוֹס' אֵינּוּ הֶכְרַח פֶּאֶשֶׁר אֲבָאָר וְהוּא דְּאֶחָר הָאָמַת קְוִשֵׁת הַתּוֹס' לִיתָא דְּאִימּוֹר דְּאָמַר ר"ע כָּל מְלֵאכָה שְׁאִפְשֵׁר לַעֲשׂוֹתָהּ מִע"ש אֵינָה דוּחָה אֶת הַשְּׁבֵת דְּנִקָּא מִסְתַּמָּא אִי לִיתָא רִיבּוּיָא דְּקָרָא פֶּהָא דְּגַבֵּי מֵיִלָּה וּפְסַח דְּלִיכ' רִיבּוּיָא אֲבָל אִי אֲשַׁכַּח רִיבּוּיָא דְּרַבֵּי בְּהִדְיָא דְּאִפִּי דְּבַר דִּיכּוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ דִּיעֵבֵד לְכַתְּחֵלָה לְמַצְנוּה מִן הַמְּוֹבָחָר דְּחֵי שְׁבֵת פֶּהָא דְּהִכָּא דְּמַרְבָּה מִמִּלַּת תִּקְרִיב פֶּשֶׁיטָא דְּמַצְיָנָן לְמִימַר דְּמוּדָה ר' עֲקִיבָא בְּהַגָּם דְּאִפְשֵׁר לַעֲשׂוֹתָהּ דְּחֵי שְׁבֵת וְתִשְׁאָר הַבְּרִיתָא כְּפִשׁוּטָה דְּדְחֵי שְׁבֵת קָאֵי אַקַּצִּירָה וְכִינּוּן שְׁכֵן הָרִי הוּא פֶּסְקוֹ דְּהֶרְמֵב"ם דְּהַגָּם דְּדְחֵי שְׁבֵת דִּיעֵבֵד אִם נִקְצַר שְׁלֹא כְּמַצְנוּתוֹ יִצָּא וְהֵינּוּ טַעְמָא מְרִיבּוּיָא דְּתִקְרִיב וְלָזָה פֶּסֶק הֶרְמֵב"ם ז"ל דְּקַצִּירַת הָעוֹמֵר דְּחֵי שְׁבֵת וְאִם קַצְרוּהוּ בְּיוֹם פֶּשֶׁר הֵינּוּ עַל מַה שְׁיִסְמָךְ דְּהֵינּוּ הַבְּרִיתָא הַנּוּ' וְמַה שְׁתַּמְצָא דְּקָאֵמַר הַש"ס דְּמֵאן דְּסָבַר נִקְצַר בְּיוֹם פֶּשֶׁר קְסָבַר דְּלֹא דְחֵי שְׁבֵת הֵינּוּ לְמֵאִי דְּמִשְׁנֵי ר' יוֹחָנָן וּמוֹקֵי לְהָא דְּקָסָבַר כּו"א וְכּו"א יִשְׁמַעְאֵל ש"מ דר' סָבַר בְּהַפֶּךְ וּבְהָא פְּלִיגֵי לְדָרְךָ זֶה בְּהֶכְרַח לֹאמַר הֵכִי אֲבָל לְמֵאִי דְּקַתְנֵי בְּבְרִיתָא דְּתִקְרִיב שְׁהַבְּאִתִּי לָאוּ בְּהֵכִי פְּלִיגֵי וְלִכ"ע אֵית לְהוּ הָא דְּרַע"ק וְדַר' יִשְׁמַעְאֵל וּפְלִיגֵי דְּתִקְרִיב מִר' ס' ל' אִפִּילוּ בְּיוֹם כּו"א אֲבָל לר' יוֹחָנָן דְּתַלְתָּה פְּלוּגְתִּיהוּ בְּהֵכִי לְדִידֵי' שְׁקִיל הַש"ס וּפְרִיךְ וּמִשְׁנֵי הַש"ס ל'ס' ר"י וּפְשִׁיטָא דְּר"י לֹא יָדַע מֵהֵאִי בְּרִיתָא וְהַש"ס דְּלֹא מִקְשָׁה מִינָהּ לר"י פִּינּוּ דְּאִין הֶכְרַח מִינָהּ לְסַתּוֹר דְּבָרֵי ר"י לְהִדְיָא וְלַעוֹלָם אַחֲרָה הָאָמַת כָּל מֵאן דִּידַע לְהָא בְּרִיתָא מְסִיק לְפְלוּגְתִּיהוּ דְּר' ור"א בְּהֵכִי וְהַש"ס לְרֹב פְּשִׁיטוֹת הַדְּבָר לֹא חָשׁ לְבָאָר וְסָמָךְ לְמַה שְׁהֵבִיא הַבְּרִיתָא דִּיִּסְפִּיק בְּזֶה וְכֵן דְּרַךְ הַש"ס תְּמִיד וְמַה גַּם דְּתַמְצָא דְּמוֹקֵי פֶּמָה דְּנֹחֲקָא לְהֵאִי סָבְרָא וּבְסִיּוּמָא מְשַׁנֵּי הַקְּבָעוּ וְלֹא הִקְבָּעוּ קָאֵמַר וְכָל רֹא' יָדַע כִּי הוּא דְּחֹסֵק גְּדוֹל וְכָל עוֹד דְּמַצִּי' לְהַנִּיחַ מְשַׁמְעוֹת הַמְּתַנֵּי כְּפֶשֶׁטָן הוּא הַנְּכֹון: ס' ר"ס ג' ס"ה בְּהַג"ה וְאִסּוֹר לְמוֹל עֲפו"ם שְׁלֹא לְשֵׁם גְּרוּת הַעֲט"ז נִתְּן טַעַם מְשׁוּם שְׁלֹא לְהַחֲתִימוּ בְּחוֹתָם שְׁלֹא א"א וְכ"כ הַט"ז שְׁלֹא לְבַטֵּל ס' הַמִּילָה שֶׁא"א עוֹמֵד כּו"א וְתַמָּה עֲלֵיו הַש"ס וְהוֹכִיחַ מֵהַש"ס דְּטַעְמָא הוּא דְּנֹחֲקָא כְּשִׁמְלוּ לְשֵׁם רְפוּאָה כְּגוֹן דְּאֵית לִיהּ מוֹרְנָא בְּעַרְלָתוֹ וְהַטַּעַם מְשׁוּם דְּלֹא מַעֲלִין וְלֹא מוֹרִידִין וְנִרְאֵה לְכַאוּרָה הַגָּם כִּי בְּאָמַת בְּש"ס נִקְט לְהָא מֵהֵאִי טַעְמָא לְפִי דְּבָרֵי רַבּוּתֵינוּ כִּי א"א עוֹמֵד בְּפִתּוּחַ גְּהִינָם לְהַצִּיל כָּל שְׂיֵשׁ בּוֹ חוֹתָם הַמִּילָה אֵין לָהּ רְפוּאָה גְּדוֹלָה מִזוֹ שְׁמַצְיָלוֹ רְפוּאָת הַנְּפֶשׁ מִדִּינָהּ שְׁלֹא גְּהִינָם אִי נָמִי מְבַטֵּל ס' הַמִּילָה בְּיִשְׂרָאֵל דְּעוֹבֵר א"א וְאֵינוּ מַצִּיל שׁוּם אַחֲרָה אֲלֵא דְּבְאָמַת זֶה דְּחֹק בְּיוֹתֵר כִּי הָרִי כָּל זְרַע שְׁלֹא יִשְׁמַעְאֵל וְגַם בְּנֵי קְטוּרָה לְרַבְּבוּת הֵם מְלִים וּפּוֹרְעִים מֵאֵז וְעַד עַתָּה פֶּאֶשֶׁר עֵינֵינוּ רוֹאוֹת וְעֵינֵין בְּהַרָא"ם פְּרִשְׁתַּת מְקַץ וּבְנוֹדָי כִּי אֲבָרְהָם יִפִּיר זְרַע יִשְׂרָאֵל לְהַצִּילוֹ וְכַאֲשֶׁר רוּאָה בּוֹ עָרְוָה הַגָּם שְׁהוּא מְזַרְעוֹ לֹא חָשׁ לִיהּ וּבְעֵי' תְּרַתִּי א"כ גוֹי הַנְּיָמוֹל יִבְטֵל בְּמִיעוּטוֹ אֵינוּ מְסִיב לַעֲצָמוֹ וְלֹא מְרִיעַ לְאַחֲרִים וְהַטַּעַם דְּשְׁלֹא לְהַחֲתִימוּ בְּחוֹתָם בְּרִית קֹדֶשׁ וְהוּא טַמָּא סוּף סוּף עֲדִין צ"ע אֲמֵאִי קָאֵמַר

הש"ס לאפוקי משום מורנא לימא לאפוקי משום שלא לשם גרות שלא להחתימו בחותם ב"ק והוא בגיות דמהש"ס משמע להדיא דליכא למיחש להא וכו"ת דבבלאו הכי תקשה בש"ס דקאמר לאפוקי משום מורנא דהשתא דלא בא לאסור התנא אלא לא מעלין וכו' ומה גם דזה אמור ועומד א"כ למה הוצרך לדייקי עוד הקא אם לא שתא ב'הכרח כמ"ש ר' ירוחם ונראה דלא קשה לדברי הש"ס דממ"ש הרמב"ם אע"פ שנעשית מצנה ברפואה זו וסד"א דשרי קמ"ל דאסור דהא שלא לשם מצנה נתפונן וילזה הוצרך לאשמועין לה גבי מילה אבל עכ"פ קשה מדברי הש"ס להאי סברא דלא קאסר אלא משום רפואה ואי תימא דמצד המילה לחוד אסור תיפוק לי בלאו טעמא דאין מעליו וקושיא זו נרגשת לעין כל רואה.

אכן קודם שנבא ליישב הקושיא שעל הט"ז צריך להשקיף בדברי הש"ף דמפרש דכונת ר"י והב"י ורמ"א בהאי דאסור למול הגוי משום רפואה וקשה לי לפי דבריו דממה שפתיב ר"י ו"ל דבר זה משם הגאונים דאסור למול הגוי שלא לשם גרות אי תימא כדבריו דטעם האיסור הוא מטעם רפואה דאין מעלין למה קאמר דבר זה ר"י משם הגאונים ולמה הב"י מיייתי לה בשם ר' ירוחם פניו דתלמוד ערוף פשוט הו"ל למיייתי מהש"ס ופשיטא לי דלא נתפונן בין ר' ירוחם בין הב"י והגאונים בעלי הדבר אלא לאסור למול אפילו בלא רפואה כלל ומאי דקשה מהש"ס בזה נ"ל לתרץ תירוץ נכון והוא דלעולם דאסור למול אפי' בלי טעם דמורנא וטעם אומר הש"ס לאפוקי משום מורנא הטעם הוא פאשר אבאר והוא דקשה אחר האמת לשינויאי דהש"ס דלא קמ"ל תנא דקתני ישראל מל הגוי לשם גר אלא לאפוקי לשם מורנא א"כ למה אשמועין התנא עיקר הדין בדיוק דהא האי דישאל מל הגוי לשם גר לית ביה חידוש בדין ומאי קמ"ל אלא דוקא לדיוקא דוקא לשם גר ולא לשם מורנא א"כ לימא בהדיא עיקר דבר ולמה יהיה העיקר באויר.

ולתרץ זה נראה לומר דגם במאי דקתני ישראל מל את הגוי לשם גר אית ביה חידוש בדינא והיינו אפילו אית ליה מורנא אם הגוי מתפונן להתגייר הגם דאית ליה מורנא וה"ק פאשר מל ישראל לגוי לשם גר אין שום דבר מונע בעולם וסד"א דסוף סוף אין מרפאין אותם דאין מעלין ואיכא איסורא כל עוד שלא מל מיהא עדיין לא איקרי גר ואיכא למימר דאין מלין בדאיכא מורנא כנז' קמ"ל דמלין אפי' איכא מורנא אבל אם מל אותו לשם מורנא אסור מטעם אין כו' ואי עביד לשם גר הגם דאיכא מורנא מלין והכי דייק הרמב"ם דקאמר וז"ל והגם דנעשית מצנה ברפואה זו פניו דלא פניו למצנה ע"כ.

דיוק מיהא אם נתפונן למצנה הגם דאיכא רפואה ליכא למיחש לשום חששאנשפיר וכפי זה לא קשיא מידי לעולם דגם בלי חששת איסור דרפואה דאין מעלין אסור מטעם חותם ב"ק בגוי טמא והטעם הנכון מפי האומ' יקנבל וטעם הש"ס דקאמר לאפוקי מורנא חידוש נקט לגבי דהיכא דמל לשם גירות דאפי' איכא מורנא שרי והש"ס הוכרח במעשיו לשינויאי דא דאי הנה אומר לאפוקי שלא לשם גירות דאסור להחתימו בבית קדש אי הנה פרכי' דליתני ליה בהדיא אין מלין את הגוי שלא לשם גירות כי זה הוא עיקר פונתו של התנא ולמה קתני להדיא דבר שאין בו נפקותא והעיקר בדיוק אבל השתא דנקט משום מורנא איכא חידוש גם במה דקתני להדיא דמלין לשם גרות אפי' איכא מורנא וכמ"ש וילעולם איכא למיחש למול הגוי בלא מורנא מטעם שכת' העט"ז והט"ז אלא דבאמת דטעם דנקט העט"ז בדבריו שלא להחתימו בבית קדש יותר נכון מטעם דנקט הט"ז בדבריו דמבעל סי' המילה וכמו שפתיבתי הדוחק בתחלת דבור זה.

והנר' לע"ד פתבתי וה' יראנו נפלאות מתורתו החביבה אלא שקשה למה שהעלינו דאסור למול הגוי שלא להחתימו וכו' ונהרי איתא בדברי רז"ל ע"פ אשר יאמר לכם יוסף תעשו ונ"ל ר' אבא אמר כפאן למול ע"כ.

הרי משמע דשרי למול לגוי דמסתמא לא נתגירו וקעד עזה"ד וישימו לו לבדו וכו' ולמצרים לבדם כי תועבה היא למצרים דעדיין ע"ז ופשיטא דנשארו בגיותם ונרא' פי טעם יוסף הנה מצד שלקח מבנותיהם לו לאשה אסנת בת פוטפירע וחרפה היא לישראל להתחתן עם בנות הערלים וזהו טעם בני יעקב שאמרו לשכם והגם פי המה בערמה דברו ע"ז הוא מיהא לגבי יעקב ע"ה מאי דעתיה בדברי בניו כשאמרו דבר זה דלדידיה לא אסיק אדעתיה שיעשו דבר זה לבא על העיר בטח כאשר גילה סופו שאמר עכרתם אותי כו' משמע דלא ידע פי בערמה דברו והספים לדברייהם של הבנים שאמרו להם למול הרי דיש טעם בדבר ועל הכל שפיר מפקינן דמותר למול הגוי כאשר מלו כל עיר גויים לכן נרא' לומר דשרי למול הגוי דוקא כשיש איזה סיבה טובה לישראל כהא דגבי שכם וגבי מצרים ואחר ההשקפה בדברי רבותינו נראה לומר כי שפיר מצינו למימר דאדעתא דגרות עבדו להו המצרים דהא גבי מצרים איתא בדברי רז"ל ונ"ל ויאמרו החייתנו חייתנו לא פתיב אלא החייתנו שנתן להם חיי עה"ז וחי עה"ב ע"כ.

הרי דאדעתא דגרות עבוד דאלת"ה פינו שיעדיין ע"ז אין להם עה"ב ואין לומר דאינהו סבור פשיטא היתה התורה כותבת מילי דריקניא ח"ו וכן הוא וטעם פי תועבה היא למצרים אפשר דהנהו הם השרים הגדולים שלא הוצרכו לקנות אנוכל וכו' וכיוצא בזה הרבה שאוכלין משולחן המלך וגבי שכם ונחמור שהכרחנו מדעתיה דיעקב אפשר דסבר יעקב דאגורי הוא דבעי לאגורינהו מעט מעט ולבטל ע"ז מהם ולקיים ז' מצות דב"נ אלא דלפי זה יראה מיהא דגוי ומחסידי אוה"ע דבעי למימהל עצמיה מהלינו ליה ונכון ועיין לקמן סי' רס"ח: סי' רס"ד ס"ד מל ולא פרע ולפי זה נ"ל דמי שמל ולא פרע וחיבוה אח"כ לפרוע צריף לברך אקב"ו על המילה כי זו היא עיקר המילה ועיין מה שפתבתי בחיבורי על הש"ס במס' שבת פ' כ"א דקמ"ל מתני' באו מל ולא פרע לגבי שבת דיתורא דמתני' היא לומר דכשם שצריף לחזור בשבת על ציצין המעפבין את המילה מבשר הערלה כן צריף לחזור ולחלל שבת על עור הפריעה אם הוא חופה וכו' פינו דעיקר המילה היא הפריעה ושייף שפיר לומר על המילה כי זו מיקרי נמי מילה: סי' רס"ה ס"א ואם אחרים כו' פשם שהכנסתו כו' נקט לשון נוכח ובנוסף הש"ס פשם שנקנס כו' הוא לשון הרמב"ם והטעם שנתפנו הרמב"ם בנסוח זה לברך גם אבי היגד שהוא יכניס בנו למצות כו' מה דלא נשמע מגירסת פשם שנקנס כו' יכנסו מה גם דכפי האמת אבי היגד הוא הצריף להתברך פי הוא שהוציא בנו ונתנו למוהל והוא שקיים המצוה למה יגרע מלברכו בהדי היגד לכן אין לזוז מנסוח זה: ס"ג גר שמל קודם כו' וקטן כו' כשמטיפין ממנו וכו' אין צריף ברכה וכן אנדרוגינוס הטעם דמילה משמע לשון חתיכה שיחתוף הערלה וזה אינו אלא מטיף ואיף יברך על המילה וגבי אנדרוגינוס התורה אמרה וילדה זכר כו' וביום הח' כו' זכר ודאי ולא אנדרוגינוס אלא דקשה לפי זה אמאי קאמר בש"ס במס' שבת דף קל"ה ת"ר ערלתו ודאי דוחה שבת ולא ספק ולא אנדרוגינוס אם אעיקרא דדינא לא קאמר קרא אלא זכר ודוקא וממילא אנדרוגינוס לא מהיכא ס"ד לחלל עליו שבת דאצטריף למעוטיה מערלתו ודאי וכו' ואם למ"ד אנדרוגינוס זכר הוא לדידיה מחללין את השבת ונראה דהוצרך הש"ס למיעוטא דערלתו משום דאיכא ריבוייא דכל זכר ותבא הסברא לומר דהיינו דמרבך כל לזה אצטריף למעטו במלת ערלתו ולעולם לאו זכר הוא ואתמעט מזכר אי לאו רבוייא דכל: ס"ד אבל ביוה"ד וט"ב שאין היולדת יכולה לטעום.

וקשה דבא"ח סי' תקנ"ד פתב לגבי ט"ב דכל הל' יום א"צ אנומד ובס' ב"ה תירץ דאפ"ה תתענה לשעות והמילה נעשית בבקר משום זריזין מקדימין כו' ע"כ ולא נהירא הן אמת דזריזין מקדימין וכו' אבל לבטל מצות הפוס מוטב לאחר מעט דכל היום פשר למילה ומה גם דבלאו הכי פבר פתב הרב עצמו פי נהגו למול אחר הקינות דהיינו אחר חצות וא"כ אין מקו' לדברי ב"ה ובט"ז פתב דסוף סוף הרי פתב רמ"א ו"ל כו' דנהגו הנשים להתענות וזה דחוק גדול דמרו קאי למאי דכתב רמ"א בהג"ה וכי תימא דגם מרו ידע להאי מנהגא הנה חושש להעלותו על ספר וממה דלא חש לכתבו ש"מ דלא חש ליה ועוד דאי תימא דהכ' קאי לצד המנהג הרי לא נהגו אלא באופן שאין מצטערות ויודעים בעצמם שיכולות לסבול א"כ מאי איירא ט"ב אפילו הג' צומות מתענות אם יכולות אם לא שתאמר דאיכא שלשה דדרגות הא' מצטערת ואין יכולות להתענות זה מותר אפילו בט"ב מצטערות קצת אבל יכולות לדחוק עצמן אין מתענות בג' צומות אבל בט"ב מתענות אין מצטערות אלא פאדם דעלמ' מתענות אפילו בג' צומות וזה דחוק.

ונראה פי להיות דאיכא מאן דסבר דהיינו שיעור פזית וקי"ל דכל דבר שטעון פוס צריף מלא לוגמיו שהוא יותר מפזית וכבר פסקינו דהיולדת אין מאכילין אותה ביוה"ד בבת אחת פשיעור אלא באופן דפטורה מדאורייתא ומרו שווי ליה יוה"ד וט"ב בדין זה וא"כ אינה יכולה לשנות רוב הכוס וכפי זה אין פאן פוס פי לא תוכל לשותו' מלא לוגמיו דשיעור הפוס ונהגם דפסק רמ"א בטעימ' הטינוק מעט בכוס של מיל' תספיק וא"כ לא בעי מלא לוגמיו בכוס זה ובמה דיהיב טעמא הט"ז וכמו שדייקו מדברי הרשב"א שהביא ב"י אג' אומר פי מרו לא פסק הכי ממה שהחליט שלא לעשות פוס בגימ' הנז' יוה"ד וט"ב ולא מהני טעימת תינוק ולא שאני ליה פל דבעי פוס בין מדאורייתא בין מהש"ס בין מהגאונים ולא פליגי דכל דתקון פעין דאורייתא תקון ובכל פוס בעי רוב רביעית עיין בא"ח סי' תקנ"ד ס"ט: ס"ה מי שיש לו ב' כו' אבל אם סח בגימ' או שלא הנה דעתו כו' בפ"ה תמה על רמ"א איך פתב לעיל בס' י"ט ס"ו וכאן פסק דב' תינוקות דינם אם נתפנון ונתן דעתו על הב' פדין השוחט דל"ש ותעלה הפרכה גם לב' וכיון שפן דשנים הם לדעתו א"כ אפילו לא נתפנון כמו שפיר' הרב לעיל אפי' לא הנה דעתו כו' ואג' אומר פי מעיקרא אין שם שום קנשי וכי רמ"א בהכרח לו לפסוק פבעל העיטור בהך מלתא דהשוחט דמסתמ' מביאין לו לשחוט ב' או ג' הוי פמצוי ואמדין דעתיה דס"ד לברך על מה שיביאו לו לשחוט ונהו ליה פפירות דאם הביאו לו מאותו המין אין צריף לברך עוד עליהם אבל על המילה אעיקרא דדינא אמדין דעתיה דלא תס"ד על אם יביאו לו עוד אחר דהוי פמלתא דלא שכיחא ממש אלא אי פמודעי ליה.

והגם דמדברי בעל העיטור משמע אפילו הביאום לפניו ואצ"ל שידע דאפ"ה צריף לברך על הב' ממה דיהיב טעמא פינון דאי אפשר למול ב' פאחד וכי בהכרח לרמ"א למיספר פבעל העיטור בכל פסקיו פינון דתרי פסקים ותרי סברות הוו לא חש רמ"א אלא לאידך סברא דלגבי שחיטה שוה דינה לאוכל פירו' אבל בהאדינא אחרנא דכיון דלא אפשר לממלהינהו לא פסק פנותיה ואין פאן צ"ע שהקשה הרב ולזה רמ"א ו"ל פתב בשם י"א דהיינו הפך סברת מרו מה שאין פן הכא דאזיל לשיטת מרו בדין זה ופשוט ולזה תמצא שהוציא מוצא המקום הוציא הספרת י"א דבסי' י"ט בשם ב"ה ונהך דהכא בשם רבינו ירוחם וכו' וליכא לשנויי דהגם דאי אפשר לממלהינהו מהני דעתיה אם נתפנון עליו חדא דהטעם מצד עצמו יכחיש זה ועוד תמצא דהטור ו"ל הביא חולק על דברי בעל העיטור סברת הרא"ש דקאמ' דמהני אם נתפנון כו' ואי תימא דאם נתפנון ויהיב דעתיה מהני

א"כ היינו דעת הרא"ש אלא ודאי דמשמעות הענין דיהיב טעמא פנין דא"א לממנהלינהו לא מהני דעתיה.

והנכון לשנויי על רמ"א הוא מה שפכתתי ותו לא מידי. ולענין דינא בהיכא דאיכא ב' מוקלים וכל אחד רוצה לברך לעצמו ברפת המילה ואינו רוצה לצאת בברפת חברו נ"ל דיכול שיכנין שלא לצאת בברפת חברו ויברך הוא על הב' ולא הוי בברכה שאינה צריכה והוי פהביאו להם יין בתוך המזון דכל אחד מברך לעצמו פדאי' בא"ח סי' קע"ד והגם דהתם טעמא הוא משום ספק שמא יענה אמן ויקדים קנה לנשט והגם דאמר המברך סברי מרנן ויפנו אז בית הבליעה עכ"ז פתב הרא"ש ו"ל דכל אחד יברך לעצמו והטעם שמא לא יפנה כמו שכתב הטעם בלחם חמודות ובט"ז עכ"ז שפיר מיתנין ראיה ממה שחלק רמ"א ואמר דאם סברי מרנן אחד מברך לכולם ויוציא כל השומעים ולא חיישינו לשמא לא יפנו ע"כ משמע שאינו בחיוב לומר סברי מרנן הגם דיוכל לאמר ואז לא בעי עוד לברך כל אחד.

ועדיין תרצה לחכמה בראיה זו סוף סוף משום אין בית הבליעה פנוי לא החמירו כ"כ דבהקרח לומר סברי ולפנות מה שא"כ בנדון דידן לזה מיתניא עוד ראיה מברכת המוציא דהסבו א' מברך לכלו אבל בהיכא דלא קבעו היסבה כל אחד מברך לעצמו ופסק מרן בא"ח סי' קס"ו סי"ג וז"ל היכא דלא קבעו מקום דאמרינו שכל אחד מברך לעצמו אם פינו המברך להוציאם והם פינונו לצאת יצאו ע"כ הרי דגם דיכולין לכנין ולהוציאם ולא יצטרכו לברך אפ"ה פינו שכל אחד מברך על הנאתו ועל מה שעושה יברך לעצמו והיינו ההפך שביין הסיבו ללא הסיבו דבהסיבו בהקרח דאחד מברך לכולם דהוי כולהו פאדום אחד אבל היכא דלא הסיבו אם ירצו דוקא והא דמאי לנדון דידן ממש.

עוד נראה דפשיטא דכל פי הא לא מיקרי ברכה שאינה צריכה ועיקרא דמלתא בהאי דברכי' שאינה צריכה נאמרה גבי קריאת כ"ג ביוה"ד דקאמר התם ונתי ס"ת אחר כו' אמר ר"ל משום ברכה שאינה צריכה שפבר יצא בקריאת התורה ולמה יביא עצמו לידי חיוב ברכה מחדש ואינה צריכה אבל בנ"ד אעיקרא דדינא לא מיפניו לצאת ותמיד הוא חייב בברכה ועיין מה שפכתתי בכונת ר"ל דקאמר ברכה שאינה צריכה בסימן רע"ט אלא דקשה להאי חילוק ממה דכתב מגן אברהם בא"ח סימן רי"א ס"ה ס"ק ט' וז"ל ונ"ל דמייירי בלחמניות דאם הוא תבשיל דגן כו' דאסור לגרום ברכה שאינה צריכה ע"כ משמע דהגם דאין ביזו פישור מקודם שיברך כל עוד שיוכל לברך ברכה א' ויפטר אין לברך ב' ואם עשה פן היא ברכה שאינה צריכה.

הן אמת דלעיקר הדין דכתבנא דבנדון דידן פינו דכל א' מברך ברכה א' ואין א' מברך ב' ברכות וכמו שהבאתי הראיה כנז' לא קשה מידי ועיקר הדין קאי כמ"ש אלא למהו חילוק שפכתתי גבי כ"ג מיהא הוי היפך דעת הרב המגן ואין להכריח לא כס' הרב ולא כמו שפכתתי ואין להוכיח ממה שכתב בא"ח סי' ח' ס"ה שכ' וז"ל אם ב' או ג' מתעטפים בטלית פאחת פלם מברכין ואם רצו א' מברך והאחרים יענו ע"כ.

דהתם יש לדחות דלהיות דעדיין לא ברך אחד מהם להוציא האחרים כל א' מברך ברכה הצריכה לו משא"כ אם אחד מהם מברך אין ראיה לומר שיניח האחד מלכנין לצאת לברך אח"כ אלא הראיה ממ"ש ואיכא עדיין לפרש אם הביאו התינוקות בבת אחת והושיבו ב' פסאות ומלין אותם כא' אי הוי פהיסיבו ואחד מברך לתרניהו ונראה פשוט דיכולין לברך כל א' לעצמו על מצנתו ולא דמי להסיבו דהא פבר פתבו הפוסקים וראיתם מהש"ס דדוקא בפת ויין הוא דעבוד

דין זה דשייך בו הסיבה והוי גידון זה דמילה כשאר כל דבר דלא הוי פת ויין ופשוט דהרשות בידם.

ואני אומר פי טוב הוא שלא לכונן לצאת בברכה של ראשון ויברך הגם דמרו פסק דיכול לעשות זה עכ"ז פשיטא דכיון שהם ב' מוהלים ואיפא קצת זמן שהמוהל הב' יושב ודומם בקרוב אתי לידי הסיח הדעת לכן טוב הוא שלא לכונן לצאת ויברך לעצמו: ס"י נותנין הערלה כו' מטעם שפכת הזוהר בסוד נחש עפר לחמו ומה שפכת רמ"א פי רוקקין דם המציצה אל העפר דוקא בחול אבל בשבת אסור ולא מהני מה שפכת מרו הקנת העפר מבע"י אלא דוקא כדי ליתן הערלה בעפר אבל להא מלתא לרקוק בעפר אסור מדינא ואיפא למיחש בהאי מלתא לחיוב חטאת לס' רבי וכדאיתא בש"ס מס' שבת פ"א י"ח ודלמא מאי אפר עפר דבר גיבול ע"כ.

והגם דפליג ר"י בר יאודה ופסק רמב"ם והרי"ף והרא"ש פותיה דלא מחייב עד שיגבל הא מיהא איסורא איפא דלא פליגי ר"י ארבי אלא בחיוב דא"א שתהיה פלוגתא בקצוות דמי איפא מדי דלמר חייב ולמר מותר לכן פשיטא דאין לעשות לכתחילה וליפא למימר כיון דאין פונתו לגבל אין להקפיד דהא הוי פסיק רישיה והא עדיפא ממה שפכת מגן אברהם בא"ח סי' שכ"א ס"ק י"ט וז"ל ונ"ל דאסור להשתין בטיט משום גיבול ע"כ ומה גם דהכא מתפנין וניחא ליה שייבא דם של מציצה בעפר מטעם הכונה מעיקר' מה שאין כן במשתין בטיט ומה שפסק מרו בא"ח סי' ש"ח סי' ל"ח וזה לשונו מכניס אדם מלא קנפתו עפר כו' לכסות צואה או רוק ע"כ.

דמשמע דליפא למיחש ברוק משום גיבול ברוק ליפא למפשט מינה להכא להתיירא דהתם מיירי ברוק עב פגון לחות הפה ונחיריים כמ"ש הרב בעל מ"א בא"ח סי' שי"א ס"ק ובכהאי גוונא ליפא למיחש לגיבול אבל ברוק צלול כמשקיה לא ומה גם לדין דמוצצין ביין פשיטא דאיפא למיחש: ובלאו האי טעמי נראה דשאני הדין דלכסות צואה ורוק דגרס' במס' שבת דף קכ"א וז"ל אמ"ר יהודה רוק דורסו לפי תומו ופי' רש"י וז"ל שאין מתפנין למרח ולאשוויי גומות אע"ג דממילא מרח הוא פי לא מכונן שרי משום פסיק רישיה ומודה ר"ש דאסור הכא שרי ליה משום מאיסותא ע"כ הרי דמשום מאיסותא שרי לאיסורא דמרח ה"נ מהאי טעמא הגם דינוח דההיא דקנפתו עפר לכסות הרוק אית ביה דררא דאיסורא דגיבול כיון דפסק הלכה ליפא אלא איסורא בעלמא ולא חיוב מציון למימר דהיתרא משום מאיסותא משא"כ בגידון דידן דמשקה המציצה אין בו משום מקאוס פי אין בו אלא יין ודם פשיטא דאין להתיר ומה גם דמציאות דידן אינו מכסה הרוק בעפר דאמרי' דשרינן ליה משום מאיסותא אלא מכסה העפר ברוק וצדיין הרוק ניכר וגם הדין דקאמר התם מר קשישא לר' אשי דאשפחיה דהנה מצטער בהבלא דא"ל לא סבר לה מר להא דתניא הרוצה לרביץ ביתו יביא עריבה מלא' ורוחץ פניו בנזית זו ידיו בנזית זו רגליו בנזית זו ונמצא הבית מתרביץ מאיליו א"ל לאו אדעתאי שם מוכח להדיא דנתינת מים בעפר מותר הא נמי צערא דהבלא התירו אבל בלא הכי לא שרי' ע"כ נלע"ד ברור מפל הני טעמי דכתובנא דאסיר ליתן משקה המציצה בעפר אלא ירוק על הארץ שאינו עפר תיחוח ועליו תבא ב"ט: סי' רס"ו ס"ב בהגה ומותר לטלטל האינומל וכו' לעד"ן בהקפד שגרי אסור לטלטל האינומל בין השמשות בשום אופן אפילו למול דהא אפילו איתרמי שלא מלו מי שנולד ביום ו' עד בין השמשות של ע"ש אסור למולו משום דהוי ספק כו' ואין מחללין שבת אלא שנימול בזמנו דכתיב ביום הח' וא"כ אין שום אופן למולו ב"ה והוקצה ב"ה אלא דהגם דמוקצה גמור הוא לכל השבת אפילו הכי התורה התיירא לדחות שבת בין לגבי מילה ואצ"ל לענין איסור טלטול ואחר שגמר המילה

הרי הוא באיסורו פדקאי קאי ואסור לטלטל אלא אפשר משום שלא יאבד יצניעהו שם במקומו מטעם שלא יבא לידי מניעה וכן נראה פשוט: שם ס"ז ואפ"ל אם הוא אביו נראה פי יש לחוש להא דאביו ומה גם אם הוא א' ושני דמשום רחמימותא פרחם אב רחמן יחוס ולא יאמן ידיו ונמצא מקלקל ובעיני ראייתי מזהל אומן ובקי שהיה מל את בנו והיה מתחזק ומתאמץ לקחת את הערלה ונתעפב בזה יותר ממנהגו וגם בפריעה א"כ איפא למיחש ומדברי מרן נראה פי אפ"ל הוא שני לו למול אפ"ל הכי שרי ונראה לתת טוב טעם נדעת והוא דהא תנו במסכת קידושין מצות הבן על האב למולו כו' ופסקה מרן סי' ר"ס וז"ל מצות עשה לאב למול את בנו וכיון שפן הוא ואמרה תורה וביום הח' ואפ"ל בשבת דדחי שבת א"כ אדידיה דאב קאי שימול אותו בשבת ומסתמא לאו בהכרח במוהלים קבועים שמלו כבר דוקא קא עסיק ואפ"ה אמרה תורה שימול בנו ביום השבת והיינו פסק מרן אלא דלפי זה אפ"ל יהיה לו זה בן ראשון ימול אותו ונראה דכיון דאנו דאיפא מזהל א' לפעמים מקלקל איפא למיחש ואין חילוק בין באב בין בשאר עלמא כלל ומעתה תו ליפא למיחש למה שכתב הטור בשם הר"א הלוי שהוא מכונן לתמן את בנו כו' מטעם שכתבתי: ס' י"ב ישראל שהמיר ונולד בן מישראלית מלין אותו אפ"ל בשבת פתב ב"ה דנקט ישראלית לאפוקי גויה ולא לאפוקי מומרת דה"ה מומרת מלין בנה ותמה עליו הש"י דלא משמע ליה הכי ודייק לשון בעל העיטור מהא דשמעתא שהביא הטור לשונו דקא יהיב טעמא וז"ל דלא מחזיקין אותו שיצא לת"ר פיון דאמו ישראלית ע"כ דהנה סד"א פיון דאביו מומר קמ"ל דבתר אמו דאינה מומרת ע"כ ולענ"ד לא נהירא דברי הש"י דהא פשיטא דגריעי הקראים ממומרים ומאיסי טובא ועליהם ארז"ל מורידין ולא מעלין וכמה גינו אותם חז"ל ואפ"ה פתב ב"ה בשם הרמב"ם ונהביאו הש"י בסמוך דבזמן שאין מראין לנו שגאה מלין בגיהם אפ"ל בשבת וכו' והכי אמר ר' האיי גאון ז"ל ע"כ וא"כ ישראל מומר שהוליד בן עם מומרת לא גרע ומה גם פי פשיטא מדקא חזינו ליה דבעו למימיהליה האב והאם וא"כ חפצין במצנה ופשיטא דמלין אפ"ל בשבת ואומרו בעל העיטור פיון דאמו ישראלית המכונן הגם שהיא מומרת ישראלית מיקרית ולאפוקי גויה ואם באנו לדייק בדברי הש"י שהפונה הוא ישראלית ממש ולא מומרת אם פן דייקינו בהכרח דאפ"ל הנולד מישראל ומומרת אסרינו לחלל עליו השבת מדקא תלי טעמא באם פיון דאמו כו' וא"כ מאי אירינא דקא' ישראל שנולד לו בן מעכו"ם אפ"ל נולד לו ממומרת אין מלין אותו בשבת דדוקא פיון דאמו ישראלית אבל אמו מומרת אפ"ל אביו ישראל לא אבל לפי פירושינו דהפונה היא פיון דאינו עיקרו מעכו"ם לא מחזיקין ליה שיצא לת"ר דאפשר שיחזור לשורשו ואפשר לדייק נמי מ"ט נקט האי לישאנא לא מחזיקין אותו שיצא לת"ר דהול"ל דמחזיקין אותו שיהיה בכשרות פיון דאמו ישראלית אלא פיון דאחר האמת אפ"ל מומרת קאמר לזה נקט לא מחזיקין שיצא לת"ר ולא ודאי שיהיה פשר אלא יש בו שייכות שיהיה ישראל והיינו נמי שכתב הרמב"ם גבי דינא דהקראי דדלמא נפיק ורעא מעליא והדרי בתשובה ומהאי טעמא נמי פסקינו למול אפ"ל בן מומר ומומרת ואפילו בשבת כדעת בן דק הבית פנ"ל ואע"ג דנראה לכאורה דמומרים גריעי מקראים מצד שהמומרים עובדים ע"ז נראה דאחר האמת נראה הקראים משפחת לה שעובדים ע"ז כהא דפוער לפוער דלא הוי עבודה גמורה אי נמי זיבוח וקטור ונישוק לע"ז שאין דרפה בכך דלא ידעי להא פיון דלא קא מאמיני בדברי רבותינו וא"כ כל מדה רעה בקראים ואפ"ל הכי חיישינו לשמא נפק מינייהו ברא מעלינא ה"נ הכא בנדון דידן: ס' י"ד יש לזהר שלא ימולו ב' מוהלים וכו' וכתב הט"ז וז"ל בב"י יליף לה מדגריסין פ' ר"א דמילה מהלקטין את המילה פי' כו' עד סוף הלשון דאיסורא איפא ואני אומר פי דברי הרב ב"י מוכרחים בדברי רש"י מדקאמר רש"י ז"ל

הואיל וכשהתחיל ברשות התחיל כו' ואי תימא דשרי להדיא למויל תינוק א' ב' מוהלים בשבת
הכי הול"ל פינו דעביד מצנה ונחבורה דבר שעשה מצנה עשה בה ונחברו ישלים וכו' דהא לפי
דאמרינו דב' גמולו א' בשבת בלאו טעמא דברשות עשה תיפוק ליה דלכתחילה יכול לעשות הכי
אלא ודאי דמה שדייק הב"י מדברי רש"י ז"ל פראי מוצק ונהגם דזה שאמר אמאי חייב יכול
לדחות הרב עכ"ז מה שפתי מוכרח וא"כ אסור למויל תינוק א' ב' מוהלים ומה שהקשה הרב
אי תימא דאסור פינו דאיכא סבא דאסור מאן לימא לן דלא תיהוי הסבא גם לחיוב אין קושי
בזה דהא אודי לי מיהת בהיכא דמל ולא פגע בשבת דלא נעשית מצות המילה דפשיטא דאי שגג
מיהא אסורא איכא וליכא מאן דפליג וכינון שפן הרי דשפיר איכא למיסב דלכתחילה אסור למויל
חצי מילה פינו דמצי למיתי לידי אסור אבל להיות חייב לא פשיטא פינו דברשות אתחיל למויל
ואיכא מציאות שאחר ישלים הסבא מחייבת דפטור דמימר אמר אנא עבדית פלגא כו' והיינו
דדייק רש"י פלומר הואיל והתחיל ברשות אין מי שחייב בזה והדברים נשמעים לכל שומעם
אלא דנראה לי דמפל סוגיין ליכא להוכיח מידי דסוגיין איירי שלא סיימוה למצות מילה אלא
דחד עשה מילה ולא פגע ונשארת מילה בלא פריעה ובזה כ"ע מודים דאסורא מיהא איכא דדחי
ליה שבת בלי קיום מצנה ובכה"ג קאמר רש"י הואיל וכשהתחיל ברשות דהא פינו דלא אתעבידא
מצנה אליכא דכ"ע חילול שבת איכא אי לאו מטעם דברשות עבד אבל לעולם דהיכא דאיכא
אינד דמנומן למיעבד פריעה תכף ומיד שפיר דמי לעבודה דכל א' עביד חלק א' מהמצנה פמו
שכ' רמ"א ושרי אלא דנראה הוא פינו דהויא מצנה שיכול א' לעשות תכף ומיד למה יצטרכו
להביא עצמן לידי ספק אסור ומי יכריחו לזה ולא דמי לעבודה דכהנים זריזים הם משא"כ גבי
מילה לאו כ"ע גמירי אי גבי עבודה שאני כדי שתעשה העבודה בזריזות משא"כ גבי מילה
דא"א שתעשה הפריעה אלא אחר המילה וכינון שפן המתחיל הוא יסיים ודוק: פתב הש"ך ז"ל
פתוב בס' ב"ה ז"ל פתב הרשב"ץ בתשובה על הא דתניא אין מפליגין בספינה פחות מג' ימים
כו' דטעמא שא"א שלא יבא לידי חילול שבת דג' ימים קודם שבת מיקרי שבת דמפאן יש ללמוד
שאסור למויל הגר ביום ה' שלא יבא יום שלישי בשבת ויצטרף לחלל שבת וכן תינוק שחלה כו'
עכ"ל ואין דבריו נראין דהא אמרינו במס' שבת דהא דאין מפליגין בספינה דוקא לדבר רשות
אבל לדבר של מצנה ש"ד והוא מוספ' בכל הפוסקים כמ"ש בא"ח סימ' ר"מ וה"נ אין לה דבר
מצנה גדול מזה עכ"ל הש"ך ולעד"ן דלא קשה מידי לדברי הרשב"ץ מההיא לדבר מצנה דאפשר
דסבר דדוקא דבר מצנה דאפשר שתתבטל אם לא ילך עכשיו אבל אם יקיים המצנה אח"כ הו"ל
כדבר הרשות וגם לס' ר"ת דפירש להשתכר בסחורה הוי דבר של מצנה ולא הוי דבר רשות אלא
לטייל הגם דיספור פותיה בהא דסחורה עכ"ז דוקא אם לא תתקיים אח"כ אבל אם תמצא אחר
כך כהא דמילה חשיב לה הרב כדבר הרשות ועוד פשיטא דלא קשיא מידי מההיא דא"ח סי'
רמ"א דההיא גמי קאמר ופוסק עמו שישבות ואם אח"כ לא ישבות אין בכך פלוג ע"כ ונהגם
דפליג רשב"ג התם ואומר דלא בעינו שייפסוק עמו עכ"ז פסק הרמב"ם בהא פרבגו וכן פסק מרן
ונהגם דקי"ל כל מקום שישנה רשב"ג במשנתנו כו' דוקא במשנה אבל בכריתא לפעמים לא
פסקינן פותיה וא"כ דוקא פסק אבל בלא פסק אסור הגם דהוי לדבר מצנה פינו דמהשתא ידע
ודאי דמחלל כשהוא בלא פסק אסור והויא כהא דהכא ממש דכתב הרב ודייק לו' והוי כמתנה
לחלל שבת דעדיפא לאסור ופשוט דלא קשה מידי ואדרבה ראיה לאסור: פתב עוד הש"ך ז"ל וזה
תורף דבריו ועוד לס' ה"ה והרמב"ן והרשב"א דיום ב' מסוכן יותר לדידהו בהכרח לומר דלא
ס"ל הא דרשב"ץ דא"כ אדתי פ"ר א דמילה קטן נמול לח' ולט' ולי"ב לא פחות ולא יותר ליתני

נולד יום ב' בין השמשו' וקל ר"ה ביום ג' וד' נזמול ל"ד ולמה פסק לא פחות ולא יותר מי"ב עכ"ד וצריך להגיה בדברי ל"ד במקום ט"ו כי לא משפח' ליה שיהיה נזמול לט"ו בשום אופן.

ונראה לנישב קושית הרב הגם דקושיא זו ליתא אלא לסברת רמב"ן והרשב"א וכיוצא דקיימבסברתם עכ"ז יכולין לתרץ לסברתם דאיכא הפרש אי אידחי מחמתיה לא ידחה מחמת יומא דאי אידחי מחמת התינוק דהנה חולה וכדומה הרי חל עליו שמיני ואיהו לא חזי ולזה כד חל עליה לממחליה שנתרפא ביום ה' הרי פקע מיניה מילה בזמנה דעבר עליו יום ח' דראוי למול ולא נזמול אבל בהא דלא עבר עליה יום ח' שראוי למילה פהא דנולד בין השמשות ושני ימים של ר"ה לא עבר עליו ח' דראוי למול בו מצד היום ועדין הוי פלא הגיע לזמנו בזה הגם דמטא זמניה ביום ה' מלין אותו דהני כח' דידיה והגם דלא דחי שבת טעמא משום גזירת הפתוב דדוקא מילה בזמנה דחיא שבת ולא שלא בזמנה אבל להא מלתא מיהא מחשיב בזמנה דאינו מחלל שבת ונראה להביא ראיה ממה דכתבו התוס' בהגיגה ד"ה איזהו קטן כו' דקא אמרי וז"ל משם והלאה הו"ל הגיע לחינוך ומדרבנן הוא דמחייב ומביא קרבנו נדבה ולמ"ד אין קרבן בי"ט אין קרבין עד למחר.

אף קשה למ"ד תשלומין דא' ניהו פיון דלא מצי קריב בא' תו לא קריב כדא' לגבי חגר שנתפשט וי"ל גברא לא חזי הלכך פיון דלא חזי בב' אבל הכא פל חיוב שיש בב' ישנו בא' אלא משום שאינו היום ראוי עקשו ע"כ הרי חילוק עצמו שפתבנו: הלכות עבדים.

סימן רס"ז ס' ז"ך וצריך גט שחרור היא סברת רע"ק וקי"ל הלכה כרע"ק מחברו ואע"ג דאיכא מכריע פתב הרי"ף דבברייתא לא סמכינן אמכריע ועוד מדאשפחון דקאמר הש"ס ה"תם בגיטין דף מ"ג פד פעי מעופב גט שחרור כו' קא מפשיט ליה מההיא דנותן ליה דמי שנו ודחי לה דילמא ה"היא כמ"ד לא פעי גט שחרור משמע דלא מסיק הש"ס בדעתיה להלכה אלא דבעינן גט שחרור וכיון שפן סובר הש"ס ה"כי קי"ל להלכתא: ס' ל"ו בכל אלו אינו יוצא לחירות עד שיעשה האדון בכונה לפיכך אם פיון לזרוק אבן בפיהמה ונפלה בעבד וחתכה אצבעו כו' אינו יצל"ח וכן אם הושיט ידו למעי שפחתו וסימא עין עופר שבמעיה אינו יצל"ח שהרי לא ידע דבר שיתפנון לו אבל אם ה"ה רבו רופא וא"ל כחול עיני וסמאה יצל"ח שהרי פיון לאבר ע"כ הוא לשון הטור בשם הרמב"ם ז"ל אלא שהטור לא פתב שהרי לא ידע דבר שיתפנון לו והאמת הוא מלשון הרמב"ם אלא מה שכתב הטור ומרן בסיום הדבר שהרי פיון לאבר אינו פתוב פן בדברי הרמב"ם באשר אעתיק לשונו בסמוך בס"ד.

וקודם אעתיק לפניך מקורו של דברים גרסי' בפ"ק דקדושין וז"ל ת"ר ה"ה רבו רופא וא"ל העבד לכהול עינו כו' שחק באדון ויצא לחירות רשב"ג אומר ושחתה עד שיתפנון לשחתה ורבנן האי ושחתה כו' מפעי ליה לכדמניא ר"א אומר הרי שהושיט ידו למעי שפחתו וסימא עין עופר פטור מ"ט אמר קרא ושחתה כו' וגרסי' בפ"ב דב"ב דף כ"ו אמר רבא ה"ה אבן מונחת לו בחיקו ולא הפיר בה ועמד ונפלה לענין נזיקין כו' לענין עבד פלוגתא דרבנן ורשב"ג ע"כ והקשו התוס' א"ף קאמר רבא נפלה מחיקו האבן דסברי רבנן דחייב הרי רבנן נמי דרשי ושחתה להושיט ידו למעי שפחתו וסימא עינו דפטור ותירצו דלא פטרי רבנן אלא בנתפנון לטובתו של עבד והא דהושיט ידו למעי שפחתו נתפנון לטובתו של עבד ובהא דוקא פטרי אם לא נתפנון נמי לעין ע"כ פירוש דמסתמא למה יכניס האדון ידו למעיה אם לא לצורך העופר ולא הנצרה לפ' זה וקשה לי לדבריהם ז"ל מי לא עסקינו דאפי' נתפנון לטובת השפחה ואפילו להרע לעבד כגון דהנה מצער לה והא

מלתא מסתמא נמי הנייה דלא אצטריף לפרשה דשקולין הם הטעמים או לטובת התינוק או לטובת השפחה ובכל גוונא קאמר סתם דיצל"ח ואם נאמר דכונת התו' לומר אפי' נתפונן לטובת השפחה ולא לטובת העבד אפי' הכי מיקרי שפיר דנתפונן לטובה דסוף סוף לא להשחית נתפונן ולא נתפונן לנגוע באבר ולזה לא יצל"ח הגם דזה אין בו ממש עכ"ז קשה עוד דא"כ לדברי התוס' ה"ה אם נתפונן לרפאתו באזנו או במקום אחר וסימא את עינו מכ"ש שלא יצא לחירות פיון שנתפונן לרפואה ולא נתפונן לאבר עצמו וא"כ למה לא נקט התנא כה"ג שהוא הענין מבואר בהדיא טעם הפיטור של האדון ומה גם דעל התנא ג"כ תיקשי דלמה הלך להביא עצות מרחוק ומציאות דלא שכיח אם לא שתאמר דלא אשפחון מציאות ונהרי שלף לפניה דוקא נתפונן לרפאת את עינו וסימאה אכל לרפאת ראשו או איזה אבר אחר וסימא עינו פיטור וידניק לה מפלוגתיהו ונ"ל לישוב דבהכרח דסברי התוס' נתפונן לרפאת אזנו וכדומה וסימא עינו יצל"ח ג"כ דהא לגבי הא דעינו מיהא לא נתפונן לטובתו ולא קאמרין דיצל"ח אלא דוקא בהא דנתפונן להוציא העובר שהוא לטובת פללות העובר וגם עינו בכלל בכה"ג הוא דלא יצל"ח אכל נתפונן למקום אחר דוקא יצל"ח והיינו טעמא דטרח תנא להמציא מציאות זה דאין מציאות מבלעדו כנז' והשתא לא קשה אלא מי יאמר דטעם הברייתא דקתני הכניס ידו כו' הוא דוקא לטובת העבד ונהרי"ף השמיט ברייתא דר"א דמוקי לה הש"ס כסב' רבנן לפטור האדון בהיכא דהושיט ידו למעי שפחתו והביא הדיא דרבא וצ"ע למה השמיטה דנראה דרבנן לא פטרי גם בהא ומה גם דהביא דברי רבא וראיתי להר"ן שהעלים עין מתת טעם להרי"ף אלא דכתב דבש"ס קאמר ולרבנן כו' ופשיטא דהרי"ף לא יסמוך עלי בהלכות לבקש דברי הש"ס זולת מה שפכת הוא ז"ל בהלכות וראיתי להרא"ש שפכת להו ברייתא דר"א באנפי נפשה ת"ר רא"א וכו' ולא.

קאמר ולרבנן האי ושחטה מאי וכו' לכדתניא פדאיתא בש"ס משמע דהכי היתה לו הגירסא דהש"ס הוא דמיייתי לה ולא לר' רבנן ואפשר לאוקומה לר' רשב"ג דסובר בעיניו נמי שיתפונן לעין ונהרי לא נתפונן אכל לר' רבנן בכל גוונא יצל"ח ונראה פי בהכרח זו היא גירסת הרי"ף ומההיא מימרא דרבא הוכרח לאוקומי ההיא ברייתא פרשב"ג ולזה פיון דפסק הלכה פחכמים דרשב"ג השמיטה מהלכות ופשוט.

ואעתיק לפניה דברי הרמב"ם מהלכות עבדים פ"ה וז"ל הפיל שן עבדו בלא פונה פגון שזרק אבן בבהמה ונפלה בעבד והפיל שינו כו' לא יצל"ח שנאמר אם שן עבדו יפיל עד שיתפונן הושיט ידו למעי שפחתו וסימא עין העובר שבמעיה לא יצל"ח שהרי לא ידע דבר שיתפונן לו הרי שהיה רבו רופא ואמר לו חתור לי שיני או פחול עיני וסימא שחוק באדון ויצל"ח שאעפ"י שלא נתפונן להזיק הרי דנתפונן לנגוע באיברי העבד ונסתפן בהם ואצ"ל אם היתה עין העבד כואבת והיה רבו אומן ועקרה לו שהרי יצא לחירות עכ"ל רמב"ם וצריף לדעת לר' רמב"ם שפכת זרק אבן בבהמה ונפלה בעבד וכו' לא יצל"ח מאי דעתיה במציאות דרבא דהיתה לו אבן בחיקו וכו' דמשמע מדבריו אדרבה אפילו בכה"ג דנתפונן להרע מיהא לבהמה פיטור ואצ"ל אם לא נתפונן פלל אלא נפלה אבן מחיקו כו' וסימא עין עבדו דהיינו דברי רבא דלא יצל"ח והוי הפך דברי רבא והשתא הוי רמב"ם פליג אמאי דפסק הרי"ף ז"ל בהלכות וצ"ע להרמב"ם ז"ל דאיך פסק הפך דברי רבא והוא מוסכם בש"ס אי נמי נאמר לעולם דמודה רמב"ם בנפלה אבן מחיקו מציאות דרבא דיצל"ח לר' רבנן והכא דקאמר נתפונן לבהמה דלא יצל"ח הטעם הוא משום דבירר דעתו להדיא דדוקא לבהמה ולא לשום מקום אחר ונהרי כאלו אמר להדיא דלא בעי לעבד משא"כ נפלה מחיקו דהוי סתמא וכיון דנפלה בעבד ונהרי לא הופך להדיא דלא בעי לעבד בכה"ג יצל"ח ולזה דייק רמב"ם דוקא

מצייאות דנתפונן לבהמה לדייק כנו' דשלל העבד להדיא ולא מסתמא דממילא עבד בכלל ולא הושלל מדעתו ואם נאמר להכריח כפי' זה פי היכי דלא תיקשי מדברי רבא לס' רמב"ם הרי עדיין קשה למה לא מסיים רמב"ם דין זה להדיא ולומר וכן היתה בחיקו אבן ונפלה וסימא עינו דעבד יצל"ח הן אמת דהא מלתא תאמר דגם בברייתא תקשה אמאי רבנן קאמרי הנה רבו רופא וכו' לישמועין הא דנפלה האבן ממנו דחידוש הוא כו' הא לא קשה דסד"א פיון שהוא מכונן לטובתו של עבד לרפאתו אימא דלא יצל"ח קמ"ל וסבר התנא דהוא הדין ורבא הוא דחידש לנו כל זה דהכל א' ולא הייתי יודע מדעתך אי לאו רבא ונהראיה דהוצרכוהו לפרוה ולשנויי דמשמע דמסתמא אדרבה לא משמע דברי רבא וא"כ הו"ל להרמב"ם ו"ל לאשמועין ומה גם דאמר מלתא בדבריו הא דכיון לזרוק בבהמה ואי פנים לומ' דכ"ש נפלה אבן מחיקו וכדכתובנא בהכרח הו"ל לפרושי ופשיטא דעכ"פ לא עדיף לאשמועין מלתא דשמעין לה מאמורא ולפחו' לשמוע' תרניהו אבל אם הנה רבו רופא כו' וכן אם היתה לו אבן בחיקו כו' ומה דאשמועין ברישא נמי מצייאות חדש דהמציא מדעתו הו"ל לאשמוע' בסי' מצייאות הנאמר בש"ס וא"כ פשיטא דמדלא קא' לה משמע דלא סבר לה אם פן ממ"נ קשה לסברת הרמב"ם וראיתי לכ"מ שכתב שתקמה על הרמב"ם איך פסק דלא יצל"ח היפך דברי רבא ומשני דרמב"ם נראה לו דמה ענין לומר דהיינו פלוגתא דרבנן ורשב"ג דלא איפליגו אלא בהיכא דנתפון לנגוע בשן ועין של עבד משא"כ בהא דהיתה לו אבן כו' ולכן נראה לי דהרמב"ם מפרש דברי רבא דהיינו פלוגתא פי' אפי' לפי פלוגתא דרבנן ורשב"ג פטור לכ"ע ועוד י"ל דסובר רבינו דהיה דרבא פליגא אההיא דמס' קדושין דקא' והאי ושחטה מאי עבדי ליה רבנן וכו' מ"ל להושיט ידו למעי שפחתו וכו' דלא יצל"ח וכןתה דהיה דקדושין נקטינן בדין ויע"ל דהא דקאמר רבא פלוגתא דרבנן כו' פי' דלכאורה פה משמע ולא לקושטא דמלתא עכ"ל ודבריו ה"א הג' שבילים פלם בחזקת ספנה דרף הא' והג' אין צריך לדחותם פי' כל רואה ירחיק וגם הוא ו"ל הרגיש בזה אלא דהוכרח לשנויי ודרף הב' ג"כ דחוק פיון דרבא דבריו מוספמים קשה סתמא דתלמודא אסתמא דתלמודא ופשיטא דכל מה דחזינו לחלק ולשנויי משנינן והכא פשיטא דאיכא לשנויי דשאני ההיא דקא' דמודו רבנן דעכ"פ לא נתפון לרעה אב"א כמו שכתבו התוס' שנתפון לטובת העבד להוציא אב"א למה שכתבתי דמציינן לומר דטעם דהושיט ידו למעי שפחתו הוא לטובת השפחה נמי באיזה אופן שיהיה לא נתפון מיהא אלא לטובה ויש לו רשות להכנסה זו ונהגם דיש להקשות מה שהקשיתי לעיל יותר יכול לסבול הקושיות הפתובים לעיל מלהקשות סתמא דש"ס אדברי רבא דמוספמים משא"כ הא דנפלה אבן מחיקו דכיון דאין בו אלא רעה הגם דלא איכונן אמרינן דיצל"ח והיינו ס' רבא פי היכי דלא ליקשי סתמא דש"ס ועוד קשה לסברת רבא הדר פרוה הש"ס האי ושחטה לרבנן מאי עבדי ליה ובהכרח לשנויי פדעת הש"ס והדרא קושיא וע"ק על כל פנים אמאי לא קאמר רמב"ם להא דרבא להביא בפסקיו לומר דלא יצל"ח הן אמת הא לא קשיא לפי מה שפירשתי דנקט לרבותא דנתפון לזרוק ואצ"ל שלא הפיר בה ונפלה מחיקו אלא דעדיין קשה כנו' ופשיטא דיותר נוכל לסבול הדרף הב' שכתבתי בדברי הרמב"ם דאתי מוספם לדברי רבא הגם דקשה מה שהקשיתי עליו מלומר פדברים הללו ועוד תמהתי על הכ"מ איך העלים עין להקשות לפי מה שפי' בהרמב"ם דמסיק בסוגיא דקדושין דרבנן דרשי ושחטה כו' א"כ אמאי הרמב"ם הניח קרא דמניה דרשי ליה רבנן דהיינו ושחטה ובה לעצמו דרשה חדשה דקאמר דכתיב אם שן כו' יפיל עד שיתכונן ע"כ.

וְלִימָא מַה דְקַתְנִי בְהַדְיָא דְכַתִּיב וְשַׁחַתָּה עַד כּו' וְלָמָּה הַכ"מ הָעֲלִים מְדַעַת טַעַם לְזֶה. וְנִרְא' לּוּמ' דְרַף נְכוּן בְּפִי הַש"ס דְקַא רְבָא הֵיטָה לּו אֲבָן כּו' הֵינְנו פְּלוּגְמִינְהוּ כּו' וְהוּא שְׁתַּמְצָא דְקַאֲמַר הַש"ס בְּקִדּוּשֵׁי בֵּית דְקַא וְרַבְּנָן וְשַׁחַתָּה מֵאִי כּו' מְבַעֵי לֵיהּ וְכו' הִדְר בְּעֵי הַש"ס וְרַבְּנָן ג' וְכו' וּמְשַׁנֵּי דְרִישׁ וְשַׁחַת וְשַׁחַתָּה לֹא דְרִישֵׁי ע"כ.

צְרִיף אַתָּה לְדַעַת פִּי פְּשִׁיטָא דְאִין הֶכְרַח לּוּמ' דְרַבְּנָן ג' דְרִישׁ וְשַׁחַת וְשַׁחַתָּה וְנִפְקָא מִינָהּ לַעֲנִין דִּינָא דְסוּבְר בְּה נְמִי דְהוּשִׁיט יָדוּ לְמַעֵי שְׁפַחְתּוּ דְלֹא יַצִּל"ח פְּרַבְּנָן אֲלֵא דְרַף הַש"ס מְסַתְּמָא פֶּל עוּד דְמַצִּי דְלֹא לְאִפּוּשֵׁי פְּלוּגְמָא הֵכִי עֵבִיד אֲבָל אִין הֶכְרַח בְּדַבְּרֵי דְמַצִּינָן לְמִימַר דְרַבְּנָן ג' פְּלִיג ג"כ בְּהָא וְיִסְפֹּר דְלֹא יַצִּל"ח וְהַש"ס לֹא קַאֲמַר אֲלֵא בְּדַרְךָ אַת"ל דְאֲמַרִי דַכ"ע מוֹדִים בְּהָא דְהוּשִׁיט יָדוּ דְפֶטוּר אַפ"ה מְצִי לִישׁוּבֵי דְבְרֵי רַבְּנָן ג' וְאִינוּ מְוַכְרַח דְמִי יִכְרִיחֵנוּ לּוּמַר בְּנוֹדַי דְמוֹדָה רַבְּנָן ג' לְרַבְּנָן דְלֹא יַצִּל"ח וְהֵינְנו דַעַת רְבָא דְקַא בְּמ' קַמָּא דְהֵיטָה לּוּ אֲבָן כּו' הֵינְנו פְּלוּגְמִינְהוּ וְכו' פִי דְסוּבְר רְבָא מִי יִכְרִיחֵנוּ לּוּ דְסוּבְר רַבְּנָן ג' לְמַדְרַשׁ וְשַׁחַת וְשַׁחַתָּה וְהִיא נְבוּאָה אִי נְמִי מְאִינָה טַעַם דִּיהֵיטָה סְבַר לֵה דְכָשֵׁם דְאֲמַרִי לְרַבְּנָן לֹא דְרִישֵׁי וְשַׁחַת וְשַׁחַתָּה ה"נ לְרַבְּנָן ג' מְסַתְּמָא וְהָא דְהוּשִׁיט יָדוּ וְהָא נְמִי דְהֵיטָה לּוּ אֲבָן וְכו' דְדְמִי מְמַשׁ לְהוּשִׁיט יָדוּ כּו' פֶּאֶשֶׁר אֲבָאָר בַּס"ד פְּלִיגִי ג"כ רַבְּנָן וְרַבְּנָן ג' לְרַבְּנָן לֹא יַצִּלִּים וְרַבְּנָן ג' יַצִּל"ח וְכֵּן נְבִיא לְבִיאוּר דְבְרֵי הַרְמַב"ם וְהֵכִי פִי וְהוּא דְסוּבְר דְהָא דְנִתְפַּוּן לְבַהֲמָה הוּא דְבַר מְוַסְפֵּם דַכ"ע לֹא אִיפְּלִיגוּ בְּזֶה רַבְּנָן וְרַבְּנָן ג' מְטַעְמָא דְקַא דָּאָם שֵׁן עֵבִידוּ יִפִּיל וְכו' וּבִין דְהוּשִׁיט יָדוּ וּבִינְרָא בְּהַדְיָא דְלֹא בְּעֵי לְעֵבִיד פֶּטוּר וְלֹא יַצִּל"ח וְלִזֶּה דִינִיק לֵה הֶרַב מְקַרָּא דָּאָם שֵׁן עֵבִידוּ יִפִּיל אֲלֵא דְפְּלוּגְמִינְהוּ דְרַבְּנָן וְרַבְּנָן ג' בְּחַד גּוּוּנָא דְהֵינְנו מִילַת וְשַׁחַתָּה דְלְרַבְּנָן עַד שְׁיִתְפַּוּן לְעֵבִיד עֲצָמוּ וּבְמֵאִי אִם לְאִפּוּקִי נִתְפַּוּן לְבַהֲמָה וְסִימָא הָעֵבִיד הֵרִי דְרִישֵׁינָן לֵה מֵאָם שֵׁן עֵבִידוּ וְהָא מְלִתָּא דְשׁוּנָא לְתַרְוִינְהוּ בִין לְרַבְּנָן וּבִין לְרַבְּנָן ג' אֲלֵא וְדַאי בַכּה"ג דְהַכְּנִיס יָדוּ לְמַעֵי הַשְּׁפַחָה דְהֵרִי נּוֹגַע בְּעֵבִיד מְמַשׁ וְאִפְּלִי הֵכִי פֶטוּר עַד שְׁיַדַע דְבַר שְׁיִתְפַּוּן לּוּ וְהָא לֹא מְצִי לִידַע בְּמַעֵי שְׁפַחְתּוּ וְזֶהוּ שְׁדִינִיק רַמְב"ם ז"ל בְּלִשׁוֹנוֹ שְׁהֵרִי לֹא יַדַע דְבַר שְׁיִתְפַּוּן לּוּ וְזֶהוּ מַה שְׁדַרְשׁוּ רַבְּנָן מִמִּילַת וְשַׁחַתָּה וְלִזֶּה נְמִי מְתַרְצָא דְלָמָּה בְּקַשׁ לְהִבִּיא עֲצוֹת מְרַחוּק וּמְצִיאוֹת חֲדַשׁ וְרַחוּק וּבְזֶה אֲתִי שְׁפִיר.

וְרַבְּנָן ג' סוּבְר דְהָא וְשַׁחַתָּה לֹא לְמַעוּטִי זֶה הוּא דְאֲתָא אֲלֵא לְמַעוּטִי כַה"ג דְנִתְפַּוּן לְטוֹבַת הָאֲבָר כְּהָא שְׁהֵי רַבּוּ רּוֹפֵא שְׁהֵי לְטוֹבַת הָעֵבִיד לְרַפְּאוּתוֹ וּכְפִי זֶה לְרַבְּנָן ג' דְמַפִּיק לְהָא מְלָה דְמִינָה דְרִישֵׁי רַבְּנָן לְמַעַט הוּשִׁיט יָדוּ לְמַעֵי שְׁפַחְתּוּ לְהֵיטָה לְרַפְּאוּתוֹ מְנָא לֵיהּ לְמַעַט הָא דְהוּשִׁיט יָדוּ כּו' דְהָא מְדַרְבְּנָן נְשַׁמַּע לְרַבְּנָן ג' מְדַקָּא מְצַרִּיכִי קַרָּא לְהֵכִי ש"מ דְלְרַבְּנָן ג' דְמַפִּיק לְהָא מְלָה לְדְרַשָּׁא אַחֲרִיתִי הָא לִית לֵיהּ וְהָא בְּהָא תְּלִיא וְהָרֵאָה דְהַש"ס בְּעֵי לְרַבְּנָן ג' מְנָא לֵיהּ נְשַׁמַּע דְצָרִיף קַרָּא לְהֵכִי וּמַה דְמְשַׁנֵּי הַש"ס דּוּשַׁחַת וְשַׁחַתָּה כְּבַר פִּירְשִׁיתִי דְאִינוּ מְוַכְרַח וְלֹא סְבַר לֵה רְבָא הָעוֹלָה מְפִירוּשֵׁינוּ זֶה הוּא דְלְרַבְּנָן ג' לִית לֵיהּ הֵהִיא דְהוּשִׁיט יָדוּ כּו' דְפֶטוּר וּבְהִיכָא דְנִתְפַּוּן שְׁלֵא לְטוֹבַת הָעֵבִיד יַצִּל"ח וְהִדְר לְהֵיטָה רַבְּנָן ג' לְחוּמְרָא וְרַבְּנָן לְקוּלָּא וְלִזֶּה פֶסֶק רַמְב"ם כְּרַבְּנָן בִּין לְקוּלָּא בִין לְחוּמְרָא.

וְהוּא מַה שְׁפַתְב הוּשִׁיט יָדוּ לְמַעֵי שְׁפַחְתּוּ כּו' לְקוּלָּא כְּרַבְּנָן וְהֵרִי שְׁהֵי רַבּוּ רּוֹפֵא כּו' לְחוּמְרָא כְּרַבְּנָן כְּנֹז' וּפִירוּשָׁא דְמְלִתָּא דְדְבְרֵי רְבָא הֵכִי הוּא הֵיטָה לּוּ אֲבָן בְּחִיקוּ וְלֹא הִפִּיר בְּה וְנִפְלָה מְחִיקוּ פִירו' שְׁלֵא הִפִּיר מְעוֹלָם שְׁהֵיטָה בְּחִיקוּ וְנִפְלָה בְּלֹא יַדִיעַתּוּ בְּאִנְפּוֹ דְאִין פֶּאֶן רְמִז דְבַר דְאֲמַרִינָן כְּאֵלּוּ יַדַע וְהוּי מְמַשׁ דּוּמִיָּא דְהַכְּנִיס יָדוּ לְמַעֵי שְׁפַחְתּוּ כְּנֹז' וּכְטַעְמָא דִּיהִיב הַרְמַב"ם שְׁהֵרִי לֹא יַדַע דְבַר שְׁיִתְפַּוּן לּוּ ה"נ מְמַשׁ הֵרִי לֹא יַדַע דְבַר שְׁיִתְפַּוּן לּוּ כְּנֹז' דַמ"ש וְהוּא מְצִיאוֹת אַחַר הַכְּנִיס יָדוּ

למען שפחתו והיתה לו אבן טמונה בחיקו ואו' פלוגתא דרבנן ה"פ על דרף שפי' דלרבנן לא יצל"ח מטעם הנז' ולרשב"ג יצל"ח ושפיר ולא תיקשי השתא אמאי רמב"ם לא הזכיר ההיא דהיתה לו אבן דהיה עצמה היא מציאות דהכניס ידו וטעם דרבא דנקט האי מציאות לאשמועין דבה פליגי רשב"ג ורבנן וכמו שפכתתי דלא תימא דתמיד רשב"ג לקולא ובכה"ג כ"ע סברי דלא יצל"ח אלא דפליגי בהאי נמי והוא על דרף שפכתתי בדיוק ומה דלא נקט רבא מציאות הכנסת ידו למען שפחתו ולימא הכי דהיינו פלוגתא דרבנן ורשב"ג משום דבעי למימר פמה ענינים בהא מלתא פהא דלענן נזיקין ולענן שבת וגלות כו' נקט לה כה"ג ולעולם הפל א' והשתא סלקא לה סוגיא ודברי הרמב"ם ישירים ותמימים ודוק היטב ותשפח שאין לזוז מדברי' אלא דבאמת הרי"ף לא ס"ל כדרכינו הוא והרא"ש ובלאו הכי פשיטא דלא סברי פהרמב"ם בפסקיהם והדברים פשוטים.

ומ"ש רבינו בסיום דבריו חתור לי שניני כו' יצל"ח דהרי נתפון לאיברי העבד ונסתפן בהם היא הגרסא הנכונה והישרה ולא פגרסא הפתובה בטור ובמרן שהרי נתפון לאבר דמשמע דהעיקר הוא שנתפון לאבר עצמו דוקא ולא היא דאפי' לא נתפון אל האבר עצמו אלא אל כללות העבד לנגוע באיבריו וחסר בו אבר יצל"ח.

דהא תמצא דלא תלי רמב"ם טעמא אלא דוקא בנתפון או לא נתפון ולא חשיב לא נתפון אלא לזרוק בבהמה וכו' או הכניס ידו למען שפחתו כו' שלא ידע דבר שיכונן כו' דוק מינה חוץ מזה מיקרי שפיר פאלו פינון ולזה קאמר שהרי נתפון לנגוע באיברי העבד ורבינו ז"ל לא נגע ולא פגע בדרף התו' ז"ל לומר דנתפון לומר פינון דהוי לרפואה ונגע באבר עצמו הוא דמחייב דהא אסיקנא אפי' לדרף הכ"מ ולא סבר רמב"ם פדעת התוס' דמשווי דברי רבא לדברי הש"ס וממילא לא סבר לה רמב"ם ז"ל לההוא חילוק אלא ודאי פדכתיבנא עיקר וגירסא דנתפון לאבר ליתא ופשוט ולגרסת הטור נמי צריף להוסיף בה שהרי לא ידע דבר שינתפון לו דזהו טעמא דוקא וכגרסת הרמב"ם שלפנינו ומטעמים שפכתתי ואין לזוז מזה וראיתי לדיין דייק אהד דק מאד בדברי הרמב"ם בלשונו דקאמר אעפ"י שלא נתפון להזיק הרי נתפון לנגוע כו' אם הפונה היא דמצד דנתפון לרפואתו בעי' דוקא שינתפון אל האבר עצמו דוקא הכי הול"ל אף על פי כו' פינון דנתפון לנגוע כו' דאזי יהיה המשמעות דמצד דכיון לרפואה הנה מקום לומר פטור אלא מצד דבר זה שפיון אל האבר עצמו כו' ודוק אלא ודאי דלרמב"ם אין הפרש אפי' נתפון לאזנו וסימא עינו שלא פינון לאבר יצל"ח והן אמת דכבר העליתי דגם לדעת התו' לענן דינא הקא הוא דיצל"ח מטעמא אחריןא ושונים בדין זה: ס' ט"ל הפיל שן עבדו וסימא עינו כו' היא בעיא במסכ' גיטין ולא איפשיטא וכן פסק הרמב"ם בהלכות חובל ומזיק פ"ד ונהגם שפסק הרמב"ם גופיה בה' עבדים דנותן לו דמי שנו ישב לזה הכ"מ דדעת רמב"ם לומר אם תפס א"נ דנתן לו גט שחרור בנתיים ולזה פתב הקא אם תפס כו' ואם פתב לו גט וכו' ובמגדל עוז חלק לישוב על הרמב"ם דיש חילוק בין שהפיל וסימא בבת אחת חייב ליתן לו וזה אחר זה פטור ולזה הספיק הב"ח ובאמת פי זה הדעת מרחקתו דאדרבה פלפי לניא בהפף יוצדק להאמין דהא פינון דבבת אחת דעדיין איתא עליה לתא דעבדות אפ"ה חייב מכ"ש זא"ז דכבר נתחייב לשחררו בקמיינתא דמחייב ואני אומר דפשיטא לי אליבא דכ"ע דבבת אחת פטור ור' זירא דמתקיה במסכ' גיטין אימא תחת עינו ושונו בזה אחר זה קאמר ודאי ומה גם דעל זה אחר זה קאי ר' זירא בהדיא דהתם קתני העידו שהפיל שנו ואח"כ עינו כו' הרי דהנאמר שם דעלה קא בעי ר' זירא הוא זה אחר זה ועלה קא משיב אפיי עליף אמר קרא תחת עינו ולא כו' ונהגם דהנה אמר אפיי דתחת עינו קאי גם בהדי הדדי אין הכרח

לדבריו פניו דלדידיה בעי קרא לזה אחר זה לסברא דבעי גט שחרור א"כ אימא הא דקאמר קרא תחת עינו ולא שנו ועינו להכי הוא דאתא דהיינו זה אחר זה אבל בהדי הדדי אמיןא בפה מלא דפטור ומה ומה גם דאביי פשיטא דלא קאי אלא לזה אח"ז דבה הוא דקאמר ר' זירא אימא כו' ואסיקנא דפטור ונראה דאפילו למרן ולכ"ע הכי יסברו דבהדי הדדי פטור ומה שישיב מרן בדברי רמב"ם דבתפס קאמר אי נמי פתב לו גט שחרור דחוק ביותר ואין יכול להולמו דהא אם פתב גט שחרור אצטריף למימר דחייב דבמאי גרע מאיניש אחרנינא דעלמא וגם אמרו דבתפס לשון ונותן לו לא משמע הכי ולעד"ן לומר חילוק א' דמסתבר לי והוא דמה שפסק רמב"ם ז"ל דפטור זולת אם תפס מייירי כל עוד שלא פתב לו גט שחרור לא מצי לחייבי לרבנו לפורעו דמי עינו או שינו דיימר ליה הרי עדיין אתה שלי איזה ספר פריתות עצמה אשר שלחתיה ונפקא מינה אם מת העבד כל עוד שלא קבל גט שחרור פקע חייוביה אי נמי פגון דליתיה קמן רבו למיכתב ליה ג"ש בזה וכדומה פטר הרב זולת אם תפס לא מפקינן מינה משום ספיקא דבעיין ומה שפסק דחייב לתת לו מייירי דכתב לו גט פריתות דאז למפרע מחייב האדון וסד"א פיון דבזמן שהיה לא הנה מצי למתבעיה בדינא לחייוביה פקע מינה חייובא דממונא קמ"ל דחייב לשלם לו דמי עינו ושינו פן נלע"ד בדברי רמב"ם אם יראה וק"ל: הלכות גרים.

ס' רס"ח ס"ט לפיכך אם נתפנו הגוי למילה וכו' נתפנו הרב למה שפכתתי סימן רס"ג במ"ש לפיכך כו' דמשמע דקאי כה"ג עצמו דאית בערלתו מפה ושחין ואפילו הכי שרי ואיכא מצוה במילתו דאלת"ה מאי קמ"ל מרן דמצוה למול הגר הבא להתגייר פשיטא אלא נדאי פדכתיב' ואתי מדוייק תיבת לפיכך אלא באמת נראה מדוייק דברי מרן דקאמר אם נתפנו הגוי למילה משמע אפילו לא נתפנו לגירות וכו' נמי דייק הרמב"ם שאמר וז"ל שהרי לא נתפנו למצוה ואם פן כמעט תרצה לומר דהוי היפך דברי הגאונים שהביא לעיל רמ"א בס"א רס"ג ונראה לומר דהכא מייירי שנתפנו לקיים מצות מילה לשמה לא לשום סיבה אחרת דניצוצי גירות אנדריקו ביה ולזה מצוה למולו והגאונים יודו בזה דישאל למול אותה וזה היא דאמרין דאסור לישאל למול הגוי בגוי שאינו המילה לשמה אלא לאיזה סיבה בכה"ג אסור למולו דלמה נחתום אותו בחותמו של אאע"ה אי נמי נראה דהא דנקט הרמב"ם ז"ל האי לישנא דנתפנו הגוי למילה הפונה היא משום דמסתמא פאשר יכוין הגוי למילה אין רצונו אלא לגירות דלא שכחתא שיודה בקצת מצות מדתינו הקדושה אם לא שיגייר ולזה נקט' האי גוונא דנתפנו למילה וממילא הוי גרות ולענין דינא נראה דלא בעינן גרות בהיכא דאיתרמי והאמין הגוי במצות המילה אי נמי פהא דבני קטורה ובני ישמעאל דלשם מצות מילה עבדי ולא בעינן דאיגייר וכמו שהעלתי סי' רס"ג ס"ה אלא דמסתפיקנא בגוי עצמו בהיכא דאיכא משום מורנא וקאמר הגוי דבעי למימהל משום מצוה ואיכא לספוקי ליה דמשום מורנא הוא דעביד אלא דקאמר משום מצות מילה כי היכי דנמהליה הסברא נותנת דלמה לא בחר לקיים מכל מצוותיו אלא הא וקא חזינו תברא בצדה מורנא בעורלתו נראה דבעינן דוקא איגייר אבל בהיכא דליכא מורנא ואתי ואמר דבעי לקיימי מצות מילה כ"ע יודו דשרי לממהליה: ס"י גוי וגויה שבאו ואמרו וגו' פי' בין בארץ בין בח"ל ולא הוצרכו לפרש כדמתני' דמתני' הכי משום דמתני' דקתני הכי הוא משום ר"י דקאמר לחלק בין ח"ל לארץ לזה נקט בהד"א בין כו' משא"כ בפסק דמסתמא בכל גוונא קאמר: שם עד שיביא עדים פי' עדים כשאר עדות שראו הם לא ששמעו וכדכתב הרא"ש בההיא דקאמר בש"ס דאמרי ששמעו אינה אלא לר"י ולא לרבנן וקשה לי לדברי הרא"ש דלמה לא הקשה התם בש"ס לרבנן האי וכי יגור מאי עבדי ליה פיון דקרא יתירא הוא ועוד קשה דהא פלוגתיהו דרבנן ור"י היא דלר"י לא בעי

רָאָה אֱלֹהִים בְּאֵי וְלֹא בַח"ל וּפְלִיגִי עָלֶיהָ רַבֵּן דַּל"ש בַּא"י ל"ש בַּח"ל וּמִשְׁמַע אֲמִתּוֹת הָעֲנָן דַּל"פ אֱלֹהִים בַּח"ל דְּקָאָמְרִי רַבֵּן אֵין חִילּוּק וְלַר"י יֵשׁ חִילּוּק אַבְּל בְּמִצִּיאוֹת הָרָאָה לֹא אֲשַׁכְּחָנָא פְּלוּגְתָּא וּמַנ"ל לְמִימַר דְּאִיפָּא בִּינְיָיְהוּ עוֹד פְּלוּגְתָּא אַחֲרֵת וּמָה גַם דְּעַל הָרָאָה דְּקָאָמְרַר ר"י דְּבַעֲי בַּא"י קָאָמְרִי רַבֵּן דְּבַעֲי נְמִי בַח"ל וּכְשֵׁם דְּרָאָה דַּר"י אֲפִילוּ עַדִּי שְׁמַעְנוּ הֵם מְסַפִּיקִין גַּם רָאָה דְּרַבֵּן וְרֵאִיתִי שְׁהָרָא"ש דִּיִּיק הָא מְלִתָּא בְּדַרְךָ אֲפִשְׁרַר דְּנֻקָּא מִשְׁמַע דְּלֹא פְּשִׁיטָא לִיהָ הָא מְלִתָּא וְהֵן אֲמִת דְּהִתּוּ הַרְי"ף וְהַרְמַב"ם לֹא חִלְקוּ וּמִשְׁמַע מְדַבְּרִיהֶם פְּדַעַת הָרָא"ש וְאֲפִשְׁרַר דְּמַעְלָה הִיא דְּעִשׂוּ בִּיּוֹחֲסִין לְהַחְמִיר כָּל מָה דְּמַצּוּ לְהַחְמִיר: שֵׁם ס' י"א מִי שְׁהוּא מְוַחֲזֵק שְׁיִשְׁרָאֵל כּו' גְּרָסִי בְּהַחֲלוּץ דָּף מ"ח מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שְׁבָא לְפָנֵי ר' יְהוּדָה א"ל נְתַגְיִירְתִּי בִּינִי לְבִין עֲצָמֵי א"ל יֵשׁ לָהּ עֲדִים א"ל לֹא יֵשׁ לָהּ בְּנִים א"ל יֵשׁ לִי א"ל נְאֻמֵּן אַתָּה לְפָסוּל עֲצָמָה וְאֵין אַתָּה נְאֻמֵּן לְפָסוּל בְּנִיָּה מ"ט לְדַבְּרִיָּה גוֹי אַתָּה וְאֵין עֲדוֹת לְגוֹי ע"כ.

וְכַתֵּב הָרָא"ש דְּהָא דְּפּוֹסֵל עֲצָמוֹ לֹא לְפָסוּל בְּבִיאָתוֹ אֱלֹהִים לְהַחְזִיקוּ שְׁלֹא בַת יִשְׂרָאֵל ע"כ וְקִשְׁיָה דְּמַהֲמַעֲשֶׂה מִשְׁמַע סְתָם וְהֵגַם דְּהָרָא"ש הִכְרִיחַ מְדִינִים אַחֲרִים סוּף סוּף ר' יוֹדָא עַל מִי סְמָךְ דְּקָאָמְרַר דְּבָרְיוֹ סְתָם דְּמִשְׁמַע מְהֵם הִיפָּךְ מִמָּה דְּקִי"ל שְׁהֵם הַדִּינִים שְׁהִבִּיא הָרָא"ש לְהַכְרִיחַ בְּהֵם. וְלַעֲדוֹן לְדַקְדָּק בְּדַבְּרֵי ר"י דְּקָאָמְרַר לִיהָ יֵשׁ לָהּ עֲדִים וְהַדַּר בְּעֵי יֵשׁ לָהּ בְּנִים דְּהָא פִּינּוּ דְּלַגְבֵּי עֲצָמוֹ לֹא בְּעֵי עֲדִים אֱלֹהִים דְּנֻקָּא לְגַבֵּי בְּנִים לְמֵאֵי נ"מ בְּעֵי אֵי אִית לִיהָ עֲדִים עַד דְּיַדַּע דְּאִית לִיהָ בְּנִים וְאֵז חָלָה הַשְּׁאֵלָה אִם יֵשׁ לָהּ עֲדִים אֱלֹהִים וְדֵאִי מְהֵכָא דִּיִּיק לְאֲשַׁמוּעִינוּ לְגַבֵּי דִּינֵיהָ לֹא דְּמִי פִּיּוּסוּלִיָּה אֵי אִיפָּא עֲדִים לְפִיּוּסוּלִיָּה מְפִי עֲצָמוֹ וְכַדְכַּתֵּב הָרָא"ש וְנִכּוּן.

נַר' לְפָרֵשׁ דְּכּוֹנֵת ר"י בַּאו' לְדַבְּרִיָּה גוֹי אַתָּה כּו' דְּקָא יְהִיב טַעְמָא אַבְּל מֵאֵי דְּקָא לִיהָ בִּין הָא דְּפָסוּל אַתָּה בִּין דְּאֵין אַתָּה נְאֻמֵּן כּו' דַּה"ק כְּנֶגְדַּ נְאֻמֵּן אַתָּה לְפָסוּל עֲצָמָה דְּלְדַבְּרִיָּה גוֹי אַתָּה וְאִיף תֵּאֲמַר לִישְׁא בַת יִשְׂרָאֵל וְאִתִּי מְדוּנֵיק לְדַבְּרֵי הָרָא"ש ו"ל דְּלֵהָ מְלִתָּא דְּנֻקָּא שְׁלֹא יֵשׁ דַּ וְכְנֶגְדַּ מָה שֶׁא"ל וְאֵין אַתָּה נְאֻמֵּן עַל הַבְּנִים אֲמַר דְּאֵין עֲדוֹת לְגוֹי אֱלֹהִים דְּק' לִי לְדַבְּרֵי הָרָא"ש דְּקָא יְהִיב טַעְמָא דְּאֵין אֲדָם מְשִׁים ע"ר דְּהָא הֵכָא מְעִיקְרָא סַב' דְּדִי לוֹ בְּגִירוֹת בִּינוּ לְבִין עֲצָמוֹ וְקוּשְׁטָא דְּמְלִתָּא קָאָמְרַר וּמְהִימֵן וְלַדְּעִתִּיהָ לֹא רִשְׁעָה הוּא וְעִינֵן בַּפ"ב דִּיבְמוֹת מְהוּ הַנְּקָרָא מְשִׁים ע"ר דְּשְׁאֵנִי נְדוּן דִּינּוּ וְאֵי קָאֵי בְּתַר זֶה שְׁהִלָּךְ וְנִשְׁא בַת יִשְׂרָאֵל הָא לֹא הוּא מְשִׁים ע"ר אֲנּוּ מְשִׁימִים אוֹתוֹ רִשְׁעָה מִחֲמַת הַמַּעֲשֶׂה שְׁנִשְׁא בַת יִשְׂרָאֵל וְהוּא גוֹי וְטַעְמָא אַחֲרִינָא דְּכַתֵּב דְּאִיף יְהִיָּה הוּא פָּסוּל וְזַרְעוֹ כְּשֶׁר לֹא יִרְדְּתִי לְעוֹמֵק דְּבָרְיוֹ דְּטַעְמָא דְּהַבְּנִים שְׁהִיוּ לוֹ עַד הַשְּׁתָּא לֹא נְאֻמֵּן לְפָסוּלָה וְעוֹד כָּל אוֹתוֹ זְמַן שְׁנוּלְדוֹ בְּחֻזְקַת שְׁהִיָּה כְּשֶׁר יִלְדָם וּמְהִשְׁתָּא דְּאִיתְרַע וְאֲפָסִיל כָּל אֲשֶׁר יוֹלִיד פָּסוּלִים דְּכָל הַיּוֹצֵא מִהַפָּסוּל פָּסוּל וְדְּמִי לְאִשָּׁה שְׁנִתְחַלְלָה שְׁכָּל בְּנִים שְׁמַקְוֵדָם כְּשֶׁרִים וְאַחַר הַחִילּוּל בְּנִיָּה חֲלָלִים וְגַם הֵכָא דְּמִי קִצַּת דְּמַעֲיָקְרָא בְּחֻזְקַת כְּשֶׁר הוּא וּבְנָיו כְּשֶׁרִים וְכַד אִיתְרַע לִיהָ מְהִנִּי לְמָה שְׁעֵבַר עַל הַבְּנִים מְטַעַם הַנּוֹ' וּמַעַת דְּאִיתְרַע וְנַעֲשֶׂה חֲתִיכָה דְּאִיּוֹרָא הַמּוֹרֵם מְמַנּוּ פִּיּוּצָא בּוֹ וְיֵשׁ לִישֵׁב וְלַעוֹלָם בְּעִיקָר הַדִּין מְכּוּוֹן דְּבָרֵי ר"י לְפָסֵק הָרָא"ש כְּדַתֵּיבְנָא: ס' י"ב כְּתַב הַט"ז ס"ק י"ו וְז"ל חֲזַר לְסוּרוֹ בְּטוֹר כְּתוּב בְּשֵׁם ב"ה דְּאָם חֲזַר לְסוּרוֹ יֵינוּ יֵין נֶסֶף כּו' וְכַתּוּב בְּפָרִישָׁה שְׁיֵשׁ מְקַשִּׁים פְּשִׁיטָא וְכִי עֲדִיף מִיִּשְׂרָאֵל מוּמַר שְׁכַתֵּב ב"י ס' קכ"ד דִּינּוּ יי"ג וּמְתַרְצִים דְּכָאֵן אֲסָרִינוּ יֵינוּ אֲפִילוּ לְמַפְרַע דְּקוֹדֵם שְׁחֲזַר לְסוּרוֹ ע"כ וְזֶה דְּבָר שְׁאִינוּ אֲמַת פִּינוּ שְׁבָא לְכָלל יִשְׂרָאֵל הַחֻזְקָה לְכָל דְּבָר פְּיִשְׂרָאֵל וְאֵין לָהּ לְפָסוּל עַד שְׁיִנּוּדַע שְׁהוּא פָּסוּל מְשִׁים וְהִלָּאָה וְכּוֹנֵת ב"ה נַר' דְּקַמ"ל דִּיּוֹקָא דְּנֻקָּא לְהִנִּי מִלִּי וְכו' וְהִינּוּ לְחוּמְרָא אַבְּל לְקוּלָּא לֹא וְכַדְמִסִּיק הַטוֹר לְעַנְיָן קְדוּשִׁין שְׁלֹא הוּוּ קְדוּשִׁין עַכ"ל הַט"ז.

ובאמת תמהתי באיזה פת קאמר דזה אינו אמת ואני אומר דאמת הוא דכיון דעיקרו הנה גוי וכשנהגניר אזלא לה חזקה דגיות והחזק בכלשרות וכשחזר לסורו איתרעא לה חזקה דכשרות דביני בינו ואוקמינו לה תמיד בחזקה ראשונה דגיות והשתא פשחור לסורו גרע טפי מגוי מדקאמר הש"ס פ'ק השולח דף מ"ה דגר שחזר לסורו הרי זה מין ע"כ.

וקשה דלימא הרי זה גוי אלא ודאי דהפונה היא לומר ה"ז מין פירו' דגרע טפי מגוי דהגם דקי"ל בגוים לא מעלין ולא מורידין אבל המינין מורידין ולא מעלין. ולזה דייק הש"ס ה"ם בפ' השולח גבי ההוא נכרי דציידן וז"ל כ"ש דהנה ליה מין דמשמע דגרע טפי מגוי ופשיטא דאיפא סברא נכונה לומר פדברי הדרישה דאפי' למפרע יינו יי"נ ומה שישב הרב קשה לי דהא הטור ודאי שלל דעת זו מדקאמר אחר שסיים דברי הב"ה וז"ל ונראה דלאו לכל מיילי קאמר דהוי פגוי שיהי אם קדש בת ישראל קדושיו קדושין ע"כ.

וקשה נהרי כל עצמו דב"ה לא אתא אלא להא מלתא ומאי מחדש הטור ושבויש לומר דדברי ב"ה קאמר הטור דלהכי מיפנין דא"כ הכי הול"ל ונראה דלדיוקי אתא לענין קדושין אתא ופשוט ועוד קשה לדבריו דלא אתא אלא לדיוקי למה עשה העיקר טפל ונוסף שהוצרך לאריכות לשון ונהנה ליה למיכת' להדיא הא מלתא בקיצור ומה גם דסיים בדבריו ובשאר כל דבריו כע"א ומהכא איפא פנים לומר אדרבה דאפי' לענין קדושין קא' וא"כ נמצאת כל טרחתו דלא אתא אלא להא דקדושין והא לימא במשמעות דבריו דהכניס הכל בו דהוי פגוי ומצד זה הוצרך הטור לומר דמסתבר ליה דלהא מלתא מיהא לא והדברים פשוטים דלא כס' הט"ז.

ולע"ד נראה לתרץ לדעת ב"ה והוא דאיפא חילוק בין המומר מגר שחזר לסורו דמומר נאמן לומר שישב בתשובה בינו לבין עצמו וכמ"ש מרן סי' רנ"ד יע"ש ונהא קאמר ב"ה יי"נ וסיים ושאר כל דבריו כע"ז לומר דלא מהימן אי אמר נתגיירתי ביני לב"ע וזה לא הנה פמומר דאם אמר נתגיירתי ביני לב"ע אינו עושה יי"נ והשתא שפיר דנקט כל הני פתו וספריו כו' לו' כנז' אבל לדברי הט"ז קשה חדא דהרי מדקאמר דלא אתא אלא לענין קדושין כו' משמע דכל מה שכתב ב"ה איתיה במומר ולא היא דלא אשבחן איסור פת של מומר בעולם וגם או' ספריו ספרי קוסמים פשיטא דכמומר לא הוי מדאמרינו דממעטי' ליה בכתיבת ס"ת מדרשת וקשרתם וכתבתם ואי תימא ספריו כו' בלא טעמא דכל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה אלא ודאי דמומר לא אמרינו ביה ספריו כו' ונראה לומר דהאי דקאמר ספריו היינו שישלכו פהא דאמרינו ס"ת שכתבו מין ישאר ונהא דחזר לסורו קאמר בש"ס להדיא דמין הוא וכן פי' רש"י וכן כתב הב"י להדיא וא"כ איך קאמר הט"ז דלא אתא אלא לדיוקא דקדושין ונהא אצטריך לאשמעי' כל האמור דסלקא דעתך דהוי פמומר קמ"ל (פאן חסר חבל על דאבדין): סימן רס"ט ס' י"א והוא שתהיה אמו מישראל אבל אם אין אמו מישראל פסול לדין גרסי' במס' יבמות דף ק"ב ע"ב אמר רבא גר דן את חבירו דבר תורה שצאמר שום תשים כו' ואם היתה אמו מישראל דן אפילו ישראל ופי' רש"י ד"ת דן את חבירו דיני נפשות דאלו דיני ממונות אפי' ישראל דתנו הפל כשרים לדין דיני ממונות ומוקי בש"ס לאתווי גר ע"כ לכאורה דברי רש"י מוכרחים הם דאפילו דיני נפשות ומה שפי' התו' בסנהדרין דהיא דלאתווי גר מייירי לדון גר חבירו אין דעתי הנולמו חדא דסתם קתני ומסתמא בישראל הוא דמשמע ומה גם דקא עביד הש"ס צריכות ה"ם בסנהדרין דף ל"ו ע"ב לאתווי ממזר ולאתווי גר וצריכי ומאי צריכות שייך כיון דמחולקין בדינם דממזר דן את ישראל וגר אינו דן אלא חבירו הגר ומה שדחקו הם בזה אין הדעת הנולמו וא"כ בהכרח דאפילו לישראל קאמר

דְּכַשֵּׁר הַגֵּר לְדוֹן דִּינֵי מְמוֹנוֹת וּמָה שֶׁקָּשָׁה עַל דְּבָרֵי רִשׁ"י דַּמ"ש פִּינּוֹן דְּאַמְעִיטוּ גְרָיִם מְכַל הַמְּשִׁימוֹת מ"ש דִּינֵי מְמוֹנוֹת דְּלֹא אֲמַרְיִנּוּ דְּלֹא פְּסִילֵי מְקַרְבַּ אַחִיָּה דְּאַפְשָׁר דְּסוֹבֵר רִשׁ"י דְּלֹא תִּשְׁיב רַבְּנוֹת פִּינּוֹן דְּהוּי מְלִתָּא דַּג' הַדְּיוֹטוֹת עֶבְדֵי לָהּ וְכַשְׁלָמָא בְּעֵלְמָא הוּי מִשָּׂא"כ דִּינֵי נְפִשׁוֹת דְּתִשְׁיב גְּדוּלָּה וּמָה דְּקָשָׁה עוֹד לְדְבָרֵי רִשׁ"י מֵהֵיכָא דְּרָבָא אַכְשָׁרְיָה לְרַב מְרִי בַר רַחֵל כּו' וְהֵיכָא דְּמְרִי בַר רַחֵל דַּפ' הַחֹלֵץ דָּף פ"ה לֹא לְנִפְשׁוֹ הֵנָּה הַעֲמַדְתּוּ וְאַפ"ה דְּוָקָא מְטַעְמָא דְּאַמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל וְאַמְאֵי וְהָרִי מִתְּנִיתִין קְתָנֵי הַכֹּל פְּשָׁרִין לְדוֹן דִּינֵי מְמוֹנוֹת וְאַפִּילוּ גְרָיִם נִרְאָה לִי דְּלֹא קִשְׁיָא דְּהֵיכָא דְּרַב מְרִי בַר רַחֵל הַעֲמִידוּ לְשָׁר וּלְמוֹשֵׁל מִמֶּשׁ הַרוּדָה בְּעַם לְיִשְׂרָאֵל כֹּל מוֹקֵשׁ וְכֵן פִּי' בְּעָרוּף מְלִת פְּוֹרְסֵי שְׁהוּא לְשָׁר וּלְקַצִּין וְאִין לָהּ שְׁרָרָה גְּדוּלָּה מְזוּ וְאִין לְמַנּוֹתוֹ אִי לֹא אֲמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל וּלְעוֹלָם לְדוֹן דִּינֵי מְמוֹנוֹת פְּשָׁר אִפִּי' אִין אֲמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל לְדוֹן אִפִּי' יִשְׂרָאֵל וְאִי קִשְׁיָא לִס' רִשׁ"י הָא קִשְׁיָא פִּינּוֹן דְּלֹא הֵוְכַרַח לְאוֹקוּמֵי דְּבָרֵי רָבָא דְּהֵכָא בְּדִינֵי נְפִשׁוֹת אֲלֵא מִצַּד קוֹשְׁיַת מִתְּנִי' דְּקְתָנֵי פְּשָׁרִין לְדוֹן אִפִּי' יִשְׂרָאֵל א"כ לְעוֹלָם רָבָא לֹא קְאָמַר אֲלֵא דִּינֵי מְמוֹנוֹת וְדוֹקָא לְגַר וּמִתְּנִי' דְּקְתָנֵי פְּשָׁר אֲפִילוּ לְיִשְׂרָאֵל לֹא הֵינּוּ דְּקָא רָבָא דְּרָבָא קָא' לְמַנּוֹת אֵת הַגֵּר לְדוֹן בַּע"כ לְכֹנֵף אוֹתָם לְדוֹנָם בַּע"כ דְּהֵינּוּ שְׁרָרָה וְרַבְּנוֹת וְלָזָה דִּינִיק לְהַתִּיר לְגַבֵּי גַר חֲבִירוֹ מְעַלְיָה אֲבָל לְגַבֵּי יִשְׂרָאֵל אֲסוּר בַּכַּה"ג וּמִתְּנִי' דְּקְתָנֵי שְׁרִי לְדוֹן הֵינּוּ שְׁיִהְיָה דִּינוֹ דִּין וְלֹא שְׁיִהְיָה דִּין בְּכַפְיָה אֲלֵא בְּהִכָּא שְׁבָאוּ לְפָנָיו וְדוֹן וְחִיבֵי הַחִיבֵי וְזִיכָּה הַזְּכָאֵי שְׁדִינּוּ דִּין דְּבָזָה לִיכָּא מְשִׁימוֹ' דְּאַסוּר וְאַפִּילוּ לְיִשְׂרָאֵל דִּינוֹ דִּין דְּלֹא קְפָדִינּוּ אֲלֵא אֲמַלְתָּא דִּישׁ בְּהַ שְׁרָרָה וְרַבְּנוֹת מְשׁוּם דְּקָרָא הַרְחִיק הַגְרָיִם מִתַּת לָהֶם שְׁרָרָה עַל יִשְׂרָאֵל מִשָּׂא"כ לְדוֹן וּלְגַלוֹת דַּעְתּוֹ לְמַבְקָשִׁים מְמַנּוּ לִיכָּא אִיסוּרָא וְלָזָה הֵוּא עוֹבְדָא דְּמְרִי בַר רַחֵל לְהִיּוֹת דְּמִנְיָה אוֹתוֹ לְשְׁרָרָה וְקַבַּע אוֹתוֹ אֲפִילוּ יִהְיָה לְדוֹן דִּינֵי מְמוֹנוֹת הוּ"ל שְׁרָרָה וְאַסִּיר אִי לֹא הֵנָּה אֲמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל ע"כ הַנִּלְע"ד בְּזָה הוּא דְּדַלְדוֹן דִּינֵי מְמוֹנוֹת בְּכַפְיָה אֲסוּר אִי לֹא הֵוְיָא אֲמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל אֲבָל דִּינֵי נְפִשׁוֹת אֲפִילוּ אֲמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל וְלְדוֹן דִּינֵי מְמוֹנוֹת לְבָאִים לְפָנָיו לְדִין אֲפִילוּ לֹא תִּהְיָה אֲמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל שְׁרִי וּפְשׁוּט וּדְבָרִים אֵלוּ יְכוּלִין לְהַתִּישְׁב בְּדְבָרֵי מְרִן ז"ל דְּמָה שְׁאַמַּר גַּר פְּשָׁר לְדוֹן דִּינֵי מְמוֹנוֹת מִיִּירֵי שְׁיִהְיָה דִּינּוֹ קְבוּעַ לְדוֹן וְלְכֹנֵף לְדוֹן לְפָנָיו אֲבָל אִם נִתְרַצוּ לְדוֹן לְפָנָיו כֹּל בָּא לְפָנָיו יְדִינְהוּ.

וְכַפֵּי זָה יְדִוְיָקוּ מִתְּנִיתִין וְדְבָרֵי רָבָא דְּגַר דְּבַר תּוֹרָה דְּזָכוּ וְהֵיכָא דְּרָבָא נָמִי דְּמִנְיָה לְרַב מְרִי בַר רַחֵל מִצַּד דְּהוּיָא אֲמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל הַכֹּל עַל נְכוּן: הַלְכוֹת סֵפֶר תּוֹרָה ס' רַע"ד ס"ה פְּתַב רַמ"א וְיָכוּל לִיטּוֹל הַדְּיוֹ מֵאוֹת הַפְּתוּב וְהוּא מְכַלל הָרָא"ש וְז"ל וְכו' וְתַמָּה עָלָיו הַט"ז דְּבָרִים הַלְלוּ תְּמוּהִים מְאֹד וְכו' עַד סוּף דְּבָרָיו וְאַנִּי אוֹמַר דְּאִין תִּימָה בְּדְבָרֵי הָרָא"ש דְּסוֹבֵר דְּבַהֲדַלְקָה מִנֵּר לְגַר שְׁיָיָה הַכְּחָשָׁה כְּשֶׁמְתַרְבֵּה הָאוּר שֶׁל ב' פְּתִילוֹת הַמְדְּלִיק וְהַנְדְּלִיק מִמִּילָא נְכַחֵשׁ מִהַשְׁמֵן שְׁבָנֵר שֶׁל מִצְנָה וְהֵינּוּ הַכְּחָשָׁה אִי נָמִי כְּשֶׁהוּא מְדְלִיק נְכַחֵשׁ הָאוּר שֶׁל הַשְּׁלֵהֶבֶת הַמְאִיר וְזָה מְקַרְיָא שְׁפִיר הַכְּחָשָׁה דְּאִם תְּדְלִיק שְׁעָה בְּשָׁמֵן שְׁבָה עַל יְדֵי הַהֲדַלְקָה שְׁמְדְלִיק מִמְּנָה תִּמְעֵיט זְמַן הַדְּלִקְתָּהּ וְכֵן הוּא מוּבָן בְּדְבָרֵי רִשׁ"י לְמַדְקָדֵק דְּבָרָיו בְּמַצְטָרַף מִשָּׂא"כ הַדְּיוֹ שְׁמִשְׁאִיר בָּאוֹת שְׁיַעוּר הַמְּסַפְקַת לְאוֹת וּלְהִיכָרָה וּמָה שְׁנוּטֵל מִהַדְּיוֹ הוּא מָה שְׁהַשְׁמֵשׁ [שְׁהַשְׁמִיט] אוֹ הַרוּחַ מְכַחֵשׁ מְמַנּוּ בְּאוֹרְךָ הַזְּמַן עַד שְׁיִתְיַבֵּשׁ הוּא נוּטֵלוֹ בְּבַת אַח' מָה לִי שְׁאַבְתּוּ הַשְׁמֵשׁ אוֹ הַקְּוֹלְמוֹס וְעוֹד הִנֵּה רְאִינוּ בְּחוּשׁ הָרְאוֹת כִּי בְּרוּב הַדְּיִין הַכְּתִיבָה פּוֹרְחַת לְהִיּוֹת כִּי הָאוֹת רַבָּה בּוֹ הַדְּיִין עַד שְׁנַעֲשֶׂה יֵשׁ בּוֹ מִמֶּשׁ הוּא נִשְׁחַת וְהוּלָף לוֹ מָה שְׁאִין כֵּן בְּמַעַט דִּינֵי כְּשִׁיעוּר הַמְּסַפְקִיק לְהִיכָר הָאוֹת פִּינּוֹן שְׁאִין בּוֹ מִמֶּשׁ נְדָבֵק תְּמִיד בּוֹ וְכֵן שְׁאַלְתִּי לְכוּתְבִים פְּנִיקְסָאוֹת שֶׁל אֲדוּם לָמָּה יִמְעִיטוּ בְּדִינֵי בְּכַתִּיבוֹתֵיהֶם עַד שְׁבָקוּשִׁי נִיכָר הָאוֹת וְהַשִּׁיבוּנִי כִּי לְמַעַן יִעֲמְדוּ יָמִים רַבִּים עוֹשִׁין זָה אִם כֵּן רֹב הַדְּיִין מְבִיא הַטִּישְׁטוּשׁ וְהוּא הִיכָּף דְּבָרֵי הַט"ז שְׁפַתְב כִּי בְּרוּב הַדְּיִין יִתְקַיֵּים יָמִים רַבִּים וְעַל מָה שְׁפַתְב שְׁהוּפְלָא עַל דְּבָרֵי

הרא"ש ו"ל ממה שדחה הש"ס משום אפחוששי אדחיה בתיובתא ומסיק דטעמו דרב הוא משום ביזוי מצנה לישובא קמא דישב הרא"ש בש"ס אהיה דקאמר מאי הוי עלה והקשה הרא"ש דמאי בעי מאי הוי עלה פניו דמסיק פבר הלכתא פשמואל מהיה דכולהו עביד פרב פר מהא וכו' וקאמר הרא"ש ו"ל דהיה פירכא דפריה למ"ד משום אפחוששי מסתפק הש"ס אי הוי פירכא אלימתא אי לאו ומסיק לחומרא דמשום אפחוששי פליגי אבל משום ביזוי מצנה מודה שמואל דאסור הלכה אי הנחה עושה מצנה אין מדליקין מנר לגר והו"ל פקנינס' ע"כ הם דברי הרא"ש.

וקשה לי בדבריו היכי מצוי למימר דאסתפוק הש"ס בפירכא דגר מערבי אי הויא אלימתא מה איפא לשנוויי להסיר אפחוששי ועוד למאי דמסיק לחומרא ומודה משום ביזוי מצנה דאסיר בהכרח ממילא דסובר הדלקה עושה מצנה דאלת"ה מאי קא שרי מנר לגר הרי אית ביה משום ביזוי פקנינסא אי הדלקה אינה עושה מצנה א"כ מאי קא בעי ואמר חזינו ומתדר לאתוויי ראיה מדברי רבא וכדומה ונהרי שלח לפניה הדברים מבוארים מיניה וביה ונראה לומר דמאי דאמר דספק איסתפוקי הש"ס אי הויא פירכא אלימתא יש פנים להסתפק והוא דהכא גבי מנורה שאני שהשם ב"ה הנה מניחו אדעתא דהכי להדליק ממנו וטעמא דהתירא היא דאז פשהיה מדליק המנורה הנה שלא בשעת חייובה דעדיין לא חל חייוב הדלקתה ואין בהדלקתה קדושה ונהרי גר חנוכה אם עבר זמן מצותו והנה דולק והולך יכול להשתמש לאורו פנר של חול הכי נמי לגבי גר המערבי שהיה מדליק ביום אין ביזוי מצנה במה שמדליק ממנו גר אחר ושרי ודוקא ביום והכא בזמן מצותו עסקינו ולזה אסור שמכחיש המצנה.

אי נמי נראה דשאני גבי מנורה דליכא למיחש להכחשה בכל דהו גר אחר זה מזה אבל גבי חנוכה דמשפחת לה שידליקו מנר אחד כמה גרות של כמה חנוכות איפא למיחש לאפחוששי משא"כ מנורה דאין שם אלא מנורה אחת אי נמי שאני מנורה דכולה מצנה אחת שבעה גרותיה הגם דאיפא הכחשה שרי דמה בכך משא"כ גר חנוכה בכל לילה ולילה מוסיף גר אחד לגם אותה הלילה כל אחת כמצנה בפ"ע ואיפא למיחש לאפחוששי ומפל הני טעמי חשש הש"ס דלא קושיא אלימתא ומה שהקשיתי אמאי הוצרך לומר חזינו אי הדלקה וכו' ויפשוט לה מדברי שמואל עצמו דמתיר להדליק מנר לגר נראה דלא קאמרי' דשמואל מודה משום ביזוי אלא דבתר דמסקנא דהדלקה עושה מצנה והינו חזינו אבל אי הנה מסיק דהנחה עושה מצנה אז הווי דברי שמואל דפליג לשרויי אפילו משום ביזוי ולא עבדי' פנותיה לענין הלכה הגם דרבה סבר פנותיה לא נראה לו הש"ס הלכה דמה בכך אם יסבור פן רבה יכול מאן דהוא למסבר היפה ה"נ הכא קאמר נראים דבריו אי הווי הכי ולא אי הווי הכי ומה דאמר הלכה אי הנחה וכו' פי' ועבדינו הלכה הגם דהוא היפה דברי שמואל ואסיק הש"ס דהדלקה עושה מצנה והלכה פשמואל דדוקא משום ביזוי הוא דאסיר: והשתא כפי זה קשה לי מההיא דקאמר בסמוך ו"ל אמר רב אסור להרצות מעות פנגד גר חנוכה וכו' ואמר שמואל וכי גר קדושה יש בו וא"כ הרי שמואל חולק משום ביזוי מצנה דלית ליה איסור ולזה אני אומר דאימור דאמר לפי המסקנא דהכא דוקא מנר לגר אבל ע"י קנינסא אסור משום דאית ביה ביזוי בגופו של גר דמכחיש בעי תרתי אפחוששי וביזוי אסור אבל הרצאת מעות פנגד גר חנוכה חולק וסובר דאין פאן ביזוי כאומרו וכי גר קדושה יש בו אבל לרב סובר דאפילו ביזוי הרצאת מעות אסור וטעמא דוקא הדלקת גר מנר ותיפוק ליה הרצאת מעות חידוש לשמואל דשרי אי נמי לרב דאפילו ליכא ביזוי אסור משום אפחוששי והשתא כפי זה מסקנא דהלכתא פשמואל דאסיר משום ביזוי דוקא ודוקא בהיכא דאיכא אפחוששי פהא דגר מנר ולא בהרצאת מעות לזה נקט הרא"ש הכא משום אפחוששי שהוא טעמו נמי דשמואל דאסיר אי איכא

ביזוי דלשמואל בעי תרתי אלא דנשאר לינשב מה דק' עוד לדברי הרא"ש דהשתא דמסקינן כשמואל אמאי פסק הוא בזה דהרצאת מעות דאסור וקא שמואל שרי לה ולא אשפחן דאסיר אלא ביזוי ואפחוישי פמו שפכתבתי ונראה דיש לחלק דקא דהרצאת מעות גרע מהדלקת גר ע"י קינסא דקא סוף סוף להדליק גר תנופה קא בעי מה לי גופייה או ע"י קינסא אבל הרצאת מעות זילא מלת' טובא חול גמור לזה אמ' אסור ונהגם דאשפחן שמואל פליג בהדיא וסובר דהרצאת מעות שרי כדקאמר לעיל בד' זה עצמו וכי גר קדושה יש בו ושרי להרצות מעות עכ"ז לענין הלכה לא פסקינן פנותיה ועוד ממה דאי' בש"ס דף כ"א ע"ב א"ר זירא וכו' קסבר אסור להשתמש לאורה אמרוה קמיה דאבני משמיה דר' ירמיה ולא קבלה כי אתא רבין אמרוה קמיה דאבני משמיה דר' יוחנן וקבלה אמר אי זכאי גמרתיה לשמעטא מעיקרא וקא גמרה נפקא מינה לגרסא דינקותא ע"כ.

הרי מדברי אבני משמע דסב' הכי דאסור להשתמש לאורה וכיין שפן הגם דאבני גופייה הוא דאמר כל מלתא דמר עביד פרב לבר מהני דעבד כשמואל ומסתמ' כן סובר נמי אבני פרבייה ואפ"ה אסר להשתמש לאורה ש"מ דיש להחמיר יותר אינשתמושי לאורה יותר מהדלקה דגר ע"י קיסם וכמו שפכתבתי: סימן רע"ט ס"ב מוציאין ס"ת אחר כו' פתוב במרדכי פ"ב דמגילה דיש ללמוד דס"ת דחסרין ביה אותיות או תיבות או פסוק דאין להפסיק לקורא להביא ס"ת אחר אלא קורא אותו בעל פה ותו יש לחוש להביא ס"ת אחר כדאמרינן במ' יומא פרק בא לו דף ע' גבי כ"ג דקורא פ' אחר מות בס"ת ובעשור לחדש שפחנמש הפקודים קורא בע"פ ופריה וניתי ס"ת אחרת ונקרי ומשני ר' יוחנן מפני פגמו של ראשון דחד גברא יקרא בב' ס"ת ר"ל אמר מפני ברכה שאינה צריכה פירוש רש"י ז"ל שאם מביא ס"ת אחרת הנה הקורא צריה לברך לפנייה ולאחריה הלכך קורא בע"פ דבחד ברכה נפיק ואע"ג דליכא פאן פגמו של ראשון שגרי פגומה היא וחסרה היא מיהו משו' דר"ל יש לחוש משום ברכה שאינה צריכה דלא פליגי אלא דמר אמר חזא ומר אמר חזא ולא פליגי וקא דפסקינן דלכתחלה קורא ע"פ פסוקים החסרים ה"מ אם עדין לא קרא ג' פסוקים או שהוא ד' בר"ח או בחול המועד שצריה לגמור הפרשה שאין מוסיפין עליה או שהחסרון בסמוך לפ' ב' פסוקי' דאין משניירין בפרשה פחות מג' פסוקים דנהו דומיא דכ"ג דמוטל עליו לקרות הכל אבל אם פבר קרא ג"פ ורחוק מהפרשה שאפשר לו לסיים ולברך יברך אשר נתן ויביא ס"ת אחרת עכ"ל ודחה הט"ז ז"ל דבריו בס"ק ב' דשאני התם דאר"ל דצריה לברך משום דכשיברך תחלה היו ב' מצות דבהכרח להוציא הס"ת הב' מה שא"כ הקא בנ"ד שנמצא פסול אין פאן אלא קריאה אחת שמשלים קריאתו בס"ת הכשר וברכתו שבינה מסתמא היא שישלים בס"ת אחר אם ימצא פסול בזה ועולה לו ברכתו גם על זה שקורא בס"ת הב' ולע"ד לא נראין דבריו דקא חשיב להאי דכ"ג ב' מצות ומדמה להו לכהן ולוי שאם אין פאן לוי מברך כהן ב' פעמים דפשיטא דלא דמו פלל דשאני כהן ולוי לפי שחוב' היום שתקנו לקרות העולים כף וכו' מתקנת ראשונים וקו' להו מצוה פל א' וא' ותמצא דכשייש פרשה קטנה שאין בה תשלום לעולים ג"פ פעמים לכל א' פקא דח"ה דסוכות מצריכין לחזור ולכפול הפסוקים שישלימו ג"פ לכל א' א"כ ש"מ דמצוה עלולים פ' שיהיו קוראי בתורה כף וכו' ב"א ולזה פשאין לוי אדם שהוא כהן יעלה ב"פ ויקיים מצנת אחר וכן פסק הש"ע א"ח סי' קמ"ג ס"ה ב"ה שאין שם שיודע לקרות אלא אחד יברך ויקרא כו' ויחזור ויברך ויקרא עד שישלים למנין העולים ואין לה ב' מצות כאלו.

והדבר פשוט משא"כ הקא בנדון דכ"ג מצנה אחת היא לקרות בתורה בכל אותם המקומות וליכא למימר דכשהוא מדלג ממקום למקום כל קריאה וקריאה הויה מצנה א"כ אמאי אינו מברך על אף בעשור שקורא בס"ת אם היא מצנה בפ"ע אלא ודאי דהדבר פשוט דכל מה שקורא כ"ג בג' ובד' מקומות למצנה א' יחשב וא"כ למה יתחייב לברך על ס"ת הב' ולא יספיק בברכה א' על הכל ונראה דטעם דהנה צריך ברכה הוא דכאשר תקון חז"ל לברך על קריאת התורה בצבור הגם דכבר בירך בשחרית ברפת התורה משום צבור הכי תקון דכאשר יתחיל לקרות הקורא יברך והקא פשנמצא ספר מוטעה ומוציאין אחר א"נ בכה"ג דכ"ג שמתחיל לקרות בס' הב' איכא כבוד צבור ויצטרך לברך עוד כשימתחילו לקרות בב' אי נמי נראה דלגבי קריאת התורה קא הפסק שיעור שבין ספר לס' דהיינו שמוציאין ספר הב' איכא שהות בשתיקה ומפסיק לברכה הראשונה וכל זה סברות בעלמא.

ונראה לומר עוד והוא נכון ומיוסד במשמעות הש"ס דטעמו דר"ל דקאמר משום ברכה שא"צ הוא דר"י ור"ל כל אחד מבין הבנה במקשה ומשני עלה דהא פשיטא דר"ל לא יכחיש בטעמא דפגמו דא' וא"כ אמאי בחר לו טעמא אחרניא אלא דהוא לא ס"ד דפריך ונתיי אחר באופן דאיכא למיחש לפגמו וסובר דהכי פריך ונתיי אחרניא וכו' פירו' שיברך אחר קריאת התורה דס"ת קמא ונתיי אחר דאז ליכא למיחש לפגמו דראשון פיון דמברך עליה ומשני משום ברכה שאינה צריכה והשתא ממילא כשיברך ברכה אחרונה על ספר ראשון בהכרח לחזור ולברך על ספר שני ברכה ראשונה ואחרונה והיא ברכה שאינה צריכה דהנה כאשר מברך אחרונה על הספר הא' תו ליכא למיחש לפגמו דא' דמחזי כמאן דסיים וברך ברכה אחרונה ונדקא פאשר מניח ספר זה ומפסיק מלקרות בו ומוציא ספר אחר קודם שיברך ברכה אחרונה על ספר הא' מיהו פגם משא"כ לאחר פסיים ובירך הדעת תפיר פי ליכא פגם באופן פי זה הוי ברכה שאינה צריכה ממש פי הוא עדין לא סיים חובתו שצריך לקרות ומברך ברכה אחרונה הנה ליה שאינה צריכה וגם ברכה ראשונה דעל ספר שני אינה צריכה אבל בלי ברכה אחרונה על ספר הראשון פשיטא שלא יתחייב לברך שום ברכה על ספר השני ובברכה ראשונה שפירך על ספר הא' תספיק גם על השני ולזה הקא נמי שנמצא בו טעות פשיטא דתועיל ברכתו שפירך על כל קריאתו בין מה שקורא בספר זה בין מה שקורא בג' ספרים פי על התורה הוא מברך בכל מקום שקורא וא"כ כפ"ז פאשר ימצא טעות בא' ליכא חששת ברכה שאינה צריכה ופיר מצי להוציא אחר ומה שהקשה עוד הט"ז מהש"ס והיא קושיא ניכרת לעין כל קורא דקאמר בש"ס גבי כ"ג דקורא פרשת ובעשור כו' ואמאי ניגלול כו' משום כבוד צבור ופי' שלא יהיו צבור מצפים ודומים כו' וא"כ אמאי אמרינן בהיכא דנמצא טעות דמוציאין אחר וגוללין אותו בשלמא אם הנה שם ס"ת מתוקן ועומד דתכף ומיד יקראו בו בפתחו ליכא למיחש למצפים ודומים דהא כד פריך הש"ס הנהם ונתיי ס"ת אחרניא כו' ופרש"י נגלול לפ' ובעשור לא משני משום כבוד צבור אלא משום פגמו דא' משמע דבהאי זמן מועט דמפיק לס"ת ב' ליכא זמן כ"כ למיחש לטירחא דצבור וא"כ בנדון דנמצא מוטעה וליכא אחרניא מוגלל בהאי פרשה אין לה כבוד צבור גדול מהאי דמוציאין אחר וגוללין אותו ולפעמי' ימצאו ב' ס"ת בב"ה וא' גלול לסופו וזאת הברכה וא' בראשית ואיכא טרחא יתירה יותר משיעור דאחרי מות לבעשור וא"כ כפי זה למה לא יקרא ש"צ מה שחסר בעל פה וישלים למנין העולים בס"ת עצמו ולא יצטרך להוציא אחר פלל ובאמת פי לכתחלה לא יברך תחלה על ספר המוטעה והנהם גבי כ"ג מברך תחלה וסוף על מה שקרא בס"ת הכשר והקא פיון שצריך לעולם לקרות ולברך כל א' וא' ואין לברך אלא על הס"ת הכשר לזה בהכרח להוציא אחר עכ"פ ולא ימנע מפורח

צבור ועדין קשה פיון דאשפחן קריאת התורה בצבור בע"פ לא יגרע ס"ת המוטעה מבעל פה ועכ"פ יברך משום כבוד צבור כפאשר תקנו לברך משום כבוד צבור ונראה לע"ד לומר דלעולם כל קריאה שהיא חובת הצבור לקרות מתקנת קדמוננו צריך שתהיה בס"ת מנוגה דוקא ואסור לקרות שלא מן הכתב ונהיה דאף בעשור אומר אני שלא היתה חובת צבור פ"י שצריכין הצבור לשמוע פהא דפרשת המועדות וכל תקנות עזרא שתקן לצבור האידנא שמחוייבין באותה קריאה אלא חובת כ"ג שיקרא ומי שרוצה לשמוע ישמע ומי שלא ירצה אין חיוב עליו.

וראיתי להביא ראיה על זה ממה דתנן התם הרוואה פר ושעיר הנשרפין אינו שומע כ"ג פשהוא קורא ותו לא מפני שאינו רשאי כו' יע"ש וכתב התם התי"ט בפ"י המשנה דהאי דרוואה פר ושעיר הנשרפין אין בה שום מצוה כלל דאמרינו העוסק במצוה פטור ממצוה יעש"ד הרי דלא כל הצבור היו שומעין מפי כ"ג קריאת התורה ואם איתא דחובת צבור היא הגע עצמה שאינם יכולים לשמוע מטעם דקתני עם כל זה מי פטרם להנהו צבור הרואים פר ושעיר הנשרפין מלקיים חובת קריאתם אלא נדאי כמו שפכתתי וכיון שכן היינו טעמא שקורא אותה בע"פ דחובת עצמו היא ויכול לקרותה בע"פ כנז' וידרך זה הגם דקרא העולה הג"פ בס"ת ונמצא מוטעה לא אמרנו שייסיים קריאתו בו דכל מה שצריך לקרות בצבור צריך שיהיה בס"ת הכשר ואפילו דייעבד היה ראוי לומר שיחזור לקרות בס"ת הכשר וכמ"ש הרא"ש ורשב"א שצריכין לחזור לקרות לראש הסדר בספר הכשר אלא משום ספיקא דפסקא דכתב הרמב"ם דמברכין על ספר הפסול פסק מהר"י ב"י רב דדייעבד יצא וידרך שפכתתי אתי שפיר נמי פסק הש"ע בא"ח סי' קמ"ד ס"ג וז"ל ואם אין להם ספר פי אם אחד והם צריכים לקרות בשני ענינים גולגלין וידחה כבוד צבור ע"כ.

הרי דגם דהשלימו למנן העולים והוי דומיא דכ"ג ממש אפ"ה לא חיישינן לכבוד צבור ומ"ט אם לא שתאמר כמ"ש: סימן רפ"א ס"ד ס"ת שפכתו ממזר יש פוסלין ע"כ. במרדכי פתוב הטעם כשמגיע לפ' לא יבא ממזר כו' נחפז ואינו פותב ההזכרה לשם קדושה וכו' ותמה עליו הרבש"ך ס"ק ח' על זה הטעם דא"כ למה יפסל כל הס"ת ותפסל היריעה לחוד ועוד א"כ ס"ת שפכתו ממזר חוץ מפסוק זה פשר ופירש הוא ז"ל דהוי פקטן דאינו במצות ה"ב וממזר כמה וכמה מצות שאינו חייב בהם ע"כ ולע"ד אינם נראה דבריו דדוקא בקטן ואשה כו' משום דתלה הפתוב כל שישנו בקשירה כו' וקשרתם וכתבתם וממזר ישנו בקשירה וכיון דדרשינן כל שישנו בקשירה ונהרי ממזר ישנו בקשירה בודאי דמה"ט אמרנו דכשר ועוד לא ידענו מאי מצוה דישראל חייב בה וממזר פטור דאין הפרש בו אלא דגרע מלא יבא כו' ומה שהקשה לטעם דקדושת ה' דלא יבא כו' נראה פי ה"ה דהקא מייירי בספר תורה שעדיין יש בו אותה היריעה חוברת והיא פסולה ופוסלת לזה קאמר דיש פוסלין אבל אה"נ אם הסירו היריעה ממנו שפיר דמי והשתא לא קשיא למה לא מנו בבביתא ממזר דתנן פרקהשולח תני ד"ה ס"ת תפלין ומזוזה שפכתן מסור כו' גוי ע"א ועבד ואשה וקטן וכתיב וישראל שהמיר דתו פסולין שנאמר וקשרתם וכתבתם כל שישנו כו' ע"כ והביאה הב"י בסי' זה ופסקוהו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש וכתב רש"י והרמב"ם ז"ל דכל הגי פסוליהו מדאורייתא ואחרים פירשו דמסור וישראל שהמיר ישנם בקש"י אלא דמדרבנן עשאוהו פאינו בקשירה ע"כ בשלמא למאי דפי' אתי שפיר איכא טעמא למה לא מנו ממזר דלא דמי פסוליה לפסוליהו דהנהו משא"כ לס' הש"ף תקשי אמאי לא מנו ממזר ומדמנו לכולהו ולא הזכיר לממזר ש"מ דלא אלא נדאי פדכתי' ונהגם דבמס' סופרים גזפר הא דממזר כו' לא פרכינן פיון דשאני פסול דהגי מפסולא דידהו שפיר איכא טעמא דלא קתני להו בהדי הנהו: סימן רפ"ב בהגה השומע כו' כתב הש"ף ס"ק ד' ונראה דצ"ל יש מחמירין ואומרים השומע כו' ולע"ד לא

נהירא להגיה פיון דאשפחון הרשב"א דקאמר להאי סבא דמסקא רמ"א בהגה ואם הב"י נראה לו רחוק לאו היינו כ"ע: הלכות מזוזה.

סימן רפ"א ס"א וכל הזהיר בה יאריכו ימיו וימי בניו הטעם הוא משום דכתיב למען ירבו ימיכם כו'. והנה פפי הצריף הו"ל לכתוב וכתבתם אחר למען ירבו שיהיה מוכח דגם קרא דלמען ירבו בכלל ההזקרה שיהיה בכתובה על מזוזות ומדכתיב למען ירבו אחר וכתבתם לומר דבזכות וכתבתם על מזוזות ירבו ימיכם וימי בניכם דאי הנה פתיב למען ירבו מעיקרא יהיה הנשמע שבשכר שמוע תשמעו כו' וק"ל: סימן רפ"ו ס"ה וכגון שתינוקות מצויין שם טוב שיכסנה פתב הט"ז דע"י חציצת זכוכית ש"ד מידי דהנה צואה בעששית דמותר לקרות פנגדה כו' ולדבריו ג"כ יהיה מותר להניח ידו על פיו דעדיף טובא מזכוכית ולקרות פנגד הצואה וזה אינו דפשיטא דאסור דרחמנא תלה הדבר בכסוי הצואה דכתיב וכסית את צאתה וכל עוד דלא מכסויי מטנופא ואסור לקרות פנגדה אפי' ניח ידו על פיו או יפרנס בגד על פיו דהא אפסיקא הלכתא פרב חסדא דאסר ועיין בהרמב"ם ו"ל והכא פיון דאיכא זילותא שיהיה שמו של הקב"ה פנגד כו' הגם דמיפסי עכ"ז איכא למיחש אלא דיוקא ע"י פסוי דהוי כמחיצה הוא דשרי אלא דאיכא למיחש לריחא פמה דאמרינו ריח אפילו למעלה מי' טפחים דהוי רשות אחרת דוקא דליכא ריחא אבל אי איכא ריחא לא מהני ולכן טובים השנים מן הא' שיעשה חתיכות זכוכית שמפסיק הריח מלעבור על האותיות ומשום שלא יראו האותיות פנגד הצואה ח"ו לזה יפרנס בגד קטן פנגדה ובזה ליכא למיחש מידי ושומע לי ישפון בטח: סעיף י"ד והוא שיהיה כמקורה ד' על ד' ונראה דאם היה הקרוי מרחוק מן הפתח שיעור דהוי פלבוד שיצטרף עם המקורה עם שאינו מקורה לתשלום ד' אמות והיינו ג"ט נכי רביע והוא הדין אם יהיה הפחות מג' טפחים חלל באמצע הד' אמות הקרוי דמצטרפין לד' אמות ותייב במזוזה ועיין בא"ח הלכות סנפה סי' תרל"ב ס"ב וטעמא דאמור רבנן התיב דאין שיינים תחתיו: סימן רפ"ח ס"א ועושה לה רינח מלמעלה ומלמטה כחצי צפון פירוש מלמטה לעל הארץ דעל הארץ פתוב' בשורה שלה ואין לכתוב בו יותר בשורה כדלקמן בס"י.

ומלבד זה צריף להניח רינח עוד כחצי צפון ובאמת בעיני יפלא על מה שראיתי כל המזוזות שפדקתי בהם ואין בהם שעור זה לא למעלה ולא למטה ואפי' כרביע צפון ובפרט למטה מעל הארץ הלואי שגיע להקפת גויל למלת על הארץ והא מימרא בש"ס היא דבעי להניח בה פחצי צפון ע"כ.

וצריף למחות בינדם ולגעור במי שמוזל בדברי רבותינו ובפרט במצוה יקרת הערף כזו ואין חסרון פיס כמעט: ס"ג כתבה שלא על הסדר כו' פ' הגם שעכשיו היא פתובה לפנינו פסדר פיון דבשעת כתיבה לא כתב' פסדר פסולה וזה פניל הפל בין אם כתב שלא על הסדר פסוקים או פרשה ואצ"ל אם הקדים כו' פ' אם הקדים וכתב והיה בתחלה ואחריה שמע וכו' הם פתובים הפוכים כזה פשיטא דפסולה כה היא פננת מן ונהגם דלשון דאצ"ל משמע דקאי במציאות עצמו עכ"ז פיון דהוי במציאות דשלא פסדר ונצדק לומר ואצ"ל ונ"ל לזקדק עוד אומר ואצ"ל אם הקדים פרשה כו' דהלשון יורה דבמציאות משונה מהראשון משמע דאם במציאות עצמו הנה מספיק לומר ואצ"ל בפרשיות וקאי אמאי דקאמר בריש דבריו כתבה שלא על הסדר ומדקאמר מלת הקדים משמע דהקדים ממש שכתב פר' שמע למטה מפרשיות והיה אם שמוע אלא דלע"ד קשה מנא ליה להטור מרה דשמעתא דאסור אם הקדים בפתובה הגם דכתובין פסדרן ובקשתי סמך לסבר' זו בש"ס ובפוסקים הראשונים ולא מצאתי זולת מה שכתב הב"י בשם המכילתא

ו"ל פתבן שלא פסדון יגזו ואינו מבואר משם לאיסור הקדימה בכתיבה דוקא אלא להקדים ממש והיה ולמטה ממנה שמע בכה"ג הוא דאסור ולא ידעתי מאין מוצא דבר ומה גם מלתא פהאי דהויא רחוקה ומה גם דמצינו שהתו' התירו דבר זה בהדיא שפתבו בהקומץ בדין הגליונות שאין כותבין מזוזה בהן כגון שהיה פתוב פרשת והיה בתחלת העמוד והוסיף שמע בגליון של מעלה כו' ע"כ.

טעמא משום דאין מורידין מקדושה חמורה וכו' אבל בלאו הכי שרי וגם התו' לא הוצרכו לומר אלא דממילא נתגלית לנו סברתם ובאמת לא מצאתי להכריח סברא זו לא מדברי רמב"ם ולא מדברי הטור דמה שכתב רמב"ם הקדים פ' היינו שכתב שמע למטה מנהיה דסד"א פדין הקריאה כמו שכתב מרן א"ח סי' ס"ד דאם הקדים וקרא והיה ואח"כ שמע יצא ה"נ גבי פתיבה שאם עבד הכי פשיטה קמ"ל ולעולם אם היו כתובים לפנינו פסדון הגם דהקדים פשיטה וידרף זה דו"ק גם דברי הטור ואם דעת מרן ממה שכתב רמב"ם והביאו הטור דאין לתלות המזוזה וכתבו הטעם הסמ"ג וסה"ת משום דאמרי' במכילתא פתבן שלא פסדון יגזו הן אמת דלדבריהם דסמ"ג וסה"ת הכי משמע ממילא פיון דכוננת התוס' אפי' הן כתובים עתה לפנינו פסדון אסור דהא אתליה והתוס' משמע סתם בין בתכבות בין בפרשיות א"כ הדבר מוכן דאפילו הם כתובים לפנינו פסדון פסולה והיינו סברת מרן אלא דאחר האמת קשיא לסמ"ג וסה"ת דמנא להו זהו רחוק דהא הגם דאשפחן משנה פשוטה בעי הש"ס מנ"ל ומה גם דבש"ס לא נרמז מזה הוכרחו לפרש הכי לטעמא דתליה דאי לא תימא הכי מ"ט לאו משום הכי נאמר דבר דלא מסתבר ואפשר דסובר רמב"ם ו"ל דלא הווי פתיבה תמה אי נמי דמדמה לה לקריא' דשמע דהקורא למפרע דוקא פסוקים ולא בפרשיות או אפשר טעמא אחרת וקרא וקרא ומהיכן נמצא דין חדש כזה: סי' רפ"ט ס"ג מי שחולק ביתו לב' ובכל חלק פתח פתוח לרה"ר ובמחיצה החולקת יש פתח עוד לנה במקום שעושה החור שפספס שהצד כו' הוא הבית נ"ל לומר דדוקא בהאי גוונא שחלק הבית לב' דאין מקום טפל לחבירו בזה הוא דמהני ציר להיפרא אבל בגוונא אחרת כגון שיש חדר בתוך הבית שמשפתמים בו פדי שישאר הבית נקי אי נמי לשום תשמיש כמו רוב החדרים המצויין בבתי תמיד ועשה לחדר הזה פתח לר"ה או לחצר ונמצא שנקנסים לחדר מהבית ומהחצר וכל פתחים של החדר חייבין במזוזה בזה הגם דהדר ביה הוא בבית אין עושין המזוזה אלא בנמין הנכנס לחדר דבטל הוא החדר לגבי הבית ולא תשיב הפתח אלא להחדר ולא אמרי' דהפתח הוא של הבית דאז יהיה הבית חדר והחדר בית דלא כן הוא דאנן קא חזינו דהבית הוא העיקר והחדר טפל והגם דלפעמים נכנסים מהחדר לבית לא מפני זה ישמנה האמת דבטל ליה לגבי עיקר תשמישו דבשבילו נעשה הפתח דהיינו לחדר ואלא דאיכא לספוקי במציאות שכתב מרן דמהני היכר ציר בהיכא דליכא דלתות מהו ונראה לומר לענין דינא דסמכין על ס' הרמב"ם בכה"ג דפסק בבית שאין בו דלתות פטור מהמזוזה כפשוטא דקרא דכתיב עלמזוזות ביתה ובשעריה ופסקה מרן בסי' רפ"ו בשם יש פוטרין בהא מלתא דלא ידענא זיל הכא וזיל הכא סמכי' עליה לפטור ובגדון שפתבתי בלאו הכי מבורר הפתח דלחדר נעשה וחיבת אלא דבאמת בזמן הזה נרא' דאין היכר ציר מהני דהא בזמנינו לא קפדי לעשות הציר לפנים בבית ואדרבה הבונים בגזן מתקונו רובם ככולם עושין הדלתות מחוץ לבית וכן עיינו רואות רוב הבתים דלתותיהם מבחוץ וכפי זה או ליכא היפרא בציר פיון דיש עושין כן ויש עושין כן וממילא פטורין דסמכי' על הרמב"ם וכמ"ש: סי' רצ"א ס"ב וכשיצא לא יטלנה בידו הכי תנא במציע' וכתבו התו' דהוי פמזיק לדרים שם בידים כאשר נוטל המזוזה נכנסין המזיקין.

וק' לי נהרי הדרים הם ילכו יקבעו מזונה דחובת הדר הוא וממילא ליפא מזיקין ואפשר לומר דינש הפרש לאחר שיכנסו המזיקין ויניח המזונה אח"כ משלא יכנסו כלל כפאשר לא יסיר המזונה ונהגם דכל הפתים מעיקרא אין בהם מזונה ואיפא מזיקין וע"י המזונה הוסר הזיקא וי"ל דשאני הכא דכיון שהיתה למזיקין מניעה על ידי המזונה כפאשר הוא נוטלה הם מתכנפים ויבאים כפאשר מגיעין למקום שלא היו יכולין לבא איליו משא"כ מעיקרא וזהו חילוק דמסתבר ולע"ד נראה עוד טעם הברייתא דקתני לא יטלנה בידו דאסור לקלקל מתקון דתיישי' שפא אידה שיזור בבית לא יקבע בה מזונה והוי כלפני עור וכו' אלא יקח דמיה ויניח הבית פהלקת': שם בהגה ועפוי"ם שפקש כו' אסור נ"ל הטעם דהמזונה היא שמירה לבית שהקב"ה יושב ומשמר אותנו מבחוץ לכן אין לזלזל ח"ו בכבודו ית' שיעשה פן לגוי ע"א ואסור הגם דאיפ' משום איבה ולזה תמצא במציאות שאסר מהרי"ל הנה אותו הגוי שר וגדול ונשבע להרע אם לא יתנו לו ואפ"ה דוקא לא התירו משום איבה אלא דבר הנוגע לאדם בגופו ובממונו אבל הנוגע בכבודו ית' במקומו מונח לכבדו בכל אופן שיהיה ודלא פרמ"א שפתב דשרי:
רצ"א ס"א אינו נוהג אלא בעוף טהור.

פן הוא במשנה עוף טמא פטור מלשלח ואמרין בש"ס דטעמא הוא דלא אנשכחן עוף טמא דאיקרי צפור וקשה פיון דטעמא הוא משום דלא אנשכחן לחוד אם פן הוי ספיקא וספיקא דאורייתא וי"ל דלאו ספיקא הוי פיון דהו"ל למיקת' עוף דכבר כתב קרא אחרני דטהור וטמא נק' עוף וכת' צפור איגלאי מלתא דטהור דוקא קאמר דבשלמ' אי אנשכחן צפור טמא הוינא אמרי דשקילי גינהו עוף וצפור ונקט חז מיינייהו דמאי שנא משא"כ השתא אי נמי נראה דמיתורא דקרא קא מפיק דהנה מצי שלא לכתוב צפור אלא פי יקרא לפניה אפרוחים או ביצים והאם כו' וממילא משמע צפור למה לי והכי נמי דייק הש"ס דף ק"מ ע"ב וז"ל א"כ צפור למעוטי עוף טמא למ"ל ואי לאו דמיתור ואיצטריך לגיפיה מאי קא' הש"ס וכו' אתי מדויק והשתא נפקא שפיר טריפה דמחייב לשלח דאל"כ אדרבה קרא מעטינהו מדאקיש האם לבנים והבנים לאם טריפה פטורה מלשלח אלא פיון דהוצרך הפתוב למעט טמא ש"מ שפיר דטריפה מחייבא דאלת"ה אלא דטריפה פטור א"כ גם על הטמא פטור דתרונייהו לא חזו אלא לכלבים וא"כ קרא למה לי אלא ודאי ש"מ דטריפה מחייב: ס"ב ואנונים ומרגולים ופי' הגם שלא הוגבהה התרנגולת מעל הבנים אפי' הכי פיון דנוחים ליקח להיותם רגילים עם בני אדם שפיר קרינו ביה מזון אבל בהיכא דקננו בפרדס הגם היותם בעינים רגילין עם בני אדם אפ"ה חייבים פיון דקננו בפרדס גילו אדעתם דאינם חפצים ליגדל עם ב"א: שם באתו סעיה אם הוגבהה אמש מעליהם אם המקומו' הללו שלו זכתה לו חצירו והו"ל מזון ופטור ע"כ.

יש להסתפק מהו הדין באיניש אחרניא פקו זה שזכה בו זה בעל החצר פדאמרן בהיכא דהוגבהה האם ובא זה האחר ליתול הקו מהו אם חייב לשלח פיון דלגבי דידיה לאו מזון הוא או דלמא פיון דהוא מזון לאחר לאו פי יקרא קרינו ביה דאינו מהפקר דתפוק ליה דלא מצי לקחת פי יבא בעל החצר וימחי בידיה ונמצא דפטור ופשיטא דאי יהביה ניהליה במתנה בעל החצר הרי הב' דינו פדיון הא' ומזון הוא לגבי דידיה ופטור אלא בהיכא דרוצה לקחתו חוץ מדעתו של בעל הבית מהו אי אמרינו מזון קרינו ביה ולא לזי אי נמי פיון דלגבי דידיה לאו מזון הוא מחייבין ליה לשלח השתא דקיימא לן פרבנו או לר' יאודה לוקה ומדברי מרו דדייק אם המקומות הללו שלו וגם ממה שכת' בריש הסי' קו המזון אצלו משמע לכאורה דנתפון לומ' דאפי' בכה"ג דהוי מזון לגבי אחר לא מופטר פיון דאינו שלו אבל אחר האמת נראה דלא נתפון מרו לזה כלל ואמר

שלו לומר זכותה לו תצירו פדי שתחול הקנייה וגם ההיא דקא מזמן אצלו נקט אצלו להיות פי כל הקנים מזומנים הם במקומם לכל מוצאם לקחתם מבלי מעכב לזה נקט אצלו: ונראה לומר בקן זה המזמן דפקע מיניה חיוב השלוח בין מבעל התצר בין מכל מאן דהו והראיה תדא מדקתני ואיזהו שאינו מזמן כגון אנונים ותרגולי שקנונו בפרדס אבל קנונו בבית כו' וכן יוני הרדסיאות פטור ע"כ מדקא פסיק ותני היתר מצד היותם בבית וכן הרדסיאות כיון דדרבם להיות מזומנים ולא קא מפליג בין אותו האיש דמזומנים לגבי דידיה לאיניש אחרניא אלא פסיק ותני מין פלוני פטור ולא פי' למי אלא כיון דמזומני אקרו פקע מיניהו מלת פי יקרא ופטור ועוד ראיה ממה דגרסי' במס' חולין דף קמ"א ע"ב וז"ל ת"ר יוני שוכה יוני כו' חייבות בשלוח ואסורות משום גזל מפני דרכי שלו' ואם איתא להא דאמר ר' יוסי בר חנינא תצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו קרי פאן פי יקרא פרט למזמן אמר רב ביצה עם יציאת רובה הוא דמחייב בשלוח מקנא לא קני עד שתפול לתצירו וכי קתני חייבות בשלוח מקמי דתפול לתצירו אי הכי אמאי אסורות משום גזל אמרם וא"א לעולם אביצה וביצה כיון דנפקי לה רובה דעתיה עלה השתא דאמר יאודה אמר רב אסור לזכות בבצים שהאם רובצת עליהם שנאמר שלח תשלח את האם והדר הבנים תקח לה אפי' תימא דנפל לתצירו כל היכא דאיהו מצי זכי תצירו נמי זכיא וכל היכא דאיהו לא מצי זכי תצירו נמי לא מצי זכיא אי הכי אמאי אסורות משום דרכי שלום אי בשלח גזל מעליא הוא אי דלא שלח שלוחי בעי בקטן ואביו של קטן חייב להחזיר משום דרכי שלום ע"כ.

מדפריה אדר' יוסי בר חנינא דא' תצירו כו' קונה לו שלא מדעתו כו' הכי מחייב בשלוח משמע דלא מצי לאוקומה אפילו באיניש אחרניא ואי הנה סביר דבאיניש אחרניא מחייב בשלוח הו"ל לאוקומה כולה מתניתן באיניש אחרניא רישא וסיפא דסיפא בהכרח דקאי באיניש דעלמא וא"כ שפיר אית לן לאוקומי' כולה מתני' נמי הכי והשתא לא קשה מידי דאצטריה למימר דמחייב בשלוח סד"א כיון דמזומן הוא מיפטור אפי' לאיניש אחרני' דלאו דיליה הוא קמ"ל דמחייב ואמאי קא מהדרי אשינויי דחיקי דביצה ביציאת רובה כו' אלא ודאי דלא שניא בעל השוכה לא שניא איניש אחרניא והסברא נותנת זה אלא משום דראיתי מאן דסבר בהיפך פתבתי כל זה וגם לא מצאתי שום פוסק שחולק בזה נר' פשוט דלא שניא: ס"ה אם רוצה ליקח האם ולשלח הבנים אינו רשאי לאו דוקא לשלח הבנים דהא אם היו הבנים מפריחין פטור מלשלח ומכאן נראה להוכיח דין אחר שלא כתבו רבינו זל"ה דבהיכא דנטל הוא האם לחודה ובא אחר ולקח הבנים ואפי' בהדי הדדי זה נטל האם הרוכצ' על הבנים וזה נטל הבנים מי שנטל הבנים פטור והנטל האם חייב וכן מצאתי בפירוש בתוספתא דחולין פ' ראשית הגז: ס"ח היתה רובצת על הביצים שאינו ממינה והם טהורי' משמע דבכל מיני עוף קאמר ואפי' קורא.

וקשה דמדקתני מתני' עוף טמא על ביצי עוף טהור או איפכא דייקינו מינה דטהור בטהור מחייב והגם דמוקמינו להאי דיוק' דקורא כדחזית הש"ס עכ"פ קורא מיהא אפילו לדחזית הש"ס מיחייב בקורא נקבה בהכרח.

והנה נראה לומר דדחזית הש"ס ה"ק טמא על ביצי עוף טהור כו' אליבא דכ"ע פטור אבל טהור וטהור היינו סיפא דקתני קורא שהוא טהור פלוגתא דר"א ורבנן ונקט זכר חידוש בקורא לר"א דלרבנן אפילו נקבה ודייקא דרישא הוא הסיפא דפלוגתא ונהו אומרם דלמא בקורא פירוש שהוא דייקא בקורא דקאי בפלוגתא דסיפא וכפי זה לרבנן לא אשכחן מאי סברי בנקבה טהורה ע"ג טהורים ומספיקא אסרי' ולא מלקינו אלא דקשה מימרת ר"א דקאמר מחלוקת בזכר אבל בנקבה

אליבא דכ"ע חייב הא מיהא נפשטה בעינן גבי קורא וגם ממה דקאמר ר"א ותני פותיה זכר דעלמא כ"ע מודים דפטור.

דוק מינה דבנקבה כ"ע מחייב וכפ"ז בכל הנקבות הטוהורים מחייב על קו שאינו שלהם ונראה דאפשר לומר דשקילי ניהו קורא זכר לנקבה דעלמא וכשם דפליגי בקורא זכר פליגי בנקבה דעלמא ולתקמים פטור ואיפא למימר נמי נקבה נדאי מחייב לזה פסקינן לאיסורא ולא למלקות וזהו מימרא דקאמר ר"א מחלוקת בקורא זכר לא מיתוקמא פהלכתא משום דגרסינן במימרא הסמוכה לה איפא דאמרי וקי"ל הלכתא פלישנא בתרא וכמו שכתב הרא"ש בכונת הרי"ף שהשמיטה לה היא דר"א מהלכות אי נמי פינו לומר פינו דלא אשפחן טעמא וראיה מקראי דילמא אינהו נמי איסורא בעלמא אסרי ולא למלקות בין בנקבה דקורא בין בנקבה דעלמא דדייקי ממתינתא דסברי דמחייב וזהו פסק מרן: סימן רצ"ג ס"ב ואפי' בשל גוויים כו' הם דברי התו' בקדושין ומייתו ראיה מהירושלמי דפריה ליתני חלה ומשני דלא קתני אלא דבר דאיתיה בין בשל גוויים כו' א"כ החדש איתיה גם בשל גוויים וראיתי לב"ח שדחה דברי התוס' יעש"ד ואני ראיתי לנוסף ידי פי פשיטא שדברי הקדמונים לא מדחו בפרכא ותלינן במיעוט שפלטנו ומכ"ש דחזינא בעינא טבא פי כל דבריהם רוח חכמה וצדק והנה חזקם ואמינ' דדבר פשוט הוא דכל אשר יצוה ה' ב"ה את עמו באיסורי התורה סתם לא ישתנה האיסור בכל מקום ובכל גוונא וגם ממה שאמר הפתוב גבי חלה להתיר עיסת נכרי דדייק קרא עריסותיכם דמשמע דוקא של ישראל ש"מ דבכל מקום דקאמר סתם בכל אופן הוא מדקא הדרי רבנן לחפש למיפטר חלת עיסת גוי ודייק לה מקרא ש"מ דבלאו קרא דעריסותיכם מסתמא אפי' בשל גוי ולא אשפחן דאמרי' דגמרי' חדש ממנה לפטור בשל גוי לסברתם מיהא דבעי קרא וא"כ כל עוד דלא נאמר בהדיא להתיר של גוויים אסיר הרי ראיה בבירור דאפי' בשל גוויים אסור והיינו נמי טעמא דירושלמי אלא דהתוס' טעמא דלא קאמרי להא מלתא מסברא מטעמא דכתיבנא להיות דאשפחו להא מלתא מבוארת בתלמוד ירושלמי אין לה מופת חותף פנה ואה"נ אי לאו דאשפחו ראיה מהירושלמי הוו מקריע לחייב מהסברא שכתבתי וראייתם מהירושלמי כפתור ופירח ומה שדחה הב"ח דהירושלמי אדברי ת"ק קאי ולאו אדברי ר"א אמינא אחר שינוח דארישא קאי עכ"פ שפיר מוכחינן מינה.

הרי דכיון דמוקי הירושלמי טעמא דת"ק דלא קתני חלה מטעם דדבר דאיתיה בישראל ובגוויים מידי דהנה חלה וא"כ ר"א דפליג את"ק הרי לא נאמר בדבריו דחדש שרי דקא מפליג עליה ואפשר דחדש נמי אסיר בחלה ולא נקט להו מטעם הנז' אי תימא דחדש שרי בגוויים והגם דאיפא ברייתא דביאר ר' ישמעאל דבריו שמוטר לגמרי והיינו כתנא דמתני' הרי במתני' לא הזכיר מידי דקאי עליה הפלוגתא אם לא שתאמר דהחדש דקאמר ר"א אסור אפילו בשל גוויים והשתא א"ש דפליג ר"א דבהכרח דת"ק סבר בחדש דשרי מה תאמר דדחיקת ואמרת דת"ק סבר בחדש בחלה ולהכי לא תני לה בהדי הערלה והכלאים אפ"ה שפיר פליג ר"א דסובר בחדש דאסור אפילו בשל גוי וקתני אף החדש כערלה וכלאים.

ועוד מצאתי ראיה ברורה מהירושלמי פ"ש דחלה ונהביאיה התוס' במס' ר"ה דף י"ג דקאמר בפ"י דאפי' בשל גוי אסור החדש דקאמר התם דבעי ר' ירמיה בשעה שזכנסו ישראל לארץ ומצאו קמה לחה מהו שתהיה אסורה משום חדש אמר לו למה לא אפילו בבישה ואפילו קצרה כה אני אומר לא אכלו ישראל מצה בליל פסח א"ר יונה מן דנפקת תהית דלא אמרי' ליה שניא היא דמצות עשה דוחה את ל"ת כו' עכ"ל הרי בהדיא קאמר דחדש דגוי נמי אסיר והקא לא מציי הב"ח

למדחי פלוגם ונהדברים פשוטים ועוד נראה להוכיח גם פן מתלמודא דידן הוכחה ברורה ממה דגרסי' בפ"ק דר"ה דף י"ג דבעו מיניה מרב פהנא עומר שהקריבו ישראל בכניסתו לארץ מהיכן הקריבו א"ת דענין ביד נכרי קצירכם אמר רחמנא כו' וממאי דאקריבו דלמא לא אקריבו לא ס"ד דכתיב ויאכלו מעבור הארץ ממקרת הפסח ממקרת הפסח אכול מעיקרא לא אכול דאקריבו ונהדר אכול מהיכן הקריבו א"ל כל שלא הביא שלישי ביד נכרי.

וקא ה"א דהש"ס הוא דמשני ליה שלא הביא שלישי והוא הנה ס"ד שהביאה שלישי ביד גוי דהוי קציר גוי ונהנה סביר דאסרו מלאכול עד ממקרת כו' ולא קמהדר אלא מהיכן הביאו הקרבת העומר אם פן הרי לה בהדיא דחדש דגוי אסור דנתגלית סברת הש"ס בדבר הסתום דאי תימא דסביר הש"ס דחדש דגוי שרי אדפריה אסיפא דקרא לפרוף אאסורא אמאי אסרו עד כו' עד השתא דסביר דהוי קציר גוי אם לא שתאמר דנדאי דסביר דחדש דגוי אסיר ועוד אי תימא דשרי מדחזינן דלא פריה הש"ס אאסורא משמע דשפיר אסרו וכפי זה בהכרח דהוי של ישראל דאלו של גוי שרי ואם פן הכי הוא בהדיא דחדש של ישראל הנה ליה ומניה הקריבו ומאי פריה ותשובתו בצדו קוראה הנני וליפא למימר דדחי בחדש שהנה להם לישראל שהביאוהו מארץ סיחון ועוג ונהנה אסיר להו עד ממקרת חדא שהרי מעבור הארץ משמע ארץ שנכנסו לה ועוד הרי גם מהחדש הנה הגם שהביאוהו מארץ סיחון ועוג יכולין להקריב דקי"ל דאפי' נקצר קודם זמנו פשר וכן פסק הרמב"ם בהדיא וטעם הש"ס דנקט כה"ג ממקרת אבל קודם לא אכול לומר דמי יתיר להם אסורים דמעיקרא אי לא אמרת דאקריבו דהא יום י"ו שהוא ממקרת פולו אסיר כדא' פתיב עד עצם כו' וכתוב עד יום הביאכם וכו' ודרשי להו הכי דבזמן דיש קרבן פשקרב הקרבן הותר בחדש וכשאינו קרבן כל היום אסור וה"א מדקא אכלי מעבור הארץ והותר אסורים ביום י"ו ש"מ דאקריבו זו היא פנות הש"ס בלי נפחל ועקש ודברי הרב בעל ב"ח ה"א דחויים מעומק ההלכה ואסיקנא דחדש אפילו דגוי אסיר: כללי ספק ספיקא.

נתתי לבי ועיני לדעת כל מה שכתב הפר"ח ז"ל בכללי ספק ספיקא ואמתי להעלות על ספר את אשר הבינותי בדינים אלו דרף קצרה זה יצא ראשונה. צריף לדעת מה דאמרנו ספק דאורייתא לחומרא אם מדאורייתא או מדרבנן הא מלתא פליגי בה קדמאי הרמב"ם והראב"ד סוברי דלא הוי אלא מדרבנן ספקא דאורייתא והרשב"א והר"ן סוברי דהוי דאורייתא.

הרמב"ם פמה דאשפחן בכמה דוכתי בי"ד ומפללם בפ"ט מהלכות טומאת מת ז"ל דבר ידוע הוא שכל אלו הטומאות וכיוצא בהם משום ספק הרי הם מדבריהם ואין טמא מן התורה אלא מי שנטמא טומאת ודאי אבל כל הספקות בין בטומאות בין במאכלות אסורות בין בעריות כו' אין להם אלא מד"ס ע"כ.

והראב"ד השיגו וז"ל זה שיבוש שהרי אמרו בכמה מקומות ספיקא דאורייתא לחומרא וספק דרבנן לקולא וזו ס' דאורייתא היא אבל הול"ל משום דהוי ס"ס ולקולא ע"כ. והכ"מ הבין בדברי הראב"ד שסובר שספק דאורייתא לחומרא מדאורייתא זהו טעם השגתו ותמהו עליו שהרי הראב"ד עצמו כתב סוף הלכות פלאים הפך זה דכל ספקא נאפילו דאורייתא לא הוי אלא מדרבנן.

והפר"ח כתב שפנות הראב"ד היא להשיג למאי דמשמע מדברי הרמב"ם שכתב מקודם זה בדין אשה שהפילה נפל לבור ואין ידוע אם הפילה דבר המטמא או לא הואיל וחוולדה וברדלס מצויין שם הרי ספקו טהור וסמוך לזה כתב דבר ידוע הוא כו' הבין הראב"ד שטעם שכל הספקו

מדבריה' פתב בדין הקודם שספיקו טהור לזה השיגו דהגם דהספיקות מדבריהם הא קי"ל ספקא דאורייתא לחומרא מדבריה' מיהא ע"כ.

ואני אומר לא פדברי הכ"מ ודעמיה שהרי הראב"ד ז"ל גילה דעתו בפירושו בהלכות פלאים פהרמב"ם בזה ולא כדברי הפר"ח כי איך יתכן שישגיגו הראב"ד ז"ל על מה שלא אמר כי הלא הרמב"ם גילה דעתו דמה דשרי התם דוקא מצד ס"ס שכן דייק דבריו שכתב הואיל וחייה וברדלס כו' ולא הספיק לו ספק אהד שכתב בתחלת דבריו ספק דבר טומאה ילדה כו' וא"כ איך ישגיגו הראב"ד.

ונראה לומר כי הראב"ד סובר כס' הרשב"א דדבר דעיקרו דאורייתא הגם דאיסורו מדרבנן פיון דעיקר דבריהם באו על דבר תורה הוי כדאורייתא. וזה לשון הרשב"א דף קט"ו פבר פתבתי דכל שעיקר מה שאנו חוששין הוא איסור דבר תורה אע"פ שזה עכשו מדרבנן כספ' דאורייתא עבדינו ליה כו' יעש"ד.

והנה הכא דקדק הרמב"ם בדבריו ואמר דטעם דמתיר ההוא נפל דהפילה לבור הואיל דחיה וברדלס כו' הרי זה ספקו טהור דמשמע דלאו מטעם דהנה ס"ס אלא פיון דספק הראשון איסורו מדרבנן יבא ספק ויתירנו ככלל דקי"ל ספק דרבנן לקולא ולראיה שפך פונת הרמב"ם ממה דמיייתי בסמוך לזה דבר ידוע הוא שכל כו' וענין זה אין זה מקומו כי פבר אמרו פמה פעמים כמו שסיים הרב עצמו שם כי דבר זה פבר כתבו פמה פעמים וכיון שכן לאיזה ענין פתב זה פאן אלא לאמת דברינו שפונת דבריו הוא לו' שמשמע היות הדבר ספק דרבנן הוא דמיקל לא מטעם ס"ס.

ועל זה השיגו הראב"ד ואמר זה שבוש כי הא דקאמר דבחד ספקא שרי אינו כי הרי אמרו בכמה מקומות ספקא דאורייתא לחומרא דכל דאיכא חד ספק בדאורייתא לחומרא ואמר עוד וז"ל וזו ספקא דאורייתא פ' מציאות זה דאשה שהפילה נפל לבור והוא ספק דבר טומאה או לאו זה מיקרי דאורייתא כמו שסובר הרשב"א דהגם דהוי דרבנן פיון דעיקרו בדאורייתא הוי כדאו' ונהו שכתב וזו הוי דאורייתא פירו' פיון דרבנן הוא דאסרו לה דאורייתא חשיבא וסיים לומר דבעיקר דין זה לא פליגי לענין הלכה מטעם דהוי ס"ס.

וא"ת סוף שרי בין מטעם ספק דרבנן בין מטעם דהוי ס"ס א"כ אמאי קא משגיג. יש לה לדעת כי נפקותא רבתי נפקא מינה דלהרמב"ם ביצה שנולדה בי"ט דעלמא ספקא מותר הגם דעיקרה מדאורייתא משום הכנה כדרכה.

ולהראב"ד אסורה כי דרבנן דהכא כדאורייתא הוי ואסור עד דהוי ס"ס: תו הצצתי וראיתי מה שהשיג הראב"ד בסוף הלכות פלאים אמאי דכתב הרמב"ם ז"ל בדין פגד שפאבד בו חוט וכו' דבודקין אותו ע"י צביעה והואיל והוי ספקא ואיסורו הוא מדרבנן הקלו פתב הראב"ד אמת הוא שספק אינו אסור אלא מדרבנן והבן הדברים.

הרי לה הרמב"ם והראב"ד דסוברים דספקא דאורייתא אינה אסורה אלא מד"ס. והרשב"א בת"ה הארוך דף ק"ב להדיא צונח פכרויכא דהוי דאורייתא ונדחה דעת רמב"ם וגם הר"ן בספ"ק דקידושין סבר פהרשב"א ונהה איכא סוגיות דמסייעי להו סברא וכו' לאידך ואיכא סוגיות דדחקי להתישב לחד סברא וכו' לאידך והדברים שקולים.

ואולי דגם אימוראי לא מסייעא להו מלתא ומה שהוכיח הפר"ח ז"ל מההיא דר"פ בתר' דיומא דפליגי ר"ל ור"י בפחצי שיעור ואותביה ר"י לר"ל מדתניא אין לי אלא כל שישנו בעונש ישנו

באזנהרה כווי נחצי שיעור הואיל ואינו בעונש יכול אינו באזנהרה ת"ל כל חלב ומשני מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא ה"נ מסתברא דאי ס"ד כווי ספקא הוי ואצטריף קרא לאתווי ספקא ודחו בש"ס אי משום הא לא איירא קסבר כווי בריה הוי עכ"ל הנה דע בין למאי דמסיק הש"ס כווי בריה בין לר"י בין לר"ל ליכא לאוכוחי מידי דלית ה"כא ספקא אלא דלס' הש"ס דקאמר ה"נ מסתברא דס"ד דספקא הוי כווי ואעפ"כ קאמר י"ל דמדרבנן הוא דאסיר וגם לר"י אי ס' דאורייתא אסור למה אצטריף קרא לריבויא.

דע פי ראיה זו ליתא מתרי טעמי חדא דילמא אה"נ אי לאו דדחי הש"ס קסבר בריה אה"נ דהנה הש"ס הדר פריף וקא הויא ספ' דאורייתא פי מאן דקאמר ה"נ מסתברא הגם דיספור ספקא דאורייתא אמר דבר המתחייב ממשמעויותא דמתניתין דבהכרח דלא הוי אלא מדרבנן לפי מה דס"ד דספקא הוא ולכשנאמר דיספור הש"ס דספקא דאורייתא אסור ד"ת נדאי דליהדר ליפרוק כנ'.

אלא למאי דמשני דסבר כווי בריה ליכא לאוקומי מידי דהגם דנאמר דספקא דאורייתא אסור ד"ת ה"כא שאני דכוי בריה או אפשר לומר דהגם דנאמר דספק דאורייתא אסור ד"ת כנז' ה"מ אי איכא צד איסור מוחלט כמו שפא טרפה או פשרה וכדומה דצד האיסור אין בו ספק ותוכל לומר איסור גמור הוא אבל במציאות שלפנינו שאין אתה יכול להחליט בו האיסור כלל פי למאי דנספור דכוי הוא ה"כא מתיישב וצביה בזה איף יתכן להחליט ולומר מין בהמה והלא אמה צביה שהיא חיה וזה וזה דומה לחצי שיעור ואדרבא יותר היא הוכחה ברורה מה שהוכיח רשב"א מההיא דספק אכל דאיכ' מ"ד דמיייתי קרבן על חתיכה ספק חלב ספק שומן ומאי דפליג עליה לא פליג אלא על הבאת האשם לא על האיסור פי מסתמא לא פליגי בקצוות דלר"א חייב אשם ולרבנן מותר.

ומה שפכתב הפר"ח ז"ל דהא בהא תליא אינו מוכרח וכי לא מצי סבור דאסור מדאורייתא ולא ליתי קרבן אלא על ספק כהאי דאיכא אסורא והלא אשפחן חצי שיעור לר' יוחנן דאסיר מן התורה ולא מיייתי קרבן עילויה באופן מה שהפליג הפר"ח בזה לומר שפא ראייה ונכונה יתד התקועה לא ראיתי יתד דחזי לכתופי עליה ואין ברירתו ברירה בזה.

וס' הרשב"א ודעימיה בזה דס' א' אסור מדאורייתא סברא נכונה ואין עליה פירכא ואין הכרעה בזה אלא הא מיהא פשיטא לי דספק לא הוי כנודאי דאם לא פן זורק אבן יהיה חייב ואמאי קא פטר ליה קרא כדאיתא בסנהדרין ובכתובות.

וא"ת ומינה מדאצטריף קרא למיפטר ליה ש"מ דהיייתי מחייב לא היא דאיכא למימר ומינה דון דכונתה למפטר וליכא להוכיח מההיא דגרסי' פרק כל הצלמים דף מ"ד דקא מוכח ר"י דשרי לשחוק ע"ז ולזרו' לים ממ"ש בעגל נאשליף את עפרו כו' ע"כ.

ואי ספק דאורייתא לקולא מדאורייתא מאי מוכח דילמא הן אמת דמדאורייתא שרי אבל מדרבנן אסור דהתם ליכא נדאות דמתהני דילמא אזיל ליה הים לכוליה שחק למקום רחוק וליכא אלא ספקא דילמא יכשל בו למאי דאסיקנ' דלא מסיימא להו מלתא לרבנן ליכא לאוכוחי ולא מידי.

שוב ראיתי להוכיח מהש"ס דקאמר בריש פ"ק דחולין דף י"ב גבי ההיא דקלוט התם ר"מ היכי אכיל בשרא וכי תימא הכי נמי דלא אכיל פסח וקדשים מאי איכא למימ' אלא נדאי היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר ע"כ וקשה אי תימא דספק דאורייתא שרי מדאורייתא א"כ מאי מוכח מפסח דילמא רבנן לא אוקמו למילתייהו בכה"ג לבטל עשה דפסח וקדשים אלא נדאי

פדכתיב' דלא מיפרעא להו מלתא לתלמודא ונהיא דס' ערלה בח"ל דבאָה עליה ההלכה להתיר אינה הוכח' לומר דספק אסור דאפשר דלא אצטריוה להתיר הספק אלא לצד ספ' מוכרע דהתם מתירין אפי' ספק מוכרע לאסור טפי מהתם פדמוכח משלהי ערלה: ב' פתב עוד הפר"ח ו"ל ס"ב דכל ס"ס אין צריה בדיקה הגם דאפשר לעמוד על הדבר והוכיח מההיא דרואה דם מחמת תשמיש דמוותרת בלא בדיקה.

ואני אומר כי כל דליכא חזקת היתר וכל שכן אי איכא חזקת אסור הגם דאיכא ס"ס אי מציינו לעמוד על הדבר צריה בדיקה ודוקא ברואה דם מחמת תשמיש התירו פינו דאוקמה בחזקת טהרה בכל אשה שאינה רואה כו'.

וקא דאיתרעא וראתה איכא ביה ס"ס ושרי פינו דאיכא חזקה דטהרה וגם ההיא דנאב שונכנס לעדר דהא אוקמינו להו בחזקה דהנות ביה קודם שונכנס נאב ונהוא ריעותא דאיתילדא ביה מחמת פניסת הנאב אית ביה ס"ס ושרי והדבר פשוט אצלי דאם נתערב אסור פמה תערובות כגון נפל לשיעור שאינו מתבטל ואפי' לשיעור המתבטל ומשם נפל ממנו למקום אחר וכן על זה הדרך פמה ספקו' כל דאפשר לעמוד עליו ולברורי אסור זו ומפרעא מלתא דכל דכשתעמוד לברר הספק לא תוכל לעמוד על ודאות האסור אלא על ספק אחד אז מקילינו שלא להצריה בדיקה אבל כל דכשתרצה לעמוד על הדבר תוכל לברר ולעמוד על ודאי אסור בעי בדיק' אפי' בטר אלה ספיקות ועיין בסי' ט"ז סעיף ו'.

עוד פתב הפר"ח סי' ד' ו"ל פתב הרא"ם בבבאוריו על הסמ"ג להל' מגילה דכי אמרי' ספקא דרבנן או ס"ס בדאורייתא לקולא ה"מ דיעבד אבל לכתחילה בין חד ספק בין ס"ס לחומרא ע"כ. ולא נהירא דהא בכל דנכתא מקלינו בחד ספקא דרבנן ובס"ס בדאורייתא ואפי' לכתחילה וכן מבואר בתשובת הרשב"א סי' תצ"ג ע"כ.

ואני אומר שאין סתירה מדברי הרשב"א בתשו' לדברי הרא"ם ביה מלתא דספק אחד דרבנן כי דברי הרשב"א לא הוּו אלא בס"ס דמתיר אפי' לכתחילה פדמוכח בהדיא בתשו' הנז' אף לא בספק א' דרבנן כי יש לה לדעת דמחלק הרשב"א בין ספק א' דרבנן לס"ס דאורייתא ונתן הטעם בת"ה הארוך דף קי"ו כי בס' אחד איכא פיוצא בו דאסור דהיינו אי הוי דאורייתא אלא משום דהוי דרבנן מקילינו.

אף בס"ס אין פיוצא בו אסור כלל והו"ל היתר גמור ולהכי שרי אפי' בדבר שיש לו מתירין משא"כ ספק א' אפי' במילי דעיקרם דרבנן אסור בדבר שיש לו מתירין וכינון שכן דסובר רשב"א לחלק בין הספק דרבנן לס"ס דאורייתא איה קאמר הפר"ח ללמוד ספק אחד מס"ס והאמת הוא דבס"ס הוי הרא"ם הפך דעת הרשב"א ופשוט: עוד פתב סי' ה' ו"ל מאי דאיבעיא בש"ס ולא איפשיט' אינו נכלל בס' ע"כ.

עמדתי על ראיותיו סי' ל' ס"ב וראיתי שהאמת הוא עם דעת הב"י ומוהריק"ש דשניהם סוברים הפך דעתו ועיין מה שהעליתי בסי' ל' דליכא ס"ס בעולם דאסיר ונהיא דחלדה לא נפקא ספקא דתחת מטלית ותחת צמר מסובף מתחת העור דוקא אלא דכמות דאיבעיא לן בתחת העור איבעיא לן נמי תחת מטלית וצמר דהכל נכלל בספ' חלדה תחת עור ותחת מטלית ותחת צמר וכדברי מוהריק"ש עיקר.

האמת דכל דאיפסיקא הלכתא לאסור לצד הכרעת הסברא או לצד דינא דאחרי רבים הגם דאיכא מאן דסבר לקולא לא מיקרי האי ספיקא להתירו בספק שני אלא הרי זה פנדאי אסור וספיקו אסור כדקי"ל דספיקא דאורייתא לחומרא: כתב עוד סי' ט' בשם הסמ"ק וז"ל דגים מלוחים מותרים משום ספק אם נמלחו עם דגים טמאים ואת"ל נמלחו שפא לא היה בהם שומן ואז אינו אסור אלא מדרבנן ע"כ.

יש להסתפק לדעת הרשב"א שתלה הדבר כל שאסרוהו חכמים משום הדבר שאנו חוששין לו הוא דבר תורה דינו כדבר תורה גם ציר שאין בו שמנונית הוי משום ציר שיש בו שמנונית כביצה שנולדה בי"ט דעלמא דאסרוה משום י"ט אחר השבת אי נמי כיון דכונתיה דציר זה בלא שומן אין פיוצא בו באיסור הו"ל כדבר שעיקרו מדבריהם: מה שכתב הפר"ח ז"ל סי' י"ב ודחה דברי האו"ה והש"ף דכשנתערבו התרנגולות חד בחד כו'.

אומר אני כי דברי האו"ה בכל גוונא קא שרי בין נתערבו בין לא נתערבו התרנגולים ובכל גוונא שרי דהא תערובת חדא וחדא הגם דהוי אסור ד"ת עכ"ז ספקא הוי ולזה אם באים שני הספקות בהדי הדדי שרי: סימן י"ג מה שתמה הרב לדברי ס' הליכות עולם והוכיח מדברי פל הפוסקים ז"ל הפך דבריו נראה כי אין קושיא לדברי הרב כי הוא סובר דמיקרי ספק הגם דשני הצדדים בשניהם היתר כהא דספק נגע ספק לא נגע ואת"ל נגע ספק שרץ ספק צפרדע הרי הגם שנסתפקנו בנגיעה אנו חוזרים ומסתפקים בה דלמא צפרדע וכל הספ' הוא בהיתר והר"ב פר"ח נכנס ביסוד אחד והוא זה דכל שאנו מסתפקי בנגע בהכרח לומר בטומאה ובזה אין להפך עוד שכתב וז"ל הנהו חביתי דחמרא דפתחי להו גנבי ואמר שמואל חמרא שרי מ"ט כיון דאפשר דפתחי משום ממונא הו"ל ס"ס ופי' רש"י ספק ישראל ספק גוי ואת"ל גוי ספק נגע ספק לא נגע.

וכתב הפר"ח דאין זה מתהפך דאי מספקא לן אי נגע אי לא נגע היינו ודאי גוי ע"כ וקשה לי למה לא נתחיל הספק בכה"ג ספק הפותח נגע או לא נגע כשמצאה יין ואין פאן מיחוש כלל לומר לי עליו שפא נגע האוסר ואת"ל שישנה לנגיעה איכא ספק אחר את"ל שנגע שפא הפותח ישראל הוא וזהו עצמו סדר שלקח הרב בספק נגע ספק לא נגע ואת"ל נגע צפרדע הוא וכשנהפך נאמר פן ספ' אין פאן טומאה בעולם שאין זה אלא צפרדע ואת"ל שרץ שפא לא נגע והו"ל ס"ס מב' צדדין וכפי זה כל ההוכחות שהוכיח מדברי הפוסקים אינם הוכחות כאשר אבאר בס"ד.

האמת דלמה שכתב הרמ"ע בתשו' ונהיאו הש"ף משמע כדבריו וכפי זה כל ההוכחות שהוכיח הפר"ח נכונים: סי' ט"ו כתב הרב דאפילו איתחזק איסורה שרי בספקא במילי דרבנן הגם דאית להו עיקר מן התורה ונהגם דעיקר דינא דמיניה נפקא דין זה לא הוי אלא במלתא דלית לה עיקר מדאורייתא וכמו שדקדק רמב"ם בלישניה בפר' עשירי מהלכות מקנאות וז"ל הואיל ועיקר דברים אלו מדבריהם הרי ספקו טהור ע"כ עכ"ז איסורא מטומאה לא ילפינו בכיוצא בזה והראיה מההיא דשתי קופות אחת תרומה ואחת חולין ואין דועה איזו היא של תרומה כו' נפלה אחת מהן לתוף של חולין אינה מדמעתן ופסקה רמב"ם בפ"ג מהל' תרומות והמחבר סי' קי"א דין שני קדרות כו' א"כ הגם דאיתחזק איסורא אמרינו ספקא דרבנן לקולא וזו היא דעת הגהות ש"ד כו' ע"כ.

דבריו ז"ל אינם מחוורין אצלי דלא מצוי למימר איסורא מטומאה לא ילפינו משום דאפשר דמחמרינו בטומאה דהא בכלל מערבין רמי דרבי יוסי אדרבי יוסי דמקנאו' דמחמיר לטמא טמא שפסק טבל ובאיסור תחומין הקל בכיוצא בזה ואמאי נימא איסורא מטומא' לא גמרינו ומה שהוכיח

הרב ז"ל משתי קנפות כו' לא דמיא פאוכלא לדנא דהתם לא הוי אלא חזקת ספק איסור דהא אין ידוע איזו היא של תרומה וגם אם ידועה של תרומה ונפלה לאחת מהם לא איתחזק איסורא באחת מהנה אלא ס' אחד דוקא נפל משא"כ בההיא דספק טבל דהוי נדאי טמא ואתה בא להתיר מכח ספק ואי הוי כה"ג באיסור דרבנן דעיקרו דאורייתא אסור פההיא דתחומין דרבנן לצד שגאמר דאית להו עיקר מדאורייתא נאמר העמד אדם בחזקת תחום ביתו ואסור וזיל לאידך גיסא דגבי טומאה נמי כה"ג מקילינן הגם בטומאה שיש לה עיקר מן התורה דהא לא מיקרי איתחזק איסורא.

ולענין הלכה מיהא נדי תכון עמו דאפילו באיסור דרבנן דאית ליה עיקר מדאורייתא בהיכא דאיתחזק ספק איסור שרי אבל איתחזק איסורא לא שרינו ספיקו דרבנן דאית ליה עיקר מן התורה כדמוכח מההיא דמקנאות דלא פליג ר"מ אדרבי יוסי אלא בדבר דעיקרו מדרבנן וענין בסי' שאח"ז: סי' ט"ז העלה הפר"ח דכל דאיכא ספק א' דרבנן וס"ס בדאורייתא הגם דאיתחזק איסורא שרי ודחה דברי הט"ז וסיעת מהאחרונים שפחלקים במיני איתחזק איסורא והעלה הפל בהשואה לקולא: ועמדתי על עומדי ללבן שתי הלכות אלו פנד ה' הטובה עלי ותליתי זייני באמר דתלו פוליהו זיינייהו מקום שממנו תוצאות חיים והם דברי המאיר לארץ הלא הוא הרשב"א בתשו' סי' ת"א וז"ל שאלת ס"ס דקי"ל דמותר אם נאמר פן אפילו במקום דאיתחזק איסורא אם לא ואם תאמר מותר מה נעשה לאותה שאמרו בפירק בכל מערבין דאפי' בס' דרבנן היכא דאיתחזק איסורא אזלינן לחומרא וא"ת אסור תריץ לי הא דאמרינן בפ"ק דכתובות דקיל ס"ס מרוב דרוב אינו מתיר ביוחסין וס"ס מתיר ובשחיטה מתיר פדאיתא בההיא דמצא גדייו ומרגוליו שחוטין.

והשיב הרב ז"ל בעיקר שאלתה דס"ס אני צריך להאריך עמה כו' אותה שבפירק בפל מערבין שאמרת כמדומה אני שנתפוננת לאותה שנתחלקו בה ר"מ ור"י שבנטמא בטומאה קלה כו' ר"מ אומר טהור ור"י אומר טמא וקי"ל כר"י ואם זו היא שאמרת הא אמרינן התם דטעמיה דר"י דעביד לה כשיל תורה הואיל ואית לה עיקר דאורייתא ונהיה דמצא גדייו וכו' לא שייכא בדין ס"ס פלל דס"ס ליכא התם כו' אלא בין באומר לשלוחו צא ושחוט כו' בין הוה דמצא גדייו כו' עיקר טעמא הוא משום רוב המצויים אצל שחיטה מןמחין הם ונהיה דכתובות פלוגתא דרב ור"י וכולה במעלת יוחסין כו' ולעולם בעלמא בין למר ובין למר בתרי ספקי להקל וכן נמי בסד רובא דרובא דאורייתא היא פדאיתא בריש פ"ק דחולין.

עוד אני רואה תימה בדבריך אחר ששאלתה בס"ס בדאיתחזק איסורא בההיא דכתובות היכא איתחזק איסורא דהתם נדאי לא איתחזק אלא ספק איסור דהא ספק חלל אחד הוא שנטמא במשפחה ואם אתה קורא איתחזק איסורא פל שנתערב בו דבר שהחזקנו אותו באיסור מחמת תערובתו אע"פ שאינו אלא מן הספק הרי שאלתה מבוארת מכ"ש מטבעת ע"ז שנתפלה לריבוא ומריבוא לריבוא שני כולם מותרים וכו' ועוד מדאמרינן בפ"ק דכתובות אמר ר"א האומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאוסרה עליו ואקשינן עלה אמאי ס"ס הוא כו'.

ואל תשיבני מדאמר רב הונא בפ"ק דחולין בדיק ספין ושחט בה ונמצאת פגומה הרי זו אסורה דאימור בעור נפגמה ואמרינן התם דעובדא הוה דשחט תליסר חיותא ונמצאת ספין פגומה ואתא קמיה דרב יוסף ואסר ושיילינן התם כמאן אלימא פרב הונא ואפילו בקמיייתא ומינה שמעינן דאע"ג"ב דבקמיייתא איכא ס"ס ספק בקמיייתא ספק בבתרייתא ואת"ל בקמיייתא ספק בעור נפגם או בעצם המפרקת נפגם אפ"ה אסורה לרב הונא משום דאזיל לטעמיה דאמר בהמה בחייה

בחזקת איסור עומדת עד שינדע לה במה נשחטה ואפילו שבר בה עצמות ותדע לה עוד דהא ס"ס עדיף כרוב ואפשר דאלים התירו יותר מרוב דהא ר' יאושע לגבי יוחסין פסיל בחד רובא ומכשר בס"ס וכיון שפן פי היכי דאזלינו בתר רובא להתיר בכל איסורין שבתורה ואפילו בדאימתחוק איסור' כגון חתיכת איסור שנתערב בשמים של התר ה"ה בתרי ספיקי דשריא ואפילו בדאימתחוק איסורא עכ"ל.

בתשובה זו נתחבטו בעלי הוראה כל אחד בנה בנין. ובא רעהו וחקרו וסתר ע"מ לבנות והרב בכר"ח העמיד והעלה פי דברי הרשב"א אינם דברי חכמה ולא הבין דברי השואל וגם השיב דברים מוסתרים יעש"ד.

ובפרט אחד ממה שפכת הרב שהוכרחו להבינו לענין הלכה שפכת הרשב"א ואל תשיבני מההיא דרב הונא שאין לו משמעות. הט"ז סובר דאל תשיבני הוא משום דההיא דרב הונא להיות שאמה בא בכח ס"ס לעקור החזקה דאבר מן החי דבהמה בחייה כו' בכה"ג הגם דהוי ס"ס לא מהני אכל בהיכא שאין אמה עוקר לחזקת איסור בכח ס"ס כגון ספק דרוסה דאיכא ס"ס הגם שהספק נולד בה בעת שהיתה אסורה משום אבר מן החי ולא יצאת מחזקת איסור עכ"ז כיון שאיסור אבר מן החי פרח לו מצד שנשחטה וס"ס בא להתיר ספק דרוסה שפיר דמי וכן תערוכת חתיכת איסור וכפי זה טעם ואל תשיבני לא הוזכר בדברי הרשב"א.

ולזה אני אומר הגם דס' זו סברא וגם נרמזת בדברי הרשב"א שסיים דבריו ואמר כגון חתיכת איסור שנתערב בב' ע"כ. עכ"ז האמת יכחיש זה פי עיקר שאלת השואל היתה בהא דמתירין בשחיטה מטעם רוב וכל שפן מטעם ס"ס דינש להתיר הגם דאמתחוק איסורא דהא גדיים ותרנגולים בחזקת איסור הם עומדים והפר"ח יישוב דברי הרשב"א פי טעם אומרו אל תשיבני הוא מטעם שסיים הוא עצמו בדבריו שפכת וז"ל משום דאזיל לטעמיה כו' ואפילו שבר בה עצמות והפונה היא להיות שמצינו רב הונא דסובר לאסור הגם דשבר בה עצמו' דנדאי פגמי משום דסובר דעצמות המפרקת ושבירת העצמות מין אחד הם ותלינו דאיפגים במה דקדם ה"נ לדידן דאמרינו דכל עצמות המפרקות חד הם ואין פאן אלא ס' עור ס' עצמות המפרקת דכשנאמר בעצם המפרקת נפגם מן הסתם בקמייטא איפגם באופן אין פאן אלא ספק אחד ודבריו דברי חכמה אף אין נראין מתרי טעמי חזקא וכי בהכרח דנאמר דבכל חזקא וחזקא פגע בעצם המפרקת דילמא בקמייטא לא נגע ספין בעצם כלל ואה"נ אם נגע בעצם יש מקום לומר כדברי הפר"ח דמן הסתם בקמייטא אלא אומר אני שפא לא נגע כלל בעצם דקמייטא וכפי זה איכא ס"ס פדת וכהלכה ס' בקמייטא ספק בבתרייטא כי לא נגע בעצם המפרקת אלא בבתרייטא ואת"ל בקמייטא דלמא לא בעור אלא בעצם הוא דאיפגם.

ועוד ההכרח מעיקרו דמכריח מרב הונא דאזיל לטעמיה דאפילו שבר כו' אינו הכרח כלל דילמא היינו טעמיה דרב הונא משום דסובר דס"ס לא מהני כל דאימתחוק איסורא ומה גם דהסברא נותנת כן דהא דשבר עצמות בהכרח דעדיף מנגיעת עצם המפרקת והוי ס"ס גמור והדברים פשוטים.

עוד בה שלישייה סתירה לדברי הפר"ח מהש"ס דקאמר התם וז"ל ואי בעית אימא לעולם כרב הונא דאי כר"ח מכדי מתלא תלינו ממאי דבעצם המפרקת דקמייטא איפגם דילמא בבתרייטא איפגים ע"כ.

והנה ראיה חותכת דהגם דאנו תולין בעצם המפרקת אנו מסתפקים אי הוי בקמייתא או בבתרייתא ואין אנו מחליטין לומר מסתמא בקמייתא איפגים פדברי הפר"ח דהא ודאי דמן הסתם לא אפליגו ר"ח ורב הונא בהכי ואנא שמענא ולא אימא מלה עד עומדי על עיקרון ומקורן של דבריהם פי מפיפיהו מיברכי ואשיבה לבחון מלין דשואל ומשיב דע דבפרק בפל מערבין דף ל"ה אפליגו במתניתין ר"מ ור"י בס' עירוב פגון תרומה ונטמאת או נשרפה ולא ידענא אי הנה קנים בה"ש או לא ר"מ אסר ור"י שרי ורמי הש"ס דר"מ ור"י אדר"מ ור"י דפליגי בפ"ב דמקנאות במי שנטמא בטומאה דרבנן ס' טבל או טבל בספק מקנה או בספק מקנאות דהתם ר"מ מקל ור"י מחמיר ומשני הש"ס ברומא דר"מ דטעמא דמחמיר בס' עירוב הוא משום דסובר תחומין דאורייתא ורמי עוד הש"ס דאורייתא אדאורייתא מההיא דקתני נגע בא' בליילה ואינו יודע אם מת ולמחר מצאו מת ר"מ מטהר ומשני בשני פתי עדים.

והקשו התוס' בד"ה א"ר ירמיה מאי קא רמי לישני דשאני ההיא דספק עירוב דאיכא חזקת איסור דהעמד אדם בחזקת תחום ביתו ולזה אסור משא"כ בנוגע ואינו יודע במה נגע דליכא אלא חזקת טהרה ואין זר אתה והעלו דמשני הגם דנאמר דסובר ר"מ תחומין דרבנן וכפי זה לא מצי לשנויי דטעמא דעירוב משום דאיכא חזקת העמד אדם בתחום ביתו דאיכא נמי חזקה לקולא הנה מצי למימר דהוי עירוב פספקא דרבנן לקולא ע"כ דבריהם ז"ל דחוקים אצלי וקודם פל דבר נחקור זאת לדבריה' ז"ל אם נאמר דלפי אוקמתא דשני פיתי עדים נחזור לומר דלא אצטריך לאוקומי דסובר ר"מ תחומין דאורייתא ולא ק' ההיא דמקנאות דלעולם דסובר ר"מ תחומין דרבנן וכל דאיכא ספק דרבנן הגם דאיכא חזקת איסור ואין פנגדה חזקת הטר אפ"ה לקולא פדמוכח מההיא דמקנאות ושאני ההיא דספק עירוב דקאסר ר"מ הגם דהויא דרבנן משום דמירי בב' פיתי עדים וכיון דאיכא פת אחת שמעידים שהיתה תרומה טמאה בין השמשות הגם דאיכא פת אחרת פנגדה עכ"ז לית ליה לר"מ אוקי תרי לגבי תרי: או נאמר דלא היא דלא קאמרי התוס' הא דאפילו סבר ר"מ תחומין דרבנן אלא לרבנותא דנקא הפונה היא דמחמת רומיא דהאי מתניתא מיהא איכא לשנויי בין אם נאמר דסובר תחומין דרבנן ולעולם מכח ההיא דמקנאות בהכרח דסובר ר"מ תחומין דאורייתא ונראה כי פונת התוספות הוא לרבנותא דנקא והפונה היא אי לאו ההיא דמקנאות והראיה ממה שמכריחין לומר דאי הוי חזקת איסור וחזקת הטר הנה מצי להקל ר"מ וכתבו הטעם משום דהוי ס' דרבנן לקולא ואם אמת הוא דמאי דקא מוקמינן דסבר ר"מ תחומין דרבנן הוא הגם בטר דגילה דעתו בההיא דמקנאות הנה להו לתו' להוכיח בכח ואל מההיא דמקנאות דסובר ר"מ להקל בספקא דרבנן אפילו בהיכא דאיסתחוק לחומרא לבד ממה דקאמר מלתא מסברא בהיכא דהוי חזקה מול חזקה, ועוד ממה שדקדקו התוס' לומר פינו דאיכא חזקת הטר וחזקת איסור הו"ל ספיקא דרבנן ולקולא משמע הא אי לא הנת חזקת הטר אלא חזקת איסור מצי שפיר לאסור בדרבנן ונהלא ממתניתין דמקנאות מוכח אפילו חזקת איסור לבד לקולא בדרבנן אלא ודאי שדבריהתוס' הם דהש"ס בעי לשנויי לרבנותא אי לאו ההיא דמקנאות מכח ההיא דספק נגע מיהא מציינו לשנויי גם אם נאמר דסובר תחומין דרבנן ולעולם מכח ההיא דמקנאות נסתחייב לומר דסובר תחומין דאורייתא.

וטעם אחר האמת דלא משני הש"ס פאוקמתא דשני פיתי עדים ואפילו סבר תחומין דרבנן ולא יצטרף לאוקומי ר"מ דסובר תחומין דאורייתא דלא פהלקתא נראה דכיון דקא מטהר ר"מ בההיא דמקנאות אפילו איסתחוק איסורא לבד אין סברא שתהיה חמורה אצלו ב' פתי עדים להחמיר בה יותר מחזקת איסור שאין פנגדה חזקת הטר פלל זו היא פונת דברי התוס' וראיתי להעמיק

בדבריהם ו"ל בישוב זה הגם דאין אני צריף לזה למה שנוגע לפירו' דברי השואל והמשיב עכ"ז אין לי להעלים עין מדעת אמיתות הש"ס כפי יכולת דעתי ואפשר דנפקא מינה נמי לענין דינא ואראה כי אין דבריהם מחנורין אצלי בדבר זה חדא רבותא זו דקמשני הש"ס אין ידוע מה הנאה יוצאה ממנה כיון שהיא פנגד האמת כיון שמוכרח אתה לומר דסובר ר"מ תחומין דאורייתא מכח ההיא דמקנאות דסובר להקל בספקא דרבנן אפי' בחזקת איסור לבד ודוחק זה הייתי סובלו כשיתה כוס אליבא ריקניא אי הנה משני הש"ס שינויניא רויחא אלא דקא חזינא דמשני שינויניא דחיקא ורחיקא.

דחיקא פי מוקי למתניתין דספק ערוב במציאות אחר שלא נרמז ממנו ולא מקצתו בדבריהם דעל מי סמכו ר"מ ור"י להבין דבריהם דבהכי קא עסקי ושינויניא דא דחוק ביותר פי סתם קאמרא ספק כו' וגם רחיקא לדש פלוגתא חדשה בין ר"מ ור"י דהא לפי אוקמתא דאוקים הש"ס מכח ההיא דמקנאות דסובר ר"מ תחומין דאורייתא ופליג ר"י בהא ואוקמתא זו עדיין באיבה לפי מה שהעלינו לדעת התוס' מכח ההיא דמקנאות ולפי דברי הש"ס דקא מוקי לה בתרי פתי עדים מוסיפין אנתנו מחלוקת חדשה בין ר"מ ור"י בשתי פתי עדים לר"מ לא אמרינן אוקי כו' ולר"י כו' והלכה רוחת דלא מפשינן פלוגתא.

ועוד קשה לדעת התוס' אמאי לא דייקי הכי בדברי הש"ס כי ממה דקא מהדר לאוקומי מתני' בב' פתי עדים ש"מ דאפילו בדאורייתא אין לאסור אי איכא חזקת הטר פנגד חזקת איסור ולדבריהם ו"ל אחר האמת בדאורייתא כה"ג אסור וא"כ הנה ליה להש"ס למיחש דלא למיטעי בדעת זו דהיא המוכנת במשמעות אמיתות דברי הש"ס דפריף ורמי דאורי' אדאורייתא ומשני אהא מלתא עצמה הב"ע כו' הדברים יגידו למו דהגם דהוי דאורייתא מהדר לשנויי בשני פתי עדים ולא הספיק חזקת איסור דישנה והגם דמצית לדחוק דוחקא בטר דוחקא עכ"ז לא תמנע מלומר שיש להסתפק בהכי מפשט דברי הש"ס וכיון שכן יכול הנה הש"ס למחול באותה רבותא שאחר האמת היא מוכחשת מההיא דמקנאות ולא נפקא ליה מינה הלכתא ולא הנה מכניס עצמו בספק ריעותא הנז' לומר דמיקל ר"מ בדאורייתא אי איכא חזקת הטר הגם דאיכא חזק' איסור ונראה לפרש פונת הש"ס ברוימא דרמי אההיא דמקנאות פונתו היא דממאי דחזינן דקא מיקל ר"מ בדברנן בחזקת טומאה גרידא שאין פנגדה חזקת טהרה נתחייב לשנויי בההיא דספק עירוב דס' עירוב דסוב' תחומין דאורייתא דאי לא תימא הכי ק"ו מההיא דמקנאות לההיא דס' עירוב דאיכא חזקת טהרה מיהא ולא מצי לשנויי בההיא דס' עירוב דמייירי בב' פתי עדים משום דהא מלתא דחזקת איסור שאין פנגדה חזקת הטר אלימא מההיא דב' פתי עדים פדכתיבנא לדעת התו' ואע"פ כן הקל ר"מ וכ"ש בב' פתי עדים דקיל טפי ולפחות בהשואה ולזה מוכרח לאוקומי תחומין דאורייתא א"כ מוכחא מלתא מיהא דאין החזקה משויא לדבר פנדאי וכתב דרמי הש"ס מההיא דספק נגע נתגלה לנו מההיא מתני' דסובר ר"מ בהדיא דהחזקה אלימא למיסמך עלה לטהר אפילו בספק דאורייתא וכיון שכן חזר משנינויא קמא ואוקי לההיא דס' עירוב בב' פתי עדים וסבר ר"מ תחומין דרבנן וההיא דמקנאות דטהר ר"מ בחזקת איסור גרידא איכא טעמא יניבא משום דהוי מפלל הטהרות שטיהרו חכמים דמן הראוי שיהיו טמאים אלא דחכמים הקילו בהם וכן מצאתי להרמב"ם שפי' בפ"ה המשנה דטעם ר"מ דמטהר בספק טבל כו' הוא משום דסובר דהויא מפלל הספקות שטיהרו חכמים דקא מני במתניתין אלו טהרות שטיהרו חכמים ע"כ אם פן בעלמא לא מקילינן בכה"ג: ולדרף זה תקשה לכאורה ג' קושיות הא' למה לא נתן טעם

הש"ס בהדיא כנו' דשאני ההיא דמקנאות דמקל ר"מ מטעם דטיהרום חז"ל והב' למה לא סבר הכי מעיקרא קודם רומיא דרמי דאורייתא אדאורייתא לומר שאני ההיא.

והג' למה לא קאמר הש"ס אלא כיון דסתר לאוקמתא דר"מ דסובר תחומין דאורייתא. וכד דייקנין שפיר לא קשה כי מה שאמר [שלא אמר] הש"ס אלא להיות שאין סתירה לאוקמתא כי גם למאי דמסיק דסובר תחומין דאורייתא מצי לשנויי האוקמתא עצמה דקאמר הש"ס הך בשני פיתי עדים וכיון דאין סתירה לאוקמתא אלא דלית אנו צריכין לאוקמתא דאורייתא לא אמר אלא ותמצא כמה פעמים בש"ס דמסיק מסקנא ונהדר טוען ופריק ונהדר אמר בטר שינויא בתרא השתא דאתית להכי לית אנו צריכין לשינויאי קמא הרי דמשפכת לה דהגם דלישנויאי בתרא לא בעיתו לשינויא קמא אעפ"י כן לא קאמר הש"ס אלא ונהגם דלא קאמר הש"ס הך השתא דאתית להכי עכ"ז נוכל לומר דלרוב פשיטות הענין לא הוצרכו לאומרו גם קושיות למה לא משני הש"ס הכי מעיקרא ברומית ההיא דמקנאות שאני התם מטעם דהקילו בהם חז"ל וטיהרום אינה קושיא דיש לה לדעת דלא אמרינן האי טעמא בההיא דמקנאות דחכמים הקילו בהם אלא דוקא מכת ההיא מתני' דנגע בלילה דזולתה הייתי אומר כי טעמא דר"מ הוא משום דלא סמיה כ"כ אחזקה להכריע הספק ונהרציה דמטהר טמא שהחזיק בטומאה וספק טבל וסבור להכריע הספק מכת החזקה לא הנה מטהר בספק טבל אפילו בדרבנן דהא לא ספק הוא וכיון שכן נתחייב הש"ס לאוקומי ההיא דספק עירוב דסובר דהוי דאורייתא ולא מסתייה לאוקומי בב' פתי עדים ולומר דסובר תחומין דרבנן דהא לא עדיפי עדים דסותרן אהדדי מחזקת איסור גרידא הגם דסבור דלא אמרינן אוקי וכו' דסוף סוף עדות מוכחשת היא אלא דסובר להחמיר ואשפחן בחזקת איסור גרידא דעדיפא מהא דשני פיתי עדים הקיל בה והוכרח הש"ס לאוקומה דסובר תחומין דאורייתא מה שאין כן דרמי מההיא דנגע בא' בלילה דאשפחן דסובר ר"מ דחזקה מקרעת אפילו בשל תורה ואפילו להקל ש"מ דאי איכא חזקה הוכרע ספקו והונו פנדאי א"כ בההיא דטהרות דמטהר חזקת טומאה בספק טבילה אמאי נהלא אין פאן ספק ומוכרח אתה לומר דקולא הוא שהקילו בטהרות לטהר בכה"ג הם אמרו והם אמרו וכמו שכתבתי למעלה בשם הרמב"ם גם לא קשה אמאי לא קאמר הש"ס להדיא דההיא מטעם שטיהרו חכמים דה"מ פשיטי להו מן הסתם כיון דאשפחן דסובר ר"מ דחזקת דבר סמכינן עלוניה בנדאי ממה שטיהר בספק של תורה יחויב הדבר לומר כי טעמו הוא משום שסובר דהוי בכלל הטהרות שטיהרו חז"ל דמשנה ערוכה היא אלו ספקות שטהרו חכמים ושם קמשני ר"מ דדמי לטהר הטמא בספק טהרה ונהגם דהש"ס ידע מעיקרא להא מלתא ונהו מצי לשנויי הכי מעיקרא עכ"ז ממתינתין דמקנאות מיהא לא הוכרח לזה גם אין לו פח לשנויי הכי מגוף המשנה עצמה דמקנאות עד דפריה מההיא דנגע בא' הוכרח הדברים והוכרח לאוקומי ההיא דספק עירוב בב' פתי עדים לזה מחמיר ר"מ משום דלית ליה אוקי תרי אכל בחזקה מול חזקה שרי בדרבנן ובחזקת איסור גרידא אפילו בדרבנן אסור וברומיא דר' יוסי משני תלת אוקמתי חד משום דסובר ר' יוסי בטומאה דרבנן כיון דעיקר הטומאה דאורייתא לא מטהרינן בספק א' ופרש"י דלא ליתי לזלזולי בדאורייתא ואוקמתא שנית דההיא דשרי בספק עירוב דרביה אבל לדידיה אפילו במילי דרבנן אוסר בס' אחד וקאמר הש"ס הוכחה לשינויאי דא ממה דקתני בההיא דספק עירוב אמר רבי יוסי אבטולמוס משום ה' זקנים על ספק עירוב כו' ש"מ.

ואוקמתא ג' רבא אמר טעמא דר' יוסי דבההיא דטומאה דרבנן מחמיר משום העמד טמא על חזקתו ומיירי דליכא חזקת טהרה פ' חזקת מקנה כדקאמר בהדיא בש"ס משא"כ ספק עירוב הגם דאיכא חזקת עירוב עכ"ז איכא חזקת אדם בתחום ביתו כמו שכת' רש"י שם בד"ה העמד: הנה לתרי

אוקמתו לא שגא להו לדעת ר"י בין חזקה שאין פנגדה חזקת הטר בין חזקה שיש פנגדה חזקת הטר דבכל מחמיר ר' יוסי וסוברים פן ממה דקתני ס' יש בו במקנה מ' סאה כו' וסתם מקנה בחזקת מ' סאה ואעפ"י כן קתני ר"י דטמא ומכח זה לא משנו מתני' דספק ערוב דטעמא הוא משום דאיכא חזקת הטר פנגד חזקת איסור ולדעת רבא לא מחמיר ר"י אלא בחזקה שאין פנגדה חזקת הטר ונראה כי דעת רבא היא מסקנת הש"ס דמיתני לה באחרונה ועוד דרבא מאריה דכוליה תלמודא ודבריו מתישבים שפיר ועין פל רואה יגיד כי חילוק זה נכון וגם בזה לא פליגי ר"מ ור"י בקצוות אלא בחזקת טומאה גרידא שאין פנגדה חזקת טהרה ולב' האוקמתו לר"י מטמא אפי' חזקת טומאה שפנגדה חזקת טהרה ולר"מ מטהר אפי' חזקת טומאה שאין פנגדה חזקת טהרה כהא דטמא ס' טבל ס' לא טבל ומה דקאמר הש"ס ש"מ בההיא שינויא דהא דידיה הא דרביה דתנן אמר ר"י אבטולמוס העיד ש"מ אם פן מוכחא מלתא דכן מסתבר ליה לא יתחייב מההוכחה זו שום הכחשה מהא דקאמר רבא אלא בערף מה דמשני בשינויא קמא דכיון דעיקרא דאורייתא שמהמציא דין מחודש אמר ש"מ בהא מלתא דקתני בס' ערוב לאו דידיה אלא דרביה ולעולם בערף מה דקאמר בתר הכי דלא מטעמא ר"י אלא בחזקת שאין פנגדה חזקת הטר לא קאמר ש"מ, נמצא כי לדעת ר"י איכא פלוגתא דאמוראי איכא מאן דסבר דהחמיר ר"י בחזקת טומאה שיש פנגדה חזקת טהרה ואיכא מאן דסבר והוא מסקנת הש"ס דדוקא בחזקת טומאה שאין פנגדה חזקת טהרה אבל בב' חזקו' מטהר וממה שכתבו התו' בד"ה אמר ר' ירמיה.

תשפיל לדעת כי המסקנה היא אי איכא חזקה מול חזק' בדרבנן יתחייב הדין לקולא ונהגם דדבריהם פסברת ר"מ עכ"ז אם תהיה הסברא פן בדברי ר"י מי יכריחנו לומר דפליג ר"מ אהר' סברא ויאמר לקולא פיון שלא מצינו דפליגי בהכי אלא נדאי דמלתא דסברא היא.

וא"ת לפי האוקמתא דסברי כמאי דקתני ספק של מ' דמיתרי במקנה שנמדד נתחייב למימר הכי בדר' יוסי הגם על צד ההכרח קאמרינן לאות שסוברים סתם מקנה נמדד' ולפי מה שהעליתי דטעמיה דר"מ בההיא דמקנאות מחמת שטיהרום חכמים ופליג עלוניה ר"י דלא טהרו בכה"ג ובענין חזקת איסור לא שמעינן להו דפליגי גם מה דפליגי בההיא דס' ערוב הוא אי אמרינן אוקי תרי כו' פאוקמתא דשתי פיתי עדים דלר"מ לא אמרינן אוקי תרי כו' ולר"י אמרינן אוקי תרי כו' והפונה היא דאי לא אמרינן אוקי כו' ממילא לית לן למיזל בתר חזקה דהא איכא תרי דמעידים דנפקא ליה מחזקתו ואי אמרינן אוקי תרי נחזור לדין החזקה וכיון דאיכא חזקה מול חזקה בדרבנן לקולא ובהאי מלתא מודה ר"מ דהא לא פליג אלא בדין אי אמרינן אוקי תרי וכו' באופן לא פליגי ר"מ ור"י אלא בקוללת טהרות ובדין אוקי תרי וחויז מזה פל מה שנוכחים מדברי ר"י מן הסתם נדאי דלא פליג עליה דר"מ וכיון שהעלינו בדרבנן פל דאיכ' חזקת איסור ואין פנגדה חזקת הטר לחומרא וכל דאיכא חזקת הטר וחזקת איסור לקולא ה"ה לר"מ ומעתה נעמנד על דברי השואל אם דבריו בחכמה או אין אתו עד מה.

ונה יצא ראשונה מ"ש אם נאמר פן אפילו במקום דאיתחזק איסורא מה נעשה לההיא דפ' בפל מערבין ע"כ לא ידענא מאי קא מפרש בההיא סוגי' אם כפשטה או כמו שהעלתי בענין ההלכה אם נאמר דסובר כפשטה.

צריך לתהות בקנקניה אמאי קאי אי אדר"מ או אדר' יוסי אם אדר' מאיר לא מצינן לאוקומי דבריו פלל כי לרבי מאיר אפי' איתחזק איסורא לבד קא מקיל בדרבנן ומאי קאמר השואל דמההיא דבכל מערבין מוכח דאפי' בספיקא דרבנן אזלינן לחומרא ולא כן הוא ובהכרח לומר דקאי

אמלתייה דר' יוסי דסובר דה"נ הלכה פותיה כדקי"ל בכל דוכתא וכמ"ד במסכת עירובין הלכה כר"י מחביריו והגם דסתם לן ר' בטירות כר"מ הרי חזר והביא הדבר במתלוקת אח"כ במס' מקנאות: ואם נאמר שדעת השואל כמו שהעליתי בעומק ההלכה דלא פליגי ר"מ ור"י בהכי אלא אם טיקרו חכמים דבר זה ולעולם בעיקר הדין שנים הם אין אנו צריכין לומ' בדע' השואל דסבר סברא למפסק הלכתא הכא כר"י הפך סתמיות רבינו הקדוש דכתב סברת ר"מ בסתם אלא להיות שהדברים עמוקים קצת לא הי"ל להעלים עין לרמזו דבר ואולי שהיה הדבר פשוט אצלו דמחזקינו ליה פי איש חכם הוה ופש גבן לפקח בדעת השואל כמאן מסיק בדעת ר"י אם פאוקמ' קמיינתא אי פאוקממתא דרבא אם נאמר פאוקממתא דרבא וכפי זה שאלתו היא בחזקת איסור שאין פנגדה חזקת הטר דהא לאוקממתא דרבא לא החמיר ר' יוסי אלא בחזקת טמא ומקנה שלא נמדד שלא היתה לו חזקה מעולם או פאוקממתא קמיינתא דאפילו איכא חזקת הטר מול חזקת איסור מחמיר ר"י, ונראה שדבריו שקולים הם ויתנישבו לכל מה שתראה לומ' פאשר אבאר בס"ד ופי' דבריו כף הם ס"ס דקמא לן דמותר אם נאמר כן אפי' במקום דאתחזק איסורא או לאו אם נאמר מותר מה נעשה לאותה דפרק בפל מערבין כו' דאזלינן לחומרא הראה לדעת כי פוסק פרבי יוסי או אפשר דסובר דלא פליגי ר"מ עלוניה אלא בקולי טירות כמו שהעלתי בעומק ההלכה ונאמר עוד ואם תאמר איסור פי' מפת היא דפרק בפל מערבין תכריח לומר דלא מהני ספק אחד בדרבנן ולא ס"ס בדאורייתא פנגד חזקת איסור תריץ לי הא דאמרינן בכתובות כו' הפונה בזה פי' מההיא דכתובות תתחייב לומר דאיכא קולא בס"ס יותר מרוב שבזה תצדק ותגדל הקוש' שמקשה משחיט' שמתירין אותה מפת רוב המצויין כי זולת ההיא דכתובות נוכל לומר כי רוב עדיף מס"ס וליכא קוש' ומפת ההיא דכתובות מוכחא מלתא דס"ס קיל מרוב ולפי מה שנאמר דלא מהני ספק אחד בדרבנן בהיכא דאתחזק איסורא תחייב לומר כן בספק ספקא דאורייתא דלא מהני פנגד החזקה ומכ"ש רוב ואיך אנו מתירין בשחיטה ברוב המצויים וקוש' זו צודקת לכל אוקמתי הש"ס בדברי רבי יוסי לא מיבעי לאוקממתא קמיינתא דמחמיר ר"י בחזקת איסור הגם שפנגדה חזקת הטר דבשחיטה אין לנו להחמיר חזקת איסור הגם דאיכא ס"ס אלא אפי' לאוקממתא דרבא דלא החמיר ר"י אלא בחזקת איסור גרידא תחייב הדבר לאסור ס"ס בדאורייתא בהיכא דאתחזק איסור' כהא דבהמה בחייה בחזקת איסור דהא ליכא חזקת הטר פנגדה אלא רוב המצויים ויש עוד לדייק דברי השואל דמקשה גם מההיא דכתובות מה שדייק בלשונו ונאמר תריץ לי הא דפ"ק דכתובות כו' דכיון דאין לו שום קושי מההיא דכתובות אלא לשמירת הקוש' דמקשה משחיטה לבל ידחה דרוב עדיף מס"ס א"כ הנה צריך לומר תריץ לי ההיא דמתירין בשחיטה רוב ולחששת הדחה הי"ל לכתוב אחר זה ובפ"ק דכתובות אמרי' דקיל ס"ס מרוב וממה שאמר תריץ לי הא דאמרינן בכתובות משמע דהיא עצמה קא קשיא ליה ומפת זה בהכרח לומר דסובר בהא דאלמנת עיפה דמקל ר' יאושע בה מפת ס"ס דחשיב אתחזק איסורא דהיינו חלל שנתערב ואחד מהתערובת נשא אשה ומת ונשאת האשה לכשר תוף ג' לראשון וילדה ס' בן תשעה לראשון או בן שבעה לאחרון דבזה איכא חזקת איסור ואתה מתירה מפת ס"ס.

והן אמת כי יותר צודק בדברי השואל פי' ראשון ומה גם שנאמר שפוסק כר' יהושע דלא פהלכתא עכ"ז שיעור לשונו מכניס ספק זה בדבריו: ואחר שעמדנו על דעת השואל אעמידך ע"ד המשיב הוא הרב ז"ל בתשובה, דע כי הרב ז"ל העמיק והבין דברי השואל כל מה שנשמע ממנו ואפי' המובן משיעור לשונו הגם דיש עליו סתיר' עכ"ז חש להשיב לכל מה דמשתמע מיניה לבל ישאר בשום שעמום ויטעה בדבר הלכה.

וְזֶה יֵצֵא רֵאשׁוֹנָה מֵה שְׁכֵת אוֹתָהּ שֶׁבֶפ' בְּפֶל מְעַרְבִין כּו' נִתְחַיֵּב הָרֵב לוֹ'שְׁפֹנְתוֹ הִיא מְרַבֵּי יוֹסֵי וְהַדָּבָר מוֹבֵן וְשׁוֹבֵר הֶלְכָה פְּרַבֵּי יוֹסֵי וְלִסְבָּרָא זֹו צְרִיף לְהַשִּׁיבּוּ פִי אֵין לוֹ הֶכְרַח גְּמוּר לְהוֹצִיא מִחֻשְׁבָּה מְלִבּוֹ וְזֶה הֵגֵם שְׁנֵאמַר דְּהַרְשָׁבִ"א לֹא יִסְבּוּר פֶּן עֵכ"ז לְשִׁיטְתָּיָה מִיָּהָא יִתְחַיֵּב הַדָּבָר לִיאָמַר וְהַרְשָׁבִ"א ז"ל לֹא גִיָּלָה דַעְתּוֹ בְּזֶה וּמָה שְׁדַחָה לְזֶה וְאָמַר הָא אֲמַרִינּוּ הֵתֵם דַּעְבִּיד לִיָּה פֶּשֶׁל תּוֹרָה כּו' הִנֵּה דַחֲזִיָּה זֹו הִיא לְאוֹקְמַתָּא קַמִּיתָּא וּכְבָר אֲמַרְנוּ דְגַם לְאוֹקְמַתָּא דְרָבָא פְרִיף שְׁפִיר וּא"כ מָה מוֹעִיל הָרֵב בְּדַחֲזִיָּה זֹו וְעוֹד אַחַר הָאָמַת הַשְׁוֹאֵל לֹא נֶעְלַם מִמֶּנּוּ דְבַרֵּי הַש"ס דְקָאמַר דְטַעֲמָא דר"י הוּא דְכִינּוּן דְאִית לִיָּה עֵיקַר מְדַאוּרֵייתָא וּבּוֹדַאי דְלֹא מוֹכַח מִיָּנָה וְלֹא מִיָּדִי וְהוּא אָמַת פִּי קוֹשְׁיָא זֹאת יְכוּלִים אָנוּ לֹאמַר פִּי לְהִיּוֹת דְאִיפָּא תְרֵי אוֹקְמַתֵי בַש"ס אֲלִיבָא דר' יוֹסֵי מְלִבֵּד אוֹקְמַתָּא דְרָבָא כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי לָךְ לְמַעַלְה הֶרֶאשׁוֹנָה דְכִינּוּן דְאִית לִיָּה עֵיקַר מִן הַתּוֹרָה וְהִב' בְּתַר דְפְרִיף הַש"ס שְׁבַת נְמִי דְאוּרֵייתָא וּמְשַׁנֵּי תַחוּמֵין דְרַבְּנָן אִי בְעִית אִימָא הָא דִידִיָּה הָא דְרַבִּיָּה הִנֵּה לְאוֹקְמַתָּא זֹו יְכוּלַת לֹאמַר דְלֹא בְעִינּוּ תוּ לְמִימַר פִּינּוּ דַעֲיָקְרוּ דְאוּרֵייתָא כּו' אֲלֵא בְאִיסוּר דְרַבְּנָן לְבַד מִחֻמֵיר הֵגֵם דְאִיפָּא חֲזַקַת הַתַּר כְּנָגֵד חֲזַקַת אִיסוּר וְיִשׁוּבָא דְרוּמֵיָה הָא דִידִיָּה הָא דְרַבִּיָּה וְיְכוּל הַשְׁוֹאֵל לְסַבּוֹר פֶּן וְהַשִּׁיב הָרֵב דְלֹא כֵן הוּא אֲלֵא גַם לְאוֹקְמַתָּא דְהָא דִידִיָּה הָא דְרַבִּיָּה בְעִי לְהַהוּא טַעֲמָא דְכִינּוּן דַעֲיָקְרוּ דְאוּרֵייתָא וְלֹא בָּא אֲלֵא לְשַׁלּוֹל הַחֲזִילוּק דְקָא מְחַלֵּק בֵּין תַּחוּמֵין לְטוּמְאָה וְסוּבָר דְטוּמְאָה קֵלָה יֵשׁ לָה עֵיקַר מִן הַתּוֹרָה וְתַחוּמֵין לֹא מִיָּקְרִי אִית לִיָּה עֵיקַר מִן הַתּוֹרָה וְקָאמַר דְהַפֵּל אַחַד וְהָא דִידִיָּה הָא דְרַבִּיָּה וְלַעוֹלָם תְּרַנְוִיָּהוּ טַעֲמָא הוּא דְסוּבָר פִּינּוּ דְאִית לִיָּה עֵיקַר מִן הַתּוֹרָה וְזֶה מָה שְׁחִידֵשׁ הָרֵב בְּתִשׁוּבָה אֲבָל קוֹשְׁיָא רֵאשׁוֹנָה בְּמַקּוּמָה עוֹמֶדֶת.

וְנִרְאָה לְפָרֵשׁ דְסוּבָר הָרֵב דְגַם לְאוֹקְמַתָּא דְרָבָא עֲדִינּוּ צְרִיכִין אָנוּ לְמוֹדַעֵי לֹאמַר דְלִהִיּוֹת עֵיקְרָה דְאוּרֵייתָא בְּזֶה הוּא דְמַחֲמִיר ר"י לֹאמַר פִּינּוּ דְהוֹחֲזוּק בְּטוּמְאָה אֵין לְהַקֵּל בְּסַפְקָא א' אֲבָל אִי הוּי חֲזַקַת הַתַּר מוּל חֲזַקַת אִיסוּר לֹא הַחֲמִיר וְאִתְיָא חֲזַקַת הַתַּר וּמַפְקָא לִיָּה חֲזַקַת אִיסוּר וְהֵגֵם דְהַעֲנִין דְחוּק בְּיוֹתֵר עֵכ"ז הֵנְכַרַח בְּמַעֲשָׂיו לֹאמַר פֶּן פִּי הִיכִי דְלֹא מוֹקְמִינּוּ הִיָּה דְאָמַר לְשַׁלּוּחוּ כּו' וְהִיָּא דְמַצָּא גְדִיּוֹ וְתַרְנַגּוּלִיו שְׁחוּטִין כּו' דְלֹא כר"י דְהָא לֹא אֲשַׁפְחֵן דְפְלִיג בְּהָא וּמִן הַסְתָּם הָאִי שְׁמַעְתָּא מַסְקָא אֲלִיבָא דכ"ע אֲשֶׁר ע"כ טַרַח הָרֵב וְהַעֲלָה דְמָה שְׁהַחֲמִיר ר' יוֹסֵי אֵינוּ אֲלֵא טַעַם הִיּוֹת לְדָבָר עֵיקַר מְדַאוּרֵייתָא כְּאִמּוֹר בַּש"ס.

וְעוֹד טַעַם אַחַר דְכִינּוּן דְמַסְבַּר הַש"ס סְבָרָא לֹאמַר דְהָא מְלַתָּא אִית לָה עֵיקַר מְדַאוּרֵייתָא לוֹ יִהְיֶה שְׁיַעֲמוּד אַחַד מְהֵאמֹרָאִים וְיֵאמַר כר' יוֹסֵי אֲפִילוּ בְּדָבָר דְאֵין לוֹ עֵיקַר מִן הַתּוֹרָה לֹא פֶל כְּמִיָּנָה וְאִמֵּינָא לִיָּה מָנָא לָךְ הָא דִילְמָא הֵכָא דוֹקָא מֵהָאִי טַעֲמָא דְאִית לִיָּה עֵיקַר מְדַאוּרֵייתָא אֲשֶׁר ע"כ דְחָה הַש"ס פִּי אֵין לְהוֹכִיחַ מֵהִיָּא דר"י וְלֹא מִיָּדִי: וּמָה שְׁפַתְב הָרֵב עוֹד וְהִיָּא דְמַצָּא גְדִיּוֹ כּו' עֵיקַר טַעֲמָא הוּא מְשׁוּם רֹב הַמְצוּוִין וְלֹא שְׁיִכָּא בְּדִין ס"ס ע"כ.

אֵין הַפְּנִיָּה לֹאמַר דַּעֲדִיף רֹב לְהַתִּיר בּוּ מַס"ס דְהָא כְּתַב הָרֵב ז"ל עֲצָמוּ בְּסוּף דְבַרְיוֹ וְז"ל דְהָא ס"ס עֲדִיף כְּרֹב וְאֲפֶשֶׁר דְאַלִּים מְרֹב דְהָא ר' יֵאושַׁע לְגַבֵּי יוֹחֲסִין פְּסִיל בְּחַד רֶבֶבָא וּמַכְשִׁיר בַּס' סְפָקָא וּא"כ לְפַחוֹת שְׁקוּלִין הֵם אֲכַן פּוֹנֵת דְבַרְיוֹ ז"ל לֹא לְתַרְץ קוֹשְׁיֹת הַשְׁוֹאֵל אֲלֵא אֲמִיתוֹת הַעֲנִין מוֹדִיעוֹ לְהִיּוֹת שְׁמוּבָן מְדַבְּרִיו שְׁסוּבֵר דְבִשְׁחִיטָה טַעֲמָא הוּא מְשׁוּם ס"ס וְאַחַר הָאָמַת לֹא כֵן הוּא לְזֶה כְּתַב לוֹ דְלֹא שְׁיִכָּא וְלֹא מְשׁוּם דְגִרְיעָא ס"ס מְרֹב וְכָל פּוֹנְתוֹ לְהַעֲמִידוֹ עַל אֲמִיתוֹת הַעֲנִין גַּם מָה שְׁפַתְב וְהִיָּא דְכְתוּבוֹת כּו' לֹא בָּא אֲלֵא לְהוֹצִיא מִמַּחֲשַׁבְתּוֹ לְבַל יִדְמָה שׁוּם אִיסוּר לְהִיָּא דְכְתוּבוֹת וּבְאֵגֵב הַעֲמִידוֹ עַל אֲמִיתוֹת מְשַׁמְעוֹת פְּלוּגְתִּיָּהוּ דר"ג ור"י דְפְלוּגְתִּיָּהוּ בְּיוֹחֲסִין עַל אֲנָפֶן

שפירש הרב אבל בשאר איסורין רוב או ס"ס מהני לסמוך עליו בין לר"ג דמחמיר בס"ס בין לר"י דמחמיר בחד רובא.

גם מה שכתב הרב עוד אני רואה תימה בדבריך כו' ע"כ לפי מה שפירשתי בדברי השואל שסובלים דבריו שמקשה גם מההיא דכתובות לנה השיבו הרב אולי שדעתו פן ואמר אם שאלתה היא שאמה קורא איתחזק איסורא בכה"ג פירוש דנדאי ספק איסורא איכא הכא שאלתה מבוארת מההיא דטבעת ע"ז דחמירא דהגם דאיכא בתערוכת איסור ע"ז ונדאי שרי בס"ס.

וכתב עוד ראיה מההיא דפ"ק דכתובות דהאומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאוסרה ע"ש. ופריה הש"ס אמאי ס"ס הוא ומשני כו' הרי דמהני ס"ס לכאורה דבריו צ"ע דבההיא לא איתחזק איסורא כלל ואדרבה אוקמה בחזקת מותרת לו וגם למאי דמוקי לה הש"ס באשת פהן נוקמה בחזקת מותרת לכהן ועכ"פ לית לה חזקת איסור וי"ל שהפונה היא שהחזקה האשה בבעולה לפנייה ואמה בא להתיר בעילה זו שנעשת בהתר מפח ס"ס באופן שאמה מתיר ונדאות ענין איסור כיון שיש בו ס"ס והא דמאי לספק חלל שננטמע שהספק ישנו הכא ונדאי ושרי מפח ס"ס.

וכתב אח"ז ואל תשיבני מההיא דרב הונא דאמר בפ"ק דחולין בדק סכין ושחט בה ונמצאת פגומה ה"ז אסורה דאימור בעור נפגמה ואמרינן התם דעובדא הנה דשחט י"ג חיותא כו'. פי' לפי מה שהעלה דהגם דאיכא ונדאות ענין איסור' פההיא שטוען פתח פתוח מצאתי ואנו מתירים אותו מפח ס"ס גם הפגימה שנמצאת בסכין בתירנה מפח ס"ס כי מצאיות אחד להם הסכין הפגומה והאשה שנמצאת פתוחה ומ"ש זו שאנו מתירין אותה מפח ס"ס ולא זו ומשני משום דאזיל לטעמיה דאמר בהמה בחייה בחזקת איסור פי' וכיון דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת וסכין פגומה לפנייה לא יועיל ס' ספקא בפגימה זו אלא לעצמה אם לה [לא] היתה סמוכה לה חזקת איסור בהמה בחייה וכההיא דפתח פתוח שאין חזקה לאשה ודברים אלו פשוטים הם ונקוט בידה יסודו של ענין שכל שישנו בחזקת איסור פהא דבהמה בחזקת איסור ונשחטה ונמצאת סכין פגומה הגם דאיכא ס"ס בפגימת סכין זו דהיינו כגון ששחט בה פמה בהמות אעפ"כ אסור כיון דאיכא חזקת איסור בהמה וסכין ונדאי פגימתה לפנייה ונהבן יסוד זה דלהפקיע האיסור שלפנינו שהסכין פגומה וחזקת איסור בהמה בחייה אין פח בס"ס להתיר כל כה"ג אלא פההיא דפתח פתוח דהאיסור בעצמו ולא יותר יועיל ס"ס להפקיעו אבל לעשות בו פח להתיר בו חזקת איסור אחרת לא פי אין מתירין חזקת איסור אלא בחזקת החר או ברוב החר דלא איתרע כלל.

ומה שגמר אומר הרב בדברי רב הונא ואפילו שבר עצמות בהא מלתא לא קים לן כרב הונא כמו שנמתן טעם עצמו בס' ת"ה הארוך דף י"ו ע"ב וז"ל וא"ת ואפילו שבר בה עצמות נימא בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת וכרב הונא דקי"ל פותיה י"ל דשאני הכא דהואיל ובדק סכין תחילה ובהמה שחוטת לפנייה מימר אמרי' העמד סכין אחזקתו ופגימה זו על ידי שבירת עצם היתה עכ"ל.

ולא אמרינן הכי אם לא שבר בה עצמות הגם דאיכא ס"ס הטעם הוא דאם שבר בה עצמות חשבינן לה כפנים חדשות ובעלת החזקה במקומה עומדת אבל אם לא שבר ריעותא דילה בשחיטה עצמה הוא ואיתרעא לה חזקה.

ומ"ש עוד הרב ותדע לה כו' אינו מוכיח אלא למאי דאמרינן שטעם השואל הוא דקרי לתערוכת איסור איתחזק איסורא מוכיח שפיר מהא דעדיף ס"ס מרוב ורוב שרי בתערוכת דאיכא איסור

ונדאי ונהגם דענגן זה הזכירו השואל בשאלה עכ"ז לא הנה מברעא ליה מלתא מדהנה מצדד צדדין להאי גיסא ולהאי גיסא והכריע לו הרב ההלכה: מסקנא דמלתא דנהגם דאיסתחזק איסורא ולא איסתחזק היתרא אזלינן לקולא בדרבנן בס' א' ובדאורייתא בתרי ספיקי או ברוב ודוקא היכא דאיטרע חזקת איסור פהא דבהמה בחזקת איסור הרי שחוטתה לפניך וכן גדיי ותרנגוליו ומצאם שחוטתים אזלא לה חזקת אבר מן החי וכן הוה דמקנאות דפליגי ר"מ ור"י דוקא דירד לטבול אבל אם מסתפק אם טבל אם לא טבל אין להקל לא בספק אחד בדרבנן ולא בב' ספיקות בדאורייתא ואשפילך עוד דבהיכא שבדק ספין ונאבדה ספין ולא נבדקה דליכא אלא חזקה מול חזקה אע"פ כן שרינו בשל תורה וכד דייקת שפיר ליכא אלא ספק אחד דילמא לא נפגמה בעור.

וא"ת אוקמה אחזקתה נאמר ג"כ העמד בהמה אחזקתו אעפ"כ אנו אומרים דשרי דע דטעמא הוא דחזקת ספין מעקרא לחזקת בהמה דהא חזקת בהמה אזלא לה בששחט ולא נשארה אלא חזקת ספין סמכינן עלה אבל אי איטרעא לה חזקת ספין דנמצאת פגומה גם הבהמה בחזקת איסורא קיימא ולא מהני ס"ס להעמיד הספין בחזקת בדוקה ולהוציא בכח זה בהמה מחזקת איסורא זו היא פונת הרשב"א ז"ל וכל מה שתמה עליו הפר"ח פרח והלך לו ותמהני עליו לפי שיטתיה דמודה דסברת השואל היא דקי"ל כר' יוסי והוא ז"ל נשא פנים לשואל והשיג על הרשב"א בתמיהא משולשלת מפמה הוכחות ושרי ליה מאריה אמאי לא הבין שהרשב"א הבין פו בדברי השואל כמו שהבין גם הפר"ח והוכרח להשיבו לשיטתיה גם מה שכתב הרב שאין לנו בקושית השואל אלא לומר דלא קי"ל כר"י ולא חש הר' להעמיד הוה דשחיטה דלא כר"י אשר דבר זה הוא שמכריח להרשב"א לסבב נתיבות: ולדעת דעת הדיוט אין לי בתשו' שאלת השואל אלא דס"ס דאיסתחזק איסורא ולא איסתחזק היתרא לרבי יוסי אסיר כמו שגילה דעתו בס' אחד בדרבנן ולא פליג אהיה דת"ר מצא גדיי ותרנגוליו שחוטין דשרי דהתם היינו טעמא משום רוב המצויים ואין להוכיח מדין רוב לדין ס"ס דרוב קיל מס"ס דרוב דבר תורה בכל ומיעוטה בטל ברוב ודבר זה התירנו התורה בפ"י מה שאין פו ס"ס דטעמא הוא משום דלא אשפחן דאסור מן התורה אלא ספק אחד למ"ד ספיקא דאורייתא אסור מדאורייתא אבל ס"ס לא אשפחן דאסור וגם למאן דסבר ספק דאורייתא שרי מדאורייתא ורבנן הוא דאסרוהו ס"ס לא אסרוהו אף לא אשפחן דהתירנו תורה בהדיא ותמצא לפעמים שאנו אוסרים ס"ס פגון הוה דכתבו התו' בפ"ק דב"ק דף י"א גבי שליה שיצאת מקצתה דנהגם דאיכא ס"ס אין אנו סומכים להקל מטעם דאיכא ס"ס לצד האחר להתיר קולא אחרת והו"ל תרי קולי דסתרו יע"ש.

באופן דנהגם דאיכא ס"ס אין אנו סומכים עליה להקל וכה"ג לא שייך ברוב ומה שהוכיח השואל והרשב"א בתשובה דס"ס קיל מרוב מהוה דכתובות דהקיל רבי יהושע בס"ס והחמיר ברוב אין הוכחה.

דתמצא דגרסינן התם עלה דמתניתין דקתני מעשה בתינוקת שירדה למלאת מים מן העין ונאנסה ואמרו אם רוב העיר משיאין לכהונה ה"ז תנשא לכהונה וקאמר הש"ס מני לא ר"ג ולא ר' יהושע דלר' יהושע אפילו רוב פשרים אסור כו' ומשני הש"ס מתני' בשעת קרונות דאיכא רוב סיעה ורוב העיר פשרים ומסיק דטעמא דלא שרינו רוב סיעה לחוד מטעם גזרה אטו רוב העיר ופרייך ורוב העיר נמי אמאי אסיר ומשני איכא דאזלא איהי לגביה והו"ל קבוע וכל הקבוע פמחצה ע"כ.

הרי שלח לפניך דטעם ר"י דאסור רוב העיר משום דאית ביה רעותא דהוי קבוע פמחצה ומה דפרייך התם אמאי לא בעי תרי רובי בעלמא ומסיק מעלה עשו ביוחסין לא פרייך אלא במציאות

עצמו דרנבא דקבוע דהיננו ט' חנויות מוכרות שחוטתה וכו' והבן באופן דאי לאו האי טעמא לא
הנה אסר ר' יהושע דהא רוב פקל מדאורייתא וקי"ל פתקמים דפליגי עליה דר"מ וסברי דליכא
למיחש לריעותא ובטיל הוא.

וכפי זה אין מקום לר' יהושע לאסור בס"ס דהא לית ביה ריעותא למגזר עליה ולא משום דקיל
ס"ס מרוב: